

.....
129. 425 OSZK
.....

HARSÁNYI ZSOLT
MATHIAS REX

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

HARSÁNYI ZSOLT

MATHIAS REX

HÜNYADI MÁTYÁS ÉLETÉNEK REGÉNYE

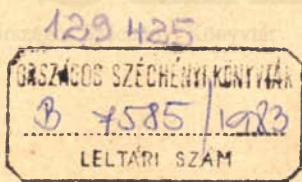
HARMADIK KÖTET

19.—24. ezer

BUDAPEST
SINGER ÉS WOLFNER IRODALMI INTÉZET R.-T
KIADASA

*Fenntartunk minden jogot, a fordítás, színpadra alkalmazás
és filmesítés jogát is.*

Copyright by Singer és Wolfner Rt., Budapest, 1942.

I.

A hivatalos esküvőt vasárnap tartották meg, december huszonkettedikén. Gabriele adta össze a királyi párt a Boldogasszony-templomban. Kettős trónszéken ültek, koronás fővel mindketten, német és cseh hercegek és magyar főurak tartottak föléljük arany-mennyezetet az egész szertartás alatt. Legelőször Hunyadiné járult hozzájuk az esketés után szerencsét kívánni. Aztán előírt rendben vonultak a palotába, ahol a nászajándékok ünnepélyes átvétele következett. Ezek négy termet teljesen megtöltöttek, a királyi kincstári hivatal az ajándékok összes értékét százezer arany forintra becsülte. Csak aranybillikom volt köztök harminckilenc. Ruthénországból három ritka vadász-sólymot küldtek és hat különböző országból való paripa is szerepelt a nászajándékok közt, drága szerszámokkal.

Reggeltől estig minden órában akadt valami ünnepség, ceremónia, szórakozás. Parlagi György főudvarmester, a főrendező és Sternach Vaszláv báró, a királynak egy idő óta szertartásmestere már alig álltak a lábokon. Egyes főurak és főpapok magok is rendeztek külön mulatságokat a királyi pár részére. Az új váradi püspök, Filipecz találta ki a legmulatságosabbat: bemutatta a tornavívás külföldi módjainak paródiáját. Kioktatott legények vastagra tömött bohócruhában ültek lóra és idomtalan dorongokkal döfködték egymást, kicsúfolva az olasz és a német vívásformát. A nézőközönség is viharosan kacagott. A budai nép is az idegenek rovására,

az idegenek is, bár a tréfa savát-borsát alig értették. Beatrix többek között aranyos szánkót is kapott férjétől ajándékba, hat hófehér lóval, aranyszerszámmal. Sikoltva tapsolt és ujjongott, mikor a szán először síklott vele a budai havon. Nápolyban az ilyen gyönyörűségnek szerét is alig hallhatta. A medvebőr alatt egymás kezét fogták a fiatal házasok.

— Di che m'ami, — mondta Mátyás.

— Io t'amo, — felelte Beatrix.

És egyenesen, vérforralóan férje szemébe nézett. A néma pillantás asszonyos volt és vakmerő. Mátyás, akinek veleszületett szemérmét még szigorúan erkölcsös nevelés is erősítette, belepirult ebbe a pillantásba. Az édes bűn határozatlan ízét értette meg benne. De habozás nélkül átadta magát a gyönyörűséges mánornak. Ha arra gondolt, hogy milyen szeretőt kapott feleségében, szíve vadul kalapálni kezdett. Egészen más nő volt ez, mint akár az elfelejtett s most a multból felbukkanó szegény Csunka, akár a még el nem felejtett Borka. Tudatos asszonyisága vezuvi forrósággal korbácsolta fel csókjaikat, ölelése mohó volt, tanulékony és követelő.

— Ha nem volnál királykisasszony, — mondta Mátyás két végnélküli csók között boldog, kurta lélegzettel, — hanem valami kis polgárleány, akkor is örökre a rabod lennék.

— S ha nem volnál király, — felelte Beatrix — hanem csak kóbor lovag, képes volnék európai botrányt csinálni és elszökni veled.

A szánkócsengős, zenétől harsogó, vídám násznapokba hirtelen belekondult a gyászharang. Dengelegi Pongrácz János, a király unokatestvére meghalt. Négy hónapja még ő állott Mátyás helyetteseként Nápoly főterén a jelképes esketésnél. Ezen az úton szedett fel valami ismeretlen nyavalyát. A viharos tengeri út is nagyon megviselte. Azt lehetett mondani, hogy Mátyás házasságába halt bele. A király azonnal egyheti udvari gyászt rendelt és a

királyi rokonhoz méltó temetést. A koporsót annyi fáklya kísérte, ahány évet az erdélyi vajda megélt: harmincnégy. De ez a harmincnégy fáklya úgy készült, hogy a gyertyaöntők mindegyikbe harminc aranyat illesztettek. Ugyanilyen fáklyákat tartottak a templomban a király és vendégei. Minden pillanatban lehullott egy arany hol ebből, hol abból a fáklyából, hogy később a szegények felszedhessék. Régi székelyföldi szokás volt ez, az erdélyi család Budán is megtartotta. A holttestet díszes kíséret vitte Gyulafehérvárra. A vajdának, Hunyadi-leány lévén az édesanyja, a Hunyadi-sírbolt adott örök nyugvóhelyet.

És még alig hangzottak el a gyászharangok utolsó zengései, mikor a királyné családi gyászának híret hozta a futár. Milánóban karácsony ünnepén megölték az uralkodót, Galeazzo Sforzát. Beatrix testvérbátyja, a nápolyi trónörökös, ennek a Sforzának nővérét bírta feleségül. Garázda, féktelen, kicsapongó uralkodó volt, a milanói nemesség összeküzdött ellene. Karácsonyi mise alatt az oltár előtt ölték meg törszúrásokkal.

— Micsoda gyalázatosság, — kiáltott fel Beatrix, — rettenetes kínzásokkal kellene azokat a galád gyilkosokat kivégezni.

— Haragod elkésett, angyalom. A tettesek egy részét még ott a templomban felkoncolták, a többinek fejét vették. Azonban azt kell hinnem, hogy ezt a merényletet előre lehetett látni. Már régóta jelentették nekem, hogy ez a szegény ember igen rosszul végezte a mesterségét.

— Ez igaz, de mégis uralkodó volt. Az emberek szentnek kell, hogy tekintsék az uralkodók személyét.

— Hogyne, angyalom. De az uralkodók helyesen teszik, ha magokviseletével igyekeznek a nép hitének segíteni. Ez a boldogtalan Galeazzo nem nagyon segített.

— Annak nem a nép a bírója, — makacskodott Beatrix, — hanem az Isten.

— Ne engem igyekezzél meggyőzni erről, — nevetett Mátyás, — hanem a népet. Mi lesz most Milanóban?

— Csak baj lehet. Galeazzo fia, Giangealeazzo még igen kicsiny. Vízont hátramaradt testvéröccse, Lodovico nagyon vágyik a hatalomra. Elégszer halottam otthon, hogyan fenekedett mindig a kisfiú ellen. Borzasztó. Szegény sógornőmet, Ippolitát nagyon sajnálom. Most min mosolyogsz?

— Azon, angyalom, hogy a te Ippolita sógorasszonyodat valaha nekem kellett volna nőül vennem. Már tárgyaltunk is, de a velencei signoria neszét vette a dolognak és ügyesen elrontotta. Most végtelen hálát érzek a signoria iránt, pedig különben nem vagyok nagy barátja Velencének. És aztán az is eszembe jutott, hogy ha majd egyszer én meghalok, a mi fiunk már nem lesz kicsi. És nekem öcsém sincsen, aki el akarná venni tőle a koronát. És engem sem akarnak megölni az én magyarjaim. Nagyon szeretnek. Téged is imádni fognak. A trónörökösünket is imádni fogják.

— Talán már jövőre, — felelt Beatrix és oda-símult férje mellére.

Ujévkor véget ért az udvari gyász, és az ünnepek most már kétszeres zsúfoltsággal újra kezdődtek. Egyetlen negyedórányi szünetet nem adott egyetlen nap sem. Egészen Vízkeresztig. Akkor a hivatalos nászünnepek hónapja befejeződött, a vendégek tömegével utaztak el. S ekkor csöppent a fiatal boldogság mámoros mézébe az első ürmecsepp. Egy déli étkezés után Mátyás így szólt:

— Ma délután egyedül leszel, angyalom.

Beatrix egyszerre elkomorodott.

— Egyedül? Meddig?

— Pontosan nem tudom megmondani. Sok tárgyalni valóm van, látogatásokat is kell tennem. A

lakodalomnak vége, édes angyalom, most kezdődik a munka.

— Milyen látogatásokat teszel? Vigyél magaddal.

— Az nem volna helyes, angyalom. Ujlakit kell meglátogatnom, az öreg bosnyák királyt, aki ágy-nak esett. Először csak magam megyek hozzá s veled csak akkor, ha rosszabbúl lesz. A királyi kegyet adagolni kell.

— Jó. És még hova mégy?

Mátyás hangja könnyedén kényszeredetté vált. Szórakozottan nézett másfelé.

— Van egy természetes fiam, akiről tudsz, ugyebár. Követeim erről atyádat pontosan értesítették. Nem láttam már hetek óta. Illik, hogy utána nézzek.

— Kérlek, — felelte a királyné hirtelen jéggé-vált hangon, — csak menj. Ebben nem akarlak zavarni.

Kis szünet következett. Mátyás megfogta felesége kezét. Meg is szorította, de a szorítás nem kapott viszonzást.

— Nézd, Bea. Erről a kérdéstről előbb-utóbb beszélni kell. Essünk túl rajta. A gyermek nagyon kedves nekem. Elég ritkán látom, de igen kedvelem. Roppant helyes kisfiú, idestova négy éves. De gondolata téged nem zavarhat. Rendesen fel fogom neveltetni, sorsáról bőkezűen gondoskodom, de a dinasztiamhoz, amelyet a te gyermekeid fognak alkotni, semmi köze sem lesz. Hiszen ezt írásba is foglaltuk. Miért lettél most egyszerre ilyen hideg?

— Én nem lettem hideg.

— De igen, most is úgy beszélsz, mint egy idegen. Nézz rám és felelj őszintén: mi bánt? Ha ezeket a kérdéseket mindjárt kezdetben nem tisztázzuk, később elmérgesednek és nagy bajt okozhatnak. Nos?

Beatrix hallgatott, majd keményen férjére nézett:

— Mi van annak a gyereknek az anyjával?

— Nincs vele semmi. Mikor kétségtelenné vált, hogy feleségül veszek, felvette a fátyolt. Engem többé nem akar látni. Én pedig tisztelem ezt az óhaját.

— Ami azt illeti, el is költözhetett volna Budáról.

— Fölösleges lett volna elköltöznie, hiszen a kolostorban olyan messze van, hogy messzebb már nem is lehet. Azt pedig meg kell érteni, hogy a gyermekével egy városban marad. Amiért apáca, azért mégis anya.

— Vihette volna a gyermekét is magával.

— A gyermek miattam marad Budán. A nevelésére ügyelni akarok.

Csend következett. Beatrix nem szólt, arcán mozdulatlan hidegség tükröződött. Mátyás magához ölelte és úgy beszélt tovább:

— Nézd, angyalom, ez a nő kifogástalanul szerény és önzetlen. Soha vele bajod nem lesz. Látni nem fogod, hallani nem fogsz róla. Hogy a fia a te gyermekeid mellett milyen rangra várhat, azt pontosan tudja és nem is akar egyebet. Ő engem eltemetett s én őt eltemettem. Nekünk órála teljesen fölösleges beszélni. Én teljes lelkemmel téged szeretlek. Ezt érezned kell. S ha nem hiszed, fájdalmat okozol nekem. Mi ez? Miért fordulsz el? Könnyes a szemed? Drága boldogságom, angyalom, mi bajod van? Csak nem vagy féltékeny a multamra? Ez igazán gyermekség volna. Mintha csak én volnék féltékeny.

— Mire? — kiáltott egyszerre Beatrix kiegyenesedve.

— De angyalom, tréfálok. Mivel könnyezel, meg akarlak nevetetni. Hiszen neked is voltak vőlegényeid. Például a kis savoyai herceg. Aki most

nyolc esztendő. Szép házasság lett volna. Neved el magad. Nem nevetesz?

— Nem nevetek. Nekem nagyon rosszul esik valami.

— Micsoda? Azonnal mondd meg. Általában mindent azonnal meg kell mondanunk egymásnak. Sohase legyen közöttünk a legkisebb báránnyelkültség még az árnyéka sem. Szépen, őszintén és részletesen mondd el, miért könnyes a szemed, mikor én a csillagokat szeretném lehozni neked.

— Nekem nagyon fáj az a gondolat, hogy ezt, akiről szó van, mindig jobban fogod szeretni az én gyermekeimnél.

Mátyás elkomolyodott. Gondolkozni kezdett. Maga sem tudta, miért: az asszony beszéde igen rosszul esett neki. Pedig őszintének és emberileg természetesnek kellett találnia ezt a féltékenységet.

— Hallgass ide, angyalom. Azt, úgyebár, meg tudod érteni, hogy egy apa a gyermekében önkéntelenül a gyermek anyját is szereti.

— Igen, — szólta hevesen Beatrix — éppen ez az. Ez nekem elviselhetetlen.

— Csakhogy én abba a másik asszonyba nem vagyok szerelmes. Nem is voltam. Az odaadása, a rajongása, az igénytelensége, az önzetlensége mélyen megindított. Talán volt is olyan pillanat, mikor azt hittem, hogy szeretem. De most már tudom, hogy soha nem szerettem igazán senkit, csak most téged. Ha tehát te gyermekeket fogsz nekem szülni, te, akit imádok: hogyan szerethetném jobban ezt a fiút, mint a te gyermekeidet? Látod, legyőztelek, te híres okos Beatrice. Velem ne vitatkozz. És most gyorsan neved el magad.

— Nem, drágám, nem győztél le. Ha te azt a gyereket nem szereted jobban, azzal én még nem vagyok kielégítve. Én azt követelem, hogy az én gyerekeimet jobban szeresd, mint azt.

Mátyás hangosan kacagott. Még mindig átölelve tartotta az asszonyt.

— Ó milyen aranyos bohó vagy, szeretnék megenni. Tudod mit: lássuk előbb azokat a kis hercegeket, aztán majd beszélünk a dologról.

— Azok olyanok is lesznek, a felől biztos lehet sz!

— Ó te!

Mátyás magához vonta az asszony fejét. Hosszú és forró csók következett. Beatrix eleinte ellenállott, de az érzéki hullám csakhamar őt is elragadta. És valósággal belefúrta friss, fiatal száját a férje szájába. Végre Mátyás eltartotta magától az asszonyt, vállát fogta két kezével és úgy nézett a szemébe.

— Olyan boldog vagyok, királyném, hogy nem tudom kimondani. Ha a lelkembe nézek, úgy látom, hogy húsz év múlva ugyanilyen boldogok leszünk. Meglátod, nem hozhat miközénk bajt senki és semmi. Az a kisfiú sem. Majd megismered és megkedveled. Hiszen te jó és nemes vagy.

— Szívesen szolgálatodra leszek, — felelt Beatrix udvariasan, — majd egyszer később hozd el hozzám. Akit te szeretsz, azt természetesen én is szeretem. És bocsásd meg, ami botorságot beszéltem az imént. A szerelem mondatta velem, nem szabad haragudnod érte. Most menj és siess haza.

Mátyás vidáman ment el, boldog és verőfényes lélekkel. Mindenekelőtt jó sokáig dolgozószobájában tartózkodott és meghallgatta a legfontosabb kormányügyekről a soros kancellista, Bakacs Tamás, jelentését. A legfontosabbnak az a hír látszott, hogy Merész Károly, a burgundi fejedelem, meghalt. Ez sokféle okból volt fontos. Benne meghalt Fridrik állandó jelöltje a németrómai királyságra, tehát Mátyás terveinek egyik lényeges akadályja lépett félre az útból. De fontosnak kellett ítélni azt is, hogy Fridrik fia, Miksa főherceg, már régóta jegyben járt a burgundi fejedelem leányával, viszont a francia király a gazdag örökösöt mindenáron a maga fiá-

nak akarta feleségül. Számítani lehetett rá, hogy ezen a ponton Fridrik és Lajos király össze fognak koccanni. Mindez nem mutatott kedvezőtlen jeleket a jövőre. Mátyás mindjárt lediktált néhány levelet. Számos otthoni ügyben is döntött, aztán Stein György tanácsost és Gabriele püspököt másnap reggelre hosszú tárgyalás céljából magához kérette. Késő délután meglátogatta az öreg Ujlakit. Annak állapota elég aggodalmasnak látszott. Aludt a király látogatásakor, s ő nem engedte felkölteni. A beteg bosnyák király fiával, Lőrincsel, beszélgetett illendő ideig. Aztán elment Jankót megnézni.

A gyerek körül nagy hűhó volt éppen. Ez volt a Hunyadiné rendes látogatási ideje. S a nagyanya maga mondta el a királynak, milyen kedves dolgot művelt Jankó. Karácsonykor egyéb játékok között falovat is kapott ajándékba. Ő azonban igazi, nagy lovat szeretett volna. És mivel tavaly nyárról eszében maradt, hogy a klastrom kertjének virágait öntözni szoktak, még pedig azért, hogy nagyra nőjenek, ő a falovat is így akarta most megnöveszteni. Valahogyan óvatlan maradt egy kis időre és összeszedvén minden elérhető kancsót, korsót és konyhai dézsát, nagyon serényen, minden elérhető vízzel megöntözte a falovat. Mire észrevették, vízben úszott a szoba minden szőnyege. Javában törölgettek, teregettek a cselédek, mikor a király belépett. Az imposztor pedig komolyan hallgatta nagyanyja intelmeit. Majd pedig két karját az öregasszony nyaka köré fonta:

— Öleganám, én úd seletlek!

Hunyadiné meglepő lágysággal szorította magához a gyereket.

— Hát vagyon kedvesb mend ez egész világon? Mátyás nézte. Mosolygott.

— Ejszen éngöm nem dédelgete, nem ajnároza ez módon asszonyanyám, mondhatom.

— Az más vala, esmég ez is más. Uccu, Jankó, apold kezit apáduradnak.

A gyerek kezét csókolt és felnézett rá. Kedves és okos tekintettel. Feltűnő volt rajta, hogy a haja máris erősen sötétedett. Szókének született, de látni lehetett már, hogy mire megnő, fekete haja lesz, mint az anyjának.

— MÉR selypöl ez pulya, ki immár négy eszten-dős? — szólt a király.

— Hagyjad, — szólt Hunyadiné, — olly kedves. A király leült és térdére emelte a gyereket.

— Hát lovat kívántál vón, ifiúr, ugyi. Nosza, mastan lovagolunk. Mondjad az versöt utánam.

Hopp, hopp, katona,
Ketten ülünk egy lóra,
Ugy nyargalunk vásárba.
Hopp, hopp, katona.

A gyerek, mialatt apja lovagoltatta, nagy gyö-györúséggel mondta utána a verset. A játék rendkí-vül megnyerte tetszését.

— Még, még!

Ellovagolt volna apja térdén akár másnapig. De annak mennie kellett. Még beszélgetett pár szót any-jával, aztán elbúcsúzott. A gyereket felemelte magá-hoz és jobbról-balról megcsókolta. S a fiú az ő nya-kát is átkarolta.

— Atámulam, én úd seletlek!

A királynak valami belenyílallott a szívébe. Nem tudta, hogy mi. A kisfiú arcának meleg és bársonyos volt a bőre. A haja selymesen érintette a királyi arcot. Mátyás letette a földre.

— Lassacskán az lovaglásra fogjuk, kinek ideje biza itt vagyon.

Hunyadiné magához vonta a fiút azonnal.

— Lóra ülsz, édös kis árvám, ó be nagy dolog is lészön a!

Mátyás megütődve fordult anyja felé.

— Árvának mondja? Mi beszéd ez, no? Mér mondja árvának, ha apja, anyja, öreganyja vagyon? Be furcsán szól asszonyanyám, hallja-i.

A választ nem várta meg, fejét csóválta, elment. Az úton hazafelé ideges volt, nyughatatlan. De nem tudta volna okát adni, ha megkérdik. Valami homályos felelősségérzet motoszkált benne, valahogyan, teljesen oktalanul, hol felesége, hol a kisfiú iránt vétőnek érezte magát, pedig a legkevésbé sem vétett egyik ellen sem. Ez a névtelen feszélyezettség anynyira terhére volt, hogy dacosan megrázta magát a nyeregben, káromkodott egy kurtát és ügetésre fogta a lovat.

Felesége nyugtalanul és kutató arccal fogadta. Mintha annak az apai szeretetnek hazahozott nyomait kereste volna, amely idegen volt neki. Öccsével, Francesco herceggel kártyázott.

— Mit játszotok, kedveseim?

— Ez nagyon mulatságos játék, trionfi a neve. Spanyolországból hozattuk a kártyát, otthon Nápolyban sokat játszotta a család. Majd téged is megtanítunk.

— El is nyerem még az alsóruhátokat is. A játékban bámulatos szerencsém van. Egyszer, hat évvel ezelőtt, a morva hadjáratkor kockáztam a vezéremmel. Egyetlen éjszaka tizenkétezer aranyat nyertem. Ugy megharagudtak rám, hogy Ulászlóhoz kezdtek szítani.

— Mi hívek maradunk, — mondta Francesco, — csak nyerjél, atyámuram.

— Nem, most nem kártyázunk, mert valami fontosat akarok beszélni veled, Bea. Fiacskám, Francesco, hagyj magunkra, ha nem veszed rossz néven.

A kis herceg engedelmesen kiment.

— Mi az, aminek ekkora feneket kerítesz? — kérdezte a királyné kedélyesen, de hangjában valami eltitkolhatóan kis kedvetlenséggel.

— Elmondom. Ezen a milánói dolgon jár az eszem. Ha ott, ahogy mondd, egy gyermek és egy nagybácsi vetélkedése következik, az nem nagyon hasznos annak az országnak. Viszont nekem fontos volna, hogy azon a trónon igen megbízható szövetségeseim üljön. És miután Alfonso bátyád valaha nápolyi király lesz, Federigo bátyádra gondoltam. Őt kellene arra a trónra segíteni. Mit szólsz ehhez a gondolathoz?

Beatrix szemében egyszerre fellobbant a forró hála. Odaült a Mátyás térdére, átkarolta férje nyakát. És fejét odaszorította férjéhez.

— Milyen elragadó vagy, milyen kedves. Nem tudom kimondani, mennyire szeretlek!

A király megrezzent. Arcát most is egy idegen arc bársonya és idegen haj selyme cirógatta. Fülébe megint egy szívbeli ragaszkodás boldog igéi hatoltak. S ahogy délután érezte volt, hogy szereti a gyereket, most őszintén és melegen érezte, hogy nagyon szereti asszonyát. Megesókolták egymást, néhány napos házasok módján, soha nem csillapodó szomjúsággal. Aztán hosszan megbeszélték a Mátyás gondolatát. Beatrix meglepő tájékozottságot mutatott uralmi dolgokban, külpolitikai eljárások részleteiben. Mint ahogy egy molnár leánya avatottan ismeri a gabonafajokat, a liszt árát, a zsilipek szerkezetét, úgy ismerte ő a trónok és koronák birtokának csínyját-bínját. Mátyás gyönyörködve figyelte. És magában ujjongó hálát adott a sorsnak, hogy ezt az asszonyt juttatta neki. És a királyné előtt ez az öröm nem maradt észrevétlen.

— Ugy látom, meg vagy velem elégedve, királyom.

— Nem helyes a szó. El vagyok bűvölve tőled, imádlak és csókollak. Ugy látom, hogy megfizethetetlen tanácsost kaptam benned.

— Erre nagyon büszke vagyok. Mert semmit sem kötöttek annyira otthon a lelkekre, mint ezt: igye-

kezdem csekély tehetségemmel, de nem csekély odaadással valami kevés hasznodra lenni. A te hasznodra és az én kedves Magyarországom hasznára. Carafa bíboros még tankönyvet is írt nekem erről, majd megmutatom.

— Bea, — szólt a király megindult hangon, — szeretném, ha a lelkembe látnál. Akkor megtudnád, hogy egy-egy szavaddal mekkora boldogságot tudsz adni annak, aki szeret.

— Ó ez még csak a kezdet kezdete. Majd meglátod, mi mindent tudok én. Csak belejőjnek az én gyönyörű hivatalomba. De ebben segítened kell. Taníts és vezess be mindenbe. Nem, ne mindenbe, csak amiben az én szerény asszonyi véleményemet akarod hallani. Nekem elmondhatsz akármit, hiszen egy test és egy lélek vagyok veled. És olyan nagyon, nagyon vágyom tanulni a te híres nagy eszedtől, hogy méltó módon élhessek melletted. Majd aztán én is sok mindent elmondok neked. Mert máris terveim vannak ám, király uram...

— Terveid? Vajjon melyik országot akarod meghódítani karddal a kezvedben, te kis tündér?

— A kard, az a te dolgod. A háztáj az enyém. Itt az udvarnál sok mindent szebbé, nagyobbá, méltóbbá lehet tenni. Csak két dolgot mondok most hirtelen. Egyik, hogy az étkezések így kevésbé királyiak. Ez a nagy ebédlő a kis asztalokkal, amely kissé — ne haragudj — vendéglőhöz hasonlít, a te nagyságodhoz nem elég fejedelmi. Nem találok helyesnek, hogy a királyt naponta kétszer boldog-boldogtalan láthassa...

— Angyalom, ez itt ősi hagyomány és mi magyarok...

— Bocsáss meg, ne is mondd tovább. Én csak ötleteket vetek fel és te döntesz. Mindent szépen, okosan meg fogunk vitatni. A másik dolog, hogy a testőrségedet nem látom sehol. Amit látok, az várőrség. De a te felséges személyed köré testőrség kell, győ-

nyörű egyenruhával, vakító fénnel, színek pompájával...

— Ez jó, ez kitűnő. Ebben teljesen igazad van.

— Ó de boldog vagyok, ha tetszésedre szolgál. Sok ilyesfélét fogok én kitalálni, meglátod. De kell, hogy vezess és beavass. Kell, hogy órákat adj nekem, mintha görögül tanulnék. Annyi a jó szándék bennem, a munkavágy és a te tetszésedre való törekvés... segíts, hogy igazi királyné legyek az igazi király mellett...

Mátyás félkézzel szerelemesen fogta felesége kezét. Félkézzel pedig óráját nézte.

— Helyes. Még ma elkezdjük. Ha vacsora után visszavonultunk, elmondom neked Fridriket. Most mehetünk átöltözni. Szegény kis Francesco, azóta bizonyosan agyonúnta magát.

— Szereted? Ugy-e milyen kedves fiú?

— Akármilyen volna, szeretném, mert egy vér veled. De még hozzá csakugyan nagyon kedves. Még családotról is sokat kell beszélned nekem. Annyit akarok tudni mindnyájáról, mintha személyesen ismerném őket. Mennél több képet kell mutatnod róluk, hiszen nektek olyan lángelméjű művészeitek vannak. Azokról is faggatni akarlak, a festőkről, a szobrászokról, az építészekről... Ó mennyi, mennyi mindent kell beszélnünk, angyalom. A napnak, mindig mondom, száz órából kellene állnia, hogy nekem elég legyen.

A leckeórákat, ahogy Beatrix nevezte, csakugyan még aznap elkezdtek. Korán visszavonultak estebéd után és lefeküdtek. A langyos szoba olasz illatoktól kellemes sötétjében politizált a szerelmes pár. Olykor a vég nélkül ömlő duruzsolást csókjaik vágya szakította félbe, aztán megint rákezdték a magyar faj európai helyzetét, a Habsburg-ház hatalmi törekvéseit, a török kérdést, Mátyás óriás tervét a magyar császársággal és egész Európa egyensúlyának átformálásával. És elmondta neki Fridrikkel

egész eddigi összeköttetésök történetét, kapzsiságát, megbízhatatlanságát, lovagiatlanságát. S most legvégül a Beckensloer-ügyet. Hírek jöttek, hogy Fridrik feltűnő szívességgel fogadta a jellemtelenül átszökött esztergomi érseket, aki egyháza kincseit egyszerűen elrabolta és kilopta az országból. A császár annyira ment a hűtlen ember kitüntetésében, hogy neki ígérte a salzburgi érsekséget. Sőt minden jel azt mutatta, hogy Beckensloer már egy ilyen ígéret birtokában szökött ki hozzá. Ha valamiért meg fog fizetni, ezért megfizet.

A spanyol-olasz királyleány nagy figyelemmel hallgatta a hosszú fejtegetést férje karjaiban. Mátyás zabolátlan haragja pontosan találkozott az ő faji gyűlöletével.

— Maledetto tedesco, — így nevezte Fridriket.

Férje hatalmas terve elragadta. Udvarnál nevelkedett képzelete már látta sajátmagát, mint német-római császárnét, akit a pápa koronáz Rómában, már látta fiait birodalmi hercegeknek, választófejedelemségek urainak, már látta férjét a világ legelső és leg-hatalmasabb uralkodójának. S úgy aludtak el egymás karjaiban, hogy a császári korona álmából szunnyadtak belé a valódi álomba.

Ettől kezdve minden áldott napjuk az este vágyakozó várásával telt el tovább is, de most már nemcsak egymás telhetetlen csókjait várták, hanem az órákig tartó titkos beszélgetéseket is. És Beatrix már pontosan kezdte érteni a nappal érkező hírek súlyát és mélyebb értelmét. Ismerte a Magyarország körül font diplomáciai pókhálót, ismerte a cseh királyi címért folyó harcot, az ifjú Ulászló szerepét, Kázmér magatartását, bonyolódott vérségen alapuló korona-igényeiket, a minduntalan változó erőviszonyokat.

Éppen ekkor Mátyás és Fridrik viszonya rohamosan romlott és most már fegyveres következményekkel fenyegetett. Ulászló nem hagyta abba a

küzdelmet, hogy a Mátyás cseh királysága ellen a maga cseh királyságát tegye érvényesebbé. A cseh királyi címmel járó választófejedelmi rangot a császár ugyan elismerte már a Mátyásénak, de ehhez is ünnepélyes beiktatás tartozott, s azt Mátyás még nem kapta meg. Mióta olyan csúfosan váltak el egymástól Bécsben, a kérdés aludt. De most felébredt. Ulászló valahogyan rá tudta venni Fridriket, hogy a Mátyásnak adott választói rangról feledkezzék meg és adja neki, sőt ünnepélyesen iktassa be. Erről számos titkos jelentés futott be Budára, sőt arról is, hogy Ulászló megint sereget gyűjt ellene. Már toboz. Már hater ezer embere van. Már el is indult Bécsbe. Már ott is van Bécsben és rendkívüli pompát fejt ki, ami nyilvánvalóan válasz a Mátyás lakodalmára, a magyar király ország-világot elképesztő fényűzésére.

Beatrix nagy izgalommal hallgatta férjétől a naponta érkező híreket.

— Meg fognak együtt támadni, a császár, a lengyel király, a cseh király. Nem vagy izgatott?

— Csöppet sem. Még attól sem, hogy a szultán szövetséget ajánlott nekik. Nagy titoktartás pecsétje alatt. De én megtudtam.

— Szent Isten. És?

— Annyira mégsem süllyedt Kázmér, hogy szövetezzék a törökkel. Elutasította. Hohenzollerni Achilles urammal viszont szövetkeztek, de ezt meg én borítottam fel.

— Hogyan?

— Ugy, angyalom, hogy Ulászló feleségül vette az Achilles leányát, a tizenkét éves özvegyet, aki Glogau hercegséget örökölte. A házasságot jelképesen megkötötték. Ekkor én egyszerűen elvettem tőlük Glogaut, mint Szilézia hűbérura és a sagani hercegnek adtam. Achilles leánya egyszerre nem lett olyan kívánatos feleség. Ulászló azzal az ürüggyel, hogy a mi lakodalmunkkal nem tud pompa dolgában mér-

közni, elhalasztotta a személyes esküvőt. Megjósolhatom neked, hogy még jó néhány esztendeig halasztani is fogja. Ennek folytán Hohenzollerni Achilles, mint brandenburgi választó, nem rohan lelkesen segíteni Ulászlónak. És Ulászló seregétől nincs mit félnem. Embereim kifürkészték, hogy mennyi pénze van. Azt is tudom, milyen esztelenül költekeznek Bécsben. Zsoldosokat tartani drága mulatság. Ulászlónak rövidesen elfogy a pénze. Papíron ki tudom neked számítani, mikor kezdenek majd elszökдösni zsoldosai. Azt megvárom, s akkor gyorsan az orrára kop-pintok Fridriknek, hogy ne hordja olyan magasan. Majd adok én neki Beckensloert.

Az új hírek folyton jöttek Bécsből. Ulászló megkapta Fridriktől a választófejedelmi rangot. Ünne-pélyesen be is iktatta. Nagy pompát fejtettek ki, a költségeket természetesen Ulászló fedezte. Fridrik mást adott: tüntető kitüntetések. Például Prága város címerét kibővítette két oroszlánal.

— Tudod, mi ez a két oroszlán? — szólt feleségé-hez Mátyás. — A császárnak, kedves atyámuram-nak, célása arra a két oroszlánra, amelyeket Firenze küldött nekem. Meséltem ezt neked. Azt a verset is meséltem, amelyben Pannonius nevű költőm a cseh oroszlánt nekem jövendölte. Fridrik majd megpuk-kadt az irigységtől. Most ilyen izeneteket küldöz ne-kem virágnyelven.

— Nem értelek, — szólt Beatrix izgatottan, — te ilyen vidáman gúnyolódol, mikor azokhoz a nagy célokhoz most vesztetted el az első lépést. Cseh ki-rály vagy, de a választófejedelmi rangot, amelynek segítségével németrómai király akarsz lenni, hivata-losan másnak adták. Én megbolondulok az izga-lomtól.

Mátyás nevetett.

— Nézd, angyalom, ha el akarnék innen gyalogolni Nápolyba és megbotlanám a palota kapujában, visszafordulnék? Nem. Felkelnék és mennék tovább.

Ez fog történni. És pedig hamarosan. Most csak azt kell várnom, mikor fogy el az Ulászló pénze.

Neki lett igaza. Rövidesen tudósítás jött Bécsből, hogy Ulászló nem tud zsoldot fizetni, serege felbomlott. A hatezer emberből maradt összesen ezeröttszáz. Ezen csúnyán összevesztek Fridrikkel. Ulászló és a császár közös hadjáratából nem lett semmi. A kémjelentések szerint azon is összevesztek, hogy Fridrik a fia számára írásban akarta biztosíttatni Ulászlóval és Kázmérral a magyar trónt. Azok azonban magok is elvi jogot formáltak a magyar trónra és a császár szerződési pontjait elutasították. Tehát a szövetséges egyetértés felborult köztük, Ulászló serege pedig elolvadt.

— Látod, szívem, — mondta Mátyás, — így kell ezt a játékot játszani. Most szépen megizenjük a császárnak a háborút.

— Milyen izgalom lesz, — tapsolt Beatrix, — mikor majd lessük itthon a győzelmi híreket.

— Lessük? Hogyan képezed ezt? A seregemet én magam fogom vezetni.

— Elszakadsz tőlem? És azt hiszed, hogy én ebbe belemegyek? Inkább meghalok.

— Ó, de bohó vagy. Mit csinálnék veled? Vigyelek talán a táborba?

— Természetesen. Egy lépést sem tágítok mellőled. Tudom én, milyen az a tábori élet, otthon eleget hallottam. Meghódított városok, nők, nők és nők. Megőrülnék a féltékenységtől. Nem, nem. Veled megyek, vagy te is itthon maradsz.

— De csak nem gondolod komolyan, hogy háborúba jössz?

— Halálos komolysággal gondolom.

Ezen napokig vitatkoztak. Mátyás eleinte tréfára vette a dolgot, de csakhamar komolyan kellett érvelnie. A királyné törhetetlenül és szívósan követelte, hogy ő is táborba szálljon. Egy este egyszerre ezt a kérdést szegezte a királynak;

— Felelj nekem: az a másik asszony volt-e veled a morva hadjáratban, vagy nem volt?

Mátyás meglepetve nézett rá feleségére.

— Igen, volt. De honnan kotortad ezt elé? Adatokat szerzel a hátam mögött? Ezt nem nagyon szeretem. Amire kíváncsi vagy, kérdezd meg tőlem.

— Hogyne. Mikor féltékeny vagyok, akkor majd éppen téged foglak kérdezgetni. Szóval az az asszony veled volt a táborban. És ami a király szeretőjének szabad, az nem szabad a királynénak? Így akarsz meggyőzni, hogy engem jobban szeretsz, mint azt szeretted?

Beszélhetett Mátyás órák hosszat, nem ért el semmit. Beatrix felhasznált minden fegyvert: rimánkodást, okoskodást, hízelgést, sértődést és végül sírást. Győzött is. Mátyásnak pedig alapjában véve tetszett is, hogy Beatrix ennyire féltékeny s ennyire részt akar venni minden lépésében. Elhatározták, hogy a királyné is indul a sereggel.

Mielőtt a hadizenetet elküldötte volna, Mátyás koronatanácsot tartott. Ezzel elejét akarta venni annak, hogy majd mikor pénzt kér a legközelebbi országgyűlésen, a radikális nemzeti pártiak okoskodhassanak. Főként Bátori Istvánt kellett leszerelni, Szilágyi-réven rokonát, akit Pongrácz János helyébe most tett meg erdélyi vajdának. Kitünő katoná volt Bátori István, tehetséges vezér, tekintélyes és gazdag ember, gondolkozó hazafi. Sarkalatos álláspontja gyanánt mindig azt hangoztatta, hogy Magyarországnak nem szabad a németrómai birodalom hatalmi verseyébe beállania, hanem mindenképp és minden erővel el kell intéznie az életveszéllyel fenyegető török kérdést. Mátyás felrendelte Kolozsvárról a koronatanácsra, amelyet június tizenkettedikére tűzött ki, de egy héttel előbb, vagyis június ötödikén, dónációs levelet adott ki, amelyben felsorolta Bátori István rendkívüli érdemeit és

neki ajándékozza azt a birtokot, amely Maróti Máté magvaszakadta folytán a koronára szállott.

— Szándékval töttem, István, — mondta a kihallgatáson jelentkező vajdának, — az tanácsnak előtte. Mastan immár tiéd az Maróti-marha, tanácskor mondhatol akármit is.

Bátori István hümmögött, hápogott. A koronatanácson mégis csak felállott és beszédet mondott a hadizenet ellen. De tizedrésznyi maradt a beszédben az a hév, amellyel eredetileg el akarta mondani. A főpapok, akikkel a nuncius igyekezett az egyház érdekeit képviseltetni, csatlakoztak Bátori álláspontjához. De erre felállott Kinizsi Pál és heves szónoklatot tartott az ország becsületéről. Bátori csendes és száraz érvei nem igen hatottak, a császár alnokságának és a magyar korona büszkeségének hangztatása annál is inkább. A koronatanács túlnyomó többséggel a hadizenet mellett döntött. Kinizsi lett a nap hőse. A király parolázott vele, megölelte és bevitte a királynéhoz magánkihallgatásra. Ez nem ment éppen folyékonyan, mert az óriás semmiféle más nyelven, mint magyarul és oláhul, nem tudott. A király tolmácsolt néhány mondatot közöttük. Beatrix megbámulta országa legerősebb emberét, nyájasan rámosolygott és kezét kegyesen csókra nyujtotta. Kinizsi a tenyerébe vette a királyné ápolit, feltűnően kicsiny kezét, s ezen mindhárman jóízűt nevettek. Mintha malomköre fehér virágot ejtettek volna.

— Mutasj valami dógot felségös asszonyodnak, Pali.

— Igenis, — bólíntott szolgálatkészen Kinizsi, — az ablakon kinézni ne terheltecsék.

A királyi pár az ablakba állott. Kis vártatva megjelent a palota udvarán Kinizsi. Az urak lent várakozó lovai közül kiválasztotta a magáét, bebújt a paripa hasa alá, átfogta az állat négy lábát és felemelkedett. Az erőlködés legkisebb jele nélkül vé-

gigsétált az udvaron, nyakában a lóval, az íves kapunál letette, kibújt alóla, ráült, tisztelgett, elügetett. Az udvaron áldogálók nevetve, hangosan kiabáltak a máramarosi főispán után.

— Hihetetlen ember, — álmélkodott Beatrix.

— És látod, angyalom, az én szép országomban alig akad férj, akit annyiszor megcsalnának, mint ezt az én derék Herkulesemet.

— Ezt? Hát akad, aki merészkedik ennek a feleségéhez közeledni?

— Mindenki tudja, hogy ezzel nem jár kockázat. A kis Benigna asszony roppant ügyes. Bizonyítani semmit sem lehet róla, de az egész ország tudja, hogy mit kell róla gondolni. Kinizsi Pali pedig vakon bízik benne és boldog. Így hát a dolog rendben van. Amit az ember nem tud, az nincs.

— Hohó, ebbe nem megyek bele. Engem ne csalj meg csak azért, mert nem tudhatom meg. Látod, nem ok nélkül megyek veled a háborúba. Minden férfi született gonosz kutya.

— És ezt éppen Kinizsi alkalmából állapítod meg. Nem rossz. Most megyek, angyalom, hadizenetet szerkeszteni. Ha meglesz, elolvashatod.

A fontos levél csak vacsoraidőre lett kész. Jó hosszúra sikerült és részletesre. De meg volt kalapálva minden mondata alaposan. Így kezdődött:

Dem durchleuchtigisten fursten herren Fridreihen romischen Kayser, herzogen zu Österreich zu Steir Kären den und Krain etc. lassen wir Mathias von Gotts genaden zu Hungern und Peheim künig etc. wissen, uns zweyfelt nit, eur kayserlichen wir den sei noch in guter gedächtnuss das vor etlich jarn die Peheim euer erblich landt mächtiglich, da wir auff hoch euer anruffen ersuchen und hochversprechen, uns in aigner person mit merlichen swärn darlegen unsers leibs und guts auffmachen...

Beatrice ezeket a különös ígéretet hiába nézte, mert nem értett németül. A király lefordította neki az egészet olaszra. A levél felsorolta Fridrik hálatlan szöszegéseinek hosszú sorozatát, aztán kijelentette, hogy a császár örökös tartományai ellen fegyvert fog, de hangsúlyozta, hogy a német birodalom ellen háborút indítani nem szándékozik.

Mire a levél elment Bécsbe, már javában gyülekezett a győri indulásnál a sereg. A király már jóval a koronatanács előtt háborút doboltatott. Egy forró nyári napon a királyi pár hadba indult. Beatrice díszes vérteteket kapott férjétől ajándékba, ezüsből valót, arannyal cifrázottat. Semmi módon nem lehetett arról lebeszélni, hogy a nagy hőségben is felvegye. Csak a vár aljáig tartott a dicsőség. Ott meg kellett állni, hogy letehesse, mert úgy érezte, hogy megsül.

— Látod, — nevette a király, — már kezded akadályozni a hadjáratot. Mondtam.

Beatrice sírt a haragtól. De este megbékült. Nyílt mezőn ütöttek táborát éjszakára. A király pompás, nagy sátrában terítettek az egész vezérségnek. Ott volt Bátor István, Kinizsi, Dóczi Péter, Dóczi Imre, Vuk szerb király, Drágfi Bertalan. És a bosnyák királyfi, Mátyás keresztfia és kedvence, Ujlaki Lőrinc is, gyászban. Apja, a bosnyák király, Hunyadinak hajdan oly dühös ellensége, a tavasszal csendesen meghalt. Halála semmi különösebb hírt nem keltett, még Boszniában sem, ahol élete utolsó idején már alig is tartózkodott. Most már porladt a sírban. S akit valamikor halálra ítélt, az most magyar király gyanánt vonult a császár ellen.

Győrből erőltetett vonulással sietett a tizenhét-ezer ember osztrák földre. Mivel Beatrice egész úton azon esengett, hogy mindenáron várostromot szeretne látni, Mátyás kiválasztotta Haimburgot, amelyről úgy tudta, hogy komolyan nem tud ellentállni. De bár a horoszkópok a legszebb reménysége-

ket mutatták, Haimburg nagy meglepetésre ellenállott. Az első rohamot a védők derekasan visszaverték. A másodikat is. A harmadikat is. Akkor Mátyás kiadta a parancsot, hogy Trautmansdorff alá kell vonulni. Itt már könnyebben ment a dolog, a vár a második rohamra megadta magát. Beatrix mindenáron bevonulást akart. Mátyás, hogy kedvére legyen, ünnepélyesre rendezte a bevonulást. Színekkel kápráztató kíséret élén, lóháton vonult be a királyi pár, Beatrix a páncélt viselte. Hogy a vért elragadóan állott szépségének, azt nem lehetett tagadni. A következő erőd, Petersdorf, nem is védekezett, önként megadta magát.

Itt megállapodott a király. A vár alatt állandó tábort veretett főhadiszállásul. Különböző irányokba küldött lovas-seregeket pusztítani és égetni. Rác lovasai is voltak, azokat küldte legmesszebb, hogy híres kíméletlenségök és vadságuk megpuhítsa a lakosságot. Nem is eredmény nélkül. Egyetlen napon reggeltől estig tizennégy bécskörnyéki helység adta meg magát minden ellenállás nélkül. Rövidesen az egész vidék meghódolt Bécs és Bécsujvár között. Fridrik ijedten menekült először Kremsbe, azután onnan is tovább Linzbe. A hadjárat úgy ment, mint a parancsolat. A magyar sereg Korneuburnnál átkelt a Dunán, már itt volt Budáról felküldött hajóhada. Ezzel el volt zárva az út, amelyen Bécsbe élelem érkeztetett volna. S elérkezett a nap, mikor a nápolyi király leánya díszes vonulásban, fehér lovon, páncélosan megérkezett a mesés hírű Vienna alá. A ragyogó őszi napfényben tisztán láthatta a nevezetes Istvántornyot. Annak tövében terült el a fényes, gazdag világváros, az ötvenezer lakójú hatalmas császári székhely. A külvárosok innenső részét már lövetni tudta a magyar király, seregei ott állottak a Duna mindkét partján, s a vizen erős naszádjai sötétlettek.

Beatrix el volt ragadtatva a tábori élettől. A dí-

szes sátorban megvolt minden asszonyi kényelme, fakádját mindenüvé hordozták utána, illatos vizekben fürödhették, mint otthon, egész raktárra való ládái tömve voltak ruhákkal, cipellőkkel, fehérneművel, az asztalt pazarul terítették. S az élet reggeltől estig a legérdekesebb és legizgalmasabb dolgok kifogyhatatlan szórakozását nyújtotta. A beérkező kémeket a király maga szokta kihallgatni. A hírnökök bámulatos érdekesen mondták el egy-egy csata lefolyását, vagy egy-egy város meghódoltát. Néha a haditanácsot is a szabad volt végighallgatnia a királynénak, miután szentül megígérte, hogy csendesen ül és meg sem mukkan. A gyakorlatozó katonák vonulása, a tábortüzek mellett éneklő légénység mélabús dallamai, az ágyúk kezelése, mindez elragadta és kellemes izgalommal töltötte el. Sebesülteket és halottakat is akart látni. Láthatott eleget, iszonyodva sikoltott a borzasztóan bevert koponyáktól, a nyitott hasaktól, a vékony bőrön lógó kezektől. De borzadva is kíváncsian nézte őket. A halottak megrendítették. Megütődve kérdezte férjét, aki egykedvűen ment el egy-egy hullaszállító szekér mellett.

— Mátyás, te nem sajnálod ezeket?

— Nem, — felelte nyugodtan a király, — a háborúviselt ember ezt megszokja. Harc nem lehet halottak nélkül. Ez vele jár a mesterséggel. Én már tízszer ugyanúgy meghalhattam volna, mint ezek.

— De mégis... meghaltak. Nem élnek. Ez borzasztó. Nem gondolsz erre?

— Ha gondolok is, angyalom, azt kell mondanom, hogy mindenki meghal egyszer. Teljesen közömbös, hogy milyen formában kapja az utolsó csapást, ágyban, vagy a mezőn. Ez a sok ezer ember, akit itt látsz, mind azért kapja a zsoldot, mert életveszélyes munkát végez. Valamennyi úgy alszik el este, hogy másnap talán az estét már nem is éri

meg. A halál gondolatát meg lehet szokni, kedvesem.

— Nem, nem, — kiáltott Beatrix, — énnekem a halál gondolata képtelen és természetellenes. Az én ösztönöm az eszem ellen is azt mondja, hogy én leszek az első, aki örökké fog élni. Hiszen élni olyan szép, és én olyan boldog vagyok. Ezért sajnálom, aki meghal. Te nem?

Mátyás elgondolkozott.

— Nem. És ha visszagondolok hadjárataimra, csak egyetlen egy eset jut eszembe, mikor meghattottnak éreztem magam. Morvaországban egy csata után este átlovagoltam a harctéren. Kemény munka volt, sok halott esett. És a halottak közt egy kuvaszt pillantottam meg. Valami morva zsoldosé volt a kutya. Gazdája elesett. Az állat ott ült a halott mellett és rémülten, keservesen sírt. Vonított. Nem lehetett a halott mellől elkergetni. Ez a kutya majdnem a könnyekig meghattott, pedig nem vagyok lágy ember. Az állatot sajnáltam, a zsoldost, akit azért fizettem, hogy esetleg agyonüttesse magát, nem sajnáltam. Még most is magam előtt látom azt az ebet, ahogy a fejét a holdvilág felé emeli és borzasztó árvaságát beleivólti a világba. Én akkor érezném így magam, ha az Isten meghalna. De az Isten halhatatlan. Az emberek halandók, s a halál természetes dolog. Mint amilyen természetes a születés...

Kis szünetet tartott és halkán, más hangon megkérdezte:

— Nincs még semmi újság?

— Semmi! Majd.

Megsimogatták egymás kezét és boldogan, türelmesen vártak tovább életük és szerelmök nagy örömére. És Beatrix tovább élvezte a tábori élet el nem fogyó izgalmait. Különösen érdekes volt a messze északi földről érkező hírnököket hallgatni, vagy leveleiket olvasni. Ezekből kitűnt, hogy a megszorított császár kétségbeesve követel segítséget szövetség-

geseitől. Ulászló igyekszik is hozni serege gyászos maradványait, de azokat a morva és sziléziai erők könnyű szerrel visszatartják. Kázmér hasonlóképpen sietne segíteni, de őt meg a Mátyással szövetséges német lovagrend tartja sakkban. Az új nagymester, Truchsess Márton, minden lengyel erőt elvágott. Délfelől meg éppen nagy veszedelem ömlött Fridrikre, a török felhasználva a háborút, beütött Krajnába. A legnagyobb hír azonban messze nyugatról jött: a francia király fegyverrel fenyegeti Merész Károly hagyatékát, mert Miksa főherceg menyasszonyát, a burgundi hercegnőt, a saját fiának akarja nagy gazdagságával együtt. Mátyás pedig negyven osztrák várost hódított meg már, Bécsset és még egy-két fontos erődöt körülzárt. Fridrik békekérelmének mindennap meg lehetett érkeznie.

Meg is jelent október legvégén Puck Albert, a császár udvari káplánja Bátorinál és Kinizsinél. De csak szóba sem álltak vele, Korneuburgba küldték, beszéljen magával a királlyal.

— Nem, nem, ne békülj, — kedveskedett Beatrix, — vonuljunk be Bécsbe.

— Azt nem tesszük, angyalom. Olvasd el azt a levelet.

A levelet a pápa írta. És pedig igen haragosan. Hivatkozván arra, hogy már több ízben békére intette a marakodó keresztény fejedelmeket, most az utolsó eszközhöz nyúl: ha meg nem kötik a békét és mindketten nem fordulnak azonnal a török ellen, ezentúl minden segedelmet megvon tőlük és a törökök ellen sorsukra hagyja őket. Beatrix nagy lélegzetet vett, hogy szenvedélyesen kitörjön. De a király felemelt újja elnémította.

— Ne káromold Jézus földi helytartóját, — mondta kedélyesen, — a békét megkötöm. És tudod, mi lesz az első pont? A császár köteles Federigo bátyádat a milánói trónra segíteni és köteles neki adni feleségül Kunigunda főhercegnőt.

Beatrix hirtelen felsikoltott az örömtől és férje nyakába borúlt.

— Hogyan köszönjem ezt meg neked?

— Nagyon egyszerűen, — nevetett Mátyás, — szedjed szépen a holmidat és menj át Pozsonyba. Az ilyen béketárgyalás nem gyerekjáték. Az reggeltől éjszakáig tartó munka. Egy percet sem tölthetek veled. És bízom az okosságodban, hogy nem haragszol egy megjegyzésért: eddig boldoggá tett a jelenléted, de most zavar bennünket.

A királyné, aki az imént szenvedélyesen haragudott, rögtön utána kitörően boldog volt, most keservesen elkezdett sírni. Megnyugtadni nagyon nehezen lehetett. Mátyás a bibliára tett kézzel esküdött meg, hogy még gondolatban sem néz más nőszemélyre és minden módon siettetni a tárgyalást. Így nagynehezen megegyeztek és egymás forró karjaiban búcsúztak el. A királyné páncélosan, lóháton elment Pozsonyba, pompás menet kísérte.

A tárgyalások alaposan elhúzódtak, de végre megkötötték a békét és pedig Mátyás teljes győzelmével. Fridrik kénytelen volt a magyar király válaszófejedelmi jogát a cseh korona birtoka folytán elismerni és kötelezni magát, hogy az ünnepélyes felruházást is visszavonván Ulászlótól, azt Mátyással kötelezően elintézi, valamint kötelezi magát, hogy a cseh rendeket ünnepélyesen felszólítja a Mátyás előtti hódolásra. És mivel a béke mindaddig nem lépett életbe, míg Fridrik ezeket az ünnepélyes felszólításokat el nem küldi, azok gyorsan el is mentek. De a legfájdalmasabb pontja a szerződésnek pénzre vonatkozott. Fridrik kénytelen volt kötelezni magát, hogy a hadjárat költségeit megtéríti és százezer arany hadisarcot fizet.

Mátyás megindult haza. Legyőzte és megalázta a császárt. De közben a törökök megint olyan pontokig jutottak el Európában, ahol eddig sohasem jártak: az Isonzó és Tagliamento között pusztították,

megütköztek a rémült velencei köztársaság seregével és azt megverték. A magyar király nem nyert egy talpalatnyi területet sem. Csak egy címet. Hogy mint cseh király, ő a választófejedelem és nem a másik cseh király.

Hetek szünete után találkozott megint feleségével. Házasságuk első évfordulóját külön töltötték. Mátyás még javában tárgyalt Korneuburgban, Beatrix pedig elkeseredve és könnyek között várt Pozsonyban. A viszontlátás első ölelése sok mindent helyrehozott ugyan, de mikor aztán együtt olvasgatták a terjedelmes békeszerződést, Beatrix megütődve kérdezte:

— Hol van benne a Federigo bátyám ügye?

— Benne van az első és második pontban: a császár tartozik családom javát és becsületét előmozdítani.

— Ennyi az egész? És Kunigunda? Én családomnak az egészséget már meg is írtam.

— Az eljegyzést lehetetlen volt belevenni. Különben is célszerűbbnek látszik, hogy Federigo ne bontsa fel eljegyzését savoyai Annával. Ezt atyád is így látja jobbnak. Kunigundát csak vegye el más. Hidd el, ez a legjobb béke, amelyet el lehetett érni. Neked is van érdemed benne. A szász hercegeknek írott leveled, amire kértelek, kitűnően használt. Született királyné vagy. Most nincs más dolgunk, mint örülni. A császárt legyőztük, a választó rangot megszereztük, most egyet odavágunk a töröknek, aztán tovább előre a nagy cél felé. Csókolj meg.

Az egyéves házások csókja alkalmas volt rá, hogy heve elperzselje az apró kedvetlenségeket. Szerették egymást és boldogok voltak. Együtt mentek Budára. Itt már új rend várta őket, az udvarmester megszervezte a királyi étkezések más módját: az udvarnép ott maradt a nagy terem kis asztalainál, a királyi pár újonnan berendezett teremben evett olyan méltóságokkal, akiket estéről-estére meghív-

tak felséges asztalukhoz. A karzat megvolt ebben a teremben is, hogy ott zenészek, bohócok, igricek helyet kapjanak az ünnepélyesebb étkezések alatt. Beatrix úgy rendezte, hogy az új rend első estéjén zene, móka és ének legyen. Különben csak Gabriele, Francesco, Ottó bajor herceg, a nádor és Stein György evett velök.

A karzat szereplői között egy regös is fellépett. Ahogy az első sort elmondta ügyes lantpengetés kíséretében, Mátyás figyelni kezdett és csendet kért a társaságtól. A dalnok azt az énekes krónikát adta elő, amelyet nagyon szeretett hallani: Szabács viadaláról. Az egyhangú dallam dajkamese-szerű folytonossága, elringató egyformasága, a rímek kellemes magyar csengése nagyon gyönyörködtette.

Sok közülök, kik ott benn valának,
Néik kézen, nékik vízbe halának.

Beatrix kérdően tekintett a királyra, aki rögtön ismételtette neki latinul: „Akik bent voltak a várban, azok közül némelyek fegyveres kéztől haltak meg, némelyek a vízbe fúltak“. De aztán megint a dalnok felé fordult és figyelmesen élvezte.

Ó nyavalyás hitvány keménység!
Mit tön nekik is az kevélység?
Meghalának nagy vakmerőségbe,
Bizon nem vitézlő merészségbe.
Ezt mi hagyjuk mend ugyan azonba,
Mert semmit sem hoz nekünk haszonba.
De jelentsük Ali bég jüvését,
És onnaton mint elérkezését.

A királyné közbeszólt: fácánnal kínálta férjét. Mátyás udvariasan odatartotta aranytányérját a feléje nyujtott fácáncomb alá, rámosolygott az aszszonyra, de megint csak az éneket figyelte. A királyné súgott valamit a nádornak, a nádor felelt. De a király egyetlen pillantása félbeszakította, amit éppen mondott.

Mert esmerék, hogy meg nem birhatják,
Sőt császárnak azt meg sem irhatják.
Azért tökélett tanács lön köztük,
Hogy minden szabad lenne önköztük,
Ki akarna, az válnék császárhoz,
Avagy magyar Mátyás királhoz.
Az kencset, ki ott császárt illetné,
Sem egy kéz köztük azt ne illetné...

A király felrezzent, kezét megérintette Beatrix keze. Az asszony szemrehányóan szólott:

— Angyalom, ez nekem nagyon unalmas. Magyarul van, és semmit sem értek belőle. Ha itt mind hallgatunk, az nagyon kedélytelen. Nem akarsz inkább társalogni velem?

— Bocsáss meg, kedvesem, igazad van. Beszél-gessünk. Miről folyik a szó?

— Gabriele bibornoki kalapjáról.

— Igen, persze. Egyszóval ott hagytuk el...

A társalgás megindult ékes latinsággal. De a király nem tehetett róla, félfüllel még mindig kénytelen volt az éneket hallgatni. Olyan zamatos kifejezések voltak benne, hogy megdobogtatták a szívét. „Aki akar, váljon oda magyar Mátyás királyhoz.” Semmit sem talált ennél érdekesebbnek.

Igy megadák Szabács erősségét,
Benne hagyák álgyúknak bőségét,
Mely álgyúkat királ többöhtette
És nagyon Szabácsot erőssöhtette...

— Angyalom, ha nem akarsz rám hallgatni, mondd meg.

Mátyást hirtelen elfutotta az indulat. Feleségére akart türelmetlenül rászólni, de az ingerültséget udvarias ösztöne más irányba kormányozta. Az asztalra csapott és felkiáltott a karzatra:

— Eleg vót, he, tartsad immár szájadot!

A regős hirtelen elhallgatott, arcán meglátszott az alázatos megszeppenés, kapta kobzát és kotródott. Mátyás a királynéhez fordult, mosolygott és bocsá-

natot kért. A társalgást folytatták. De öt pere mulva egy mondat közepét abbahagyva így szólt a nádorhoz magyarul:

— Amaz énekös fickónak hónap száz arany adassék.

A nádor bólintott, s a király folytatta a latin társalgást. Beatrix kíváncsian sűgva az egri püspökhöz fordult, hogy az fordítsa le neki a király magyar mondatát.

— Centum? — kérdezte csodálkozva.

— Kétszáz, — szólt rögtön a király derülten, de keményen. Beatrix megrezzent és nem szólt többet.

II.

A kis Jankó megbetegedett. A király parancsára már előbb lovasleckékbe fogták be, de a lovaglás tudománya nehezen ment. Vékonypénzű kis gyerek lett a Borka fia, érzékeny, könnyen fázós, folyton náthás, hamar fáradó. Mikor panaszkodni kezdett, hogy fáj a dereka lovaglás közben, csak azért is tovább lovagoltatták, hogy edződjék. A kisfiú sírva ült a lóra. Mikor aztán úgy zuhant le a lóról, hogy nem tudott felkelni, ágyba fektették. Mátyás, ahogy Budára érkezett, másnap meg akarta látogatni, de mivel a gyereket Borka ápolta, előbb megbeszéltek egy olyan időpontot, mikor az anya egy órára visszavonul beteg fia mellől a klauzurába.

A gyerek alig aludt, erős láztól lihegett és folyton sírt. Csípőjét fájlalta. Mátyás leült az ágy szélére és tehetetlenül nézte. Megsímogatta a szenvedő fiú fejét. Olyan felsőbbeséges sajnálatot érzett iránta, amelyet erősebb emberfaj érez a gyengébb emberfaj iránt. Visszagondolt a maga ötéves korának vasgyúró erejére, verekedős bátorságára, makkegészségére. Hogy a gyereknek mi baja, azt jól tudta. Mint avatott tornász, lovas, vívó és úszó úgy-

szólván mesterségszerűen ismerte az emberi test részleteit, az izmokat, inakat és ízületeket. A fiút csípőizületi gyulladás kínozta. S a király tudta, hogy ez a betegség rendszeren életreszóló nyomot hagy: sántasággal végződik.

Komoran tért vissza a király dolgozószobája ügyeihez. De nem tudott dolgozni. Az esze nem állt a munkához. Otthagyta irományait és kancellistáit. Feleségéhez ment.

— Mi bajod, angyalom? — kérdezte Beatrix gyengéd aggodalommal elébesietve.

— A kisleány voltam. Meg fog sántulni.

— Szívből sajnálom, — mondta a királyné udvariasan, de idegenül, — Isten rendelkezésébe bele kell nyugodni. Majd ad az Isten nekünk gyermeket, az erős lesz és egészséges.

— Nagy boldogság ezt remélnem. De ezt a kisgyereket kimondhatatlanul sajnálom. Ilyen testi hibát hordani egész életében. Borzasztó.

— Vigasztalódj, drágám, és ne nézd ezt olyan sötéten. Meg fogja szokni, ha ebben nő fel.

— Nem, nem ez helyrehozhatatlan. A nyomorék ember nem bízik magában, ellenségnek érzi az épeket és egészségeseket, bizalmatlan lesz, gyanakvó és habozó. Mit csináljak vele? Milyen pályára készítsem? Mindig arra gondoltam, hogyha majd megnő, kap valami vajdaságot, vagy távoli kis hercegséget, tudom is én, mit. De vezető állásra most már hogyan neveljem?

Beatrix élénken figyelt. És hirtelen ötlettel így szólt:

— Adhatok tanácsot neked?

— Bár tudnál jót adni.

— Tudok. Neveltesd a gyermeket egyházi pályára. Az több okból nagyon jó lesz. Neki is megadja lelke nyugalma, szép pályát is futhat be, megkaphatja egyszer a bibort, aztán meg ezzel esetleges bonyodalmaknak is elejét veheted,

— Milyen bonyodalmaknak?

— A törvényes trónörökös ellen mindig minden országban akadnak pártot szítók. A mi születendő fiunk ellen is akadhatnak. Sohasem lehet tudni, hogyan fordul az európai diplomácia, és előállhat egyszer olyan helyzet, hogy kívülről keresnek belső jelöltet. De ha pap az, akiből trónkövetelőt akarnak csinálni, akkor a törvényes trónörökösnek kevés gondja van.

Mátyás elgondolkozva nézte feleségét.

— Milyen okos vagy. Igazad van. Jankót papnak fogom adni. Valami rendes, jó nevelőt keresünk melléje. Ha papnak adom, akkor természetesen olasz nevelőt szeretnék. Ebben segíthetnél nekem.

— A legnagyobb örömmel. Még ma írok haza. Megkérdezem, hogy kit ajánlhatnának.

Beatrix ettől az elhatározástól valahogyan megváltozott. Odaadóbb és bizalmasabb lett. Eddig sohasem hozta szóba Jankót, most gyakran beszélt róla. Sőt egy napon maga pendítette meg a gondolatot, hogy a gyereket meglátogatná. Mátyás mohó hálával kapott rajta. Maga kísérte feleségét a klastromba, miután a látogatás idejét előre pontosan megbeszélték, hogy Borka ne legyen kényes találkozásoknak kitéve. A fiucska már fent járt és fél lábára csakugyan bicegett. Nem feltűnően, de mégis, egyik oldalát lépés közben mereven húzta. A klastrom kertjében találták Hunyadiné társaságában. Fából faragott játékkatonákat állítgatott Jankó a földön, Hunyadiné kézímunkázott. A királyné jöttére Hunyadiné felállott, a két asszony előbb udvari előírás szerint bókolt, aztán megölelték és megcsókolták egymást. Ritkán érintkeztek, de ilyenkor kifogástalanul udvarias és nyájas viszonyt tartottak fenn. A kisfiu azonban zavarba jött és idegenül húzódozott.

— Apold az királyné kezit, — szólt Mátyás.

Jankó engedelmesen kezét csókolt, de aztán rög-

tön hátra akart húzódni. Beatrix megfogta, visszatartotta és megsimogatta az arcát.

— Milyen kedves, szép kisfiú, — mondta latinul.

A gyerek csak állott szemlesütve, zavartan, kényszeredetten. Szólni nem tudott, mert nem volt nyelv, amelyen értették volna egymást. Ahogy a királyné eleresztette, azonnal öreganyjához húzódott. Majdnem a háta mögé. Ott állt mellette, erősen fogva a kezét. Látni lehetett, hogy mindketten igen feszélyezettek, a gyerek is, a királyné is. A látogatás rövid ideig tartott. Csak a felnőttek váltottak néhány mondatot. De olyan nyomasztó valami osont társalgásuk hangjába, hogy a király hamarosan sok dolgára hivatkozott.

— Idvezeljed királynét. Hogy nagyon ékös kis fiú vagy, mondotta. S hogy ugyan kedvel tégedöt.

— Igenis, — felelt Jankó illedelmesen.

Megint kezét csókolt és a kisfiúk merev módján meg is hajtotta magát. A királyné megint megverte arcát. És mikor az általános búcsúzkodás véget ért s a királyi pár megindult, szinte észrevehetően könnyebb lett mindnyájok körül a levegő.

— Nagyon meg fog téged szeretni ez a gyerek, — mondta Mátyás, mikor már a hintóban ültek.

— Remélem. Hacsak nem fogják ellenem ingerelni.

— Hogyan mondhatsz ilyet? Ki ingerelné elled? Kire gondolsz? Az anyja semmi esetre, arról jót állok.

— Nem gondoltam senkire. De udvarnál csupa ármány az élet. Ez már mindenütt így van.

Aztán gyorsan másról kezdett beszélni. Mátyás pedig nem erőltette a beszéd tárgyát. Azt gondolta magában, hogy az első lépés megtörtént, ez a fontos, a többit majd meg hozza az idő. Ezzel úgy apai, mint férji lelkiismeretét gyorsan megnyugtatta. És ő is örvendett, hogy másról beszélhet.

S ha másról beszélt, az a más rendszerint Frid-

rik volt. Ha valaha ellenségesen gondolt rá, akkor leginkább most, mikor békét kötöttek. Azelőtt nagy ábrándja, a császári korona, mindig úgy élt benne, mint valami, amihez Fridrik elhalását ki kell várnia. De a császár állandó fenekedése, sértésre mindig hajlandó kevélysége lassanként felkeltette haragosan lázadó ösztöneit. És volt ennek a Fridriknek egy bámulatos tulajdonsága, amely most már ingerültté tette: a szívóssága. Fridrik nem volt a közepes átlagnál eszesebb ember. Nem volt benne nagyvonalúság, erő, nagy célokat rajzoló képzelet. Gyáva volt, ingadozó, készületlen és kicsinyes. Amellett eszközök is alig álltak rendelkezésére. Nem jelentős területű örökös tartományai édeskevés jövedelmet hajtottak, soha nem volt pénze, fűnek-fának tartozott szégyenletes adósságokkal, most is mindenki tudta, hogy udvartartását abból a harminchatezer aranyból tengeti, amit a hozzája szökött áruló Beckensloertól kért kölcsön. Tartományai katonát nem adtak neki, sereggel egyáltalában nem rendelkezett, zsoldosokat, mint rosszhírű fizető, alig tudott fogadni, ha bajba került. Amellett folytonos belső zavarokkal akadt baja, népe ki nem állhatta, osztrák nagyurai lépten-nyomon máshoz pártoltak. És mégis: harmincnyolc évvel ezelőtt lett németrómai király és huszonhat éve császár, azóta folyton ott ült a trónon és együtt tartotta a hatalmas németrómai birodalmat. Megalázták, szorongatták, szégyenletes békékbe kényszerítették, saját népe megostromolta saját fővárosában, rangja és élete sokszor hajszálon lógott. De szívóssága már rejtélyesnek tűnhetett fel. Pénz, katona és tehetség nélkül ott ült most is a helyén. Hogy ezt hogyan csinálja, alig is lehetett megérteni. Mátyásnak pénze volt, állandó serege és ragyogó tehetségei, mégsem bírt vele. Most már felforrt benne az indulat, ha Fridrikre gondolt. És már nem úgy számolt nagy terveivel, hogy megvárja, míg a hatvanharmadik évét taposó császár itt

hagyja az árnyékvilágot. Most már elevenen akarta legyőzni és koronáját elvenni tőle. Minden egyéb szövetség, vagy ellenségesség csak eszköznek számított előtte. Fridrik legyűrése a célnak. Már nem Fridrik halála után akart császár lenni. Hanem Fridrik életében.

Most újra csavart egyet diplomáciája feszült húrjain. Kázmér és Ulászló azon vették észre magokat, hogy legnagyobb ellenségekkel, a magyar királlyal békülhetnek, ha akarnak. Levelezések, tanácskozások, megbizottak tárgyalgatásai adódtak. Az egész szövevényt mesteri kéz vezette. Hónaponkon keresztül folyt a diplomáciai munka. Kázmér nem akart egyebet, mint békességet, hogy a mintaszerű családapa példajaként nyugodtan éldegéljen Krakkóban. Ulászló nem akart mást, mint hogy a morva és sziléziai területek elvesztése árán Prágában cseh király lehessen. Kapva kaptak a békesség lehetőségén, de a veszedelmes eszű tárgyaló féltől úgy félték, mint a tüztől. Mikor már azt hitték nagyboldogan, hogy az okmányokat alá lehet írni, rémülten vették észre a szerződési tervekben lefektetett csapdákat. S az alkudozások folytak tovább. Európa térképén hol itt, hol ott történt valami, ami egyetlen csapásra felforgatta az erők vergődő egyensúlyát. Csak ő nem vesztette el a fonalat soha.

Ennek az évnek tavaszán a firenzei merénylet követte a legutóbbi milánói merényletet. A Mediciek ellen éppen úgy esküdtek össze ellenségeik, mint a Sforzák ellen és itt is a templomban rántották elő a tört. A Pozzi-család hívei rárohantak a két Medici-re, Lorenzóra és Giulianóra. Giulianót meg is ölték. De egyébként az összeesküvés megbukott. A néphangulata a Medici-pártnak kedvezett. A merényletet megfogták, a résztvevő pisai érseket, Salviatit, nyomban felakasztották a Palazzo Vecchio ablakvasára. A pápa unokaöccsét, Raffaello Riario biborost, nem merték megölni, de mindenesetre elfogták.

Ország-világ tudta, hogy Sixtus pápának, vagy legalább családjának keze benne van az összeesküvésben. Mátyás apósa, a nápolyi király, pedig szövetséges viszonyban állott a pápával. A nápolyi trónörökös, Beatrix bátyja, élt-halt a verekedésért és most elkezdett háborút szervezni a Mediciek ellen. Rá is tudta venni a pápa tekintélyével Sienát és Urbinót, hogy melléje álljanak. Medici Lorenzo viszont megnyerte Velencét, Milánót s ami Buda számára a legnevezetesebb volt, Ferrarát. Mert Ferrarában Estei Ercole herceg uralkodott, Eleonora nápolyi királylány férje. Olyan háború indult tehát olasz földön, amelyben Beatrix fivére és nővére álltak szemközt egymással.

— Mit fogsz csinálni? — kérdezte Beatrix ijedten a visegrádi királyi nyaraló gyönyörű függő kertjében.

— Mivel egyik oldalra sem állhatok, közvetíteni fogok. Alfonso bátyádnak is jó lesz. Eleonora nénédnek is jó lesz és nekem is jó lesz, mert Velencét egy kicsit meggyöngítem, arra gondom lesz.

A diplomácia még bonyolultabb lett. De tudott még ennél is bonyolultabb lenni. Hohenzollerni Achilles nem nyugodott bele, hogy leánya, akit Ulászló folytonos kifogások közepette vonakodott hazavinni királynénak, ráadásul még örökségét is elveszítse. Mátyás ezt az örökséget, Glogaut, Sagani János hercegnek ítélte, mint a sziléziai hercegségek felett rendelkező hűbérúr, hogy Ulászló gyökeret ne verhessen Sziléziában. Most Achilles fegyverrel támadt rá Glogaura. Mátyás sereget küldött ellene. Tehát Ulászló mellett hadakozott, mert Ulászló most ellenséges viszonyban állott a Hohenzollerni-házzal, amelyet megszegyenített. De viszont Ulászló ellen hadakozott, mert fegyverrel akadályozta, hogy Ulászló felesége hozzájusson a hozományához. Ennélfogva megtartotta Fridrikkel kötött szerződését, mert Ulászló nem volt többé a császár szövetség-

gese. Viszont megszegte ezt a szerződést, mert Achilles herceg volt egyetlen megbízható szövetségese a császárnak.

Senki ebben a zürzavarban nem tudott eligazodni. Minden fejedelem egyik nap helyzetétől a másikhoz kapkodott. Csak Mátyás uralkodott az egymásnak ellentmondó szerződések tömegének bábeli tornya fölött. A török megint jelentkezett. Mátyásnak a déli végeken volt nyolcezer embere és szerződése Velencével, hogy a signoria hozzájárul a zsoldhoz a közös ellenség ellen. De a signoria látván, hogy a török északra fordul, nem küldött pénzt. Mátyás pedig látván, hogy a pogány sereg osztrák földre tart, visszavonta a maga seregeit. Titokban Dóczi Péter útján fegyverszünetet is kötött a szultánnal. A törökök elkezdtek pusztítani Ausztriát és Salzburgig eljutottak. Ugyanekkor Ulászló ellen a prágaiak lázongani kezdtek, lengyel disznónak nevezték és bevették ablakait. Ugyanekkor Kázmér álmatlan éjszakákat töltött a Mátyáshoz hű német lovagrend fenyegető magatartása miatt.

A törökök közt járvány ütött ki, azt behurcolták Ausztriába is. A döghalál egyre szélesebben terjeszkedett az osztrák lakosság között és már magyar vidékekre is átesapott. Mátyás féltette övét. Anyja Jankóval elment Vajdahunyadra, ő pedig Beatrix társaságában Kassára költözött. Vele ment az udvari kancellária. Onnan folyt tovább a diplomáciai munka. Mikor Beatrix Kassán elunta magát, átmentek Besztercebányára és Körmöcbányára. A munka változatlanul folyt tovább. A kancellária emberei serényen dolgoztak, a király tízével, húszával diktálta követeinek az utasításokat. Ha pedig abba hagyta az irodai munkát, kilovagolt feleségével. Megnézték az aranybányákat és ezüstbányákat, a kohókat, a pénzverést. Ezt Mátyás is most látta először. Mühlstein Vitus, a körmöci kamaragróf, alig győzött felelni kérdéseire. Majd egy szép napon

megint felkerekedtek és elmentek Zólyomba. Mindenütt lelkes ünneplés fogadta őket. Beatrix már tudott egy-két mondatot magyarul. Ezeket nem mulasztotta el mindenütt alkalmazni. Viharosan éljenzték érte. Volt olyan öreg bányász, aki még vissza tudott emlékezni Zsigmond király itt jártára. Azt is szépen fogadták, de ez a lelkesedés a régi királylátást százszorosan felülmúlta.

A járvány magyar földön nem csinált nagyobb kárt, a királyi pár kora ősszel nyugodtan hazatérhetett Budára. A diplomáciai munka tovább folyt. Fridrik lázasan kapkodott pénz után a bécsi hírek szerint. Egyik lyukat a másikkal tömte be. Beckensloer követelte árulása díját, a salzburgi érsekséget. De az nem volt üres. Ennélfogva Fridrik kénytelen volt kérve-kérni az öreg Rohr érseket, hogy mondjon le, elégedjék meg a bécsi püspökséggel. Az egy lány pillanatban meg is ígérte, hogy a lemondásról tárgyalni fog, mire Fridrik azonnal kölesönt kért Beckensloertől. Azonkívül az osztrák rendekkel, akik törvénybe iktatták a Mátyással kötött békét, adót szavaztatott meg, hogy a százezer arany hadisarcot kifizethesse. Ezt kegyetlenül behajtották az osztrák lakosságon, de a befolyt pénzt Fridrik nem Mátyásnak küldte el, hanem a francia király ellen zsoldosokat fogadott rajta. A hadisarc elmulasztásával megszegte a szerződést. De Mátyás még nem lépett fel. Várt. Sőt a királynéval levelet íratott Fridriknek: Beatrix rokoni nyájassággal kérve-kérte a császárt, keresse a béke megtartásának útjait. Ez a levél a jövő használatára íródott. Mikor majd hivatkozni lehet arra, hogy Magyarország milyen unszolóan igyekezett fenntartani a békét.

Már december felé járt az idő, mikor Mátyás az okmányok egész sorára ráírta nevét: Mathias Rex. És Bakacs Tamás belenyomta a címeres királyi pecsétet a sistergő piros viaszba. Ulászlóval és Káz mérral megvolt a béke. A megegyezés alapjául az

szolgált, hogy a cseh királyi címet Mátyás is, Ulászló is megtartják, sőt egymást cseh királynak fogják szólítani. Mátyás uralkodik Morvaországban, Sziléziában és Lausitzban, Ulászló uralkodik Csehországban. Ha Mátyás előbb hal meg, Ulászló visszacapja a cseh birtokokat négyszáz ezer aranyért. Ha Ulászló előbb hal meg, Mátyás átveszi Csehországot ingyen. A két király a végleges béke kinyilvánítására ünnepelesen találkozni fog személyesen is, még pedig a jövő, hetvenkilences esztendő gyertyaszentelő napján.

A király odaadta feleségének a megállapodást. Mindjárt meg is magyarázta neki.

— Ezt úgy olvasd, Bea, mint valami nagy-nagy épületnek a zárókövét, amelyet egy álló esztendeig építettem. Halld meg, mi ez az épület. A császár hatalma teljesen béna. A francia királyra bármikor számíthatok ellene. A pápa mellett van, a török ellen nélkülözhetetlen szüksége van rám, amellet atyád szövetségese. Svájccal tíz évre szövetséget kötöttem, számos befolyásos államférfi ott rendes évi fizetést kap tőlem, diktálhatok nekik, amit akarok. A pfalzi választóval szövetséget kötöttem. A Wittelsbachiakkal szintén, Bajorországra számíthatok. A szász választó szövetségese. Morvaország és Szilézia az enyém. Ulászló szövetségese. Lengyelországgal rendben vagyok. Az egyetlen Achilles, aki ellenségem, de ezt megengedhetem magamnak. Egész Európára számíthatok. Fridrik tehetetlen velem szemben. Nem tud fizetni, serege nincs, barátai nincsenek. Akkor teszem a kezemet a torkára, mikor akarom.

— És mikor akarod? Én már úgy szeretnék császárné lenni...

— Előbb leszámolok a törökkel. Elintézem úgy, hogy jó néhány évig szabad kezet kapok. Akkor aztán rámegeyek Európára. Ha Nagy Lajosnak négy tengere volt, nekem is lesz négy tengerem. Tudod-e

azt, hogy számos német diplomata máris megtanult magyarul, mert a diplomáciában ez kezd fontos lenni? Tudod-e azt, hogy a te hazádban a kereskedelmi szerződések kezdik kikötni a magyar pénzben való fizetést? A magyar trónörökösre, a te fiadra, én olyan hatalmat fogok hagyni, amilyen nincs még egy a világon.

Beatrix, aki eddig ragyogó és kevély arccal hallgatta férjét, most egyszerre elkedvetlenedett. Mátyás utolsó szavaiban kérdést érzett. És erre a kérdésre még mindig nem tudott felelni. Most voltak kétéves házások.

— Angyalom, — mondta átölelve férje nyakát, bizonyos bűnbánó árnyalattal hangjában, — várjunk türelemmel és imádkozzunk. A jó Isten meg fog hallgatni bennünket. Hiszen fiatalok vagyunk és egészségesek.

A király megnyugtató gyöngédséggel szorította magához feleségét és megcsókolta. A homlokát, és két oldalról az arcát. Aztán felkelt.

— Elmégy valahová?

— Megnézem a gyereket.

Beatrix kedvetlenül elfordult. De Mátyás ezt már nem látta. Kisietett. Lová készen várta.

Jánoskát leckéje mellett találta. Már nevelő volt mellette, az olasz földről hozatott Taddeo Ugoletti, neves tudós, szerzetesi férfiú, egyszersmind a királyi könyvtár igazgatója. Beléptére felálltak mindaketten.

— Üljetek le, — szólt ő latinul, — hallgatom, mennyire vagy a latinnal. Már három hónapja tanulsz.

Jánoska arcán látszott, hogy érti apja beszédét. Nevelő és tanuló visszaültek a könyvekhez. A gyerek Liviust olvasott és azt fordította németre. Mátyás hallgatta egy darabig. Meg volt elégedve. A fiúnak erős emlékezőtehetséget és éles felfogást adott a természet. Jó negyedóra mulva így szólt:

— Most menj játszani, Joannes, beszélni óhajtok főtisztelendő nevelőddel.

A gyerek örvendezve elbicegett.

— Őszintén akarom hallani, hogy milyen képességei vannak a gyermeknek.

— Kitűnőek, felséges király. Az esze úgy fog, mint a tűz. Igen nagy tehetségű ember lesz belőle, ezért jótállok.

— Mennyi ebben a hízelgés?

— Felséged még nem jól ismer engem. Én az igazat úgyis meg tudom mondani, ha akarom, hogy a hallgató örül neki. De az igazat mondom. Most is azt mondtam. Joannes kivételes képességekkel megáldott gyermek.

— De valami hibája csak van?

— Van, felség. És ez díszére válik. Túlságosan érzelmes a lelke. Ebből következik az is, hogy kevéssé önálló és kevéssé kezdeményező.

A király bólintott. Vállára ütött Ugoletti Tádénak, bekiáltotta a gyermeket, szorgalmas tanulásra buzdította, megáldotta és elment. A klostrom előtt egy pillanatig gondolkozott. Akkor egy szájtató embert magához intett. Megparancsolta neki, hogy fusson a palotába és mondja meg a kapuőrnek, hogy a király azt üzeni a királynénak: egy órával később vacsorázik. Az ember elfutott, vissza kellett kiáltani a földre dobott aranyért. Mátyás pedig vágtatva indult anyjához Óbudára.

Mikor onnan hazajött, már nagyon várták az estebéddel. A királyné vendégeket hívott, többek között Geréb László erdélyi püspököt, a király rokonát, aki aznap érkezett Budára. Asztalnál szegény Galeotti dolgáról folyt a szó. A nagyhasú tudós, aki Budáról Bolognába költözött előadásokat tartani és Mátyás pénzadományából birtokot vett Montagnana faluban Pádova mellett, írt egy „De incognitis vulgo“ című könyvet. Ebben azt az eretneki tant hirdette, hogy az üdvösség elnyeréséhez elég a józan ész és a

természet törvényei szerint élünk. Ezért a velencei inkvizíció elfogatta, vagyonát lefoglalták, feleségét is börtönbe vetették, majd arra ítélték, hogy a pelengéren ünnepélyesen vonja vissza állításait, különben a halál fia, ha pedig visszavonja, megússza hat hónappal kenyéren és vizen. Most börtönben ül.

— Holnap irunk Sixtus pápának, Gabriele.

— Igenis, felség, — felelte a bíboros.

Mert Gabriele da Verona, aki valaha mint koldusbarát jött Budára a Kapisztrán oldalán, már megkapta a bíborosi kalapot.

A társaság elég korán feloszlott. A királyi pár visszavonult. Még jó darabig beszélgettek.

— Ja, igaz, — mondta a király egyszerre — elhatároztam, hogy Jankónak, ha hét éves lesz, rangot adok. Kinevezem Vajdahunyad grófjának. Ha papi pályára megy is, a rang azért kell neki.

— Úgy, — mondta Beatrix közömbösséget mutatva — ezt anyáddal beszélted meg?

— Beszéltünk róla.

— Csak azért kérdem, mert délután ezt nem említetted nekem.

— Akkor még nem tudtam. De az egész nem olyan fontos. Mit szólsz ehhez a szegény Galeottihoz? Ilyen nagyétű és sokat ivó ember kenyéren és vizen. Sajnálom, de kénytelen vagyok mosolyogni rajta.

— Talán a pápa segít rajta, ha írsz neki.

Hallgattak. Akkor Mátyás odahúzott feleségéhez és megölelte. De az nem vizionozta az ölelést.

— Bocsáss meg, angyalom, — szólt az asszony — olyan fáradt vagyok...

III.

A két uralkodó, aki egyszerre viselte a cseh királyi címet, csakugyan személyesen is találkozott a békés viszony elmélyítése céljából. Nem ugyan Gyertyaszentelőkor, hanem különböző halasztások

után egy forró júliusi napon. A királytalálkozót Olmützbe tüzték ki. Mátyás ragaszkodott ahhoz, hogy az ünnepség olyan városban folyjék le, amelyet ő hódított el a cseh koronától. Nemcsak Ulászlót hívta meg, hanem Kázmér királyt és több német fejedelmet is. Kázmér király azonban tartózkodó maradt és lemondott. De Albrecht szász herceg már májusban megérkezett Olmützbe, ahol Filipecz Pruisz János, a váradi püspök fogadta Mátyás nevében. Ottó és Kristóf bajor hercegek is megérkeztek. Ulászló ezeröttszáz főből álló kísérettel jött és hogy ne kelljen királyi méltósága rovására a találkozó helyén várakoznia, Märisch-Neustadtban állapodott meg. Itt két hetet kellett várnia, Mátyás szándékosan késett.

Július másodikán végre feltűnt az országúton a menet. Elül Mátyás jött csekély kísérettel. Utána aranyozott hintóban Beatrix és Francesco herceg, kíséretében főpapok és mágánások, mögötte ötezer lovas és hatalmas poggyász-rakomány.

Száz és száz munkáskéz látott azonnal dolognak. Mindenekelőtt Ulászló lakását hozták rendbe. A királyi palotával szemközt állott egy szép kis palota, azt jelölték ki Ulászló szállásául. A berendezést Budáról hozták. Remekbe készült pazar bútorokat, témentelen szőnyeget, ezüst készletet, pompás ágyneműt. Mivel a várakoztatásra Ulászló azzal felelt, hogy most meg ő nem mozdult ki tíz napig Morva-Ujvárból, a berendezéssel kényelmesen el lehetett készülni. Beatrix úgyszólván reggeltől estig ott tartózkodott az Ulászló leendő szállásán, minden bútor darab helyét maga jelölte ki és fáradhatatlanul dolgozott. A palotát csak azért hagyta el naponta egyszerű-kétszer, hogy szétnézzen a piacon. Itt olasz szokás szerint drága szőnyegekkel kárpitozott díszes emelvényt építettek, hogy a lakomák majd szabad ég alatt folyjanak le és a nép álmélkodhassék a fényűzésen. Mátyás azt adta ki jelszóul, hogy olyan pazar fényel kell Olmütz népét is, a vendégeket is elkábí-

tani, aminek eddig nem látták példáját. Beatrix tehát magának kérte a rendezés legfőbb vezetését. Az ilyesmihez köztudomás szerint a nápolyi udvar értett a legjobban, s ő most meg akarta mutatni, mit tud.

Már készen várta minden az előkelő vendégeket. A szász herceg és a bajor herceg már megérkeztek. És végre jött Ulászló is. A város alatt állapotodott meg, felüttette sátrait. Maga is igyekezett annyi pompát kifejteni, amennyi csak tellett tőle. Az ő táborra és a város közt már ott állottak azok a soha nem látott díszű sátrak, amelyeket Mátyás veretett az első találkozás számára. A szertartások részleteit nagyszámú iroda intézte. Nagyloholva jöttek-mentek a lovas küldöncök a tábor és a város között, hogy mindakét király környezete pontosan ismerje a ceremóniákat.

Percre pontosan osztották be az indulás idejét, hogy Mátyás a városból és Ulászló a táborból egyszerre érkezzék a sátrak közelébe. Mindakét király útvonalán cövek jelezte azt a pontot, ahol le kell szállniok lovaikról.

Mátyás és kísérete a cöveknél leszállottak. És odalátszott amonnan túlról a másik csoport: ugyanekkor szállt le Ulászló is. Egyenletes tempóban gyalogolt mindakét csoport, hogy egyetlen pillantással se előzzék meg egymást. És csakugyan egyazon pillanatban érkeztek a fősátor előtt egymás közvetlen közelébe. Egyszerre nyujtották ki jobbkezüket, egyszerre szorítottak kezet, egyszerre ölelték át egymást és egyszerre csókolták arcon egymást jobbról és balról.

— Isten hozott, Ulászló testvérem és barátom.

— Isten hozott, Mátyás testvérem és barátom.

Ezt is ugyanabban a pillanatban, egyszerre mondták, mintha csak vezényelte volna őket valaki. Akkor karonfogva indultak a fősátorba. Úgy szólott az előzetesen megállapított műsor, hogy a két király

négyszemközt fog tárgyalni a sátorban, a kíséreték kint maradnak.

A sátor bíboros, aranyos belsejében, a süppedő keleti szőnyegek talaján szembe fordultak végre és mindketten elmosolyodtak. De ez a mosoly is az előírás mosolya volt még, a békekötés nyájas jelzése. Hunyadi János fia és Habsburgi Albert német-római császár és magyar király unokája. Egyik harminckilencéves érett férfi, a másik huszonhárom éves fiatal ember. Amaz köpcös, domború mellű, zömök ember, ez jóval magasabb, vállas és feltűnően karcsú. Volt benne valami, ami megmagyarázhatatlanul nagybátyjára, V. Lászlóra, emlékeztetett, bár nem hasonlított hozzá.

— At kell adnom neked, cseh királynak, — mondta Mátyás, — Magyarország és Csehország királynéjának szíves üdvözetét.

— Hálásan köszönöm magyar és cseh királyi felségednek. Én viszont a lengyel király szíves üdvözetét tolmácsolom.

Ezzel az előírt közjogi részleteknek eleget tettek: cseh királynak is szólították egymást. Mátyás helyet mutatott Ulászlónak, aztán kulcsot vett elé dolmánya zsebéből és kinyitotta az ébenfa-asztalon álló, olasz ötvöstől való bronz-ládikát. Abból iratok kerültek ki. A két király békeszerződésének szövege.

— Azt hiszem, — mondta Mátyás, — fussunk át ennek a szerződésnek minden pontján. Itt van két példányban. Én majd hangosan olvasom, te kísérheted az olvasást a magad példányán. Ahol bármelyikünknek mondanivalója lesz, oda jelt teszünk a szövegben, hogy később részletesen tárgyalhassunk. Nem lesz nehéz munka, hiszen üzenetedből megértettem, hogy a lényegen semmit nem kívánsz változtatni. Nem kívánok én sem. Ez a béke szilárdnak és tartósnak ígérkezik. Olvashatom?

— Dobzse, — felelte Ulászló, akinek ez kedvenc szava volt, minduntalan használta.

Mátyás olvasta a latin szöveget. Minden pontnál megállottak beszélgetni. Valóban kitűnt, hogy a szerződés lényege ellen egyiköknek sincs megjegyzése, sőt azok a pótlások, amelyeknek gondolatát vagy az egyik, vagy a másik felvette, a béke még alaposabb biztosítását célozza. A legszebb egyetértésben dolgoztak így négyszemközt két és fél óra hosszat. Akkor a szerződés végére értek, félretették jegyzeteikkel együtt és elkezdtek beszélgetni. Mátyás megrázta az aranycsengőt, két személyre terített asztalt hoztak be azonnal harapnivalóval és frissítőkkal. Jóízűen falatozni kezdtek.

— Csodákat hallok a királyné szépségéről és okosságáról, — mondta Ulászló, — szerencsét kell kívánnom választásodhoz újra és újra.

— Igen, a királyné rendkívüli lény. Hálát kell adnom Istennek, hogy nem mást vettem el feleségül, hanem őt. Senki mással ilyen boldog nem lehettem volna. De hallom, hogy a te ifjú hitvesed milyen feltűnő szépségű.

Hedvig lengyel hercegnő testvérbátyja nem ért rá a célzásra válaszolni. Már az ő feleségéről volt szó. Vállat vont.

— Hallom, hogy nagyon szép. Én még nem láttam. És nem is tudom, mikor fogom látni, mert ez elég bonyolult kérdés. És hogy állasz trónörökös dolgában? Van-e kilátás, hogy rövidesen szerencsét kívánhassak atyai boldogságodhoz?

— Egyelőre nem áldott meg az Isten, de a királyné fiatal és egészséges. Hogyan utaztál? Kellemes volt?

— Sokat szenvedtünk a hőségtől. Ekkora szárazságot, mint az öregemberektől hallom, senki sem tapasztalt még errefelé. Hogyan szolgál egészséged?

— Köszönöm, kitűnően. Néha valami hasogatást érzek, úgy látszik, köszvény lesz belőle, de a testi fájdalom iránt én meglehetősen közömbös vagyok. A katonaelet jól megedzi az embert.

— Hallom, a királyné veled volt a táborban, mikor Fridrikre mentél. Ez nagyon tetszik nekem. Alig várom, hogy megismerhessem őfelségét és udvarlására lehessenek.

— Ő is alig várja a te ismeretségedet. Meg vagyok győződve, hogy nagyon megkedvelitek egymást.

Így beszélgettek még egy félórát. Egyre nyájasabban. A feszesség feloldódott köztük. Már vidáman nevetgéltek a végén. Mátyás, a társalgás mestere, igyekezett mennél közvetlenebb, pajtáskodó hangot megütni. Terveihez hozzátartozott, hogy ezt az embert mennél erősebben barátságához kösse. Már három órája voltak együtt, mikor Mátyás felállott. Ulászló bevonulását harmadnapra tűzték ki. Nyájasan beszélgetve léptek ki a sátor elé. Ott megint öleléssel búcsúzkodtak. Egyszerre indultak el, egyszerre értek a cövekig, ott mindkét társaság lóra ült. Ulászló ment táborába, Mátyás visszalovagolt a városba.

— Milyen? Mesélj gyorsan! — volt Beatrix első szava.

— Nem tudok többet mondani, angyalom, mint amennyit már mondtam. Nagy darab fiatalember, jóképű legény. Nem nagyon okos. És ami komoly dolga van, azt kimondhatatlanul únja. Neked százszor annyi eszed van, mint neki. De ezt ne nagyon éreztesd vele. Azt tapasztaltam, hogy az ostoba emberek rendkívül megsértődnek a más eszétől.

— Csak bízd rám. Úgy el fogom büvölni, hogy ilyen ragaszkodó szövetségeseid egy sem lesz több. De mondj róla egyebet is. Írd le részletesebben a külsejét. Milyen szeme van? Milyen haja? És igaz-e, hogy olyan karesú?

Mátyás meglepetve nézett a királynéire.

— Miért kellene erről annyit beszélni? Holnapután ugyanis meglátod, addig még ki lehet bírni.

— Kérlek, — szólt Beatrix sértődötten elfor-

dulva, — ha egy asszonymak nem tudod megbocsáj-tani, hogy kíváncsi, akkor már nem is szoltam semmit.

— Ugyan, te csacsi, csak nem sértődöl meg?

Megfogta Beatrix szép fejét és maga felé fordította. Megvárta míg az asszony elmosolyodik. Akkor ő is nevetett. Megesókolták egymást. És mindjárt átmentek a szemközti palotába, hogy a teljesen elkészült lakosztályra még egy utolsó házigazdai pillantást vessenek. Beatrix büszke örömmel vezette végig férjét a szobákon. A szállás csakugyan gyönyörűen sikerült. Nemcsak pazar volt, hanem művészien szép is.

— El vagyok tőled ragadtatva, Bea. A legnagyobb művészekkel felvetted a versenyt. Amit csináltál, az tökéletes.

A hálószobába értek. Beatrix félrehajtotta a hatalmas mennyezetes ágy brokát takaróját. Lehellet-szerű patyolat halványlila anyagából volt az ágynemű, a lepedő széléről dűsgazdag aranycsipke lógott a földig. Fínoman rajzolt W. R. betűk hímzése ékesített minden darabot, a két betű felett királyi korona.

— Ilyen ágyban aligha hált még öfelsége, — mondta Mátyás, — majdnem azt mondtam, hogy sajnálom tőle. De nem sajnálom. Jó befektetés. Aludjék benne jó ízűen saját legfelségesebb testével.

Beatrix állott és némán nézte az ágyat.

— Min gondolkozol? — kérdezte Mátyás.

Az asszony felrezzent.

— Én? Semmin. Azon, hogy kiszámítottam, mibe került az egész berendezés. Fogózkodj meg. Több, mint húszezer arany.

— Dehogy fogózkodom. Ha húszezer, hát húszezer. Ez már hozzátartozik az üzlethez. Most gyérünk haza.

Este igen mulatságosan telt el a vacsora, mert

érdekes vendég érkezett: a kövér Galeotti. Egyenesen Velencéből. Mátyás és Medici Lorenzo csakugyan ki tudták eszközölni a pápánál, hogy kegyelmet kapjon. Azonnal Budára indult, s innen a király után Olmützbe. Mátyás nagy örömmel fogadta, azonnal bemutatta a királynénak és meghívta a vacsora-asztalhoz. A kárvallott tudós elmondta, hogyan élt a velencei börtönben kenyéren és vizen. Hatalmasan evett és ivott közben, hogy kárpótolja magát. Elbeszélése olyan mulatságos volt, hogy az egész társaság jobbra-balra dőlt a nevetéstől. Később azonban komolyabbra fordult a társalgás. A királyné az olasz művészekre terelte a szót, akikről híreket szeretett volna hallani. Ebből olyan beszélgetés kerekedett, amelyet a királyné nem győzött élvezni.

Az egész onnan indult ki, hogy Galeotti elmondta, milyen remek kápolnát terveztetett a Vatikánban Sixtus pápa. Ekkor kérdezte a királyné, nem hallott-e valamit Galeotti egy fiatal festőművészről, akit hazulról írott levelekben említettek neki, s akinek Leonardo da Vinci a neve. Galeotti mindig mindenről tudott, ezt is tudta. Elmondta, hogy a festő eszményi szép férfi, falusi származás, gyerekkorában kezdett rajzolgatni, s a rajzokat apja elvitte Verrocchionak megmutatni. Így került Firenzébe. Egyszer az apja behozott hozzá, a Verrocchio műtermébe egy pajzsot, festene rá valamit egyik falujabeli módos paraszt megbízásából. Leonardo összeszedett csigákat, egereket, pókokat, denevéreket és ezeknek ábráival olyan Meduza-fejet festett a pajzsra, hogy aki látta, visszahőkölt az ijedelemtől. A festő apja nem is adta a parasztnak a pajzsot, hanem vett neki a vásárban valami olcsó darabot, ezt a pajzsot pedig eladta száz aranyért Firenzében. Röviddel utóbb Lodovico Moro herceg már ötszáz aranyat adott érte.

— Mit tudsz Mantegna nevű festőről, — kér-

dezte Mátyás, — aki jó barátja volt az én boldogtalan Pannoniusomnak?

— Az Mantuában van, s mint hallom, éppen nagybeteg. Tudja-e felséged, hogy ez gyerekkorában pásztorfiú volt? Squarcione fedezte fel, az tanította. De ő, mikor felcseperedett, feleségül vette Squarcione ellenségének, Bellininek a leányát. Most Squarcione úgy szidja, mint a bokrot.

— És Verrocchioról mit tudsz, — kérdezte a királyné, — még a Medicieknek dolgozik?

— Azoknak is. Velencének is. Most valami újat talált ki. Viaszból készít szobrokat, színesen, s igazi haját tesz rájuk. Kísértetiesen eleven benyomást tesznek. Medici Lorenzo három ilyen szobrot is rendelt nála, mikor a merényletet megúszta. Az egyiket a Via Santo Gallon állították fel és ezen az a ruha van, amelyet Lorenzo herceg a merényletkor viselt a Del Fiore-templomban.

— Kedves ember Verrocchio. Lánykoromban engem is mintázott. Elég jól. És Botticelli?

— Azt hallom, nagyon érdekes képet festett a három napkeleti királyról, akik a kis Jézushoz jöttek. Három Medicit ábrázolnak a három királyok. Sok pénzt kapott a képért, de nincs egy dénárja sem. Talán most lesz, a pápa meghívta Rómába festeni.

— És azt hogy is hívják, azt a firenzeit, aki a város falait tele akarta festeni történeti képekkel?

— Ghirlandajót gondolja felséged. Azért hívják így, mert ő találta ki azt a girlandos fejdíszet, amit most is hordanak a firenzei lányok. Róla keveset tudok, de rémlik, hogy a pápa őt is Rómába hívta.

— És Velencében mi újat tapasztaltál?

— Ott most is a Belliniek dolgoznak. Gentilével találkoztam is, ő most a doge-palota tanácstermében restaurálja a festményeket már évek óta. Giovanni, a fiatalabbik külön vált tőle. Ez egészen másképpen fest, odacsatlakozott az Antonello da Messina irányához. Sokat keresnek mind a ketten. De nekem

festhetnek akármit, az én kedvencem mindig fra Angelico marad.

— Ó, az gyönyörűen dolgozott, — szólt lelkesen Beatrix, — atyámat is lefestette. Atyám meséite nekem, hogy még Miklós pápa idején belefestette őt azokba a freskókba, amelyeket a pápa rendelkezése Jézus életéről készített. Lefestette Fridrik császárt is, a firenzei érseket is. Mondják, hogy földre szállott angyal volt nem egyéb. Azt mesélte róla atyám, hogy egyszer Miklós pápa meghívta ebédre. Húst tálaltak fel. Ő nem vett a húsból. A pápa hiába kényszerítte, nem vett. „Miért nem eszel?“ — kérdezte a pápa. „Azért, — felelte ő, — mert a rendfőnökömtől elfelejtettem engedelmet kérni, hogy húst ehessen.“

— Ezt én is hallottam, — bólintott Galeotti, — őt bizonyára szentté is fogják avatni. Általában azt hiszem, hogy a régebbi nemzedék sokkal többet ért a mostaninál. Ki tudna mutatni ma egy Donatellót?

— Az igaz, — szólt a királyné, — az a Baraccisi-remlék, amely nálunk, Nápolyban van a San Angelo a Nilo-templomban, csodaszép. Ha csak szerét ejthettem, bementem megnézni.

— És a Gattamelata szobra Pármában? Az csodálatos. Különben Verrocchióval is találkoztam Vencében, őt most bízta meg a signoria, hogy csinálja meg a Colleoni szobrát. Nagyon fogadkozik, hogy remeket fog alkotni. Majd meglátjuk.

Nem szüntek meg új és új neveket említeni. Mátyás szomjasan és irigyen hallgatta. Mindenáron szeretett volna legalább egy magyar nevet büszkén bedobni a híres olaszok közé, de nem tudott egyet sem. Valahogyan mégis könnyíteni kellett lelkén. Erőteljesen belevágott a társalgásba:

— Majd lesznek ilyen művészek Budán is.

Beatrix is, Galeotti is meglepetve kapták fel a fejöket.

— Budán? — kérdezték egyszerre.

— Igen, Budán. A magyarok mindent tudnak a világon. Ezt is fogják tudni.

— Angyalom, — szolt Beatrix megbocsátó mosollyal, — a mi magyarjaink bizonyára nagyszerű fajta, vitéségét senkisem vonja kétségbe. De a művészi tehetség, attól tartok, hiányzik belőle. Miért nem akadt eddig is világhírű festő, vagy szobrász, aki magyar lett volna?

— Mert a művészetek fejlődéséhez két dolog kell: mecénás és békesség. Nálunk mecénások sem teremhettek, mert a mi nagyuraink nem tudtak művelődni, képből és könyvből és szoborból gyönyörűséget találni. Nekünk folyton verekednünk kellett, hogy titeket, többi európaiakat, megvédjünk a töröktől. De én majd rendet csinállok ebben az Európában. Magyarországomnak békességet és gazdagságot szerzek. És akkor majd meglátjátok, milyen képek és szobrok fognak itt teremni. A két egyetem már dolgozik. Minduntalan hallom, hogy igen sok a tehetséges ifjú.

— Két egyetem? — kérdezte Galeotti.

— Úgy van, derék Marzio. Kettő. A pozsonyi egyetem mellett nem régóta Budán is van iskola. A Domonkos rendiek kaptak pátenst, hogy taníthassanak. Persze csak egy fakultásuk van, de azért egyetem az is. Mához húsz évre szerte egész Európában tele lesznek az egyetemek magyar tudósokkal.

— És mi olaszok, — kérdezte Beatrix egy kis enyhe gúnyjal, — becsukhatjuk a boltot?

— Már mondtam neked, angyalom, hogy te nem vagy olasz, hanem magyar vagy. De azt hiszem, elég későre jár az idő. És holnap sok a dolog.

A társaság egyszerre felállott. A királyi pár visszavonult. Megcsókolták a kis Francesco herceget és aludni mentek. Lefekvésükor Mátyás így szolt:

— Nem mondtam még, Bea: Ulászló aziránt érdeklődött, hogy van-e már kilátásunk trónörökösre?

— Ahhoz neki semmi köze, — szolt azonnal és in-

dulatosan a királyné — és te is folyton kínozol ezzel a kérdéssel. Tehetek én róla? Fiatal vagyok és egészséges. Türelemmel kell várnunk. Ne felejtsd el, hogy tizennyole év korkülönbség van közöttünk.

Mátyás odakapta a fejét. Nem hitt a fülének. Zsibbadozó sajjágot érzett a szíve körül.

— Mit mondtál? Ezt úgy érted, hogy öreg vagyok hozzád?

— Azt nem mondtam.

— Hanem, hogyan értetted?

— Talán szerencsétlenül fejeztem ki magamat. Bocsánatot kérek. Ha neked bánat az, hogy még nincs gyermekünk, nekem is bánat, elhiheted. És rosszul esik, ha folyton ezen lovagolsz.

— Szóval öreg vagyok hozzád. Harminckilenc éves koromban. Nem hittem volna, hogy ezt a megjegyzést kell kapnom tőled valaha is életemben.

Beatrix érezte, hogy fájdalmat okozott. Oda ment férjéhez, keblére tolakodott és úgy nézett fel rá.

— Haragszol?

— Nem, — felelte a király csendesen, — de amit mondtál, azon sokáig fogok gondolkozni.

— Nem, nem, csak azt ne. Inkább ölelj meg és csókolj meg. Akkor minden jó lesz.

És fiatal testével egészen rátapadt férjére. Mátyás nézte egy darabig. Erősen a szemébe nézett, de tehetetlenül érezte, hogy egy másik lélek titkai mindig kifürkészhetetlen rejtelmek maradnak a lélek előtt. És vére meglobbant az asszony kínálkozó, kívánatos voltától. Úgy magához ölelte, hogy Beatrix nyögve felsikoltott. De ő nem törődött vele. Felkapta, mint oroszán a prédát. És szerelmes dühvel suttogetta:

— Öreg vagyok, mi? Öreg vagyok?

Az asszony boldog, odaadó sóhajtással felelt. De mikor később gyöngéd csókkal jó éjszakát mondtak

egymásnak, Mátyás még soká álmatlanul bámult a sötétbe.

Harmadnap a király díszruhát öltött. Csupa gyöngy volt, gyémánt, drágakő és aranyhímzés. Fejére nem tett kalpagot, hanem fedetlen hajára babérkoszorút helyezett, mint a római császárok. A közjogi illem azt parancsolta, hogy fegyvert ne viseljen. Kardtalanul ült az aranszerszámos lóra és megindult az olműtzi nép tömegei között, mint valami eleven bálvány. Pazar kíséret követte a legszebb paripákon. Így vonult ki a város alatti táborba, ahol már indulásra készen várt Ulászló király. Az is drága ruházatot öltött. A sziporkázó, vilámló, mesebeli menet megindult Olműtzebe. Elül kürtösök, díszruhás előcsapat, aztán egymás mellett a két király, aztán a német fejedelmek, s mögöttük a ragyogó ruhák és lószerszámok pompás sokadalma a vakító júliusi napfényben.

Mátyás a szállására vezette vendégét. Ulászló elámult azon a lakosztályon, amelyet berendeztek neki. Egy ideig még igyekezett méltóságát megtartani, de aztán egyre felelőtlenebbül átadta magát a gyerekes örömeinek. Egyik szobából a másikba szaladgált, kihúzgálta a fiókokat, benyúlt, s maga elé tartotta a kimarkolt drága holmit. A fehérnemű nem ládákbán állott, hanem olyan hosszúkás szekrényben, amelynek divatja éppen most terjedt el. Ennek ajtaja volt, mint egy szobának, s ha kinyitották, polcok tűntek elő benne. Itt sorakoztak a vendéglátó királyi pár fehérnemű ajándékai, a legdrágább patyolatból.

— Maga a királyné hímezte belé a betűket, — mondta Mátyás.

Ugyanekkor Ulászló egy selyem alsónadrágot tartott maga elé. Mátyás kissé kényszeredett zavarral mosolygott, aztán tovább mentek.

— Készülődni is lehet, — szólt a magyar király, — az ünnepi lakoma mindjárt megkezdődik. Üdvö-

zöllek is a viszontlátásig, átmegyek a királyi palotába, hogy a királynét a lakomára kísérem. Ott találkozunk.

Mátyás átment az asszonyért.

— Láttam, az ablakból, — szólt lelkendezve Beatrix, — éppen leláttam, mikor jöttetek. Nem csodálom, hogy olyan híre van.

— Milyen híre?

— Hogy a nők odavannak érte. A külseje remek.

— Az a híre van? Én ezt nem hallottam.

— Nem hallottad? Mindenki azt beszéli. De bennem emberére akad. Ne félj, olyan lesz, mint a kezes bárány.

— Azt elhiszem. Egy ilyen tacszóval még el tudunk bánni.

— Nekem nem tacszó. Idősebb nálam valamivel. De majd nézd meg, mit csinálok vele. Mehetünk? Jó a ruhám?

A ruhát kitűnőnek találta a király. Megindultak. A palota előtt Beatrix izgatottan kíváncsi pillantást vetett a szemközti ablakokra. Aztán a főtérre vonultak. A díszes emelvény körül óriási tömeg, az emelvényen már minden nagyrangú vendég jelen, csak Ulászló hiányzott. Középen külön pódiumon állott a fejedelmi asztal, már ott voltak körülötte a szász és bajor hercegek, valamint a kis Francesco herceg. Az asztalon színarany evőkésztség és virágdísz. A fejedelmi asztal mellett a tálaló. Ébenfából faragott gyönyörű pohárszék volt ez, két oldalán egy-egy embermagasságú orrszarvú színezüst szobra, előtte ugyancsak óriási ezüstsárkány. A tálaló inkább kiállítás volt, semmint használati tárgy: Mátyás egész Európában híres aranykelyheit rakták ki, mind gyönyörű ötvözésű, mind drágakövekkel kirakva. Az emelvény talajából semmi deszka nem látszott, még lépcsőit is keleti szőnyegek borították. A mennyezetet tartó oszlopokat is drága brokátokba burkolták az építők. Szemközt a fejedelmi

asztallal karzatot építettek a zene és a szórakoztató mutatványosok számára. A királyi pár érkezésére mindenki felállott, a piacot előzőnlő nép torka szakadtából rivalgott. Nagy volt a zenebona, mert a nagyközönség is kapott inni, amennyit akart.

A kitűzött öt percet így töltötték állva. Akkor érkezett Ulászló, aki az ő indulásuk után öt perccel indult. A zene megharsant, a nép lármázott. Fül-siketítő volt a lárma. Ulászló lassú, méltóságos léptekkel tartott feléjük díszruhájában. Kísérete mély bókokat vágott, aztán kiki odament a tervrajzról már kinézett helyére.

— Boldog vagyok, kedves rokonom és nővérem, hogy üdvözölhetlek.

Ezt Ulászló mondta, miután először Mátyást köszöntötte. Gavallérosan meghajtotta magát Beatrix előtt és kezet csókolt neki.

— Én is nagyon örülök neked, kedves rokonom és fivérem. Már igen sok érdekeset hallottam rólad.

De Ulászló alig figyelt a királyné mondókájára, azonnal Mátyáshoz fordult megint. Beatrix arcán megmerevedett a mosoly, amelyet a következő mondatokhoz készített. Helyet foglaltak. Az asztalnak csak egyik oldalán. Középen Mátyás, jobbján Ulászló, balról Beatrix. A többi asztalt viszont körülülték a meghívottak. Az ebéd megkezdődött. Az ételeket nemes apródok hordták fel. Mátyás nagy elevenséggel indította meg a társalgást. Egy könyvről beszélt, amelyet az éjjel olvasott.

— Te szeretsz olvasni? — kérdezte Ulászlót.

— Néha szoktam, — felelte unottan Ulászló, — de nem igen érek rá. Az udvari élet nagyon elfoglal. Annál inkább bujja a könyveket Kázmér öcsém.

— Hogyan van a herceg úr? Valaha hadakoztunk egymás ellen. Egyenlőtlen volt a küzdelem, ő még kisleány volt akkor. És hallottam, hogy a fegyverek nem nagyon érdeklik.

— Semmi sem érdekli, csak a vallás. Nincs két-

ségem, hogy szentté fogják avatni. Irják nekem most is Krakkóból, hogy éjjel-nappal imádkozik. Teste tisztaságát is felajánlotta Istennek, nem akar megházasodni. Bizony mondom, hogy elpirulok a szégyentől, ha a magam életmódja mellett az övére gondolkodom.

Ekkor Beatrix belecsapott a társalgásba. Férjén keresztül.

— Hallottam jó híredet.

Mátyás udvariasan kiegyenesedett, hogy szomszédai jobban láthassák egymást. Ulászló udvariasan fordult a királyné felé. Beatrix kacér és ingerkedő arcán meglátszott, hogy készül a pajkos tárgyra. De Ulászló egészen másról beszélt:

— Engedd meg felhasználnom az alkalmat, felséges nővérem, hogy elragadtatva köszönetet mondjak neked azért a páratlan figyelemért, amelyet szállásom berendezésére szántál. Hallom, hogy a munkát felséges személyedben többször is megtisztelted ellenőrzéssel.

— Rosszul hallottad, kedves fivérem. Reggeltől estig ott voltam. Az ágyneműbe és a fehéreneműbe magam hímeztem betűidet. Egész szállásodon egyetlen zsebkendő, egyetlen szög nincs, amely ne tőlem származnék.

— Ez olyan kegy, hogy megköszönésére hiányzanak a szavak. És olyan gazdagság is, hogy az ember elámul.

Már megint Mátyáshoz fordult:

— Tudod-e, mire gondoltam, mikor itt szétpillantottam az imént? Az jutott eszembe, hogy elég reménytelen szándék volt részemről egy ilyen halhatlan vagyónú fejedelmet legyőzni, mint amilyen te vagy. Elég ránézni arra a pohárszékre. Azt hiszem annak értékéből Európa összes zsoldosait fegyverben tudnád tartani.

— Lehet, — felelte Mátyás vidáman, — még sohasem jutott eszembe kiszámítani mennyit ér az

a holmi. Én az ilyesminek nem is a pénzértékét szeretem, hanem a szépségét. Az arany önmagában szép. S a kövek is szépek. Az ötvösök művészetében szívből tudok gyönyörködni. Ami szép, azzal szemben fegyvertelen vagyok. Mint például az én szép királynómmal szemben, aki azt csinál velem, amit akar.

— Ne higgy neki, — kacagott Beatrix turbékolva, — ő a legnagyobb zsarnok, akit ismerek.

Ulászló alig mosolygott. Tartózkodott a bizalmas tárgytól. Csinos arcán egykedvűség ült. Evés közben a környező asztalokat nézegette. Aki feltűnt neki, megkérdezte a mellette ülőktől, vagy Mátyástól, vagy a bajor hercegtől. Beatrix még egy kísérletet tett, hogy tréfálkozó, kacér társalgásba vonja bele, de Ulászló kifogástalan udvariassággal felelt valami tartózkodó mondatot és rögtön Mátyáshoz fordult. Erre a királyné abbahagyta a kísérleteket. A másik oldalra fordult beszélgetni, ott igazi testvére, Francesco herceg ült mellette.

Mátyás könnyed kelletlenséget érzett. Nem volt inyére Beatrix túlságos fesztelensége. Idegesítette az a nyilvánvaló önhietség is, amellyel Ulászló körülsétáltatta tekintetét a kíséret néhány hölgyén. Az elkényeztetett szép ember tudatos unottsága volt ez, már-már a nyegleséggel határos. De azt megfigyelhette, hogy a nemes hölgyek minduntalan odapillantgattak Ulászlóra. S hiába szégyelte magát, amiért bosszúságot érzett e fölött, a bosszúságot nem tagadhatta le. Gyorsan elégtételt keresett magában: azokra a boroszlói napokra gondolt, mikor ezt a karsú gavallért és gögös apját nyolcadrésnyi seregével olyan rettenetesen megverte és megszégyenítette. Ettől mindjárt bizonyos biztonságot kapott.

— Van Lengyelországban könyvnyomtatás? — kérdezte Ulászlót.

— Tessék? Könyvnyomtatás? Van. Nem is tudom. Azt hiszem, van.

— Mert akkor Kázmér herceg urat értesíthetnéd valamiről, ami talán érdekelni fogja. Magyarországon elrendeltem, hogy a misekönyveket ki kell nyomtatni. Ez a vallási életet nagyon előmozdítja. Sok szegény egyháznak nincs pénze drágán másoltatni azokat a hatalmas köteteket. Aztán meg a karénekesek néha nem látják a szöveget, akármekkora a könyv. A nyomtatott könyv bámulatos olcsó, abból mindeniknek lehet adni. Nálam kitűnően bevált az újítás. Ajánld ezt öcséduradnak is, hogy ajánlja feleséges atyádnak.

— Igen, — felelte Ulászló bizonytalanul, — a nyomtatást, igen. Dobzse. Majd megírom neki.

Látszott rajta, hogy nem figyel. Egyik közeli asztalnál szép szőke hölgy ült, a bajor kíséret egyik tagjának a felesége. Azzal nagyon nézték egymást. Mátyás új tárgyat akart kezdeni, de akkor a karzaton éppen vége lett a kötéláncos mutatványának, s megpendült a lant. Német énekes következett. Dala első sorában Mátyást szólította meg. Az általános társalgás elhallgatott. A dicsőítő ének magasztalta a király vitészségét, aztán méltatta a tudományok és művészetek iránt való nagy jóindulatát. S ekkor egyszerre a király testi előnyeiről kezdett zengeni. Hogy milyen rettenetesen erős, és hogy szépsége még a Ganymedes szépségét is felülmulja.

Mátyás elpirult. Szeme sarkából lopva Ulászlóra pillantott. Azon világosan látszott, hogy futó kis mosolyt fojt el. A király a másik oldalra nézett feltűnés nélkül. Beatrix a gúnyos megbocsátás alig észrevehető kifejezését fojtotta el. Közben a dalnok abbahagyta a király szépségét, áttért hadvezéri tehetségére és megjósolta, hogy mint az egész kereszténység vezére, teljesen le fogja győzni a pogányságot. Ezzel befejeződött a költemény. Mátyás hangosat kiáltott a dalnokra, aki a karzatról mélyen hajlongott a fejedelmi asztal felé:

— Hallod-e, dalnok. Mondok neked valamit.

Nagy csend támadt idefent az emelvényen, csak lent zsvajgott a tenger nép.

— Felteszem, hogy költeményedet akkor csináltad, mikor engem még nem láttál. Ezért megbocsátom, hogy ganyamedesi szépségemet zengted. De ha még egyszer szép embernek merészelsz engem nevezni, keményen megbüntetlek, ezt jegyezd meg magadnak. Viszont, ha az egész pogányságot legyőzöm, ezért a szép jóslatért szép jutalmat érdemelsz. Ezt meg is fogod kapni...

A német dalnok mélyen és boldogan meghajlott. S a király befejezte:

—... mihelyt jóslatod beteljesedett. Elmehetsz.

Az egész díszes társaság nagy derültségre fakadt. Még tapsolták is a királyt a kárvallott hizelgő rovására. Ő pedig Ulászlóhoz fordult:

— Szoktál ebéd után pihenni?

— Soha. Hallom, hogy ez Magyarországon szokás. Ezen mi lengyelek váltig csodálkozunk. Mi éjszaka alszunk, és napközben semmit. Micsoda nálatok ennek az eredete?

— Azt hiszem, az erős étkezés. A mi uraink sokat esznek, mert a katonáskodáshoz szokott élet erős táplálkozást kíván. A sok evéstől viszont sokat isznak. Az ilyen ebéd után nagyon elbágyadnak. De elég egy félóra nekik. Én magam keveset eszem-iszom és ebéd után nem szoktam aludni. De a csehek szoktak. Csodálom, hogy Prágában ezt még nem tapasztaltad. Ott is nagyon sokat esznek és isznak. Figyeld csak meg: ha hallod, hogy valaki gyomorégérről panaszkodik, bizonyosra veheted, hogy vagy magyar, vagy cseh.

— Gondolod?

— Ha tehát nem pihensz, látogass meg bennünket, mert a lovagjátékig még lesz egy jó órányi szünet. Elbeszélgetünk a királynéval és kis sógorommal.

— Köszönöm a szíves meghívást, örömet el-
megyek.

Mátyás feleségéhez fordult és közölte, hogy ebéd
után vendégül látják otthonukban Ulászlót. De
Beatrix kedvetlen arcot mutatott. S amikor Ulászló
jobbra fordult beszélgetni, ságva kérdezte:

— Mi bajod?

— Űnom ezt a fatuskó királyt.

— Már ráúntál? Pedig meg kell nyerned, le kell
bilincselned.

— Vigyázz, idefigyel.

Beatrix bosszúnak látszott, sőt ingerültnék.
S ezt Mátyás igazságtalannak tartotta. Mert igaz,
hogy Ulászló a királyné közvetlenségére és szinte
támadó nyájasságára bizonyos hűvösséggel felelt,
de nem volt udvariatlan. Sőt inkább nagyon illede-
mes és hódoló. S ekkor hirtelen boldogan nyilallt
szívébe egy gondolat: nem jelent-e vajjon valami
nagy örömet Beatrix szokatlan idegessége? Asszo-
nyok, ha megserken bennök az anyaság, idegeskedni
szoktak. Ettől a gondolattól hirtelen melegség fu-
totta el. Térdével bizalmasan megérintette felesége
térdét az asztal alatt. Beatrix durcásan elvonta lá-
bát. Mátyás csak mosolygott és megint új tárgyat
kezdett Ulászlóval.

Mire a díszes lakoma véget ért, már jól előre
haladt a délután. A királyi pár a viszontlátásig el-
búcsúzott a hercegektől. Ulászlóval és Francescóval
négyesben tértek vissza a királyi palotába, s a kísé-
ret a kapuban elvált tőlük. A kis herceg vissza-
vonult nevelőjével, ők hárman maradtak. Beatrix
borokat és frissítőket hozatott. A társalgás elég von-
tatottan indult, szinte kizárólag Mátyás beszélt,
Ulászló olykor közbeszólt valami közhelyet, vagy
éppen csak bólogatott. Beatrix dacos arccal hallga-
toít. Eleinte karosszékben ült és feltűnő gondossá-
gal igazgatta szoknyája aranyos redőit, nehogy
cipőjének hosszú orra kilássék. Ha a frissítők miatt

felkelt, megint feltűnő gondot fordított visszaülés-kor erre a kérdésre. Aztán gondolt egyet, odaült férje mellé a kerevetre és megfogta Mátyás kezét. Mátyás meglepett örömmel fogadta a kedves mozdulatot. Úgy ültek ott, kéz a kézben, boldog házaspár módján, szemközt velök a fiatalember.

— Én mondom neked, Ulászló testvérem, — szólt kedélyesen Mátyás, — igyekezzél családot alapítani. Hidd el, az élet igazi formáját csak a házasember ismeri. Igazán dolgozni csak egy férj tud. Feltéve persze, hogy a sors nekivaló asszonnyal áldja meg.

— Nem kell biztatnod, — szólalt meg végre Beatrix, — hiszen házasember.

— Azt tudom, de az elhálás hátra van. Hány éves Barbara cseh királyné öfelsége?

Ulászló gondolkozva nézett a levegőbe.

— Mennyi is? Tizenöt. Azt hallom, csodálatosan szép.

— Én is hallom, — mondta Mátyás, — és nem sietsz a magadénak mondani?

— Isten tudja, ez a glogau-i kérdés nagyon zavarja köreimet. Azt értem, hogy te Szilézia területén nem akarsz nekem helyet engedni. De ez az Achilles legalább próbálna valami kárpótlást kitalálni. Egyelőre ez a kérdés kátyuban van a politika miatt. Hogy olyan szép, az kevéssé izgat. Szép nő nagyon sok van a világon.

Unottan mondta ezt Ulászló, a levegőbe nézve, jó formájú lábszárait messze kinyújtva, két kezét ültében is karcsú derekának csipőire téve. Mátyás ebben a pillanatban látta meg benne az asszonyok kedvencét, a kívánatos fiatal hímet. És be kellett látnia, hogy az olyan asszonynak, aki csak kalandot keres, igaza van, ha ezért a pompás szál legényért veszkődik. De ezt nem irigyelte tőle. Természeténél fogva állandó volt a vágya. Neki más még elfutó

kalandra sem igen kellett, mint Beatrix. Fogta felesége kezét, úgy beszélt:

— Nem is az a fontos, hogy szép legyen. Hanem hogy okos legyen és jó.

Ekkor Beatrix hirtelen elvonta a kezét. Tréfas hangot próbált megütni, de a komoly ingerültség több volt benne.

— Nem fontos? Köszönöm. Ma nagyon udvarias vagy hozzám, mondhatom.

— De angyalom, — nevetett Mátyás, — hiszen tudod, hogy nekem te vagy a legszebb a világon és ma is olyan szépnek tartalak, mint házasságunk első napján. A te szépséged olyan természetes, hogy erről beszélni sem kell. Nincs ember, aki gyönyörűnek ne találna. Ulászló, mondd neki, hogy milyen szép.

Beatrix kiáltott:

— Nem, nem, azt kikérem magamnak. Parancsóra nekem senki ne bókoljon.

— Kivetted a fegyvert a kezemből, királyné, — szólt Ulászló, — most már nem mondhatom, amit mondtam volna.

— Ne is mondd. Képzeld magadat abba a helyzetbe, pedig férfi vagy, hogy neked rendelésre mondjanak szépeket.

— Az nekem rendelés nélkül is kínos, királyné.

Mátyás, hangjában rokonszenvvel, odafordult Ulászlóhoz :

— Ezt szeretem, amit most mondottál. Ha szemembe dicsérnek, olykor zavarba jövök. Mint a dalnoktól ma délben. Akit különben már meg is sajnáltam. Majd küldök neki valamit.

— Nem, kérelek, én nem jövök zavarba. Én már únom. Mindenki únja, ha azt a tulajdonságát tömjénezik, ami neki nem fontos. Hogy nekem széles a vállam és jól megnöttem, azt eléggé tudom, de nem találom fontosnak. Szeretném, ha a bókolók mást keresnének bennem.

— Nini, milyen okosat mondtál, — szólt hirtelen Beatrix.

Ulászló jóízűen elnevette magát. Ezen a napon először.

— A csodálkozásod, kedves rokon, nem valami hizelgő. Te valóban nem bókolsz nekem és ezt szívből köszönöm.

— Pedig most olyan tulajdonságodról volt szó, amelyre alighanem súlyt vetsz. És mégis köszönöd?

Ulászló reménytelen arcot vágott. A királyné mondata túlbonyolult volt neki.

— Tesséki Szabad ezt még egyszer!

— Úgy értem, hogy az okosságodra alighanem súlyt vetsz. Nem így van?

— Talán nem vagyok éppen ostoba, — mondta Ulászló boldog szerénységgel.

Beatrix azonnal válaszolt neki:

— Nem bizony. Én nekem ritka gyönyörűség, hogy két ilyen emberrel társalkodhatom.

A férj meglepetten nézett feleségére. Az most egészen más volt, mint amilyennek ismerte. Előrehajolva ült és szende, kislányos arccal bámult Ulászlóra, mintegy kinyilatkoztatást várva a bölcsék bölcsétől. Még a termete is mintha összezsugorodott volna, olyan áhítatos lett a maga szerény kicsiségében. Viszont Ulászló is egyszerre megváltozott: tekintetéből a rendkívül okos ember méltósága sugárzott. Homlokát okosra ráncolta, egész tartásán méltóságos büszkeség ömlött el. Az eddig elég nehézkes társalgás egyszerre elevenen kezdett csörgedezni. Most már Ulászló sem volt olyan szótlan, gyakrabban kockáztatott megjegyzéseket, amelyeket Beatrix azonnal buzgón helyeselt, viszont amit Beatrix mondott, azt Ulászló helyeselte annál hevesebben.

A lovagjátékra is együtt mentek. A beszélgetés egy pillanatra sem szűnt meg. Utána elbúcsúztak

egymástól, hogy valamit pihenjenek és átöltözzenek az esti táncmulatságra.

— Bámulattal néztem, — mondta Mátyás, mikor feleségével együtt maradt, — hogyan elbánál ezzel az emberrel. Mintha csak valamivel megétetted volna. El vagyok tőled ragadtatva. Hogyan csináltad ezt?

Beatrix büszkén mosolygott.

— Tudod, — felelte ragyogva, — egyszer én elgondolkoztam Páris aranyalmájáról. Mikor Héra, Athéné és Aphrodité versengtek az aranyalmáért, vajjon hogyan tudta Aphrodité megnyerni az almát? Én azt hiszem, Héra a háziasság istennője, túlságosan untatta Párist. A férfiak nem szeretik az olyan asszonyokat, akik csak a konyhával törődnek. Athéné pedig, a bölcsesség istennője, egyenesen felháboríthatta. Mert a férfiak nem szeretik az olyan nőt, aki nálok okosabb és megszegyeníti őket. Én azt hiszem, Aphrodité elhitette Párisal, aki afféle buta, csinos legény lehetett, hogy roppant okos.

Mátyás gyönyörködve nézte feleségét.

— Olyan eszed van, hogy életveszélyes. Még szerencse, hogy én sem vagyok számár. Gyere ide, megsókollak.

De Beatrix kacéran elsiklott előtte.

— Nem lehet, nagyon sietek és megint összeborzolódom a hajamat.

Azzal vidáman dúdolva ellebbent. Este nagy lakomát ültek s utána táncmulatság következett. Közvetlen a lakoma alatt a királyt heves fájdalom támadta meg. Jobblábában éles hasogatást érzett, a térdét nehezen tudta hajlítani. Erről senkinek nem szólt semmit, de a szertartás rendjét megváltoztatta és úgy rendelkezett, hogy ő maga nem fog táncolni, csak a királyné táncoljon Ulászlóval. Így is történt. A táncot is ott tartották, ahol az ünnepi ebéd lefolyt. Mátyás helyén maradt s onnan

szemlélte a táncolókat. A lába annyira fájt, hogy ezt még az ő, megpróbáltatásokat egykedvűen bíró, természete is megsokallta. Tudta, hogy a fájdalom micsoda: az öregedés első jele, a csúz.

Ulászló és Beatrix odaadó nyájassággal szemléltek egymást tánc közben. Huszonhárom éves férfi, huszonkét éves asszony. Szépek és fiatalok mindketten. És ő, mialatt óvatosan mozdította fájós lábát az asztal alatt, oroszláni diadalt érzett. Micsoda hozzá képest ez a fiatalember, ez a szép hím? Ő, sokkal okosabb, hatalmasabb, gazdagabb. És az a forró ölelésű szépasszony a csókjainak minden titkaival az övé és nem amazé.

Francesco herceg is kivette részét a bálból. Sőt a tizennyolc éves leventék tüzével nézegette táncosnőjét, ugyanazt a kenderszőke német hölgyet, akit Ulászló az ebéd alatt annyira megnézegetett volt.

— Jól van, Francesco, — szól az első tánc után ifjú sógorához, — csak udvarolj és tégy ki magadért. Látom, az a hölgy nagyon tetszik neked.

— Ó nem, atyám, — felelte Francesco a szokott megszólítással, — nekem egy másik tetszik. De Beatrix öfelsége megparancsolta, hogy ennek a hölgynek életre-halálra udvaroljak.

Ez meglepte a királyt. Mit akar Beatrix? Bizonyára ügyes udvari ármány, amit csinál, de mi a célja vele? Talált alkalmat rá, hogy megkérdezze. Beatrix könnyedén odavetve válaszolt:

— Ulászlónak nagyon megtetszett az az asszony. Ha szabadjára hagyom őket, folyton a sarkában lesz és velünk annál kevesebbet törődik. Már pedig nagyon le kell őt bilincselnünk, azt mondtad, ugye?

Aztán ment megint táncolni Ulászlóval. Mátyás ült a helyén és keményen összeszorította a fogát, mert a csúz egyre jobban kínozta. A táncmulatságnak korábban is vetett véget, mint tervezte volt. Beatrix sajnálkozva példálódzott, hogy nagyon jól

mulat és jó volna még maradni kissé, de Mátyás csak a fejét ingatta. Menni kellett. Ulászló is velök együtt tért haza. Mikor a két palota közt elbucszúztak, Ulászló már a régi pajtás nyájasságával csókolt kezét a királynénak.

Az éjszakai méces világánál Nardella segített Beatrixnak vetkezni. Mátyás sietve csinált forró kötést magának, hogy jó szorosan belekösse a lábát éjszakára. Az ilyet legjobban maga szerette csinálni. Közben átszólt a nyitott ajtón a másik szobába:

— Azt hiszem, alaposan elkápráztattuk ezt a csacsit.

— Én is azt hiszem. És nem is olyan csacsi.

— Nono. Csak nem találsz okosnak?

— Azt nem mondtam. De nem is ostoba. És egészen kedves ember.

— Kedves? Talán igen. Egészen jól lehet szívelni.

Másnap Ulászló már délelőtt átjött hozzájuk. Ott ült másfél órát. Ezúttal külön ebédeltek, de korán délután már ők adták vissza a látogatást. Később kocsiversenyt néztek végig. Este Beatrixnak az jutott eszébe, hogy kellemes volna a szép nyári estén kicsit kocsizni. Mátyás azonnal befogatott. Erős holdvilág fénylett az ódon utcákon, a fehér paripák sebesen röpítették őket a nyitott aranyhintóban. Beszélgettek is úgy ahogy, de Beatrix közbeszólt:

— Azt ajánlom, hogy ne beszélgessünk. Az éjszaka olyan gyönyörű. Az ilyen holdvilághoz jobban illik a csend.

És attól fogva méla arckifejezéssel folyton a holdat nézte. Mátyás nem tudta, hogy ez őszinte hangulat-e, vagy csak alakoskodás. De ezzel nem is nagyon tudott törődni, mert a csúz mégjobban kínoztta, mint előző napon. A hallgatás neki is jobban esett.

Harmadnap is annyira terhére volt fájdalmi miatt a beszélgetés, hogy feleségét és Ulászlót sak-

kozásra bírta rá. Ő addig megvonult a közelben egy karosszék mélyén, könyvet vett a kezébe, mintha olvasna, de csak némán szenvedett. Azok annál hangosabban sakkoztak, minden húzásnál nagyokat kacagtak, ingerelték és gúnyolták egymást. Beatrix sokkal jobban sakkozott Ulászlónál, de ha megmatolta, utána ravaszul nyerni hagyta. Ulászló nem tudott betelni diadalával. Mátyás pedig meleg hálát érzett, hogy ilyen okos és ügyes felesége van, aki a betegség terhes pillanataiban leveszi válláról a mulattatás terhét. Mikor ketten maradtak, ezt meg is köszönte a királynénak.

— Egyre jobban szeretem őt, — felelte Beatrix, — alapjában véve nagyon kedves és jó fiú. És igen jól el lehet vele bolondozni. Ha elválunk, valósággal nélkülözni fogom. Budán nincs senkim, akivel így elmókázhatnék.

— Beszélj rá, hogy adja nekem Prágát és költözzék hozzánk.

— Ó de mulatságos! Tudod, hogy szóról-szóra ezt mondtam neki?

— Igazán? Nem rossz. És ő mit felelt?

— Semmit. Valamit mondott. Közömböset. Már nem emlékszem.

Két nap múlva felmerült a szüksége, hogy a két király tanácskozzék a békeszerződés néhány mellékes részletéről, amelyeket a közben folyton tanácskozó udvaroncok nem tudtak elintézni. De most már egészen másképpen folyt a két király beszélgetése, mint első alkalommal a sátorban. Ulászló vidáman tért el a tárgytól minduntalan. Oda volt a tüntető barátkozási készségtől. Indítványozta, hogy ne szólítsák egymást kedves rokonnak és barátnak, hagyják el a merev formaságokat. Mátyás belement a kedélyes hangba és igyekezett a nagy nyájasságot előnyére fordítani.

— Tudod mit, Ulászló, ne okoskodjunk annyit, add nekem Prágát.

— Ezt már Beatrix is mondta nekem. De neked, kedves Mátyás, nem felelem azt, amit neki feleltem, ne haragudj.

— Miért? — kérdezte Mátyás közömbös arccal.

— Már engedj meg. Neki azt mondtam, hogy a mosolya megér egy országot. De a tied nem. Én már csak inkább megtartom Prágát, akármilyen szépen mosolyogsz rám.

Ulászló hangosan nevetett. Mátyás is belement a nevetésbe, bár belülről hirtelen megütötte valami. Alig várta, hogy beszélhessen feleségével.

— Bea, valamit kérdezek tőled. Mikor te tréfásan Prágát kérted Ulászlótól, ő felelt rá valamit. Miért tagadtad el előttem ezt a választ?

— Nem értem, — felelt Beatrix, ügyesen igyekeztvén időt nyerni, — miről beszélsz?

— Nagyon jól tudod, miről beszélek. Ulászló azt mondta neked, hogy a mosolyod megér egy országot. S te erről úgy számoltál be nekem, hogy nem emlékszel a válaszára, valami közömböset felelt. Vagy éppen nem felelt semmit.

— Drága angyalom, — kacagott Beatrix, — csak nem vagy féltékeny?

— Ne nevéssük el ezt a dolgot. Nem vagyok féltékeny. Ez a zöld tacskozó nekem nem vetélytárs. De nem szeretem, ha nem mondasz igazat. Mert hogy erre a válaszra ne emlékeztél volna, az lehetetlen. Asszony vagy. Most már ne is válaszolj. Először kaptalak füllentésen. Ajánlom, hogy ez többet ne történjék, mert...

— Bocsánat, — csattant fel Beatrix, — ebbe a hangba nem megyek bele. Fenyegetni nem hagyom magam. Mégis csak hallatlan. Nem te kértél, hogy bájoljam el ezt az embert, akihez nekem semmi közöm? Dolgozom reggeltől estig, és most ez a köszönet. Jól van, többet Ulászlóval nem beszélek. Csak még egyszer számon kérem tőle, hogy miket fecseg.

Ha idétlen bókokra nem figyelek, abban semmi hiba nincs. Ezt fogom neki mondani.

— Ez megint a másik túlzás. Viselkedjél egyszerűen, nyájasan, de ne kacérkodj, ennyi az egész. Nézd, ezen ne vesszünk össze. Többet ne beszéljünk róla. Amit közölni akartam veled, közöltem. Most csókolj meg és szent a béke.

Beatrix habozott kissé, de aztán úgy döntött, hogy kibékül. Pár napig rendben ment minden. Folyton Ulászlóval voltak együtt, és Mátyásnak az a gyanuja, hogy Beatrix kacérkodik, eloslott. Nagyokat nevettek, a társalgás hangja egyre pajtászkodóbbá vált köztük, de semmi kifogásolható megjegyzés nem esett. Mátyás megnyugodott. Annál inkább, mert erre a megnyugvásra szüksége volt. Gondokat okozó hírek érkeztek hazulról: a török készülődik. Sok elintézni való származott ebből, a levelek hosszú sorát kellett diktálni, vagy írnia. Ulászlóval is kevesebbet tudott foglalkozni. Magában Olmützben is történtek dolgok, amelyek sok idejét elvették. Nagy kíséretének magyar katonái elég garázda módon viselkedtek. Nem mult el nap, hogy valamelyik kocsmában Ulászló csehei a magyarokkal össze ne verekedtek volna. Az ilyen zsoldos-verekedéseknek pedig a fele sem volt tréfa. A duhajok nem érték be egy-két ökölütéssel, hanem egy-kettőre kardot rántottak. A halálos végű dulakodások szaporodni kezdtek. S ez, mint a métely, a közkatonák világából feljebb is szivárgott: már a kíséretnek urai közt is származtak összekoccanások. A rossz hangulat odáig vadult, hogy egy napon Ujlaki Lőrinc szóváltásba keveredett egy cseh úrral, aki Ulászló kíséretéhez tartozott, és olyan haragra gerjedt, hogy ököllel a cseh arcába vágott. Azt véresen szedték fel a földről. A dolgot rögtön jelentették Mátyásnak. Ő maga elé rendelte keresztfiát, keményen összeteremtette, aztán két katonával átkísértette Ulászlóhoz, levelet adván a kezébe. A levélben azt írta Ulászlónak, hogy

kényre-kedvre átadja neki a vétkest, büntesse meg bármilyen szigorúan tetszése szerint. Ujlaki pár perc múlva visszatért.

— Ulászló király küde, — jelentette, — hogy átadnám szíves köszöntésit s jelentném, hogy az büntetést elengedi.

— Lám, — mondta Mátyás meglepve, — úr bír ez lönni, ha akar.

Ez nagyon megtetszett neki. Általában maga is úgy találta, hogy Ulászló alapjában véve igen szívelhető ember. Elég korlátolt és hiú ugyan, de a jó vonások sem hiányzanak belőle. Királynak nem született, az igaz. Saját elhatározása nincs és álláspontot elfoglalni túl rest. Nagyon sokszor ráhagyja akárkire, hogy „dobzse“, mikor éppenséggel cselekedni kellene. De hát nem mindenki született királynak, aki trónon ül.

Hogy esúza nagyon kínozza, azt most már nem tudta Beatrix előtt letagadni. És ime, a királyné sohasem mutatkozott még ilyen aggódó hitvesnek, mint most. Ragaszkodott hozzá, hogy maga kösse rá ura térdére a forró hamuval töltött kendőt, ha nyugvóra tértek. Térdmelegítőt készített neki, amelyet a nadrág alatt viselni lehetett. Napjában tízszer is megkérdezte, szűnnek-e a fájdalma. Gondos volt, szorgoskodó és figyelmes. Viszont ugyanakkor lélektelenül adta át magát férje ölelésének. Annak a szenvedélyes szerelmi tűznek, amely Mátyást a boldogság valóságos eszeveszettségébe tudta kergetni, most egyszerre nem volt semmi nyoma.

— Mi van veled, — kérdezte Mátyás szerelmes meghökkenéssel, — nem szeretsz már?

— Angyalom, nekem is valami erős fájdalma vannak a derekamban. És roppant fáradtnak érzem magam. Ez a sok lótás-futás, lakoma, verseny, fogadás, táncmulatság most már lever a lábamról. Majd otthon Budán minden jó lesz.

És Mátyás, miután Beatrix még soha nem se-

rénykedett ilyen figyelmesen körülötte, nem látott okot, hogy ne higgyen neki. Különben is közeledett már a két hétre tervezett királytalálkozás utolsó napja. Az utolsó előtti napon még lovagi tornát tartottak, délután pedig a királyi pár meglátogatta Ulászlót, hogy átadják neki az ünnepélyes ajándékokat. Mátyás a lakosztály teljes berendezését felajánlotta neki ajándékkul az összes drága bútorkkal, szőnyegekkel, brokát-kárpitokkal, ezüstkészlettel együtt, ezenkívül egész sereg ruhát hoztak neki, arannyal hímzett és kövekkel ékesített díszöltözettől kezdve olasz hálókabátig, amelynek balmellére piros bársonyból szív volt varrva. A kíséret minden tagja ugyancsak drága ajándékokat kapott. Este még jelen voltak az utolsó táncestélyen, aztán kiki szállására tért.

Mátyás hamar elaludt. Egyszer csak mély álmából arra riadt fel, hogy egyedül érzi magát. Beatrix ágya üres volt mellette. Ez nem lepte meg különösebben, mert Beatrixnak szokása volt éjszaka olykor kikelni az ágyból és gyümölcsöt keresni valahol, mert amit éjszakára odakészítettek neki, azt már megette. Mátyás hamarosan újra elaludt. Aztán még egyszer felébredt, s Beatrix még mindig hiányzott. Két felébredése közt eltelhetett két perc, de másfélóra is. Rövidesen újra elnyomta az álom. Másnap reggel megkérdezte:

— Sok gyümölcsöt ettél az éjjel?

— Amit Nardella odatett, megettem. Miért?

— Mert felébredtem és nem voltál sehol. Gondoltam, megint gyümölcsöt eszel.

— Ugyan, ne mondj csacsiságokat. Almodtál.

— Dehogy almodtam. Világosan emlékszem. Kétszer is felébredtem.

— Nem, angyalom, almodtál. Az megesik néha, hogy ilyen erősen álmodik az ember.

Ebben maradtak. Sietniök is kellett, mert a búcsú-ceremóniák sorrendje pontos megjelenésüket

kívánta. A megadott pillanatban léptek ki a királyi palota kapuján. Ugyanakkor lépett ki a szemközt kapun a kürtjelre Ulászló. Azt a díszruhát viselte, amelyet előző napon kapott Beatrixtól. A hercegek oldalt vára koztak, a csoportokba oszlott kíséreték amodább. Kantárszáron vezették a fejedelmi személyek pompás lovait. A menet aztán megindult. Mátyás közepén lovagolt, jobbán Ulászló, balján felesége. De csak ő beszélt a város végéig az egész úton, azok ketten alig szóltak valamit. A város végén megállottak. Ulászló rövid beszédet tartott. Megköszönte a pazar vendéglátást, hangsúlyozta a végleg aláírott szerződésen alapuló örök és hűségös szövetségöket, aztán megölelte és megcsókolta Mátyást. Beatrixnak nyájasan csókolt kezét, kalapját messze eltartotta magától, megfordította lovát, még egyszer visszamosolygott, aztán már el is fedte a mögéje csatlakozó kíséret.

— Csakhogy elment, — rebegette Beatrix, — már alig bírtam.

És azonnal sírásban tört ki.

— Mi bajod? — kérdezte Mátyás ijedten.

— Az a derékfájás. Úgy kínoz, hogy borzasztó.

Mátyás gyors iramot diktált, hogy mennél hamarabb hazaérjenek és Beatrix ágyba fekhessék. Így is történt. A királyné azonnal lefeküdt és keservesen könnyezve panaszkodott fájdalmairól. A királyt elküldte dolgozni, egyedül akart maradni, hátha aludni tudna valamit. De délben már felkelt. Másnapra a fájdalmak meg is szüntek. A király szeretett volna valami jó hírt remélni ezektől a fájdalmaktól. Bábát hivatott magához titokban dolgozószobájába, hogy kikérdezze. De nem kapott olyan választ, amely kielégítette volna.

Még két hétig maradtak Olmützben. Mátyás mindent elintézett, hogy hosszúnak ígérkező távolléte alatt a dolgok Morvaországban és Sziléziában rendesen folyjanak. Aztán hazaindultak Budára.

Fáradságos út után érkeztek meg egy rekkenő augusztusi napon. Ebben az évben türhetetlen hőség uralkodott.

A budai palota régi élete újra megindult. Mátyás meglátogatta Jánoskát, aki erősen bicegett fél-lábára, de ezt a szomorúságot feltűnő fejlődéssel pótolta tanulmányaiban. A nyelvekben meglepően haladt, nevelője nem győzte eszét magasztalni, amely úgy fogott, mint a tűz. És az egyházi pálya iránt őszinte kedvet mutatott:

— Még hogy pápa léssz, megéröm, — mondta a király.

— Magyar létömrre? — kérdezte a gyerek.

Mátyás röviden felelt, hogy ez elvben nincs kizárva. De nem úszta meg ilyen rövid válasszal. Jánoska egy válasz után tíz új kérdést tett fel. S kérdései olyan logikusan és világosan következtek egymásután, hogy a király kedvet kapott részletesen válaszolni. Negyedórára tervezett látogatásából harmadfél óra lett. Ugy ment el fiától, hogy meglepetve látta magában, mekkora rejtett melegség él benne a gyermek iránt. Anyját is meglátogatta az óbudai majorban, s miután beszámolt az olmützi pompáról, főként Jánoskáról beszélt. A rohamosan öregedő Hunyadiné már szintén nem ismert mértéket imádozott unokája magasztalásában. Aki legalább is bíbornok lesz.

Egy bíbornok már volt a családban: Beatrix három fivére közül a harmadik, Giovanni herceg. Őt papi pályára adta apja, s a herceg huszonkét éves korában már megkapta a Nápollyal szövetséges pápai állam fejétől a bíbort. Mivel Beatrix nem elégedett meg testvéröccse, Francesco herceg budai jelenlétével, hanem folyton többi testvére után is esenkedett, Mátyás most azon ostromolta a pápát, hogy nunciusként Budára Giovanni bíborost küldje.

Éppen Giovanni bíboros hercegnek írt egy sajátkezü olasz levelet. Egy helyen bibliai idézet ötlött

eszébe, amely elmésen illett a tollára került gondolathoz. De ezt nem akarta hibásan idézni. Ment Beatrixot megkeresni, hogy elkérje tőle olasz bibliáját. De Beatrix elment az istállókhöz megnézni egyik beteg lovát. Ő tehát kutatni kezdett a biblia után. Nagynehezen, egy fiók alján, fehérneműk mögé téve megtalálta. Lapozgatta, hogy megkeresse a Példabeszédek könyvét, és valami piros hullott a könyvből a földre. Lehajolt érte: bársonyból kivágott szív volt az. Ezt is visszatette a bibliába és miután az idézetet megtalálta, ment vissza dolgozni.

Már lefeküdtek aznap késő este, és Beatrix már el is aludt, mikor a király hirtelen mozdulattal felült ágyában, mintha kígyó csípte volna meg. Villámszerűen most jutott eszébe, ami délután óta öntudatlanul valahol az agya hátuljában motoszkált, hogy hol látta azt a piros bársonyszívet: azon a hálókabáton látta, amelyet Beatrix búcsúzaskor ajándékozott Ulászlónak. Azonnal felébresztette feleségét. Az az álomtól részegen alig ébredt a kérdések értelmére.

— Csak verd ki fejedből az álmot, mert nagyon fontos a kérdés és halaszthatatlan.

Hosszú faggatás kerekedett ebből. Mátyás a féltékeny emberek agyafúrtságával nem egyenesen kezdte. Azt kérdezte folyton Beatrixtól, hogy hajdani udvarlói között nem őriz-e valakitől emléket. Beatrix hevesen és haragosan tagadott. Akkor Mátyás egyenesen Ulászlóra tért. Az asszony kijelentette, hogy attól sem.

— Gondolkozzál csak. Egy lepréselt virágot, egy képecskét, egy levelet, egy ruhadarabkát...

— Nem, semmit. Igazán elment az eszed, hogy ezért éjszaka felkeltesz. Miféle ruhadarabkát? Ez örület.

— Mit tudom én, például egy csatot, vagy egy esipkekézelőt, vagy arról a hálókabátról a piros szívet, vagy egy lehullott gyöngyöt. Nos?

— Nem, — ingatta Beatrix a fejét, — igazán boldog vagy. Miért faggatsz, mondd?

— Mert féltékeny vagyok a multadra. Sok asszony őríz ilyen apróságot az imakönyvében. Te nem?

— Nem.

— Hajlandó vagy erre megesküdni?

— Igen, — felelte Beatrix kihívóan és keményen.

Mátyás ránézett. Az asszony fiatal keble áttetszett a selyem hálóingen. S a király most gyűlölte ezt a látványt, amelyet eddig imádott. Szó nélkül kikelt az ágyból, fogta a méceszt, átment az illető szobába, megkereste a már ismert helyen a bibliát és odatartotta Beatrix elé a szívnél kinyitva.

— Mi ez?

— Nem tudom. Ez a biblia évek óta nem volt a kezemben.

— Ez hazugság. Két hete mondtad, hogy Hágár történetét olvastad és milyen érdekes.

— Egy másik bibliában olvastam.

— Hol van az a másik biblia.

— A... a könyvtárban.

— Ez hazugság. A könyvtárban olasz biblia nines.

— Nem tudom. Már nem emlékszem. Ha visszagondolok, csakugyan nem a könyvtárban volt. Biztosan tudom. Valami más biblia volt.

— Az nagy kár, mert a könyvtárban két olasz biblia van. Nézd, ne hazudozz nekem tovább, én most nem tréfálok.

Féltizenkettőkor kezdték a beszélgetést. Hajnali háromkor Beatrix megvallotta, hogy a piros bársonyszív csakugyan Ulászló hálókabátjáról való. Ulászló tréfából adta neki s ő tréfából fogadta el. Semmi különös oka nem volt, hogy megőrizze. Csak éppen eltette könyvjegynek. Minderre hajlandó megesküdni.

— Hogyan hihessek az esküdnek, mikor az elején hazugságra akartad letenni az esküt?

— Ugysem tettem volna le.

— De miért nem mondtad az igazat azonnal?

— Mert meg akartalak kímélni az alaptalan féltékenységtől. Gyengédségből hazudoztam, rosszul sikerült.

Most már meggyőzően beszélt, mély őszinteséggel pillantva ura szeme közé. Mátyás úgy vélte, hogy most már hihet. Kibékültek. Fogadkoztak egymásnak, hogy soha a legapróbb titkaik sem lesznek egymás előtt. És mint a dúvadak estek egymás éhes szájának. Mátyás visszakapta az asszony forró csókjainak bolondító mámorát.

Egy hétig úgy éltek, mint a mézeshetek alatt. Sokat voltak kettesben. Gyakran imádkoztak a várkapornában gyermekáldásért. S egy hét múlva Mátyás ebéd után vette elő az asszonyt.

— Hallgass ide. Azt mondtad, úgy-e, hogy azt a szívet gyerekes tréfából adta neked Ulászló?

— Ugy van.

— És mikor adta, erre felelj.

— Másnap, hogy neki adtam a kabátot.

— Ugy. Csakhogy másnap volt a búcsúzás. Egy lépést sem voltam távol tőled. Láttam volna. Nos?

— Már nem emlékszem. Ugy rémlik, hogy másnap volt.

— Milyen körülmények közt kaptad tőle?

— Beszélgetés közben. A zsebében volt, mert a földön találta az ágya előtt és felvette. Igen, most már eszembe jutott, este adta nekem a táncmulatságon.

— Ugy. Tehát Ulászló a mi ajándékozó látogatásunk és a táncmulatság között ágyban feküdt, s a hálókabátot viselte. Vajjon miért feküdt ágyba egy órára? Hiszen ő maga magyarázta, mennyire csodálkozik azon a magyar szokáson, hogy a magyarok nappal is alszanak, ő sosem teszi. Vigyázz, Beatrix,

mert amit mondasz, abból egy borzasztó dolog következik. Hogy te éjszaka kaptad azt a szívet. Akkor, mikor én felébredtem és nem voltál mellettem.

— Örült vagy. Esküszöm, hogy örült vagy.

Egészen vacsoráig vitatkoztak. Vacsora után újra kezdtek. A faggatás éjfélig tartott. Akkor Beatrix elmondta, hogy Ulászlóval már az ajándékozás előtt napokkal tréfálkoztak. Ő elmondta Ulászlónak, hogy milyen ajándékokat készít neki. Többek közt hálókabátot, mellén piros szívvvel. Erre Ulászló tréfásan előleget kért, még pedig a kabátról a szívet. Ő erre odaadott neki egy ilyen bársonyszívet, de Ulászló emlékül mindjárt vissza is adta. Ez a tiszta igazság.

Most már nem békültek ki rögtön. Napokig tartott még a vita. Mátyás órák hosszat gyötörte az asszonyt, ha este egyedül maradtak. Már mind a ketten úgy vonultak vissza esténként, hogy most a pokolba mennek. De Beatrix megmaradt az utolsó magyarázatnál. És felkínálta esküjét annak bizonyítására, hogy barátságon kívül soha egy szemernyi érzést nem érzett Ulászló iránt. Pusztán barátságot érzett iránta, azt is csak felületeset. Mátyás kapva kapott az eskűn. Elmentek a várkápolnába, s ott Beatrix megesküdött. Erre mégis csak szent lett a béke.

Utolsó együtt töltött napjaik valósággal dühöngő szeretkezésben teltek el. Válniok kellett. Az alföldön végig pestis dühöngött, Mátyásnak pedig mennie kellett a török ellen, hogy végre-valahára leszámoljon vele, miután Ulászlóval rendbehozta ügyeit, s mielőtt Fridrikkel áll szembe még nagyobb leszámolásra. Beatrix a járványos területen nem utazhatott át, most tehát nem mehettek együtt táborba. A királyné Kassára kívánczozott, ahol egyszer olyan kedves napokat töltöttek.

Mátyás összehívatta seregét és lement a Szává-

hoz. Beütött a törökfoglalta területre, lement egészen Jajcáig, megdúlatta a vidéket és ott állt határozatlanul, mert egyrészt híreket kapott hazulról, hogy Fridrik támadni készül, másrészt levelet kapott a pápától, hogy az Isten szerelmére, csak most ne mulassza el a készületlen és gyenge törököt megverni. Végül úgy döntött, hogy mégis csak gyorsan végez a törökkel. Visszasietett Jajcáig és ott tábort ütött. Hamar ütközetre került a sor egy közeledő török seregrésszel. Ezt fényesen megverte. Most volt itt a perc, hogy rávesse magát a török főerőre.

Nem tette. Okvetlen haza kellett mennie. A táborozás és a hadi vonulások alatt szüntelenül a féltékenység által festett rémképek jártak eszében. Építgette a Beatrixból kiszedett adatokat a valóság vizsgáló templomává. Majd bíráló eszével lerombolta az egészet, hogy újra kezdje építeni mégis. Hiába volt kibékülés, csókok forrósága, egymás szemébe néző meghitt búcsú, hiába még az eskü is, nem tudott hinni. Embertelenül szenvedett. Nem aludt semmit. És most ráadásul csúza megint elővette. Egy napon eldöntötte, hogy nem bírja tovább. A sereget ott hagyta, maga pedig sietett haza Budára. Vágtató küldöncöt menesztett Kassára, hogy Beatrix is jöjjön haza, a ragályt már elmúlasztotta a novemberi hideg.

Mikor először találkoztak, még jó volt minden. A lány karok ölelése, a kedves száj forrósága Mátyás minden rémképét elhomályosította. De már másodnap elülről kezdte a faggatást. Szívós volt és kegyetlen. Azt akarta kitudni, miért sírt Beatrix az Ulászló búcsúja után. Viharosan veszekedtek, vitatkoztak éjszakákon át. Beatrix esze soká győzte a keresztkérdéseket, de a Mátyás esze logikusabb volt, következtetőbb és élesebb. Érvei úgy marták a kifogásokat, mint a sav.

És elérkezett a hajnal, mikor Beatrix megvallotta fuldokló zokogás közepette, hogy hamisan es-

küldött. Igenis, szerelmes volt Ulászlóba. Már akkor nagyon kíváncsi volt rá, mikor még nem látta. Az asszonyok híres kedvence érdekelte. Mikor aztán találkoztak, Ulászló teljes közömbösséget mutatott az ő szépsége iránt. Ez felháborította és bosszúra ingerelte. Elhatározta, hogy ezt a kérkedő nőbálványt magába fogja szerettetni, aztán kineveti. E helyett ő égette meg a szívét. Napokon át szerelmes volt Ulászlóba, s váláskor keservesen megsiratta. De soha erről Ulászlónak célzást sem tett komolyan vehető formában. És az egész vihar, ahogy jött, úgy el is szállott.

— Csak téged szeretlek, Mátyás, — zokogta az asszony, — és soha mást nem fogok szeretni. Olyan nagy bűn, hogy egy pár napig mámorosnak éreztem magam, mint aki ivott?

— Nem, az nem olyan nagy bűn. Nem is haragszom érte. Azért haragszom, hogy olyan őszinte arccal hazudtál. Soha az életben többé nem hihetek neked. Csak ezt a fájdalmat kapom tőled, gyermeket nem.

Meg is bánta, ahogy kimondta. Hiszen Beatrix nem tehetett arról, hogy nem anya. De már kimondta. És hogy ettől szenved az asszony, az valami halvány, bosszúálló enyhülést simított agyonsanyargatott szívére.

Ettől kezdve idegenül éltek egymás mellett, árnyakként jártak-keltek a palotában. A király most már mindennap elment megnézni a fiát. Mindennap jobban szerette. Valami nagy felszabadulást érzett. Mert most megállapította magában, hogy lelkiismerete már régóta hangosan dörömböl belül a gyerek miatt, de ő a felesége iránti gyengéd és hű érzéssel hallgattatta el ezt a belső lármát, mint mikor patyollal tömik el a csengőt.

Október huszonegyedikén Jánoskát Hunyad grófjává és Liptó hercegévé nevezte ki. S aznap délután a gyerek egész környezetét kitanította, hogy

Jánoskának, akit ezentúl fenséges hercegnek kell szólítani, milyen ceremóniák és tisztelgések járnak. Ugyanezen a napon elrendelte, hogy a kis herceg számára alkalmas palotát keressenek fenn a hegyen, a várpalota közelében.

IV.

Ugyanezen a napon nagy diadalt jelentettek neki. Seregei, amelyeket Bátori István és Kinizsi vezetése alatt a déli végeken hagyott, kénytelenek voltak Erdélybe sietni, mert a török ott is beözönlött, mint a víz, amely a korhadó hajótest új és új nyílásain fenyeget. Megállítani őket nem volt elég erő. Ellentálló gátat nem találva ömlöttek Hunyadmegyéig. Kinizsi és Bátori István ott álltak Alkenyér és Felkenyér vidékén a nyílt mezőn, elszántan, hogy akármilyen lesz, innen már nem vonulnak vissza. És Ali bég seregei már mutatkoztak Alvinc felől jövet a balaméri országúton. Felkenyér kardcsapás nélkül az övék lett. Abból, hogy foglyaikat s az összerabolt értékeket erős őrizettel Balamér alatt hagyták hátra, nyilvánvaló lett az a szándékuk, hogy megütköznek. De habozásukból viszont azt lehetett látni, hogy nincs végleges haditervök. Bátori misét mondatott és beszédet intézett a katonákhoz, nem titkolván, hogy valószínűleg mindenkinek meg kell halni. Ott volt Geréb László, a Hunyadi-rokon erdélyi püspök is, az megeskette az egész tábornak, hogy meghalnak inkább, de nem hátrálnak. Aztán felálltak hadirendbe. Középen Bátori vajda a nehéz lovassággal, balszárnyon Hecht György szebeni gróf a szászokkal, háta mögött oláh tartalékkal, jobbszárnyon Kendi Antal a székelyekkel, háta mögött a vármegyei dandárokkal. Középen hátul tartalékol az erdélyi püspök. A törökök támadtak. A szászokra vetették magokat és egyszerűen elgázolták őket, ugyanúgy a tartalékból elő-

nyomuló oláhokat. Kétezer menekülni nem tudó zászt és oláht fullasztottak bele a Marosba. Most a jobbszárnyra zuhant a török és összemorzsolta a székelyeket. Már csak a közép maradt meg, arra ment rá a sokszoros török erő. Bátori alól két lovat lőttek ki, s ő már hat sebet kapott. De verekedett tovább. Rendes csatáról beszélni sem lehetett, kis magyar vértescsoportok, hatan-tizen összeállva, mint apró szigetek csapkodtak a török tengerben. Ekkor vágatott le a dombokról Kinizsi serege. Ő maga nyargalt elől. Minkét kezében kard, ahogy szokta. Mennydörgő hangján, amelynek bámulatos ereje felett mindig mindenki elcsodálkozott, végigördítette az egész Kenyérmezőt, hogy itt van, megérkezett, magyarok, neki! Bátori ekkor kapta a hetedik sebet és lovastul összerogyott. De a vajda-zászló ott lobogott mellette. Kinizsi odaverekedte magát. Az ütközet megfordult. Olyan düh fogta el a magyarokat, hogy örültek gyanánt tusakodtak. És mikor a török sereg elmenekült, maguk is alig tudtak hinni a csodában, győztek. Nyolcezren estek el innenfélt, túlnan harmincezer volt a török halottak száma. Iszkender bég elesett, Iza bég elesett. A Maros vize még tíz faluval lejjebb is pirosan folyt partjai közt. A hihetetlen győzelmet rettenetes torral ülték meg. Kinizsi ökröket osztatott ki, bőséges kenyeret és százsámra csapoltatta a boroshordókat. Asztaluk persze nem volt. Török holttesteket hánytak egymásra, azokat lőtakarókkal borították le és úgy ettek-ittak vad diadalukban. Maga az öreg Bátori is, beköttetvén hét sebet, odátámolygott az ivókhoz és résztvett a torban. Kinizsi úgy lerészegedett, mint még soha. Saját tárogatóásával fújatta, akit mindig magával hordott. Boros fővel mutogatta erejét és gyönyörködött önmagában. Például hátrakulesolta két kezét, letérdelt, lehajolt egy török holttestig, annak ruháját megragadta fogaival, és felemelkedett anélkül, hogy a törököt kézzel megérintette volna. Akkor megint

letérdelt és kezeivel megragadott egy-egy másik elesettet. Megint felkelt, foga között holttest, jobbkezeiben holttest, balkezeiben holttest. Így kezdett el táncolni. Még énekelte is hozzá a bihari nótát, de csak törököt tartó foga között, mint a zsákmányt hordó fenevad. Nagy sokaság állta körül a tábortűz mellett és tapsolták neki a tánc ütemét rikoltó hejehujával.

Mátyás másfél óráig hallgatta a katonákat, akik vágatva jöttek Erdélyből, hogy a győzelmet jelentsék neki. Gazdagon megjutalmazta őket. Aztán Gabriele biboros püspököt hívatta. Elmondta neki, amit hallott. Külön kitért Kinizsire.

— Látod, Gabriele, ezt a Palit ország-világ szörnyű kegyetlenségű bestiának fogja tartani. Csak aki jól ismeri, az tudja, hogy olyan szelíd alapjában véve, mint a gyermek.

— És olyan hiszékeny, — bólintott a bíboros.

— Benigna asszonyra célzol, — felelte a király fogcsikorgató mosollyal, — értelek. De látod, Kinizsi szereti az ő hitvány kis Benignáját, mindent elhisz neki és boldog. Neki így jó, hagyjuk így. Borzasztó volna mindent éles ésszel meglátnia és szenvednie. De térjünk a tárgyra. A nagy győzelemről értesítenünk kell a pápát és a keresztény fejedelmeket. A leveleket tervezd meg. A pápai levélben nyomd meg a tollat és jól mondd oda őszentségének, hogy folyton magunkra hagy. Szentgyörgyi grófnak gyors futárt küldj a nürnbergi birodalmi gyűlésre, hirdesse ott ki győzelmünket és áldozatunkat a német uralkodók előtt. Ugyis hiába, tudom, de legalább az irigység hadd sorvassza nyavalyás németjeit.

Közölte a győzelmet a királynéval is. Most úgy éltek egymás mellett, mint a testvérek. Mint a haragos testvérek. Csak a szükségeset beszélték egymással. Az udvar előtt nyájaskodtak és udvariaskodtak egymással, de ha magokra maradtak, egy-

szerre felmeredt köztük az ellenséges feszültség dermedt jégfala. Egymás mellett aludtak, hallgatták egymás lélegzését, Beatrix tüntetően sóhajtott és sírt, de Mátyás konokul színlelte, hogy alszik. Szenvedett. Szívén vérző sebet ütött az asszony hazudozása. Hogy előbb-utóbb kibékülnek, azt el tudta képzelni. De hogy az egymás szemébe mélyedő, odaadó bizalmú pillantások édes boldogsága nem tér vissza soha többé, azt jól tudta. Gyűlölte azt, aki ekkora boldogságtól fosztotta meg, de most is éhesen és cudar vággyal kívánta. Asszonyban sohasem érezte annyira az asszonyt, mint ebben a csalfa, szépséges, hazug királylányban. Vágyának azonban nem engedett. Jól esett szenvedését azzal tetéznie, hogy még így is kínozta magát. Csak feküdt a sóvárgott asszony mellett fájdalmas, oroszláni haraggal, és érezte, hogy nem tudna nélküle élni.

Most, hogy a kenyérmezei győzelmet közölte vele, megbeszélték, mint ahogy az összeveszett jobbagyi házaspárnak is meg kell beszélni a másnapi szénahordást, hogy Beatrix kikkel fogja a győzelmet tudatni sajátkezű levélben. Többek között főleg Giovanni bíborossal.

— Más hírem is van számodra, — mondta a király, — a pápa teljesítette kérésemet. Giovanni Budára jön nunciusnak. Heteken belül meg is kell érkeznie.

— Ó... — sikoltott fel boldogan Beatrix.

Önkéntelen mozdulatot tett, hogy urát hálásan átkarolja, de azonnal vissza is rezzent. Szemét könny futotta el. Félrefordította fejét, nehogy Mátyás a könnyeket szándékosaknak magyarázza.

— Megkérlek, hogy nézz szét a palotában, hol tudunk neki illendő lakosztályt adni. S annak berendezését is rád szeretném bízni.

Beatrix némán bólintott. Félt megszólalni, nehogy zokogásra fakadjon. Mátyás már köszöntötte is és már ki is jött tőle. Nem tagadhatta, hogy rész-

vétet érez iránta. Tulajdonképpen szerette volna átkarolni és vigasztalni, hiszen asszony volt, aki sírt. De lovagias melegségét elöntötte a harag fájdalomja és fenéig örömmé változtatta.

Giovanni nápolyi herceg, az ifjú bíboros pápai követ, éjszaka érkezett Budára. Feneketlen sár tartóztatta az úton. Mátyás lovascsapattal és nagy díszszel ment eléje. Az úton kétszáz fáklyás világított. Mikor a vaksötétből kibontakoztak az első olasz lovasok, Beatrix remegett boldog izgalmasában. Mátyás eltűnődve figyelte feleségét, hogy milyen erős, sőt valósággal heves benne a családi érzés. A Hunyadi-család tagjai is szerették egymást, de nem ilyen ideges, görcsös lévvel, hanem tisztos és szemérmes mélységgel. Beatrix már három napja nem aludt semmit és most Giovannira várakozván, izgatottan fogta és szorongatta a mellette álló Francesco kezét. Mikor pedig végre szemközt állott testvérbátyjával, olyan vadul ölelte meg, olyan csillapíthatatlanul csókolta, bécázte, símogatta, szemlélte, hogy Mátyás önkéntelenül arra gondolt: hogyan fogja majd gyereket szeretni ez az asszony, ha Isten kegyelméből egyszer mégis anya lesz.

Giovanni nagyon hasonlított nővéréhez és igen csinos fiatalembernek lehetett mondani. Különösen feltűnt a hasonlatosság, ha mosolygott. És szívesen mosolygott, derült természete sokszor mutatta egészséges fehér fogait. A királyt melegen ölelte meg és nyílt bizalommal nézett a szemébe. Mátyásnak az a pillanat jutott eszébe, mikor Székesfehérvár alatt a Beatrix szemét először pillantotta meg és benne ugyanezt az odaadó bizalmat.

Együtt lovagoltak fel a várba, a magyar király és a nápolyi király három gyermeke. Mátyásnak álig jutott szó a társalgásban. Beatrix és Francesco a kérdések százával ostromolták bátyjokat: mi újság otthon, mit csinál a király, hogy van a trónörökös, mit ír Eleonora nővérök Ferrarából a gyerekek-

ről, hogy van mostohaanyjok, újszülött féltestvérök, a kis Giovanna. Csak a család, mindig csak a család.

Hajnali négy óra lett, mire pihenőre térhettek, alig várva máris, hogy másnap legyen és elülről kezdhessék a kérdéseket. Előbb Francesco ment aludni, aztán Giovannitól búcsúzott a királyi pár. A bíboros rájuk nézett.

— Boldogok vagytok? — kérdezte bizalmaskodó mosollyal.

Beatrix hirtelen elhatározással átölelte Mátyást és fejét odanyomta férje melléhez. Onnan válaszolt:

— Kimondhatatlan boldog vagyok.

Giovanni mosolygott, búcsút intett és ment aludni. Ők ott maradtak ketten. Beatrix halkan rebegte:

— Bocsáss meg, csak Giovanni miatt tettem.

Zokogni kezdett, ölelő karjai aláhanyatlottak. De feje ott maradt férje mellén. Mátyás sóhajtván szólt:

— Csak maradj.

És valami ősi, bús dühvel átkarolta az asszonyt. Sóvárgó tenyere az asszony termetét kereste, szája a könnyektől nedves száját. Így mentek be ágyasházukba, egymást ölelően, ügyetlenül botorkálva. Ami kevés öntudati szikra a Mátyás agyában a féktelen öröm közepette megmaradt, azzal homályosan látta házaselete sorsát: akármit csinál vele ez az ördögi módon kívánatos asszony, nem tud tőle elszakadni. S később, a derengő reggel fáradt tünődésében már mentegezni is kezdte: nem olyan borzasztó bűn az, amit Beatrix elkövetett. Hazugságai már csak első hibájából következtek. És hogy hamisan esküdött? Talán úgy megrendítette összeveszésök, hogy többet nem teszi.

Másnap délelőtt egy óra hosszat beszélgetett feleségével és két sógorával. Bejelentette nekik, hogy szeretete jeléül Giovannit szeretné kinevezni esztergomi érseknek, ami nemcsak rangot, hanem busás

gazdagságot is jelent. Az arragóniai testvérek sikoltozó örömmel fogadták nagy jósága jelét. Ő még pár szóval kifejtette, hogy Beckensloer miatt ez még el fog húzódni valamelyest. Aztán magokra hagyta őket, hogy Nápolyról és a családról kedvökre beszélgethessenek, maga pedig ment országos ügyei után.

A törökkel jó időre elkészült. Lelkiismerete fenekén megfordult a gondolat, hogy ha most gyorsan megszervezné a keresztény Európát és maga is kifejtené teljes erőfeszítéssel teljes erejét, a törököt akár egy évszázadra el lehetne intézni. De húsz esztendő óta melengetett óriás tervének gondolatát vonakodott feladni: elfoglalni a Fridrik helyét és akkor, magyar vezetéssel, megváltani az egész világot. Az alkalom is igen kedvezőnek mutatkozott most, ha ügyesen meg tudja fogni.

A salzburgi érsek, Rohr Bernát, hajlott Fridrik unszolására és lemondott érseki süvegéről Beckensloer javára. De mikor most át kellett volna adnia a gyönyörű Salzburgot, a hozzá tartozó gazdag várakkal együtt, nagyon megbánta elhamarkodott készségét. Mátyással hamarosan megtalálták egymást. Rohr érsek szövetséget kötött Mátyással és érsekségét a magyar korona védelme alá helyezte. Mialatt Mátyás titokban ezt a tárgyalást lefolytatta, hivatalos felszólítást intézett Fridrikhez, hogy a törökök ellen indítandó magyar seregeket, amelyek új haditerv szerint indulnak, engedje át Krajna területén. Fridrik azonnal elküldte a magyar sereg számára kiállított útlevelet. Markába is nevetett, hogy Mátyás ingyen megvédi neki Ausztriát. De nevetése megdöbbsent haraggá változott, mikor meghallotta, hogy a törökök ellen induló magyar sereg megszállotta a salzburgi érsek pásztorbotja alá tartozó összes krajnai és karintiai várakat. Ugyanekkor szigorú felhívás érkezett hozzá Budáról, hogy miután a hadisarc fizetési határidejét, noha azt adóban beszedte, megint elmulasztotta, haladéktalanul fizes-

sen ötvenezer aranyat, különben a magyar király a sarcot fegyverrel fogja Bécsen behajtani.

Hogy Fridrik nem fizethet, azt tudta. Mindig pontosan ismerte a császár pénzügyeit, titkos bécsi hírszolgálatja jól működött. Nyugodtan várta, mit fog felelni a sarokba nyomott ember. Addig leutazott Zágrábba, mert Horvátországban nagyon elszaporodtak már a nagybirtokosok erőszakoskodásai, maga akart igazságot tenni. És Zágrábban nem kisebb dologra jött rá, mint hogy maga a horvát bán, az oly sokszor vizsgálat alá vont, de ángolna-ügyességgel mindig kisikló Laki Tusz János volt a legnagyobb rabló. Óriás vagyont harácsolt össze és a király közeledtének hírére Velencébe szökött, amelynek javára alighanem kémkedett is. Mátyás rögtön lefogatta a bán fivérét, Tusz Osvát zágrábi püspököt. A Tuszok megtérítették a kár jó részét, a király nagy summa pénzhez jutott és a bánt futni hagyta. Javában intézte a horvát dolgokat, mikor meglepő hírt kapott Budáról: a megszorult Fridrik harapott, mint a nyakoncsípett róka. Sereget küldött magyar földre. Ötszáz osztrák lovas rátört a soproni vidékre, gyujtogatott, pusztított, harácsolt, benyomult egészen Győrig, ott megverte a város segítségére siető kis magyar csapatot és jókora zsákmánnyal visszanyargalt Bécsbe.

Kancellistája, aki jelentette a meglepő hírt, azt hitte, hogy a király törni-zúzni fog mérgében. Nagy meglepetésére Mátyás felderült. Úgy sóhajtott fel, mint aki hosszú várakozás után célhoz érkezett.

— Háláistennek, — mondta egyszerűen.

— Örvend ezön, felség?

— Mi gondod arra. Bécsapám császárt, mastan felele. Rendjin vagyon ez. Hónap indulás hazá.

Rögtön ment Budára. De előbb futár ment seregéhez osztrák földre: azonnal pusztítani. S mire ő hazaérkezett, a salzburgi érsek segítségére ment magyar sereg javában dúlta Fridrik földjét. Szapolyai elfog-

lalta Regedét, vagy ahogyan a németek nevezték, Radkersburgot. Székely Jakab elfoglalta Pettaut. Fridrik szorgosan szorongatta pénzért és katonáért a német-római birodalom rendeit. De nem kapott. A háború, egyelőre igen kicsiny arányokban, folydogált. Mátyás mindenesetre háborúban állott a császárral. Ha a róka harapott, harapott az oroszlán is. És tudta, hogy most már ellenfelét soha többé ki nem engedi a foga közül. A pápa ijedten küldött békítőt közéjük. A császár ártatlan arccal kijelentette, hogy ő semmiről nem tud semmit; ami történt, azt emberei az ő parancsa nélkül, saját szakállokra tették. Mátyás pedig kijelentette, hogy ő csak kettőt követel: Beckensloert büntessék meg, a hadisarcot fizessék ki. Tudta jól, hogy Fridriknek nincs ötvenezer aranya hadisarcra, Beckensloerrel szemben pedig tehetetlen, mert sokkal tartozik neki.

Folyt az osztrák-magyar háború. Mátyás lassan és nyugodtan készítette elő ügyeit. Mindenekelőtt Regedét akarta olyan hadműveleti ponttá tenni, amelyen végleg megvethesse a lábát és ki ne szoríthassák onnan. Gondoskodott róla, hogy Szapolyai bőségesen kapjon hadiszert. Ágyúkat és ostromgépeket szállíttatott neki, pénzt, takarmányt, élelmet. Igen hosszú ostromháborúra készült, a nyílt nagy harcot kerülni akarta. Erre érdekes oka volt. Már régóta használtak egy különös fegyvert a nyugati államokban: egészen kicsire öntött ágyút. Olyan kicsi volt ez a cső, hogy a katona könnyen a hóna alá emelhetette. Kicsiny volt a golyó is, amelyet csövébe helyeztek. Az ilyen aprócska ágyú nem ostromra szolgált, hanem mint a nyílvessző, az egyes ember messziről való megcélozására és leölésére. Gondolata voltaképpen elmés volt, de gyakorlati kezelése annál nehezkesebb. A katona jobb hóna alá fogta s a kanóccal balkézből gyujtotta meg a puskát. Később rájöttek egyes nyugati feltalálók, hogy a szemhez kell emelni, úgy a célzás sokkal

biztosabb. De ez sem bizonyult egész jó rendszernek, mert a robbanó puskapor lökött, s a jobbkez nem lehetett elég szilárd, hogy a lökést visszafogja. A nagy ágyú a földön, vagy szilárd állványon feküdt, a robbanás lökését felfogta a talaj. A kis kéziágyúnak ez az előnye hiányzott. Akkor aztán úgy tökéletesítették tovább, hogy a katonát vasvillával látták el. Ezt ledöfhetette a földbe, ráhelyezhette a kéziágyú csövét, odahajolhatott a csőhöz célozni és balkézrel alkalmazhatta a kanóc szurokba vagy szeszbe áztatott kócat. Sok helyen alkalmazták már a kéziágyút, amelynek, ha talált, csakugyan szörnyű ereje volt: át tudta ütni a vértések páncélját is. A vértezetlen emberen pedig okvetlen súlyos sebet ejtett. Mátyás most vásárolt ebből az új fegyverből egy szállítmányra valót és állandóan tanulmányozta. Minden találmány erősen érdekelte, s ebben, úgy sejtette, nagy lehetőségek rejlenek. De azt sem tartotta kizártnak, hogy új hibái derülnek ki, s akkor el lehet dobni az egészet. A várostromoknál már kezdte többre becsülni az ágyúnál a hatalmas parittyagépeket, mert nem fogyasztották a méregdrága puskaport, követ mindenütt lehetett találni számukra, és egy parittyagép egyszerre három lövéssel tudta rontani a várfalat, az ágyú csak egyet löhetett egyszerre. Most tehát tisztában akart lenni a kéziágyú hadi értékével, mert ez esetleg egész hadviselési rendszerét megváltoztathatta.

Az udvari élet pezsgő elevenséggel folyt Budán. Egyre több volt az idegen. Beatrix külön udvart tartott, és titkára, Aversa, kiterjedt levelezést folytatott. Mátyás nem szerette ezt az Aversát, olajozottan sima, csúszó-mászó modora ellenérzéssel töltötte el. De nem szólt ellene, mert a királyné nagyon ragaszkodott hozzá már csak kényelemből is: Aversa bámulatosan utánozta írását, és így Beatrix naponta tíz-tizenöt sajátkezü levelet küldhetett szét anélkül, hogy ez fáradságába került volna. A leve-

lek mesterembereket, orvosokat, kertészeket, zenészeket hívogattak különböző olasz városokból, az olaszok szünetlenül jöttek-mentek. És nemcsak ilyen alsórendű alkalmazottak, hanem vendégül hívott udvarképes urak is. Az átszervezett, szűkkörű vacsora asztalánál gyakran felmerült egy-egy újabb látogató, akit Beatrix nagy szívéllyessel ajánlott be a királynál. Buda városának lakossága is feltűnően megszaporodott olaszok dolgában. Különösen pénzváltók költöztek szívesen a magyar fővárosba. Ebből gyakori súrlódások is támadtak az olaszok és a régóta megtelepedett zsidók között. A budai zsidókat szigorú törvény tiltotta el attól, hogy bármi más mesterséget folytassanak, mint a pénzváltást és pénzkölcsönzést, még kereskedniök sem volt szabad másval, mint magával a pénzzel, s így bankároknak kellett lenniök, ha akartak, ha nem. Legfeljebb egyszer egy héten adhatták el a kiváltatlan maradt kézi zálogtárgyakat. Most az újonnan beözönlő olaszok versenyét nagyon megéreztek. Az olaszok pedig kiterjeszkedni nem tudtak miattok elég gyorsan. Így az olasz-zsidó veszekedések kezdtek gyakorosodni. A királynéhoz Aversa titkár sűrűn közvetített kéréseket, hogy járjon közbe egy-egy feljelentés hivatalos olintézésénél és érvényesítse szavát a kincstári tisztviselők s a városi tanácsurak között: ne lehessen elsimítani, hogy egyik-másik zsidó megint esalt és titokban mással is kereskedett, nemcsak pénzzel. Beatrix hamarosan a zsidók ellenségévé vált, mert nem válhatott honfitársainak ellenségévé. Spanyol vére különben is hajlott rá.

Az olasz hatás most már az előkelő magyar társaságban is érezhetővé lett. Mindenek előtt az udvarhoz járatos arisztokrata dámák igyekeztek a királyné hajviseletét és öltözködését utánozni. Sokan tanultak olaszul, hogy ha dónáció, címerlevél, hagyatéki per, gazdag hivatal vagy egyéb dolog érde-

kében befolyásos támogatást kerestek, könnyebben megnyerjék a királyné fivéreinek és alkalmazottainak kedvét. A férfiak viselete is változott: a tisztos, hosszú felsőruhák, amelyek legalább combközépig értek, olasz módi szerint erősen rövidültek. Méltóságteljes öregurak, akik öt esztendeje még szemérmetlennek becsmérték az olasz viseletet, most már kurta dolmányt hordtak magok is. És az udvari ünnepélyeken egyre kevesebb lett a szakáll. A magyarok borotválni kezdték ábrázatukat. A fiatal levették kivétel nélkül, az idősebb évjáratok is túlnyomó részben. Mikor egyszer Kinizsi Pál szakálltalanul és bajusztalanul jelent meg egy udvari ebéden, általános és álmélgató derű támadt, mert a hatalmas óriás különben is aránytalanul kicsiny feje valóságos almává zsugorodott így. Felesége, a tűzrőlpatlant és megveszekedetten kacér Benigna nevetett rajta legjobban, ha olasz gavallérokkel beszélgetett. Mert falusi unalmában megtanult olaszul, hogy majd a budai szórakozó hetekben hasznát vegye.

És nemcsak a királynénak voltak olaszai, hanem Giovanninak is. Ha a magyar királyné olasz alkalmazottakkal vette körül magát, még inkább megtehetette ezt a pápa követe. A bíbort hordó nápolyi királyfi udvartartást hozott magával, irodája teljes papi személyzetétől kezdve könyvmásológáig. Ő is gyűjtötte a szép könyveket, mint a király. Ser Burdigalensis személyében külön könyvészt tartott. Mátyás számára mostanában Cosimo Roselli rajzolta a könyveket. A sógorok sokat vetélkedtek, ki embere dolgozik jobban. Mert magának Mátyásnak is sok olaszja volt. A palota valamelyik részét mindig igazították. Soha nem jöhetett idegen Budára, hogy a palota egy sarkánál állványokat, létrákat, meszes dézsákat, faragott köveket ne látott volna. Most éppen a híres Chimenti Camicia tartózkodott Budán. Az még éppen nagy eset volt, mikor ezidőtájt drága pénzen el tudta hozatni Firenzéből a leghíresebb

miniátort, Attavante mestert. Nagy kegyességgel fogadta, órákon át mutogatta neki könyvtára eddigi kincseit. A könyvtár helyisége is folyton csinosodott. Ügyszólván ez lett a palota legszebb része. Díszes faragású polcokon feküdtek a vagyont érő könyvek. Táblájokra fektetve sorakoztak, hátlapjukon viselték a címet, hogy mindegyiket gyorsan fel lehessen ismerni.

— Attavante már dolgozik, — dicsekedett Giovanninak a király, — remekművet csinál, mondhatom. Mered-e még állni a versenyt, Giovanni?

— Mondd csak, mennyit költesz évente a könyvtáradra?

— Harmincezer aranyat.

— Hát majd akkor kérdezz megint, ha beültem az esztergomi érsekségbe.

Más olaszai is voltak a királynak, kőfaragói, festői, ötvösei. És megint Budára érkezett a jó Galeotti, az örök vidító, hogy szívből megkacagtassa olasz mód szerint vaskos, sőt ügyszólván trágár tréfaival a királyi asztalt. Más szó alig hangzott el az udvarnál, mint olasz. Ez Mátyást gyönyörködtette. Azzal a képzelettel töltötte el, hogy az ő udvara a műveltség, csiszoltság, művészet és kellem többi udvarához sorakozik. Firenze, Ferrara, Nápoly, Pádvia, Milánó, Buda. A többi udvar már csak a második sorban említhető. A magyar szónak nem érezte hiányát. Ha táborban volt, mindig magyarul beszélt, az udvarnál is magyarul beszélt udvari szabójával, Simon mesterrel, szakácsával, belső lakájaival, testőreivel. Mert Beatrix unszolásának ezen a ponton sem állhatott ellent. Felállította a magyar királyi testőrséget. Ezek piros díszruhát hordtak, hófehér méneken lovagoltak, kalpagjuknál kócsagtoll díszlett, alabárdjuk ezüstösen villogott. És magyarul beszélt, ha olykor, régi szokása szerint, egyszerű köntösben, gyalogszerrel elindult járkálni a palotából. Ilyenkor megszólított egy-egy járókelőt és szóba ele-

gyedett vele. Ha német volt, nemsokára elengedte. Ha magyar volt, hosszasan kifaggatta kis élete bajairól, az adóról, a szárazságról, családjáról, feleségéről. Most már, huszonkét esztendei uralkodás után szinte mindenki felismerte. De ha látta, hogy valaki nem ismeri fel benne a királyt, nagy élvezettel igyekezett tréfát nyerni a helyzeten. A királyról faggatta. S néha olyan okos megjegyzéseket hallott, amilyeneket alázatos kancellistái soha nem mertek volna szemébe mondani.

Szeretett kijárni Óbudára, a pálosok Szent Lőrincről nevezett ódon klastromába. Ezek a barátok egytől-egyig kedvencei voltak. Már magát a provinciálist is különösképpen kedvelte. Gergely atya, így hívták, esztergomi kanonokból lett pálos, mert túlhangosnak találta a káptalan életét és túl világiasnak. A barátok közül még Palkó atyát szerette különösen. Ez gyönyörűen tudott felolvasni, dallamos hangon, értelmesen, színes előadással. Ha a pálosok Budán miséztek, mindig meghívta őket ebédre. De az udvarnál kissé elfogódottan viselkedtek. Ezek voltak a derű és közvetlen bizalmú pihenés legkedvesebb órái, mikor bekopogtatott a rendház ajtaján, leült közéjük a barátságos refektóriumba és vitatkozott velök, vagy hallgatta ártatlan, ízes tréfaikat. Amit meséltek, mindig érdekelte. Meséltek neki a szerzetessé lett Bátoriról, Szilágyi Mihály rokonáról, aki elhatározta, hogy remete lesz. Bevette magát az óbudai erdő egy barlangjába és elhatározta, hogy gyökereket és sáskát fog enni, mint Isten hajdani szentjei. De rövidesen megjelent a rendházban kócosan és lerongyolva és addig nem volt hajlandó semmiről beszélni, míg lúdhúst nem adnak neki kásával és egy meszely bort. Vagy Kakas atyáról beszéltek neki, akinek akkora szemöldöke volt, hogy melléje tudta tűzni a lúdtollat, mint más a füle mellé. De mindig téntás is volt a homloka. Egyszer megharagudott egy szerzetestársára. Úgy fogott ki

rajta, hogy az előírt testi sanyargatáskor, mikor éjszakai órán vesszőzik egymást, előre megkérte összes rendtársait, hogy őt nagy bűnei miatt rettentő erővel náspángolják el. Hogy a homályban jobban megismerjék, majd süveget tesz a fejére. Éjszaka aztán haragosa fejébe nyomta a süveget. Azt a többiek iszonytatóan megverték. És nem is szólhatott, hiszen a sanyargatást hivatalos egyházi parancs rendelte.

Gergely atya, az öreg provinciális, okos és bölcs ember volt. A király gyakran kért tőle tanácsot úgy, hogy a vén pap nem vette észre. Beszélgetés közben ügyesen elmondott neki egy-egy problémát, mintha a fogós helyzetet akkor találta volna ki. Gergely atya hozzászólott az elvi bökkenőhöz és nem sejtette, hogy a győri, vagy a váradi püspökség egy nagyon is létező és valóságos ügyről mondott ítéletet. A provinciális eszét különösen az kedveltette meg a királlyal, hogy igen röviden és magvasan tudta latin mondatait formálni. Latinul ugyanis szívesebben beszélt, mint magyarul. Egyházi elvonatkozottságában úgy tartotta, hogy az igazi papnak még nyelvében is a templomhoz kell tartoznia. S ennek az álláspontnak mostanában megvolt a maga különös időszerűsége is. Ez időtájt került ugyanis a budai ferencesek klostromába egy nevezetes prédikátor, Temesvári Pelbárt nevezetű. Egy csapásra meghódította a híveket. Ha ő beszélt, fulladásig megtelt a templom. Zamatos magyarsággal prédikált, beszédeit paraszti adomákkal rakta tele, hogy istenes tanulságokat vonjon le belőlük. Érdekes jelenségnek is kellett mondani a daliás, szép szál, öregedő franciskánust, akinek domború homloka, vékony szája, előreugró álla erős emléke maradt annak, aki egyszer látta.

Ez a Pelbárt nemrégiben egyházi mozgalmat indított, amelynek az volt a veleje, hogy mivel a hitélet kezd elmerevedni és az egyház folyton távo-

lodik a néplélektől, gyökeres újításoknak kell alávetni a magyar egyházat. Ha már magának a misének latin szertartási nyelvét meg kell tartani, legalább a szentségeket kell magyarul kiszolgáltatni. Lehetetlen, hogy a nép ne értse azt a nyelvet, amelyen élete legszentebb pillanataiban Isten szól hozzá. Memorandumot is szerkesztett ebben az ügyben a királyhoz, meg lévén győződve, hogy ha valaki megéri szándékait és aggodalmát, a magyarság tömegéből trónra került Hunyadi-fi bizonyára megéri.

A király soká foglalkozott a dologgal. Meghallgatta a főpapokat, akik ingadozó válaszokat adtak, az erdélyi püspök kivételével. Ez, Geréb László, háttározottan ellenezte a gondolatot és óva intette királyi unokatestvérét attól, hogy hasonló dologba belemenjen. De Mátyás még ezután is sokat töprengett a kérdésen. Az ő magyarsága számára volt valami nagyon kísértő abban, hogy a pap magyarul adjon feloldozást a gyónónak, magyarul adja össze a házasfeleket, s magyar szóval bocsássa a haldoklót a végtelenségbe. Mégis, mikor a végső döntésre került a sor, az emlékiratot elvetette. Ezt ujságolta most a fehérhajú provinciálisnak, mikor a kandalló lobogó tüze előtt kettesben beszélgetett vele, előttük két kupa bor.

— Mi vezette ebben felségedet, szeretném halani. Mert a Franciskánusok mozgalmán magam is sokat gondolkoztam.

— Elmondom atyám. Amit Pelbárt akar, az csak a jobbágyra vonatkozik, mert latinul a legtöbb kaputos ember ért. Arról van tehát szó, hogy a nép nagy tömegei értsék-e a szertartás nyelvét, vagy ne. S én úgy döntöttem, hogy ne értsék. Én a népet ismerem és szeretem. Látod, aki ma nemes ember, az valaha mind paraszt volt. S akik ötszáz év múlva az ország nemes rendeit tenni fogják, azoknak családja ma még jobbágyi sorban senyved. A paraszt-

ság nekem a nemzeti erők nagy aranybányája. Ha Budán megfordulsz, alig hallasz manapság más szót, mint olaszt és németet. De azt hiszed, hogy ez az én hanyagságomat vagy gyengeségemet jelenti? Korántsem. Akik a társadalom élére kerültek, azok kell, hogy megtanulják, amit más nációk tudnak, de mi nem. Csak hadd jöjjön be az olasz csiszoltság, művészeti faragottság, kifinomultság mennél nagyobb áradattal. Mi azt itthon úgyis átformáljuk a magunk képére. Mert a fundamentum, amin nyugszik, az a millió jobbágy soha meg nem változtatható magyarsága. A jobbágy a mi anyaföldünk, abból csak magyar búza tud nőni. Ezért szeretem én a parasztot, ezért vagyok a szegény emberek királya. De a szegény ember a maga bárányi tudatlanságában jól érzi magát. Az ő természetét ismerni kell. Szereti a mesét és a csodát. Szereti, ha színaranyban látja járni a királyt, pedig jól tudja, hogy a király az ő keserves verejtékének adóját költi aranylószerszámra. Szereti hinni azt, amit meg nem érthet. Sanyarú életének egyetlen vigasztalása az, ami titokzatos és csodálatos, hogy kedvére elámulhasson rajta. Így még kormányozni is lehet. Sőt csak így lehet kormányozni, mert hidd el, átközött nehéz fajta ez a magyar fajta, ez mind csak a maga feje után akar menni, ahelyett, hogy sorba állana, mint a németek. Hát én nem engedem, hogy a latin igék titokzatosságát és csodálatosságát elvegyék az én jobbágyomtól. Ő csak így tud hinni. Ő csak így föl a pokoltól, őt csak így lehet rendben tartani. Mihelyt elmondanák neki a ceremóniát magyarul, csalódottan kérdeznék: ennyi az egész? És nem tudna többé hinni. S én akkor nehezebben bírnék vele.

— Értem, — bölintott a szerzetes, aki eddig hallgatott, — ez az uralkodó dolga. De kérdés, hogy az egyháznak ugyanígy kell-e gondolkoznia.

— Feltétlenül. Az egyháznak is kormányoznia kell a lelkeket. És igen bölcsen kormányozza is. A

muzsika, a tömjénfüst, a gyönyörű templomok, aranyos miseruhák, szép képek és szobrok, ezek nagyszerű kormányzati eszközök, mert megragadják a hívő képzeletét és az egyházhoz bilincselik. S így könnyebb a bűntől visszatartani. Miért csóválod a fejedet? Talán nem értesz egyet egyházzad kormányzatával?

— Nem értek egyet, felséges uram. Történt, hogy mikor még boldogult Pius pápa keresztes háborút hirdetett és teljes bűnbocsánatot hirdetett azoknak, akik zsoldost állítanak a pogány ellen, egy hívő nálam járt, letette a pénzt és másnap agyonütötte a nagybátyját, hogy örököljön tőle. Nem hiszem, hogy a Jézus ezt akarta volna.

— Jézus bizonyára nem ezt akarta. De a pápaságnak nem lehet válogatnia az eszközökben, ha az egész egyház életét meg kell mentenie. Abban a pénzben, amellyel atyám a saját vagyona mellett zsoldosokat fogadott, bizonyára ilyen bűnös összegek is voltak. De másként hogyan verhetne volna meg a törököt Nándorfehérvárnál? Ha akkor meg nem veri, itt most mecset állana és nem a Lőrinc-klostrom. Mindennek ára van. Atyám akkor megmentette a kereszténységet. Hogy millió és millió ember keresztény maradhasson, azért néhány ember bűnét kellett fizetni. Ez jó vásár, ismerd el.

— Nem tudom, jó vásár-e. Mert akik keresztények maradtak így, azok nem feledhetik a rossz példát. Ők tudják, hogy pénzért vásárolni bűnök bocsánatát, ez összefér Krisztus helytartójának lelki ismeretével. Hitőket tehát megmentettük, de milyen hit ez?

— Nincs igazad, Gergely atya. Ha a kereszténység végleg megmenekült egyszer a pogány veszedelemtől, akkor majd az akkori pápának lesz a dolga, hogy rendbe szedje a hitéletet. Csak kemény kéz kell hozzá. A kereszténység szerte e világon kiheveri a győzelem árát és az új nemzedékek elfelejtik,

hogy mi volt szabad a régieknek. Mondok neked valamit. Az én dolgom e világban nagyon hasonló a pápáéhoz. Nekem nagy céljaim vannak és hogy ezeket elérjem, sokszor kellett viaskodnom a nemzeti párttal. Sokszor unszoltak és követelődtek, hogy a törökre menjek, mikor én bizonyos okokból ennek nem láttam idejét, hanem másfelé akartam menni. Még fel is lázadtak ellenem. Kíméletlenül elnyomtam őket. Azt hiszed, ezek az erők eltűntek? Nem tűntek el, megvannak, de mivel most már korlátlan úr vagyok, moccanni sem mernek. Ha lazábbra ereszteném a gyeplőt, ezek az erők mindenféle útkat keresnének szónoklatokban, mozgalmakban, országgyűlési vitákban, s talán úgy is elbírnék velők, de sokkal nehezebb volna kormányoznom és nagy céljaim felé törnöm. Én tehát kegyetlenül és keményen lefojtom őket. Uralkodni csak erővel lehet. Az egyetlen kormányforma a zsarnokság. Csak az olyan apa a jó apa, aki fegyelmezni tudja gyermekeit, hogy ne zavarják munkájában, amelyet az ő jólétökért végez. Ha majd a célomat elértem, így szólhatok a nemzetiekhez: íme, vadmagyarok, ki nek volt igaza? S ez így is fog történni.

— Felség, — szólt az öreg pap, — halandók vagyunk.

— Hogyne, — nevetett a király, — én is meg fogok halni, tudom. De csak ha elvégeztem a dolgomat.

— Amen. De ha mégis úgy rendelné Isten, hogy hamarább? Akkor mi lesz vajjon a lefojtott erőssel? Lesz-e, aki féken tartsa őket? Mert hogy a magyar urak politikai marakodása mit jelent, ha fejletlenek, arra nem jó gondolni.

— Ne huhogj, öreg bagoly. Erre valóban nem jó gondolni, de én nem is gondolok. Amit akarok, azt el fogom érni. Rendületlenül hiszek benne. Ha nem hinném, bele sem kezdtem volna.

Soká nem szóltak semmit. Akkor a király fel-

állott. Derús, magabízó arcán tünődés jelent meg. Erszényét gyors mozdulattal az asztalra vetette.

— Úgy látom, rátok nagyon hallgat az Isten, pálosokra. Sohasem felejttem el, mikor a nagy szárazság idején körmenetre rendeltelek benneteket s még az utcán énekeltetek, mikor megeredt a nagy eső. Hát most minden reggel mondjátok misét, hogy a királyné fiat szüljön.

Megveregette az öreg pap vállát és elbúcsúzott tőle. Átment édesanyjához látogatóba, a majorba. Ezt a két látogatást szerette mostanában összekötni. Hunyadinét nagy munkában találta: miseruhát hímezett aranyfonállal. Leült melléje, megkérdezte hogylétét. Aztán a maga csúzáról beszélt, amely mostanában nem jelentkezett.

— S hát királyné?

— Jól vagyok. Ippég mastan rendöltem misét az pálosoknál. Imádjanak, hogy fiat szüljön elvégre.

Hunyadiné mozdulatlan arccal hallgatott. Majd könnyedén odavetette:

— S ha nem szül, az sem égszakadás. Ott vagyok onokám, Jankó herceg.

— Sajna, — sóhajtott Mátyás, — lába hibás. Ki jó ép darab lovag, magyaroknak olyan köll.

— Ugyan ne szólj heáavalóságot. Tán Kálmán király olly ékös vala? Az ám. Kancsal, meg púpos. Csak ne becsméröld onokámot. S hogy oltárnak mögötte születött? Kinek mi dóga avval, osztán punktum. Ollyan eszi vagyok annak, akár a tüzláng.

Soká beszélgetett a kis Jankó hercegről. Apja most már rendszeresen látogatta és nagyon szerette. Gyönyörködni is tudott gyors felfogásában, szelid kedvességében. Versenyt dícsérték mind a ketten. Aztán Mátyás búcsúzkodott.

— Rég jára az odvarnál, asszonyanyám. Jőne gyakortabb, szeretném.

— Így jobb, — felelte Hunyadiné, — öregasszony nem való oda. Nincsen is kedvemre ottan üdő-

zésöm. Az olasz szót nem értöm sehogyse. De majd elmék közelebbbrül. Tisztöld királynét nevembe.

Mátyás ment hazafelé lóháton. Kíséret nélkül, egyedül. Lova lába ütemesen cuppogott a sárban. Közel, távol egy lelket sem látott. Őt sem látta senki. Ha valaki látta volna, komor és mély gondolatok árnyát láthatta volna arcán, de megrendíthetetlen és vasból való akaratot.

V.

Beatrix, a kedves, elmés, jókedvű királyné volt, mint azelőtt. De az a mód, ahogyan férjével közügyekről beszélgetett, megváltozott. Azelőtt tágra nyitott szemmel hallgatta férje közléseit, mint az orákulumot. S ha Mátyás nem beszélt politikája bizalmas részleteiről, ő nem hozott szóba semmit. De most már négy esztendeje élt a magyar urak között, megismerte az ország szervezetét, a méltóságok súlyát, a belső ügyek bonyolult összefüggéseit. Már voltak kedvencei az udvarnál, s voltak, akiket nem nagyon állhatott. Udvarhölgyeinek körében temérdek udvari történet szálait bonyolította. Azonkívül sűrűn levelezett az olasz udvarokkal, főként apjával és nővérével, Eleonórával, aki a ferrarai fejedelem felesége volt. Már alaposan ismerte a külpolitikai összefüggéseket is, a belső politikát is és egyre gyakrabban előfordult, hogy maga kezdett valamit szóvá tenni, ha a királlyal kettesben maradt. Eleinte saját ügyeiben voltak csupán apró kérései. A körmöci bányavidék, a diósgyőri birtok és Csepel szigete az ő tulajdonát képezték. Ezeket maga kormányozta és ha emberei különös szorgalmat tanúsítottak a pénzbehajtás terén, igyekezett a királynál jutalmat kieszközölni nekik. Pénze ugyanis sohasem volt elég, pazarul öltözködött, kedvenceit szerette drága ajándékokkal meglepni. Ezért folyton pénzre

volt szüksége és vagyona igazgatóit gyakoribb kedvezésekkel kellett munkára unszolni. Lassanként rájött, hogy a király rendkívüli udvariassággal igyekszik kéréseit teljesíteni. Most már a belső politikában is voltak kérései, s a király mindig udvariasan végighallgatta. Ha kérése teljesíthető volt, teljesítette is, néha éppenséggel kedve ellenére. És most elérkezett az idő, mikor a külpolitika dolgában is nyomatékos kérései akadtak.

A király kezdettől fogva előzékenyen engedte beszélni minden ügyről. Még akkor is kifogástalanul udvarias volt hozzá, mikor összekoccantak. És szerelmes kibékülések után annyira kereste csókjaik és mosolyaik régi bizalmasságát, hogy tüntető örömmel igyekezett minden kérését teljesíteni. Beatrix utazni akart az országban Giovannival. Mátyás azonnal időt szakított az utazásra. Elmentek utazgatni a dunántúli vidékekre. Jártak Lövöldön a karthauzi kolostorban, ahová a királynénak nem lett volna szabad belépnie, de Giovanni, mint nuncius, erre a napra felfüggesztette a klauzura tilalmát, sőt a pápa nevében engedelmet adott nővérének, hogy a karthauziakkal együtt vacsorázhasson. Megnézték Gyórt, Székesfehérvárt és más városokat. Érdekes dolog esett Pécs városában. Az épületek megtekintésekor Mátyás egy eldugott sírt talált a püspökség székesegyházában.

— Ki ez? — kérdezte a papokat.

Azok nagy zavarba jöttek, habogtak, akadoztak, végre kibökték, hogy ott Janus Pannonius hamvai nyugszanak. Mikor Zágrábban meghalt a szomorú emlékű pécsi püspök, papjai titokban hazahozták és nyugvóhelyet adtak neki. Most nagyon megszeppennek és várták büntetésüket.

— Félelmetek oktalan volt, — mondta a király, — élőkkel lehet bajom, de halottakkal nem hadakozom. Vigyétek a koporsót méltó helyre és emeljétek szép emléket neki.

Ezen az úton Beatrix megtanulta, hogy igen nagy hatalommal rendelkezik, ha élni tud vele. Mátyás végzetesen szerelmes volt a feleségébe. Nem a régi, derűs, boldog szerelemmel, hanem valami különös új érzéssel, amelynek megfogyott bensősége még vadultabb érzékiségnek adott helyet. Nem bízott a feleségében, sőt lelke mélyén megvallatlanul is ott sajgott az a gonosz sejtelem, hogy Beatrix talán nem is mondott el neki mindent. Ez nyugtalanította, kínozza és marta. Olyan szenvedésnek lett részese, amelyre egyetlen helyen találhatott csak enyhülést: annál, aki okozta. Ha karjaiban tartotta Beatrixot, a szilaj öröm elhallgattatta rossz gondolatait, hogy aztán azok újra felbukkanjanak és megint Beatrixhoz kergessék. A királyné sóvár asszonyi diadallal örült férje vergődő ragaszkodásának és mindennap vágyakozó rímánkodással imádkozott, hogy anyává legyen. Tudta, hogy ha gyermeket ad a királyi palotának, akkor mindenható lesz, így azonban rettegnie kell attól a vonzalomtól, amely a kis János herceg iránt észrevehetően mélyült férje lelkében. S míg a sovárgott gyermekáldást várta, a szerelem óráinak hosszú beszélgetéseiben egyre beljebb férközött azokba a gondolatokba, amelyek férjét foglalkoztatták. Mátyás látta, mennyire igyekszik az asszony mennél közelebb jutni hozzá, mennyire próbálja a Jánoska dolgában legyőzni kettejük közt a kényszeredett zavart, mennyire dicséri a kisfiút, mennyire biztatja, hogy halmozza el a gyermeket kegyeivel. De szerelmi bizalmatlansága megélesítette a férj figyelmét. És észrevette, hogy Beatrix folyton egyházi kegyeket kíván adatni a fiúnak. Most például felvetette, hogy Jánoskát ki lehetne nevezni a győri püspökség adminisztrátorává. Ezzel tetemes jövedelemhez jutna a gyermek, amellet pályájának útja is kiköveződne: hamarosan be lehetne ültetni a győri püspökségbe. Nyilvánvaló volt, hogy Beatrix men-

nél hamarabb pappá akarja tenni a fiút, hogy ne veszélyeztesse az ő születendő magzatának érdekeit. Mátyás jól látta ezt és az érzések zűrzavarosan kavartak benne. Hogy a még nem létező gyermekért így harcol az anya, az bizonyos melegséggel töltötte el, de hogy éppen Jánoska ellen harcol, az kedvetlenséget keltett benne. S hogy Beatrix a sűba alatt ilyen céltudatos és kártyakeverő, az szomorúságra indította. Ilyenkor Borka tündöklő önzetlenségére gondolt. De Borkába nem volt szerelmes. Ebbe az asszonyba teste minden porcikájával szerelmes volt.

Mikor visszatértek Budára, csakugyan kinevezte János herceget a győri püspökség adminisztrátorává. A hét éves adminisztrátor tehát eljegyződött az egyházi pályával. Ugyanekkor kinevezte Giovannit esztergomi érsekké. Szokása szerint olyan dolgot művelt ezzel, amelynek többszörös hasznát láthatta. Nagy örömet szerzett a királynénak. Az esztergomi érseki székből, annyi csalódás után, családjá egy tagját tudhatta, akivel érdekei közösek. Lekötelezte apósa családját külön is. Végül pedig most már a Giovanni dolga volt, hogy ezt a kinevezést érvényesítse a pápával, tehát megfossa az esztergomi érseki rangtól az áruló Beckenloert, aki így majd két szék közt esik a pad alá, mert a salzburgi érsekség földjén a Mátyás katonái örködtek.

Beatrix boldog volt és mint megbízható adós, hitvesi gyengédséggel igyekezett háláját megmutatni. Közben folyton és feltűnően a Fridrikkel való háborúról beszélgetett, amely minden nagyobb esemény nélkül, jelentéktelen csatározásokkal most is folydogált. Mátyás nem tudta mire vélni, mit jelent ez a mélyreható érdeklődés. Fűrészszó szemmel figyelte feleségét, hogy célja mikor fog előbukkanni. És mikor jelentései érkeztek, hogy a törökök Otrantót, tehát az ióni tenger olasz földön fekvő

kulcsát fenyegetik, világosság támadt benne. Tudta, mi következik: Beatrix, aki valamikor forró vágygal szerette volna Bécsset elfoglalni, most majd igyekszik arra bírni őt, hogy kössön békét Ausztriával és forduljon teljes erejével a törökök ellen.

Jól számított. Beatrix hosszas tárgyalásokat folytatott olasz titkárával, Aversával, a levelek garmadáját írták és szemmel látható izgalommal várták a királyné bizalmas futárának, Lodovico di Parmának, megérkezését. A futár egy napon megérkezett. Olyan hírt hozott, amelyet a király még nem ismert: Otranto elesett.

A királyné sírva rohant be férje dolgozószobájába. Ajtónyitás közben könnyezve kiáltotta a vész hírt. Mátyás kiküldte Filipecz püspököt és Bakács Tamást. Megölelte és vigasztalta a síró asszonyt.

— Segíts, Mattia, könyörgöm, segíts!

Aztán megnyugodott. És csakugyan kimondta, amit férje várt tőle: békét kell kötni Frigyessel és teljes erővel a törökre menni. A szultán már olasz földön vetette meg lábát. Hajóival akármikor nagy sereget szállíthat az otrantoi tengerparti erődbe, s akkor már csak egy lépés Nápoly megtámadása. Söt Rómáé.

— Nem kell ilyen sötéten látni, angyalom. Atyádat semmi közvetlen veszedelem nem fenyegeti. Ha majd fenyegeti, nem fogom cserben hagyni, nyugodt lehetsz. De békét Fridrikkel nem köthetek. Figyelj ide. Egész Ausztria tele van járványokkal, Fridrik nem kap adót. Az én kis seregem kitűnő állapotban van. A salzburgi érsekséget fegyver alatt tartom. Az osztrák zsoldosok nem kaptak fizetést, fellázadtak, én külön megvertem őket és most Ausztriát pusztítják azzal, hogy addig nem mennek el, míg a zsoldjukat meg nem kapják. Most Fridrik ellen harcolnak és négy várat elfoglaltak tőle. A császár helyzete napról-napra keservesebb.

Most kössek békét vele? Olyan bolond nem vagyok. Nyugodj meg, én tudom, mit csinálok. Most hagyj dolgozni.

Este azonban, a kettes magány bizalmas csendjében Beatrix újra kezdte: Fridrikkel békét kell kötni. Mátyás türelmesen felelt, még részletesebben kifejtette a helyzetet. De Beatrixnak nem érv kellett, hanem ígéret. Sírt, sírt és sírt. Apja koronáját látta végveszedelemben és életét féltette. Valami féligéretet végre sikerült is kicsikarnia férjéből. Azonnal odafurakodott hozzá, hogy forrón megköszönje. Mátyás odanyúlt a fehérbőrű, finom állhoz és a szép fejet maga felé fordította:

— Nézd, Bea, már hetek óta figyellek és tudom, hogy ezt kérni akarod tőlem. Te hetek óta tudod, hogy ezt kérni fogod tőlem, de vártad apádtól a döntő felszólítást. Egy asszony él és lélegzik itt mellettem, elzárt gondolatokkal, titkos tervekkel a homloka mögött. Így indult ez köztünk? Így vagy te a lelkelem fele?

— Ó, milyen igazságtalan vagy hozzám. Én hetek óta akartam szólni neked, ez igaz. De nem mertem. Annyi gondod van, s még én is terheljelek? Most már kénytelen voltam szólni, mert az apám végveszélyben van. Mi a hiba abban, amit tettem? Hogy heteken át gyengéd és önmegtagadó voltam? Vagy hogy most aggódom az apám miatt, aki neked is apád? De te csak mindenáron ürügyet keresel, hogy bizalmatlan lehess. És mikor idebújok hozzád és boldog vagyok, akkor szemrehányásokat kapok. Hát jó. Bocsáss meg.

És indult, hogy elhúzódjék. De az erős kéz gombán megragadta gömbölyű, kerek vállát.

— Csalfa vagy, okos vagy, gonosz vagy, de megbolondulok érted...

Másnap megindította a tárgyalásokat, hogy a fegyverszünetet Fridrikkel kénytelen-kelletlen megkösse. De Beatrix szívósan folytatta az ostromot. Ó

békét akart, aztán török háborút. Szívósan és csökönnyösen tartotta szőnyegen a beszéd tárgyát. És nemsokára azután, hogy nyári üdülésre Pozsonyba költöztek, ott megjelent György bajor herceg. Békét jött közvetíteni. Nem egy apró jelből kiütközött az a gyanú, hogy nemcsak Bécsből kérték, hanem valaki Budáról is bízatta. Mátyás nem adta be a derekát. Már így is tovább ment felesége kedvéért egy lépéssel, mint szerette volna. A békeszerződés gondolatát elutasította. A bajor herceg, miután igen fényes fogadtatást, lovagjátékokat, táncestélyt és hajókirándulást kapott, dolgavégezetlen utazott vissza. Mátyás ünnepélyesen kijelentette, hogy a fegyverszünetet állja, tovább nem mehet.

Beatrix nem nyugodott. Sírt, könnyöngött, szemrehányásokat tett, érvelt.

— Nem tudod te, asszony, hogy ki ez a Fridrik. A fegyverszünetet megkapta, csak miattad persze, mikor legnyomorultabbul állott. Most úgy tudja, hogy én teljes erővel készülődöm a török ellen. Figyeld meg, milyen hírek fognak most érkezni Ausztriából.

— Milyen hírek?

— Fridrik olyan jellemtelenül fogja megszegni ezt a fegyverszünetet, hogy ámulsz.

— Az lehetetlen. Hiszen békéért könyörög. Te túlszigorúan ítéled meg azt a szegény ijedt öreget.

— Jól van. Mit kapok, ha igazam lesz?

— Amit akarsz. De mit adhatnék neked magamból, a mi még nem volna a tied?

— Valamit adhatnál. Trónörököst. S ha tőled függne, tudom, adnál is, szegény Beám. Ne beszéljünk róla.

Nemsokára híre jött, hogy a Stiriában táborozó magyar sereget meglepte egy zsoldos csapat és meg is verte. Az osztrák győzelem teljes lett: a szétvert magyarokat üldöző zsoldosok Magyarország területére is bejöttek. S ugyanekkor Fridrik megtagadta

az útlevelet azoktól az uraktól, akiket Mátyás mint cseh választófejedelem küldött a nürnbergi birodalmi gyűlésre. Ez azt jelentette, hogy Fridrik megint nem tekinti Mátyást cseh királynak.

— Tessék, ez a te Fridriked, — mondta Mátyás, mikor a jelentéseket elébe tette, — de bennem nem fogsz csalódní úgy, mint ő benne. A háborút most már erősebb lendülettel folytatom ellene, de atyádnak is segíték. Otrantót vissza fogom venni neki a töröktől.

Beatrix sikoltott és táncolt örömeben. Mátyás szavának állott. Az osztrák háborút megindította. Azonnal győzelmekről kapott hírt. Fridrik megint békét kért. Beatrix megint békéért könyörgött. S ő még mindig győzte türelemmel.

— Még mindig nem hiszel nekem? Ez az ember nem akar békét, hanem színleg tárgyalást kezd, hogy időt nyerjen.

— Az én kedvemért tégy még egy próbát, — könyörgött Beatrix, — csak az én kedvemért, egy utolsó próbát, ha szeretsz.

— Jól van. Mit csináljak?

— Egyezzel bele, hogy írjak Beckensloerneknak. Annak nagy hatása van Fridrikre.

— Beckensloerneknak? Aki miatt Giovanni nem lehet esztergomi érsek? Aki engem elárult és meglopott? Annak írjon az én feleségem? Jól van, írd neki. De ígérd meg, hogy ha belátod, mekkorát tévedtél, békét fogsz hagyni nekem a békével.

— Igérem. Imádandó vagy. Add ide a kezedet, hađ csókolom meg.

— Inkább én a tiedet. Különben tudtadra adom, hogy Magyar Balázst küldöm Otrantóba sereggel és ostromszerekkel. Ha valaki visszaveheti azt a várat a töröktől, az én embereim visszaveszik. Más nem.

Beatrix írt Beckensloerneknak. Langyos választ kapott, de ígéretet a közvetítésre. Aztán jött a leve-

lezés. Fridrik rendes módszere szerint. Mindent a következő levélre halasztott, s minden levélben visszavonta, amit az előzőben ajánlott. Most végre maga Beatrix vonult vissza. Belátta, amit be kellett látnia. De közben boldogan szemlélte az Otrantóba induló szép magyar sereget. Egy másik sereget pedig Szapolyai István vezetett osztrák földre, hogy a hadjárat most már komolyabban megkezdődjék kéziágyuk nélkül. Mátyás hosszas tanulmányozás után úgy döntött, hogy az új fegyver hasznavehetetlen. Míg a katona a villát földbe szúrja, ráfekteti a kézi ágyút, céloz és a kanóccal bánik, addig az ellenfél tízszer is ráér lenyilazni.

A nápolyi király a segítségért nem tudott hova lenni a hálától. Nyilván soká gondolkozott, hogy köszönetét micsoda formás ajándékkal mutassa ki. Azt sikerült kisütnie végül, hogy két gyönyörű paripát küldött. Ezeket Mátyás igen meleg levélben köszönte meg. De az ajándékon nem volt áldás, a házasfelek közt egy kis kedvetlenség támadt belőle.

— Gyönyörű két állat, — áradozott Beatrix, — ez az a fajta, amelyet legkönnyebb megtanítani magas iskolára.

— Nem, — szolt rögtön Mátyás, — azt én nem szeretem.

— Ó miért mondod ezt? Nincs szebb, mint mikor az ilyen spanyol iskolás állatok magasra emelik a lábukat és a zene taktusára szépen, kényesen lerakják. Otthon, Nápolyban néha huszonnégy lovunk is volt ilyen, valósággal tudtak táncolni. Neked ez nem tetszik?

— Nem. Sőt nagyon visszás érzést kelt bennem. Ahogy a bohócot nem nézhetem férfiembernek, úgy az ilyet nem nézhetem lónak.

Még egy darabig elvitatkoztak rajta. Aztán Mátyás az egészet elfelejtette. Egyszer csak új küldemény érkezett Nápolyból, ezúttal nem ló, hanem

ember. Ferrante király levelével jelentkezett egy büszke spanyol. Kitünt, hogy lóidomító, aki spanyol iskolára tudja oktatni a lovakat. A levélben Ferrante azt írta vejenek, hogy tudomása szerint nagyon elkél a magyar udvarnál egy ilyen ember, mert Budán a ló tudománynak ez a része még nem fejlődött ki.

Mátyás azonnal elővette feleségét.

— A te ötleted volt ez a lóoktató?

— Az enyém. Meglátod, milyen gyönyörű lovasjátékokat fogunk rendezni. Akárcsak Nápolyban.

— Nem, angyalom, ilyesmit nem fogunk rendezni. Nálam a ló nem komédia. A ló Magyarországon mást jelent, mint nálatok. A ló tárgya volt a magyar ősvallásnak. A ló nekünk szent. Azonkívül pedig nekem lovasjáték nem kell. Elég a lovagi torna is. Ha ezenfelül lovasjátékra van szükségem, akkor Fridrikkel meg a törökkel éppen elég lovasjátékot játszhatom.

— De miért vagy olyan ideges?

— Mert nem szeretem, ha valaki hiánycsnak találja a mi lovastudományunkat. Én Európa első lovasa vagyok, engem fölösleges oktatni arra, hogy lóval hogyan kell bánni.

A spanyol ember gavalléros ajándékokat kapott, de úgy ment vissza, ahogy jött. Levelet is vitt magával.

Felsőged valami lóidomítót küldött nekünk levél kíséretében, melyben azt írja, hogy halomása szerint óhajtunk valakit, aki hivatásszerűen jártas bizonyos fajtájú lovak betörésében és idomításában, ennél fogva küldi ezt az embert, hogy óhajtásunkat e részben kielégítse. Azt válaszoljuk erre felsőgednek, hogy a szóbanforgó embert felsőgedre való tekintettel szívesen látuk, noha őt soha nem óhajtottuk és megtartani

nem is óhajtjuk. Hálásak is vagyunk, hogy felséged mindenben kívánságaink kielégítését keresi. De mivel tudjuk, hogy felséged mennyire bölcs ember és milyen nagy körültekintéssel mérlegeli a dolgokat, csodálkozunk, hogy efféle ember szükségét feltehetette rólunk, holott jól tudhatja, hogy lovakat illetőleg sem háborúban, sem lovasjátékokban sohasem volt szükségünk semmire. Tudhatta volna felséged, amit országvilág jól tud, hogy mi gyerekkorunk óta forgatjuk a fegyvert, sok néppel és nemzettel gyakori háborúkat viseltünk s ezeket akár pogányok, akár keresztények ellen mindig sikerült megnyernünk azoknak a lovaknak a hátán, amelyeket a mi nemzetünk mindig jól tudott idomítani. Ha külföldi, idegen lószakértőkre szorultunk volna, akkor a törökök, a németek, a csehek, a lengyelek ellen viselt hadjárataink aligha sikerültek volna. Mi itthon tanított lovainkon győztük le és özönlöttük el Szerbiát és vertük meg köröskörül összes szomszédainkat s mindezt saját tenyésztésű lovainkkal, becsületben. Ezzel szemben olyan lovakra, amelyek spanyolmódra begörbített lábbal szökellnek, soha nem vágyunk és nem is fogunk vágyani, s ezeket nem csak a nálunk gyakran előforduló komoly feladatokra, de játékokra sem óhajtjuk felhasználni. Nekünk nem spanyolosan tipegő lovak kellene, hanem olyan paripák, amelyek bármilyen tartásban jó keményen megállnak lábaikon. Ezt az embert tehát, bár nem volt kedvünkre való, felségedre való tekintettel jól megajándékozva küldöttük vissza és felséged szeretete miatt hajlandóknak nyilatkozunk nemcsak az effajta foglalkozású embert, hanem akárkit, akit elküld hozzánk, ajándékokkal elhalmozni és általában mindent megtenni, amivel felséged kedvét megnyerni gondoljuk.

Harag nem lett a dologból. Ferrante király sietett kimagyarázó levelet írni. Beatrix még megpróbálkozott, hátha a király mégis belemenne a spanyol lovasjátékokba, de Mátyás ezen a ponton hajthatatlan maradt.

— Az urak, — mondta, — már borotválkoznak, olaszul beszélnek és megtanulták a nápolyi táncokat. Nem étkezem együtt udvarommal, mint régen. Az egész udvart átformáltad saját izlésedre. Jól van, tudtommal és hozzájárulásommal történt. De a magyar lovakhoz nyúlni nem engedek.

Az Otranto alá küldött magyarokról jó hírek jöttek. Nemcsak lóhoz értettek nyilván, hanem várhoz is. Nagy szakszerűséggel állították fel a soha nem látott ostromgépeket, elállták az utakat, megásták a földsáncokat és megkezdvén az ostromot, várták az ellentámadást a tenger felől.

De az ellentámadás nem jött. Törökországot nagy esemény sújtotta: Mohamed szultán meghalt. Tizenkét országot hódított meg és kétszáz várat vett be, Gázinak, vagyis győzőnek, és Büjüknek, vagyis nagynak nevezte népe, de a halált ő sem tudta legyőzni. Pedig ötven éves volt még csak. Testvéröccse, aki még mindig Budán éldegélt, teljes visszavonultságban örvendett könyveinek és virágainak. A trónváltozás ránézve semmit nem jelenthetett, a török dinasztiában a fiúk követték az apát, s nem a fivérek a fivért. Mohamednek két fia maradt, akik azonnal össze is vesztek. Az idősebbet Bajazidnak hívták, a fiatalabbat Dzsemnek. A trónon jog szerint Bajazid következett, de Dzsemnek is volt pártja, például maga a nagyvezir, aki azzal a különös okfejtéssel akarta Dzsemet szultánnak, hogy mikor Bajazid született, akkor Mohamed még csak trónörökös volt, de mikor Dzsem született, akkor már szultán volt. Bajazid tehát csak egy trónörökös sarja lévén nem méltó a trónra a szultán sarjával szemben. A trónt azonban II. Bajazid fog-

lalta el, Dzsem pedig jónak látta elmenekülni Törökországból. Egyelőre Egyiptomban húzta meg magát, de nem hagyott kétséget aziránt, hogy bátyjának uralkodását veszélyeztetni szándékozik.

Valahányszor az ilyen külföldi trónváltozás időszerevé tette Budán is a trónöröklést, mint beszéd-tárgyat, Beatrix szerfölött ideges lett és sokat sírt. Titokban bábákat, külföldi orvosokat és javasasszonyokat járatott magához, és sűrű leveleket váltott nővérével, a ferrarai uralkodó feleségével, akinek már öt gyermeke volt. Neki pedig öt éves házaselete alatt egy sem. Meddő voltának emlegetését most már mindketten kerülték, ő is, Mátyás is. De, ha olykor mégis lehetetlen volt kikerülni a tárgyat, Beatrix makacsul fogadkozott, hogy Isten áldásának előbb-utóbb meg kell jönnie. Mátyás hallgatott. A trónörökös elérkeztéről még mindig nem mondott le, de most már minden másodnap meglátogatta Jánoskát, figyelte a csendes, szelid és nagyon eszes fiúcska fejlődését és gyakran tanácskozott Ugoletti-vel, az olasz nevelővel. A nevelés irányát egyháznak óhajtotta megtartani és ezt kellőképpen hangsúlyozta is, hogy Beatrix érzékenységét megnyugtassa. Ez látszólag sikerült is. De nem lehetett észre nem vennie, hogy Beatrix a gyermeket nem szenvedheti. Ez állandó seb volt a lelkén. Beatrix mellett fia jutott eszébe és nem beszélt róla, a fiú mellett felesége jutott eszébe és nem beszélt róla. Most már ott tartott öt évi házaselet után, hogy nagyon sok volt közöttük az át nem beszélt és szántszándékkal elhallgatott apróság. Az a teljes lelki közösség, amelyet fiatal férj korában boldogan és ujjongva tartott kivihetőnek, az elérhetetlen ábrándok közé röppent, amelyekre keserves gúnnyal cáfolnak rá a való élet hétköznapijai. Viszont a lelki közösség fogytával testi közössége még mindig növekedett. Csillapíthatatlanul vágyott feleségére, a meghittséget és bizalmat, amely elfogyott köztük,

téveteg ösztönnel a szeretkezésekben igyekezett újra megtalálni. Ölekezéseik inkább hasonlítottak két ellenfél dühös és nyers dulakodásához, semmint a szerelmesek odaadásához. S ha aztán belemeredt a hálószoza sötétjébe, tehetetlen sívárságnak látta azt a bús vágyat, amellyel az asszonyban sohasem laukadva és mégis reménytelenül kereste lelke felét.

Kedvetlenségét a munka vigasztalta. Ha beletemetkezett levelezésének szövevényeibe és kedvére játszathatta eszét a bonyolult helyzet mindennap változó fordulatai felett, akkor elemében érezte magát és felvidult. Fridrik alig mulasztott napot, hogy valami csípéssel ne szolgáljon neki. Most újabban azt a szokást vette fel, hogy gondosan figyeltette Mátyás útra küldött futárait. Valósággal vadászott rájuk és ha egyet-egyét elcsíphetett, a levelet elko-bozta, s feltörte, akárkinek szolt is. Mátyás most már lehetőleg beírta a nyugat felé küldött levelekbe, milyen kicsinyes és hitvány dolognak tartja a császár efféle tempóit. Hadd olvassa Fridrik, hadd mér-gelődjék. És Beatrix most már nem szorgalmazta a békét.

Az a sereg, amelyet apósa megsegítésére küldött Mátyás, kitünően dolgozott. Az ostromnak állandó szemlélője volt Gabriele, a bíboros püspök, akit a szentszék pápai biztosnak küldött oda. Jelentései sűrűn beszámoltak az ostrom haladásáról. Magyar Balázs mindenekelőtt azt az erődítést támadta meg, amely az otrantói forrásokot őrizte. A vár falain belül ugyanis nem volt kút, s a magyar kapitány-nak végre is sikerült a várvédő törököket megfosztani az ivóvíz lehetőségétől. Igen véres áldozatokkal járt az ostrom, de sikerrel. Hajreddin, a várbeliek vezére, megadta magát, miután népének a szabad elvonulást biztosították. Kaptak tíz hajót, hogy azokon hazaevezzenek török földre. De sohasem jutottak haza. Mert dugva keresztény foglyokat is szállítani akartak. Erre a szabad elvonulásból nem

lett semmi. Részint levágták, részint eladták őket. Beatrix bátyja, a calabriai herceg, ezerötszáz törököt zsoldjába fogadott, még ezek jártak legjobban.

Ugyanekkor az osztrák hadakozások felől is jó hírek érkeztek. A magyarok egy része bevette magát Marcheggbe, onnan rendezett sűrű kirohanásokat és kiméletlenül pusztította Alsó-Ausztriát. Egészen Sanct-Pöltenig elkalandoztak. Fontos osztrák urak pártoltak át Mátyáshoz és egyik várat a másik után adták át seregének. Passauban két ellenpüspök marakodott egymással: egyet a káptalan választott, egyet Fridrik nevezett ki. Birtokban az ült, akit a káptalan kívánt. Ez Mátyáshoz fordult a császár ellen, átadta neki Sanct-Pöltent és Maurernt. Ez lett a magyar sereg új főhadiszállása. Egy napon megjött a hír, hogy Sanct-Pölten felesküdt a magyar királyra.

— Örülsz? — kérdezte Beatrix.

Mátyás vállat vont.

— Ausztria előbb-utóbb az enyém. Az ilyen apró győzelmeckék nem sokat jelentenek. Ha megvertek volna, az sem ejtene kétségbe. Majd akkor fogok örülni, mikor bevonulunk Bécsbe.

— Bevonulunk?

— Be. Ezt megígérem neked. S tudod, hogy amit megígérek, arra mérget lehet venni. Inkább annak örülök, ami itt van a kezemben.

— Mi az?

— Könyv. Ma szereztem. Lucretius. Igen ritka példány. Ma este ezt fogom olvasni. És nézegetem a képeket. Gyönyörű munka, kitűnő firenzei mester festette és aranyozta. Alig várom, hogy este legyen. Nézd: „De rerum natura.“ Egyszerűen izgatott vagyok. Akarod estig a könyvet?

— Köszönöm, én már olvastam. Mennyibe került?

— Egy falu árába. Mindegy. A pénz nem számít.

— Nem számít? Szavadon foghatlak?

— Mit akarsz kérni?

-- Zsoldosokat. Alfonso bátyám, a trónörökös, írja, hogy miután atyám kibékült Firenzével és összeveszett a pápával, valószínűleg háború lesz belőle. Nápoly, Ferrara, Mantua, Firenze, Milánó az egyik oldalon, a pápa és Velence a másik oldalon. Úgy-e nem hagysz cserben bennünket?

— Nem. Velence ellen nagyon szívesen.

— És a pápa nem zavar?

-- Nem. Sok van a rovásán. Legutóbb a modrusi püspökség dolgában annyira felbosszantott, hogy megizentem neki: Magyarország egy szép napon fogja magát és a kettős keresztet felcseréli a hármas kereszttel. Érted, mi az? Hogy egész országgal áttérek a görögkeleti vallásra. Ird meg Alfonsónak, hogy számíthat rám.

— De ha a pápa megharagszik, nem fogja meg erősíteni Giovannit az esztergomi érsekségben. Különben is talán jobb volna a kalocsai érsekséget nekiadni, mert ez a Beckensloer-ügy soká húzódik.

— Nem, kedvesem, a kalocsai érsekség a Váradi Péteré lesz. Te csak légy nyugodt. Elbírok én még öszentségével. Fridrikkel is elbírok. Az egész világgal elbírok. Mindent tudok, mindenütt ott a kezem, mindenüvé belátok.

Ránézett Beatrixra és mutatóujját rátette a királyné fehér homlokára.

— Csak ide nem.

VI.

Fridrikkel folyt a háború, pedig voltaképpen nem állottak háborús viszonyban. Papíron még élt az a fegyverszünet, amelyet Beatrix csikart ki férjéből. Ezt Fridrik csúnyán megszegte, Mátyás válaszolt rá, itt is várak hódoltak meg, ott is verekedtek a zsoldosok, a háború javában állott, de hogy a fegyverszünet még érvényes, azt a fikciót mind-

a két fél megtartotta. A tárgyalások hol megakadtak, hol újra kezdődtek. De eljött a nap, mikor Mátyás megelégtelt a levelezést. Bajazid szultán serege nem kis veszedelemmel fenyegetett, ő mégis elvette a kockát. A török ellen elküldötte Kinizsit elég vékonyka haderővel, mert többet nem nélkülözhetett, Fridriknek pedig felmondta a fegyverszünete. A hadizenet így végződött: „...hogy megbosszuljuk azokat a jogtalanságokat és ellenségeskedéseket, amelyeket felséged ellenünk és birodalmunk ellen elkövetett.“ Hogy valaha egymást apának és fiúnak szólították, az mindkét részen rég elfelejtődött.

A hadizenet időpontját Mátyás nem választotta rosszul. Kevéssel előbb Fridrik még elég jó diplomáciai helyzetet teremtett magának. Unokáját, Miksa trónörökös Fülöp fiát, összeházásította IV. Eduárd angol király Anna leányával. Kicsiny gyermek volt még a férj is, a feleség is, de az esküvőt megkötötték, és Fridrik fedve tudhatta a fia németalföldi uralmát, a burgundi hercegnő hozományát. Egy gondjával kevesebb volt. Most azonban éppen itt érte a baj. Miksa felesége, a fiatal burgundi Mária, egy vadászaton leesett a lóról és úgy összetörte magát, hogy egy hónapi szenvedés után meghalt. A hollandi rendek már eddig sem nagyon kedvelték az osztrák uralmat, most aztán sarkukra állottak, nehogy hazájuk Habsburgi családi vagyonná válják. Miksa főhercegnek két gyereke volt, Fülöp és Margit. A hollandi urak nem adták át az uralmat Miksának, hanem régenst választottak a négy éves Fülöp mellé. Nyilvánvaló lett, hogy itt a fegyveres zavar elkerülhetetlen. Ekkor csapott le Mátyás hadüzenete.

Fridrik megszeppenve készülődött és fűhöz-fához fordult segítségért. Nem tudta, hogy közvetlen veszély még nem fenyegeti. Mátyásnak még elintéznivalói voltak otthon. Sok mindent elmulaszttha-

tott az országos ügyek kedvéért, de egyet nem: Beatrix kisírta volna szép szemét, ha a tavaszi solymászás elmarad. Ez volt a királyné legnagyobb szenvedélye.

A solymászást Tatán tartották. Bővizű vidék volt ez, erek csillogtak a messzi nádasok között. A régi várat, amelynek már nem lehetett hasznát venni, Mátyás földig lerontatta és vadonatújat emeltetett helyén. Csinos vadászkastélyt öveztek a falak, alatta egész falut alkottak a királyi solymások és pecérek. Válogatott mesterei voltak ezek szakmájoknak. Egész évöket sólyomfogdosással és a madarak betanításával töltötték, hogy mikor felséges uraik egy-két napra lerándulnak, minden rendben legyen a madarak körül. A király maga is jól értette a mesterséget. És mivel soha, sehol nem tudta megtagadni azt a természetét, hogy mindent a maga szemével lásson, ilyenkor is maga nézett utána, hogyan dolgoznak az emberek.

— Sólyomfogast kívánunk hónap reggelre, — adta ki a rendeletet, mikor este megérkezett.

A királynéval és szűk kísérettel jött csak, az udvart két nap mulva várták. Feleségével kettesben ment ki a fogók munkáját megszemlélni. Nem kellett messze lovagolniok; ahol bő a gém, ott sólyom is akad. Utánok haladt maga a sólyomispán, mellette emberei a szükséges szerszámokkal, galambos kosarakkal. A határban egy helyen megállapodtak. Leszálltak a lóról, a lakájok lerakták a szőnyeget a talajra. A király az eget figyelte. Jó sokáig vára-koztak, míg végre a király és az ispán egyszerre szólaltak meg:

— Ott!

És a levegőbe mutattak, ahol alig kivehető fekete pont mozgott a távolban. Az egyik madarászlegény gyorsan dolgozni kezdett. Benyúlt a kosár fedele alá, kihúzott egy fehér galambot és lábára gyorsan rákötött egy félölnyi hosszú szalagot, amely

végig be volt kenve erős madárléppel. A szalag mások végére követ kötött, hogy a galamb röptét némileg akadályozza. Akkor a galambot eleresztette. A fehér madár nehézkesen felröppent, erős csattogással vonszolta a kövesvégű szalagot, amely úszott utána a levegőben. A sólyom hamar meglátta a prédát. Mint a kilőtt nyíl, suhanva termett ott fölöttük s egy pillanat alatt rácsapott a galambra. A szemlélők látták, amint az egy csomóvá vált két madár körül szállonganak a pelyhek. De a sólyom egyre izgatottan csapkodott. A lépes szalag ráragadt a lábára. Minél jobban igyekezett kibonyolódni belőle, annál jobban belekeveredett. Végül úgy hullott le, karmai között a vértől ázó galambbal, tehetetlenül. A bőrkesztyűs solymár odaszaladt, felvette, lecsavarta róla a szalagot, elszedte tőle a halott galambot. A sólyom már ott is repesett a fűzfa-kosár fedele alatt.

Aztán megnézték a fióka-etetőt. A falu mellett a nyárfaliget fáin sok-sok kosár sorakozott, hengeralakú, mélyhasú kosarak, majdnem ölnyi hosszúk. Tetejük nyitva, a nyílásnál deszkalapocska, amelyre húsdarabokat szegeztek. Itt növekedtek azok a sólymok, amelyeket pelyhes korukban fészekből szedtek. A húst azért szegezték oda minden reggel, hogy a madarak megszokják az otthont, s el ne szálljanak enni a prédával máshova. Volt már köztük, amely vagdosni kezdett az arrafelé merészkedő verebekre. Az ilyet aztán munkába vette a solymár. Karmazsinbőrből való kis sisakot húzott a fejére, hogy a madár ne lásson, és mindenekelőtt megtanította kézen ülni. Karmait levagdosta, szárnyát lekötötte. Hordozta magával mindenhová, hadd szokják a madár a lármához, a mozgáshoz, az emberekhez, lovakhoz, ebekhez.

Majd az idomítóhely következett. Tíz solymár is dolgozott itt, mindegyik a maga munkában lévő madaraival. Hosszú botot tartott kezében az ido-

mitó, annak végén kócból és levágott galambszárnyakból készített madárbábút lehetett látni, valamint egy darab nyers madárhúst. A sólyom már szabadon röpködött. A madarász ide-oda kapkodta, lobogtatta a botot, a sólyom villámsebes csapásokkal követte a bot mozgását és igyekezett a húst lekapni. Más madarászok már előbbre voltak: arra tanították a sólymot, hogy hívó fütytyentésre odaszálljon a bábúhoz, s ha odaszállott, jutalmul eleven madarat adtak neki.

A király meg volt elégedve. Drágán fizette embereit is, drágán vásároltatott külföldön egy-egy ritka tehetségű sólymot. Ajándékba is kapott nem egyet, s maga is gyakran ajándékozott sólymot. Az ilyen ajándéksólyommal nem volt szabad szégyent vallani. És állni kellett a versenyt olyan fejedelmekkel, mint Bajazid, aki gyerekkora óta szenvedélyesen űzte a solymászsást, s most, hogy szultán lett, hétezer madarászt és hatezer pecért tartott. Hadseregének lényeges része volt ez a tizenháromezer ember, aki békés napokban csakis a szultán vadász-kedvtelését szolgálta. Mátyás ennyi embert nem szánhatott a mulatságra. Diósgyőrött, Tatán, Visegrádon, Csepelen voltak telepei neki és a királynénak, de azok nem a szultánéhoz hasonló óriási kiterjedéssel, hanem a madáryanag kitűnő idomításával tűntek fel.

Két nap mulva megjött az udvar. Jött a totyagos öreg nádor, aki gyalogszerrel már elég nehezen totyogott, de ha nyeregbe ült, olyan fürge lett, akár csak a fiatal lovagok. Jöttek a Beatrix udvarának olasz gavallérijai, udvarképes magyar házaspárok, kamarások, apródok. Vidám zaj verte fel a tatai csendet.

Kora reggel indultak gémvadászatra. Elül a vadász-személyzet, aztán a királyi pár, majd az előkelő társaság népes csoportja. Kilovagoltak a messzi mezőre, ahol már hosszú sorban állottak egymás

mellett a gémes ketrecek. A kesztyüs kezeken, amelyek a kantárt fogták, mindenütt piros sisakos sólymok. Megálltak mindnyájan a síkon. A király megadta a jelet. A távol ketreceknél a madarász kinyitotta az elsőt. Nagy szürke gém ugrott ki belőle riadtan, ugrott egyet-kettőt hosszú lábaival, majd kiterjesztette jókora szárnyait és a levegőbe emelkedett. Feszülten figyelték mindnyájan. Mikor a gém már jó magasan szállott és elszánta magát, hogy milyen irányban meneküljön, a király indulást kiáltott. Hosszú vágtában repült az egész társaság, szemét mindenki a levegőben úszó pontra meresztette. S akkor, megint újabb kiáltásra, gyorsan leszedték a sólymok fejről a sapkát és megoldották pórázukat. Valóságos madárfelhő lebbent egyszerre a magasba. Együtt maradt, mint a szünyograj. És ugyanabban a pillanatban vett irányt az egész felleg: meglátták a menekülő gémet. A lovascsapat vágtatva haladt utánuk.

A gém már észrevette a veszedelmt. Merőlegesen emelkedve igyekezett üldözői elől még magasabbra menekülni. De odafent minden jel szerint kedvezőtlen szelet kapott. Csavarszerű körökben lendült még feljebb. A sólymok utána. Az első sólyom már el is érte, már a nyakának is vágott. A gém is támadott, hosszú csőrével visszavágott, a sólymot azonnal agyonütötte. De már elérte a második is, a harmadik is. Egyik a nyakának esett, másik a szárnyának. Csőrükkel csipkedték, karmaikkal tépték. És egyszerre a három madár verekedő tömkelege függőlegesen kezdett zuhanni lefelé. Már hallani lehetett az életéért küzdő gém kurrogó jajveszékelését.

A lovascsoport megeresztett kantárral repült a helyszínére. Ez volt a vadászat legérdekesebb része, ezt akarta közelről szemlélni mindenki. Azonkívül aki legelsőnek érkezett oda, az nyerte meg a versenyt, az kapta jutalmul a gém legszebb tollait.

Mátyás az élen lovagolt, nyakhosszal előzte a királynét. Halkan csettintett egyet paripájának. A jól tanított állat rohanó lendülete azonnal lan-
kadt, a királyné hirtelen behozta a különbséget. Arca kipirult. Kacagva kiáltott hátra:

— Nem engedlek, Lőrinc herceg, nem engedlek!

Mátyás odapillantott. Közvetlen a királyné mögött Ujlaki Lőrinc lovagolt, heves iramot véve az utolsó pillanatban, hogy utolérje.

— Hiába, — lihegett kacagva a fiatal lovag, — én leszek az első. A fogadást én nyertem!

És nagyot csapott lova nyakára, hogy még jobban biztassa. Most érkezett oda, ahol a lehullott gém viaskodott a két sólyommal. Már alig állott a lábán. Odavágott még csőrével a vijjogó sólymok felé, akik darazsak módjára keringtek körülötte, de nyakának már nem volt ereje. Abban a pillanatban dőlt el, mikor a lovasok odaérkeztek.

— Ugye, hogy én voltam az első, Mátyás? — kiáltott Beatrix.

— Ugye, hogy én? — kiáltott Ujlaki.

— Szívből sajnálom, Bea; de igazságos király vagyok. Lőrinc egy tenyérynivel első volt. Megnyerte a fogadást. Mibe fogadtatok?

A királyné és Ujlaki Lőrinc egyszerre pirultak el és hirtelen egymásra pillantottak. Egyik sem szólt, mindegyik a másik szavát várta. De a beszélgetést nem lehetett folytatni, a tolongás elsodorta őket egymástól. A madarászok is most érkeztek oda, egy-egy eleven galambot vetettek a két sólyomnak, s a gémet elvették tőlök. Fűlsiketítő fütyülés kezdődött, mindenki a maga sólymát hívta vissza. Mert most már a többi sólyom is ott volt mind, dühösen kerengve és csapkodva, hogy a zsákmányt elmulasztották.

Mátyás leszállt a lóról és odalépett a halott gémhez. Gölyvanagyságú, szokatlanul szép állat volt.

Félszemét kiütötték a sólymok, csupa vér volt az egész madár. Viaszsárga csőre hosszan nyúlt el a sarjadó fűvön. A király kitepte dístollait és körül nézett, merre van Ujlaki Lőrinc. A fiatalember éppen most nyomakodott előre.

— Itt a győzelem jele. Mibe fogadtatok a királynéval, hogy még külön jutalmat is nyersz?

— Ebbe a tollba, felséges keresztatyám.

A madarat elvitték a sólymárok. A vadászcsapat megint lóra ült. Bandukoltak a gyülekező helyre, hogy új gémmel újra kezdjék az egészet. A király nem árult el semmit gondolataiból, fesztelesen beszélgetett, rendelkezett tovább, de szíve hevesen dobogott és nem csak a lovaglás lázától. Az a pillantás nem mult el emlékéből sehogyan sem, amellyel felesége és keresztfia zavartan egymás szavát keresték. Nyilvánvaló, hogy valami olyanba fogadtak, amit neki nem szükséges tudnia. S ahogy most emlékében kutatva vonatkozásokat keresett Beatrix és Lőrinc között, kezdett emlékezni jelentéktelen, önmagokban súlytalan apróságokra, amelyek egy lánczá összefűzve megdöböntő gyanúval töltötték el. Emlékezett arra, hogy egy ízben Visegrádon, késő este, mikor a szökőkutas díszkert márványkorlátjára támaszkodva beszélgettek, úgy látta, mintha Lőrinc keze rajta nyugodott volna a királyné kezén. De egészen sötét volt, és nem hihette egészen biztosan, hogy jól látott. Lehetett tévedés is. Más alkalommal a királyné ebédnél azt mondta neki, hogy délután ki kell mennie az apácákhoz valami oltárterítő miatt. Mégis, mikor lement az istállókhöz, ott találta beszélgetve Beatrixot és Lőrincet. Ez találka is lehetett, de viszont egészen elfogadható volt, amit a királyné mondott: az apácák izentek és kérték, hogy halassa látogatását másnapra, ő tehát üresen maradt órájában lovai után nézett. Egyszer ibolyacsokrot látott a királyné egyik szobájában, s este az udvari vacsoránál Lőrinc

ugyanilyen ibolyát hordott mentéjéhez tűzve, ami véletlen is lehetett, de lehetett jelentősége is.

Mikor este nyugovóra tértek, rátért a fogadásra. Elkezdte faggatni feleségét. Az eleinte tréfára vette a dolgot, nevetett és nagy örömet mutatott a király féltékenységén. De hamar elvesztette türelmét. Nagy veszekedés támadt az egézből. Mind a ketten kiöntötték egyéb sérelmeiket is. Még Ulászló is szóba került.

— Finom ember, — mondta Mátyás, — most már maga a pápa írt neki, hogy ne csináljon európai botrányt és vigye végre haza az Achilles lányát, ha egyszer elvette.

— Nem viszi, — felelt villogó szemmel Beatrix, — nem is fogja hazavinni soha!

— Honnan tudod ezt ilyen biztosan?

— Mert Ulászló mondta nekem, hogy mást szeret.

— Úgy. Ezt eddig nem említetted. És kit szeret vajjon?

Beatrix habozott egy pillanatig.

— Azt nem mondta. Csak annyit mondott, hogy szeret valakit.

Mátyásban meghült a vér. Beatrix minden jel szerint lenyelte az utolsó pillanatban, amivel kérkedni akart: hogy Ulászló őt szereti. Tehát Ulászló szerelmet vallott Olmützben. S akkor mindjárt más jelentősége van a piros bársonyszív történetének, és Beatrix keserves búcsúzó könnyeinek. A faggatás és éjszakai vita még hevesebben újra kezdődött. De Beatrix bírta szívóssággal. Most nem sikerült rajta kapni semmi ellentmondáson. Mátyás végül könyörgésre fogta a dolgot. Megfogta az asszony kezét és kérlelő hangon beszélt hozzá:

— Nézd, Bea, nekem szükségem van a lelkem nyugalma. Ez a rettenetes bizonytalanság, hogy nem tudok bízni benned és nem tudom hinni, amit mondasz, elveszi a munkaképességemet. Ha vétettél

valamit ellenem, mondd meg. Esküszöm az egy élő Istenre, hogy már eleve megbocsátom. Mert a rossz-
szat tudni jobb, mint ez a bizonytalanság. Öntsd ki
a szivedet, légy jó hozzám, aztán feledjünk el min-
dent és kezdjük el házasságunkat, mintha ma kez-
dődnék.

De a kérlelésnek nem volt foganatja. Beatrix
csökönyösen megmaradt amellett, hogy semmi ta-
kargatnivalója nincs és mindent elmondott.

— Más férfi csókját én nem ismerem, csak a tie-
det. Szép dolog, hogy a hűségemért éjszakai jelene-
teket kapok köszönetül.

— Lánykorodban sem csókoltál meg senkit?

— Igazán megőrültél, kedvesem. Most már elég
volt, hagyj aludni.

Mátyás maga is elfáradt. Nem szólt többet.
Soká virrasztott égető gondolataival a sötétben.
Másnap a veszekedés még magasabbra lobbant. A
vadászat alatt Mátyás egy izben Antonetta udvar-
hölgy mellett lovagolt. Ez a salernói grófnak volt
a leánya és Beatrix nászkíséretében jött Budára.
Most már menyasszony volt, nemrégén jegyezte el
Lévai János, az udvarhoz járatos fiatal magyar
lovagok egyike.

— Milyen szép a királyné, — mondta Anto-
netta grófnő, — senki sincsen szebb nála az
udvarnál.

— Úgy van, — felelt Mátyás, — ő igazi
királyné.

— Mindenki szerelmes bele. Már lánykorában
Nápolyban majd meghaltak érte a lovagok. Sőt
akadt, aki meg is halt.

— Úgy. Kicsoda?

— Nem hallotta felséged? A királyné persza
előkelőbb lelkű, semhogy dicsekedjék az ilyennel.
Don Ramiro Villaracuta volt a neve, apródként
szolgált a nápolyi udvarnál.

— És megölte magát?

— Azt már nem tudom. Csak annyit tudok, hogy kötéllel megfojtva találták a Beatrix öfelsége hálósobájában.

— Ja úgy, — szólt tettetett közömbösséggel a király, — erre emlékszem, ezt a királyné mondta nekem. De én az ilyen udvari mendemondákat csak félfüllel szoktam meghallgatni.

Este újra kezdődött a házassági jelenet. Mátyás kiejtette a spanyol apród nevét: Don Ramiro Villaracuta. Beatrix megdöbbsent és éktelen haragra gyúlt.

— Kinek járt a szája? Csak Antonetta lehetett.

— Úgy van. Az az ostoba liba volt.

— Libának nevezed? A legveszedelmesebb bestia, akit valaha ismertem. Neked gyűlöletből mondta el ezt a nevet, mert mérgezni akar ellenem. Feneketlenül gyűlöl engem.

— Mért gyűlöl?

— Mert a vőlegénye szerelmes belém. Az a nyápic, kellemetlen legény. Akkor sem kellene nekem, ha a világon egyedül volna.

Mátyás összecsapta a kezét.

— Mi ez, az Isten szerelmére? Ulászló? Ujlaki? Villaracuta? Lévai? Hát nem tudsz elmenni egy épkézláb férfi mellett, hogy belé ne köss? Mi volt az evvel a spanyol apróddal? Mikor volt és hogyan volt?

— Ugyan kérlek, nem olyan nagy dolog. Ez a szegény fiú belémszeretett, és mikor veled eljegyezték, bolondságokra ragadtatta magát. Mialatt én egy mulatságon voltam, belopódzott a hálósobámba és felakasztotta magát. Holtan találtam, mikor hazaérkeztem.

A király megragadta Beatrix kezét.

— Csókolódtatok? Felelj! Csókolódtál azzal a senkivel?

— Jaj, az fáj. Ereszd el rögtön a kezemet. És

azt a senkit ne szidd, az engem igazán szeretett. Az meg tudott halni értem.

— Megcsókoltátok-e egymást, vagy nem, azt kérdeztem.

Faggatta, eskette, kínozte. És a lázas veszekedés közepén egyszer csak végigsimította homlokát.

— Ez borzasztó, — mondta maga elé, — mit csináltál belőlem. Félórája faggatlak céltalanul, ostobán, mert hiszen akármit felelsz, nem hihetem el. Ha megesküszöl, azt éppen nem hihetem. Csak megborzadok, mikor a lelkedbe nézek. Az idén hat esztendeje lesz, hogy mellettem élsz. Volt idő, mikor azt hittem, hogy a lelked minden titkát ismerem. És most ilyen szörnyű titok derül ki. Ezt hat esztendeje titkolod előttem. Annyi mintha hat esztendeig mindennap megcsaltál volna. Hogy tudtál így élni évekig mellettem, egy felakasztott szerelmes emlékével a szívedben? Ki vagy te? Néha rádbámulok és azt hiszem, hogy vadidegen vagy, akivel sohasem találkoztam még életemben. Mondd, Beatrix, van neked lelked? Nem gondolkoztál még ezen?

— De gondolkoztam, — felelt a királyné komolyan és csendesesen, — és hiába gondolkoztam. Én nem tudom, hogy ki vagyok. Hogy van-e lelke, azt nem tudom. Bizonyára van, mert szeretni és gyűlölni tudok.

— Kit szeretsz és kit gyűlölsz?

— Téged tudlak szeretni, ha jó vagy hozzám. De ha kínozol, nem szeretlek. És azokat gyűlölöm, akik utamban állanak.

— Szóval Jánoskát gyűlölöd.

— Vagyis utamban áll? Gondolod, hogy utamban áll? Nem komoly szándékom, hogy papi pályára adjad?

— Komolyan szándékom. Mihelyt fiút szülsz nekem, azonnal felszenteltetem.

— Szóval megint itt tartunk. Megint szemre-

hányás. És mi történnék, ha egyszer nem te tennél szemrehányást nekem, hanem én neked? Igen, Igen, hiába nézel rám. A hiba énbennem nem lehet. Még huszonötéves sem vagyok és egészséges. A nővéremnek öt év alatt öt gyermeke született, tehát a fajtámban sincs a hiba.

— És az enyémben? Első feleségem az esküvő után kilenc hónappal gyermekágyban halt meg. A kedvesem fiút szült nekem. Erős vagyok és egészséges.

— De tizennyolc évvel vagy idősebb nálam. Öreg vagy hozzám.

Mátyás elsápadt és mély lélegzetet vett. Fojtott, fakó hangon mondta:

— Beatrix, ezt ne mondd nekem még egyszer.

Aztán kitört. Oroszlánordítással ismételte, homlokán kidagadtak az erek, s most nem sápadt volt, hanem piros:

— Ezt ne mondd nekem még egyszer!

Beatrix riadtan hőkölt vissza. Az ajtóban motoszkálás hallatszott. Nardella, az öreg dajka, dugta be fejét ijedten. Kezében mécses.

— Takarodj ki! — ordított rá a király.

Az ajtó becsukódott.

— Miért csinálsz botrányt, Mattia? Holnap az egész udvar beszélni fogja, hogy ordítoztál velem. És találgatni fogják, hogy min veszekedtünk. Kell ez neked?

Mátyás lecsillapodott. A szabadjára eresztett ordítás valamit segített rajta. Nem szólt semmit, bevackolta magát vánkosa és takarója közé, hogy elaludjék. De nem tudott elaludni. Az volt az érzése, hogy jó lenne sírni. És sírni sem tudott. Csak feküdt mozdulatlanul és rekeszizmában zsibbadó, dülő izgalmat érzett, amelytől fel szeretett volna ugrani és kirohanni az éjszakába.

Mikor visszamentek Budára, megtartották az Antonetta grófnő lakodalmát a Lévai-fiúval. Az es-

küvőt udvari mulatsággal ünnepelték. Mátyás meghívta anyját is, de az nem jöhetett, mert ágyban feküdt. Sokat gyengélkedett mostanság. Jánoskát minduntalan kivitette magához Óbudára. Most már egész életének tartalma, mulatsága, melegsége ez a kisfiú volt. Mátyás olykor már féltékenységet érzett, de aztán kinevette magát.

— Nem sokáig viéndöm immár, fiam, — mondta párnái közt a lázas öregasszony, — s hogy takarodjam, üdeje is.

— Ugyan ne szóljon badarságot, asszonyanyám. Hun vagyon még a.

— Jó, jó. Csak tudnod kívánom, hogy utósó akaratomat írásban töttem. Reád nem testálok semmit is, megtudjad. Mim vagyon, mend az Jánoska onokámé.

— Errül hallanom nem akarok, asszonyanyám. Ha sokat emlégeti, megharagszok.

Meggyőződés nélkül vigasztalta. Hunyadiné már csak romja volt önmagának. Folyton aszott a szikár öregasszony. Arca csontossá változott s a pergamen-szerű arca keretében ijesztően fénylett öreg szeme. Keze a madáréhoz lett hasonló. S ha fia kezét csókkolt neki, megijedt a száradt kéz lázas forróságától.

Feleségével, mióta Budáról megjöttek, megint alig beszélt. Tartotta a haragot. Várta, hogy a királyné kezdje bűnbánó kedvességgel a békülést. De most az sem kezdte. Sőt mintha szándékosan kínozni akarná, sokat táncolt a fiatal udvari urakkal, mosolyogva visszanezett rájuk, legyezőjével arcukat legyintette. Mátyásban forrt az indulat. A lakodalom után öt napra dónációs levelet adott ki, mely szerint a vajdahunyadi várkastélyt a hozzá tartozó ingóságokkal s ingatlanokkal János lipantai herceg úrnak adományozza. Aztán várt, hogy mi lesz ennek a lépésnek a hatása. Beatrix csakugyan megszólalt. Bűnbánóan, alázatosan közeledett hozzá, bocsánatot kért. Azzal magyarázta duzzogását, hogy ő szenved

legjobban, amiért nincs gyereke s ha erről szó esik, százsorosan érzékeny. De most azt álmodta, hogy gyermekei lesznek. Mátyás bizalmatlanul fogadta a közeledést. Gyanakodott, hogy az asszony közeledése nem őszinte. Bizonyára megint akar valamit. Színelég belement a kibékülésbe és várta a kérést. S a kérés azon mód bekövetkezett: Beatrix katonákat kért családjá számára Velence ellen.

— Pénzem nincs, — felelte röviden, — de ha családod ligája nem sajnál a mulatságra százezer aranyat, tudok rajtok segíteni.

— Jó, majd megírom. Azonban csodálom, hogy a fattyú számára van pénzed, az én családom számára nincs.

Ezen megint összevesztek. És a vajdahunyadi adományozás után öt napra a kancellária új királyi kéziratot adott ki: a király Siklóst, a várat és a hozzá tartozó összes javakat, amelyek a Gara-nemzetség magvaszakadtával reászállottak, János hercegnek adományozza. Beatrix szeme napokig vörös volt. Bezárkózott és dühében sírt. De konokul megkötötte magát és a békülést nem kezdte még egyszer.

A fiúcskának már külön palotája volt Budán. Anyjához mindennap elment a klastromba, különben palotájában éldegélt nevelői között. A király most már naponta meglátogatta, ha Budán tartózkodott. Ugolettit felmentette a könyvtárral járó teendők alól. A híres könyvtárat most egy Brandini nevű olasz vezette, Ugoletti pedig köteles volt teljes munkaerejét a fiú nevelésének szentelni. A gyerek kitűnően tanult, kivált a nyelvek iránt mutatott feltűnő érzéket. Olaszul, németül, latinul már folyékonyan beszélt a magyaron kívül és most kezdte a görögöt. Szelid volt, szófogadó, szorgalmas és hallgatag. Apja testi nevelését is erőszakolta, de ez már kevésbé haladt. A vékonypéNZű, bicegő, könnyen fáradó fiú nem érdeklődött a testgyakorlatok iránt. Ezt Mátyásnak

meg kellett szoknia. És azt is, hogy a gyermek semmit sem hasonlít hozzá. Bár szókének született, haja most már megsötétedett egészen. Vékonyra nyúló hoszúkás arcának vonásaiban legfeljebb Hunyadinéhoz lehetett valami hasonlatosságot találni, de azt is inkább belemagyarázták. És még anyjához sem hasonlított. Idecseppent furcsa kis idegennek tetszett, aki távoli és különböző világból való.

A királyon kívül volt még egy mindennapi látogatója: Váradi Péter, az új kalocsai érsek. Utóbbi időben ez a fiatal főpap lett a király főkancellárja és legbizalmasabb embere. Valaha Vitéz János fedezte fel Váradon, mint gyereket. Ő küldte Bolognába tanulni. Ott Váradi Péter ki is tanult és még akkor került a kancelláriába, mikor Vitéz János nem zördült össze oly végzetesen a királlyal. Nem volt sokkal több harminc évesnél, mikor megkapta a váratlanul megürült kalocsai érsekséget. Ugyanekkor a kancellárián is lépett előre egyet, ő lett most már az udvar első hivatalnoka. Merev, száraz modorát, mélyenszántó eszejárását, személyes igénytelenségét a király nagyon megszerette. Külpolitikai dolgokban a német Stein György tanácsával szeretett élni, de Váradi Péterrel mindent megbeszélt, belső és külső ügyeket egyaránt.

Péter érsek tüntetett azzal, hogy mennyire szereti Jánoskát. Ezt fennen hangoztatta az udvarnál. A királlyal való meghitt beszélgetéseiben pedig gyakran eléhozta a trónöröklés kérdését. Kétségtelennek látta, hogy a királyné, ha eddig nem szült, most már nem is fog szülni trónörököszt, végzetes hibának látta tehát, ha János herceget papi pályára adják. Minden kertelés nélkül kimondotta, hogy a kis hercegben látja a jövő magyar királyt. Teketória nélkül, nyersen és röviden szokott beszélni a király színe előtt.

— Felség hogy az hatvant bétöltendi, hihetjük. Akkort lézön Jánoska urunk huszonhét, huszon-

nyóc. Hogy felség előztebb halna, alig gondolható. S így az dolog rendjin.

— Hallod-i, illy könnyő szervel szólsz halálom-rul?

— Nem emberi halál-rul szólunk mastan, — felt mozdulatlan arccal az érsek, — hanem históriárul s trónnak öröklésirül. Ki hogy ez módon magyarokra idves, bizony mondom.

A kis herceg is szerette az érseket. Általában félszeg gyerek volt nagyokkal szemben, túlságosan zavart és szégyenkező. De Péter érsekhez bizalommal futott oda, ha az meglátogatta. Rámosolygott és átölelte a nyakát. Viszont Beatrix az érseket ki nem állhatta. Ez az ellenszenve már ott kezdődött, mikor Giovannit sehogysen lehetett elismertetni Beckensloer helyett esztergomi érseknek és Beatrix át akarta tétetni biboros testvérbátyját a kalocsai stallumba. Ennek Váradi Péter állt útjában, akinek Mátyás akkor már ígéretet tett. Később az érsek igen nyíltan állott Jánoska mellé s ez sem hajlította hozzá a királyné szívét. Ő Bakacs Tamást kedvelte, azt az okos, szegletes fejű, nagyratörő papot, aki Boroszló hajdani ostrománál keltette fel a király figyelmét. Bakacs óvakodott a trónöröklés kérdésével kapcsolatba hozható bármilyen megjegyzést tenni. Nagy hódolattal teljesítette Stein és Péter érsek utasításait. Várt a sorára, tudván, hogy hivatali főnökeit nem előzheti meg. De gyakran kereste fel a királynét s hogy ilyenkor mit beszéltek, azt nem tudta senki.

Mátyás habozva tett-vett államügyei között. Életében most először figyelte meg magán, hogy határozatlan. Táborba akart indulni, de feleségét nem akaródzott itt hagynia. Kettejük közt nagyon elmérgesedett a lelki szakadék, így elválni az asszonytól rettegett, mert tartott az asszony bosszújától s a féltékenység égető mardosással kínoztta. Viszont a békülést nem akarta kezdeni, mert érezte,

hogy ha most megalázkodik és ő kezd közeledni, akkor Beatrix olyan szerelmi győzelmet nyer felette, amelyet talán soha többé nem tehet jóvá. Ezért húzta-halasztotta az indulást és várt. Viszont az asszony is jól érezte, hogy nagyon sok függ kitartásától. Nem közeledett.

Végül karddal vágta el a gordiusi csomót. Egyszerűen értesítette a királynét, hogy az udvartartás átköltözik Pozsonyba. Onnan ő szemmel tarthatja serege ausztriai hadmozdulatait, sőt olykor személyesen is elrándulhat a táborba a szükséghez képest. Beatrix egy szóval sem ellenkezett. S az udvar átköltözött Pozsonyba. Hunyadiné, mikor fia búcsúzott tőle, egészsége felől panaszkodott. Példálódzott, hogy aki öreg, annak bizony jobb a föld alatt, ez a világ rendje. Mátyás szeretetteljesen korholta anyját. S amit máskor nem igen tett, karjai közé szorította az elaszott, fáradt öregasszonyt és csókolta, ahol érte.

— Valami nagy bánatod vagyon, Matykó, — szólt Hunyadiné, az anyák ösztönével.

— Nincsen semmi, — felelt kurtán a király és sietett kifelé.

Pozsonyban megindult az élet. Beatrix esélyeket adott, vendégeket hívott, játékokat rendezett. Mátyás pedig most már teljes lendülettel neki kezdett a hadjáratnak. Mindenekelőtt Haimburgot vette célba. Ez a vár számított Ausztria kulcsának, ezt akarta legelőször megostromolni. Személyesen vonult Haimburg alá, apróra megtárgyalta vezéreivel a haditervet, körülfogta a várat, az ostromot elindította és visszament Pozsonyba.

Itt a Beatrix udvari orvosa jelentkezett nála kihallgatásra a legelsők közt. Maestro Francesco da Bressa volt a becsületes neve ennek a ferrarainak, de az udvarnál csak Franceschino néven ismerte mindenki. Franceschino arról tett jelentést a királynak, hogy voltaképpen nem volna szabad szólnia,

mert a királyné megtiltotta, de ő saját felelősségére mégis közli, hogy a királyné beteg. Valami szaggatás kínozza térdizületeit és igen nagy fájdalokat szenved. Mátyás lovagiassága azonnal elsodort minden neheztelést. A lovagiasságnak az is segített, hogy nagyon vágyott az asszony után s már alig tudott parancsolni magának. Azonnal felkereste Beatrixot, gyengéden érdeklődött fájdalmai iránt, vigasztalta. A vigasztalásból simogatás lett, a simogatásból ölelés, az ölelésből mohó és vad kibékülés. És már másnap megint veszekedni kezdtek. Beatrix megint azt kívánta, hogy férje kössön békét Fridrikkel és siessen az olasz zavarok elintézésére. Családjának szövetségesei sokallják a százezer aranyat, de hatvanezret hajlandók volnának adni, ha Mátyás minden egyebet félretenne és tönkreverné Velencét. De Mátyás élénken tiltakozott. Végül úgy halasztotta el a dolgot, hogy tanácsosaitól tette függővé.

— Akkor már tudok mindent, — szólta Beatrix, — az az utálatos Péter érsek nekem a legnagyobb ellenségem.

— Nem ellensége senkinek. Végzi a dolgát.

— Hogyne. Például a fiadat bujtogatja ellenem. Ez is dolga neki?

— Ugyan ne adj ilyen dajkamesékre. Velencének semmi köze az én fiamhoz. De Fridrikkel most békét kötni a legnagyobb botorság lenne.

Beatrix sírt, követelődzött, könyörgött, duzzogott. De eredmény nélkül. Mátyás új politikához fogott: nem vette komolyan. Tréfásan felelgetett neki, a beszéd tárgyat elkerülte és nem volt hajlandó összeveszni. Beatrix dühös lett, ő nevetett rajta. Beatrix erre megátkozta, hogy szenvedjen jókora vereséget, Mátyás még jobban nevetett. S még aznap fájdalmas híradás érkezett Haimburg alól: Fridrik csapatai súlyosan megverték a magyarokat. A sereg teljesen szétszűllött. Maga a vezér, gróf Szapolyai István, is foglyul esett. Két osztrák zsoldos

kísérte. Ő útközben hirtelen rátámadt az egyikre, kirántotta a zsoldos kardját, azzal megölte mindakettőt és visszamenekült. De a csúfos vereségen már nem tudott változtatni.

Beatrix megszeppenve kért most már bocsánatot. Alázatos volt. Kedves és színeskedő. És a király meghatva szorította magához.

— Látod, ilyen bajban csak te tudsz ekkora örömet szerezni nekem. Mikor ilyen vagy, megint úgy szeretlek, mint régen.

— Tudsz segíteni magadon? Nincs nagy baj?

— Még ha Budát elfoglalná az a majomszájú, akkor sem esném kétségbe.

Fridrik volt az a majomszájú. Alsó állkapcsa erősen előreállott, alsó fogsora sokkal kijjebb esett, mint a felső. Mátyás egyszer a délvidéken jártában látott egy nagyobbfajta gorillát vándormutatványosoknál, Fridrik arca arra emlékeztette. Most mindenáron sereget kellett előteremtenie, hogy ősi ellenségének visszaadja a kölcsönt, de kamatostul. Azonnal rendelkezett, hogy félelmes zsoldosok jöjjenek délről. Az ország tehetősebb birtokosainak leveleket diktált egész nap, hogy küldjenek bandériumot. A városoktól pénzt kért. Még mindig nem volt elég. Órák hosszat ült együtt Dóczy Orbán püspökkel, a kincstárnokkal, hogy honnan lehetne még pénzt facsarni.

— Miért nem csinálsz olyan hogyhívjákot, — kérdezte Beatrix, — olyan országgyűlést?

— Azt már nem szoktam. Zavar a munkámban. Majd lesz valahogy.

Csakugyan jött segítség innen is, onnan is. Lásanként Pozsonyba, a gyülekezőhelyre, szállingóztak a szétvert sereg maradványai is. Jöttek a délvidékiek. Budáról új ágyúk érkeztek, többek között a tüzérség büszkesége, a Varga-mozsár nevű óriás ágyú, amelyet csak nyolevan ló bírt elvontatni. Sőt egy nap

jelentette Dóczi Orbán, hogy ötezer pihent zsoldos érkezett, teljesen új felszereléssel.

— Ötezer zsoldos, — hüledezett Mátyás boldogan, — ki fogadá őket?

— Én, felség, — szölt szerényen Dóczi Orbán, — ha mi pénzecském vagyok, vögyük hasznát. S jutalmot nem várok érte semmit is.

Mátyás rábámult hivatalnokára.

— No fiam Orbán, száz évben sem születik illy ember Magyarországon. Az jutalom el nem marad.

A királlyal madarat lehetett volna fogatni. Maga indult Haimburg alá megint. Körülzárta és lövette a várat. Fridrik ugyan nagy erőfeszítéssel megint sereget gyűjtött, hogy a fontos erődöt megint felmentse. De most már hasztalanul. Mátyás megosztotta seregét, egy részt Haimburg alatt hagyott, a másikat a közeledő osztrák erő elé vetette. De nem támadott. Emberei nyugtalanul kívánták az ütközetet, ő keményen nyugalmat parancsolt. Néhány könnyelműbb kapitány nem bírt harcias hevével, de azok megjárták. Haraszi Ferenc saját felelősségére támadott, vállát átszúrták, elvérzett, meghalt. Buzlai Mózes is támadott, súlyos sebbel hozták vissza. De általános harcra nem került a sor. Mátyás nem akart támadni, azok nem mertek. Az osztrák sereg végül is szégyenszemre visszavonult. Haimburgot sorsára hagyták. És Ausztria kulcsa megadta magát. Részint mivel a további ellenállás teljesen reménytelennek látszott. Részint mivel Fuchs Wolfgang, a várnagy, titokban háromezer aranyat vágott zsebre.

Osztrák földről a magyar sereget többé nem lehetett kiverni. De hogy télire nyugodtan hazamehessen, ahhoz még jobban akarta biztosítani magát. Gyors egymásutánban elfoglalta Entzersdorfot, Badent, Sanct-Veitot, Schottwient, Petersdorfot. Most már egész Alsó-Ausztria az övé volt, csak azzal a kis folttal kellett számolnia, amelyben Neustadt,

Bruck, Laxenburg, Mödling és a császárváros maga szorongott, falai között a rémült császárral. Ugyanez idő alatt Karinthiában küldött vezérei is jól dolgoztak. Karinthia könyörögve küldte köveit az új főhadiszállásra, Badenbe, külön békét kérni és meghódolni. Ezzel Ausztriát a kezében tartotta, minden várat megrakott őrséggel, aztán a többi tavaszra halasztotta. Most már mehetett haza Pozsonyba. De útközben még egy kis szépséghibát gyorsan el akart intézni. Az apróbb hadakozások kedvezőtlen idején az osztrákok megszállták Kőszeget. Ez a győztesen hazatérő boldog sereg lendületének nem tudott ellenállni. Rathaller, a várnagy, azonnal megadta magát. Csak arra kért engedelmet, hogy saját házi holmiját szabadon elvihesse, mert mint családos ember, közben szépen és bőségesen berendezkedett. Az engedelmet megkapta, holmiját tizenkét szekér szállította ki a várból.

Mátyás maga is végignézte a kivonulást. Mikor ezekre a szekerekre került a sor, észrevette, hogy egy közülök sokkal mélyebb nyomot hagy a havas sárban, mint a többi. Azon valami nagyon nehéznek kellett lennie.

— Amaz szekeret megbontani parancsolom, — mondta, a gyanus szekérre mutatva.

A szekereket megállították. Annak az egynek ponyváját lebontották, s ágyneműt találtak alatta.

— Tovább. Az dunyha, hogy illy súlyos vóna, kétlöm.

Széthányták a rakományt. S akkor a hadjáratra szánt császári pénztár vasládái kerültek elő, amelyeket innen kezeltek Kőszegről. Harmincötezer aranyforint.

— Ezt itt tartjuk, az dunyhák csak meneküljönnek.

Széles jókedve volt a királynak. Délről hírei jöttek, hogy Kinizsi megint pompásan megverte a törököt. Ötszáz magyar halott, háromezer török

halott. Beatrixnak írt volt, hogy jöjjön át Sopronba, töltsenek együtt néhány hetet a kellemes városkában. Előre örvendett a rég nélkülözött asszony viszontlátásának. Csak még egy éjszakát kellett a visszavett Kőszegen töltenie. Éppen le akart feküdni hirtelen előkészített szállásán, mikor hirnököt jelentettek neki. Annak már az arcán látszott, hogy nem jó hírt hozott.

— Hunnen jövé!?

— Óbudáru! felségös király.

— Levelt hozol?

Az ember fejét rázta.

— Ki írhatta vóna, nincsen immár. Hunyadiné nagyságos asszonyom meghótt.

Mátyás zsibbadni érezte térdét. Torka eltikkadt. Leereszkedett egy karosszékbe.

— Ki küde hezzám?

— János herceg urunk s Pétör érsek. Az nagyságos grófnét bészentölé érsek, s immár viszik Gyulafehérvárrá. Tám azótátul oda is ére.

— Jól vagyon. Ha díjjod jár, Orbán pispeknél menj.

Az ember féltérdre ereszkedett, meghajlott, aztán elment. A király üresen meredt maga elé a semmibe. Fejét szédülni érezte, megkapaszkodott az asztalban. Ezen torzul elmosolyodott. Aztán végigvetette magát az ágyon és kitört belőle a zokogás. Utolsó találkozásuk jutott eszébe. Mikor anyja megérezte az ő titkolt sebeit. S mikor ő Isten különös parancsa folytán számtalanszor megcsókolta az öregasszonyt, amit soha nem tett máskor. Most negyvenhárom esztendejével panaszosan nyögött, mint egy elhagyott kisfiú.

— Anyám... édös anyám...

VII.

Mióta Beatrix Budán berendezkedett, örökös baj volt a zsidókkal. A királyné szárnyai alatt betelepedett olasz pénzváltók és kalmárok, főként firenzeiek, minduntalan összetűztek velök. Az udvarhoz sűrű feljelentések érkeztek, s ezeket mindig Beatrix különös érdeklődése kísérte. Végül a helyzet olyan türhetetlenné vált, hogy Mátyás elhatározta az egész magyar zsidóság átszervezését. A budai zsidókat két család vezette. Egyik a dúsgazdag pénzváltó Mendel-család volt, másik főpapjuknak, Reb Akiba Kahennek családja. Ezeknek bevonásával csinálta meg Péter érsek a zsidó prefektúrát. A zsidó prefektort egyszersmindenkorra felmentették a zsidó jelek viselése alól. Ő nem volt köteles hegyes kalapot és piros köpenyeget viselni, mint a többi zsidók, még a sárga foltot sem kellett rávarnia ruhájára, amelyet a zsidók és az utcalányok viseltek. Kimondta a rendelet, hogy a zsidó prefektusnak joga van országos díszünnepségek alkalmával részt vennie a menetben, bejárása van az udvarhoz, a zsidók adóját országosan ő hajtja be, zsidók közötti peres ügyekben csak ő ítélni és e célból külön zsidó börtön áll rendelkezésére. Az egész magyar zsidóság minden ügyét ő képviseli a király előtt. Prefektussá a Mendel-család fejét nevezte ki a király. És Mendel meg is jelent hálaadó kihallgatáson, pazar díszruhában, akárcsak bármely más előkelő udvari méltóság. Mátyás soká beszélgetett vele pénzügyekről, ennek az eszes öreg embernek tapasztalatait máskor is szívesen hallgatta. A kihallgatás végén Mendel szóvá tette az olaszok dolgát.

— A pénzváltás szabad mesterség, — felelte rögtön a király, — azt akárki gyakorolhatja.

— Csak ezt akartam hallani felséged szájából, — mondta Mendel mélyen meghajolva, — ez az én

népemnek elég, főpapunkkal is közölni fogom a kegyes királyi szót, s ő örvendezni fog rajta.

— Miért kell ezen külön örvendezni? Mikor a trónt elfoglaltam, megerősítettem előjogaitokat és szabadságaitokat. Lehetek csalódásaitok az olaszokkal, de az elvet sohasem vonta kétségbe senki.

— Bocsánat, felséges király, ellent kell mondanom. A királyné őfelsége környezetében most is bőven vannak, akik nem szívelhetnek bennünket. Már olyan szándék híre is eljutott hozzánk, hogy kiűzenek. Pedig ez nem bölcs dolog. Nagy Lajos királyunk is kiűzött annakidején, de négy esztendő múlva maga hívott vissza.

— Mit gondolsz, Mendel, — kérdezte a király elgondolkozva, — mi az oka annak, hogy minden országban így rugdosnak benneteket? Egész Európában zsidóüldözést hallok. Ez ok nélkül nem lehet.

— Felséges uram, hogy külföldi országokban mi van, azt nem tudhatom. De hadd válaszolok arra, mint felséged magas kegyéből prefektus, hogy mi van Budán. Minket törvény tilt el attól, hogy más foglalkozást űzhessünk, mint pénzváltást. A budai lakosság főleg német, a németek szeretnek kereskedelemmel és iparral foglalkozni, ez a törvény az ő befolyásuk műve. Nekünk tehát muszáj bankároknak lennünk. Ezt a németek sohasem szerették, mert fáradságos és keveset hajtó mesterségnek tartották. Mi igen virágzó mesterséggé fejlesztettük. Csakugyan jól keresünk. Kivált míg az olaszok ide nem jöttek, de azóta is megvagyunk valahogy. A németek tehát irigylik jövedelmeinket, elfelejtve, hogy ők maguk kényszerítettek rá bennünket. Az olaszok viszont a pápaság földjéről jönnek és azt mondják, hogy pogányok vagyunk, tehát gyűlölni kell minket. De valójában az ő haragjuk oka az, hogy ők a németekkel ellentétben jól értenek a pénzváltáshoz, tehát a bankárságot jól el tudnák látni itt Budán, mi azonban útjokban állunk.

— Szerinted tehát mi volna a teljes békeesség útja?

— Ha minden zsidó olyan mesterséget választhatna, amelyet akar.

— Miért?

— Mert akkor nem maradna a pénzváltás a mi kizárólagos mesterségünk, hanem sokan közülünk elkezdenének kereskedéssel, iparral foglalkozni, vagy a tudományokkal, vagy a hivatalokkal. És a pénzváltás terén jutna hely másoknak, akikben erre tehetség akad. Kiki vinné annyira, amennyire tehetsége és szorgalma vihetné, senkisémet gyűlölné a másikat.

— Nem jól beszélsz Mendel. A szegénység mindig irigyli a gazdagságot.

— Ez igaz, felség. De a nép, mivel mi vagyunk a bankárok, minden pénzt csak nálunk sejt, s ezért csak bennünket gyűlöl. Ha akadna például magyar ember, aki pénzváltással foglalkozna, megtanulná és meggazdagodna rajta, akkor a szegény haragudna a gazdagra, de nem a keresztény a zsidóra.

— Magyar, — mosolygott a király, — pénzt váltani? Azt már mégse.

— Értem, felség. A magyarok lenézik ezt a foglalkozást. Ezzel én nem vitatkozhatom. Pedig ha valakinek kifogása van az ellen, hogy ezen a földön élünk, megverhetne bennünket saját fegyvereinkkel. Mit csinálhatnánk mink, ha a magyarok a pénzváltást is kivennék a kezünkből? Szedhetnők a sátorfát, foghatnók a vándorbotot. De így végezzük azt az egyetlen mesterséget, amelyre a magyar törvények szorítanak bennünket. Hódolatteljes kérésünk, hogy ezt békeességben végezhessük.

— Jóindulatunk felől megnyugtattunk, Mendel. De ajánljuk, hogy tisztelegj a királyné színe előtt is.

— Ott nem nekem kellene tisztelegnem, felség, hanem Akiba főpapunknak. A királyné őfelsége engem még csak elszível valahogy, de Akiba Kahent

nem állhatja. Az olasz—zsidó surlódások alkalmával Akiba több ízben erélyesen lépett fel. Innen a királyné haragja. Mindenesetre mindent el fogunk követni, hogy őfelsége jóindulatát megszolgáljuk.

A kihallgatás befejeződött, Mendel prefektus eltávozott. Igen érdekes két ember következett utána. De ezeket már nagyobb pompával és dísszel kellett fogadni: trónteremben, Beatrix kíséretében, apródokkal, Péter érsek részvételével. Mert Bajazid szultán trónkövetelő öccsének, Dzsem hercegnek, követei voltak ezek az urak, Musztafa basa és Ahmed basa. Nem kis dologban járt a két török úr. Dzsem herceg fogságba jutott. A rhodusi lovagrend tartotta hatalmában, s kapott a szultántól évi negyvenezer aranyat tartásdíj címén, de valójában díj gyanánt, hogy ne eresszék szabadon. Aubusson lovag, a rend nagymestere, Rhodus szigetéről elvittette a lovagrend franciaországi birtokaira, Auvergnebe, ahol saját udvartartásával élt, szabadon levelezett és tárgyalt, csak éppen nem mozoghatott. Ő pedig inkább mozogni szeretett volna, semmint levelezni. Úgy képzelte, hogy valamelyik keresztény fejedelem seregének élére állhatna, mint második vezér és úgy támadhatná meg bátyja, Bajazid birodalmát. Erre a célra senki sem látszott Mátyásnál alkalmasabbnak. A követek most azért jöttek, hogy kieszközöljék Mátyásnál: kövessen el mindent, hogy Dzsem herceg Budára kerülhessen.

A török követek hivatalos kihallgatása inkább formáság volt. A két basa ünnepélyesen bevonult, törökösen köszöntötték a királyt, rövid mondókát tartott az egyik, azt a tolmács lefordította, Mátyás röviden válaszolt reá, a tolmács megint beszélt, a basák homlokukat, szájokat és mellöket érintették, majd meghajolva kihátráltak. Sokkal fontosabb volt az a tanácskozás, amelyet nem ilyen ünnepélyesen, de sokkal részletesebben folytattak le Péter érsek jelenlétében. És még sokkal fontosabb, ame-

lyet négy szemközt folytattak mindezek után a király és az érsek. Mátyás most egyáltalában nem szándékozott a törökre menni, sőt ellenkezőleg most gondolkozott azon, hogy a szultánnal hosszabb fegyverszünetet kössön és bőséges ideje maradjon Friderik teljes meggyőzésére. De ezt a lépést restelte nyilvánosan megtenni. Még a maga lelkiismeretét sem volt egyszerű ebben a kérdésben megnyugtatóni. Európa közvéleménye előtt pedig úgy szerepelt, mint a kereszténység vérvő lelkiismerete, mint a pogány veszedelem ellen magára hagyott Magyarország vezére, aki minduntalan számonkéri a Nyugat részvétlenségét, mialatt ő maga a Nyugatot harcol. De harcolt-e most a Nyugatot? Éppen a Nyugattal állott harcban. Huszonöt esztendei uralkodásának minden büszke érvét ellene lehetett fordítani e ponton. Ő tehát, ha hatalmas tervét, a magyar császárságot, még mindig ápolta lelkében, egyelőre kénytelen volt port hinteni Európa szemébe. Úgy kellett tennie, mintha kapva-kapna a Dzsem herceg társaságában vezetett háború gondolatán. Hogy Dzsem Budára kerüljön, mindenképpen érdcke volt. Egy ellenséges állam trónkövetelője feltett rendelkezni ezerféle okból csak hasznos lehet. Ezért tehát igen meleg válaszlevelet írt Dzsemnek. Vérrokonának szólította és teljes támogatásáról biztosította.

Ennélfogva, — írta a hercegnek, — buzdítjuk és felszólítjuk felségedet, vessen számot dolgaival a lehető leggyorsabban és ne hanyagolja el ezt az Istentől adott alkalmat, hanem minden más ügyét félretéve, repüljön ide hozzánk. Felséged iránt az atyafiság kötelez bennünket, amely felséges atyjához is kötött, ennélfogva felségedhez is köt és most felséged szorult helyzetében meg akarjuk mutatni, mennyit teszünk méltóságára és hasznára. És hogy felséged bi-

zonyos is legyen mifelőlünk, ez írásunkkal ezennel megígérjük hitünkre, hogy mihelyt megérkezik hozzánk, rögtön atyai birodalmába vezetjük és minden erőnket, tehetségünket és személyünket rendelkezésére bocsátjuk, hogy felséged uralomra jusson.

Váradai Péter ráncolt homlokkal olvasta a levelet. Odaadta Stein Györgynek. Az is aggodalmasan olvasta.

— Nem lesz sok? — kérdezték mindketten.

— Nem. Mire a herceg eljuthat Budára, én már készen leszek Fridrikkel. Akkor aztán csakugyan a török következik. Egészen jól el tudnám képzelni Törökországot, mint a magyar korona hűbéres államát. De arra várnia kell. A rhodusi lovagrend ott van a francia király kezeügyében, ő is bizonyára akarja magának Dzsemet. De leginkább a pápa fogja akarni, ahogy én ismerem. Ezt szeretném legkevésbé. Mert ha Dzsem Rómába kerül, akkor a pápa elkezd vele sakkozni és zavarja az én köreimet. Dzsem csak kerüljön ide, ha tud. De egyhamar nem fog tudni. A levél csak menjen el így. És most beszéljünk Fridrikről.

Az volt főgondolata és főgondja. Minden levele, minden tárgyalása mögött a császár alakja állott, akit trónjáról le akart söpörni. Ahogy kitavaszkodott, a hadműveleteket megkezdte megint. Bent állt ellenséges földön, mélyen a Fridrik országában. A császár már nem is érezte magát biztosnak Bécsben, elkötözött leányával együtt Grácba. És most megint elkezdődött Beatrix régi nótája: napestig unszolta, kérlelte, kínozte férjét, hogy kössön békét a császárral. A kis olasz államok bonyolult külpolitikája megint változott, akik háborúban állottak volt egymással, békét kötöttek, újra csoportosultak. Ezúttal a pápai állam fogott össze Nápolyal a velleencei köztársaság ellen. Ferrante király is, a pápa

is azon igyekeztek, hogy északról kapjanak valami erőteljes segítséget. Ennélfogva sűrűn jöttek az olasz futárok a királynéhoz és ő is sűrűn írdogálta a titkos írású leveleket családjá egyes tagjaihoz és Mátyást reggeltől estig nem hagyta nyugodni. Külön segítséget kapott ehhez a munkához. A nápolyi király állandó követet küldött veje mellé. Ez Pietro Ranzano volt, a lucerai püspök, patakozó beszédű, hosszú lélegzetű olasz, aki éppen rábeszélő képességével keltette fel Ferrante figyelmét s úgy lett egyszerű domonkosrendi barátból püspök és diplomata. Beatrix és Ranzano versenyt kérelték a királyt, hogy békéljen meg Fridrikkel és menjen Velence ellen. Mátyás összeszedte minden türelmét. Érvre érvvel válaszolt, fenyegetésre nyugalommal. Ő egyre nyugodtabb lett, Beatrix egyre türelmetlenebb és ingerültebb.

Ekkor érkezett el János herceg tizedik születésnapja. A király egy napon egyszerűen közölte feleségével, hogy április másodikán udvari ünnepet fog rendezni, ezen az ünnepen János herceg mint a királyi család tagja hivatalosan meg fog jelenni, tiszteletére délután lovagi tornajáték lesz, az udvari lakoma után pedig táncmulatság.

Beatrix azt hitte, hogy nem jól érti. Megismételtette az egészet. De azon a kemény és komor arcon, amellyel a király még egyszer végigmondta az egészet, látnia kellett, hogy ez az elhatározás vasból való.

— Mondd meg nyíltan, — felelte remegő hangon és sápadtan, — hogy trónörökösnek akarod nyilvánítani a fiadat. És el akarod venni a fattyú számára az én születendő fiam rangját.

— Soha nem beszéltem veled másként, mint nyíltan. Így mondom most is: ha fiút szülsz, az lesz magyar király és cseh király. Ha nem születik fiad, akkor János következik. Az utóbbi eset a valószí-

nübb. Ha anya lehetnél, hat esztendeje már anya lettél volna.

— Számtalan esetet tudunk, — felelte Beatrix most már egész testében remegve, — mikor házaspárok tíz—tizenöt év multán kapták az első gyermeket. Úgy látom, most már nem is szeretnéd, ha fiam lenne. De nélkülem ne csinálj számadást. Vedd tudomásul, hogy ez a születésnap ünnepség nem lesz meg, inkább meghalok.

— Nem fogsz meghalni, Beatrix és az ünnepség meglesz. Pontosan tíz nap múlva. Ne is felelj, nem vitatkozom.

Tíz nap hiányzott János herceg születésnapjához. Mátyás sarkon fordult, ott hagyta a királynét és dolgozószobájába ment. Azonnal hívatta az udvartartás főbb tisztviselőit és kiadta parancsban, mit hogyan készítsenek elő. De már egy óra múlva jött a szertartásmester és kínos zavarban jelentette, hogy a királyné a saját udvartartására vonatkozó névsorok és egyéb feljegyzések kiadását megtagadta. Mátyás mosolyt tettetett, mintha mulattatná a jelentéktelen asszonyi szeszély és megparancsolta, hogy a királynénak ne legyenek semmiben terhére, de az ünnepség rendjét sürgősen meg kell csinálni és mindent pontosan meg kell szervezni. Naponta háromszor kíván jelentést arról, hogyan folynak az előkészületek.

Aznap este a király hiába várta feleségét a vacsorához. A királyné izent, hogy fáj a feje. Az üzenetet Francesco herceg adta át. Arcán látszott, hogy mindenbe be van avatva, de mint vendég, semmiféle megjegyzést nem ejthet el királyi sógora előtt. Geréb László, az erdélyi püspök, volt még jelen a vacsorán, valamint Galeotti. Mátyás azonnal kamarást szalasztott a királynéhoz, hogy az részvétét jelentse és megkérdezze, nincs-e valamire szüksége Beatrix öfelségének. A kamarás azzal tért vissza, hogy nem juthatott a felséges asszony színe elé.

Mátyás fejbólintással eleresztette, aztán tüntető vidámsággal társalogni kezdett. A kövér Galeottit csipkedte tréfás megjegyzésekkel, közben nyájasan odakacsintott Francesco hercegre, jelezvén változatlanul bizalmas jóviszonyukat. S mikor aludni tért, a királyné nem volt sehol.

Mátyás magányosan feküdt a sötétben. Érezte, hogy nagy napok állanak előtte és kemény küzdelmet kell megvívnia. Hosszasan tünődött a sötétben. Magának és trónjának multja és jövője vonult végig komoran töprengő gondolatain. Maga elé idézte fiát, és igyekezett a maga elé gondolt képet élesen szemügyre venni. A gyermek tíz éves volt, kedves és nagyon okos. Egy idő óta észrevett valamit a tekintetében, amit eddig nem látott: valami nyíltan sugárzó, nyájas világosságot, melynek eredetéért nem kellett messzire mennie: gyermekkori emlékei között élt ez a tekintet, Hunyadi János tekintete. A fiúban kezd megmutatkozni a Hunyadi-vér. Igaz, hogy szelíd. Igaz, hogy feltűnően érzelmes és ellágyulásra hajlandó, amilyen ő maga sohasem volt. De az emberi természetek titokzatosan fejlődnek, és megesik, hogy a felserdülő ifjak meglepő változásokat mutatnak jellemkép dolgában. Ha az Isten jó, akkor Jánoska majd egyszer szilárd és tehetséges férfiként fog odaülni Szent István trónjára. De még akkor is, ha ezt remélni nem lehetne: ezernégyszázhatvankettő óta ott őrzik a bizalmas királyi levéltárban a Fridrikkel kötött szerződést, amely szerint Mátyás magtalan elhalása esetén a magyar koronát a császár örökli. Erre a gondolatra nyögve mordult fel a magányos sötétben töprengő király, mint az ingerelt oroszlán. Az ősi kezet látta a korona felé nyúlni, a Habsburg-kezet, amely már száz és száz esztendeje nyúl a korona után. Szabad odaengednie? Szabad a Habsburg-birodalom egyik örökös tartományává süllyednie a hősi, nemes és büszke Magyarországnak? Nem, nem és nem. Egy

szabad ország nem válhatik német gyarmattá csak azért, mert egy olasz-spanyol királyleány testében nem fakaszt sarjat a végzet.

Elfáradt tünődéseiben s mivel érezte, hogy nem tud elaludni, könyvet keresett az ágya mellé tett firenzei asztalkán. Régi cseh krónika akadt a kezébe. A mécsessel lánggra lobbantotta az ágy fejénél csilámló aranyozott olajlámpát, találomra felütötte a könyvet és olvasni kezdett. János cseh királyról szolt a krónika, a királyi lovagról, aki a maga hajdani korának világszerte legelső bajvívója volt, akárcsak ő. János cseh király megépítette Artus király udvarát Prágában nagyszerű lovagjátékok számára. Ha hírneves vívóról hallott, meghívta, vagy felkereste, hogy legyőzhesse. Burgundiában egy ellenfele belehalt a tőle kapott lándzsasebbe. Párisban is vívott és vívni járt Visegrádra is Róbert Károly idején. Mátyás kedvtelten olvasta a krónikát, a maga világraszóló lovagi dicsőségét olvasta beléje. S egyszerre csak nagyot dobbant a szíve. Mint a villám, úgy cikázott át a fényesség gondolatain. János cseh királynak IV. Károly császár volt a fia, azé pedig Zsigmond. Ha tehát igaz az ő származásának titka, akkor ő ennek a János királynak, ennek a világszerte első loagnak ükunokája. És apja is azért kapta valaha a János nevet, amelyet most a gyermek visel. Lehet-e kételkedni olyan gyermekben, aki ilyen ősök sorának végső láncszeme? Hiszen olyan ez, mint Isten titokzatos intése: János cseh király tündérmesékbe való ideje után öt nemzedékkel megint János cseh király következik a históriában. Biceg, az igaz. De a vére a legnagyobb lovagok és hősök véréből való.

Hajnalig tünődött mindezen szivárványos boldogsággal, még sokáig azután is, hogy letette a könyvet és eloltotta a lámpát. Másnap, anélkül, hogy Beatrixot csak egy percig is látta volna, azonnal hi-

vatta Péter érseket. Bizalmasan bezárkózott vele és bibliát tett elébe. Megeskette az érseket a bibliára tett kézzel, hogy tűzön-vizen, vakon hű marad János herceghez. Aztán szemérmesen zavart, akadozó bevezetéssel kezdte neki mondani a Hunyadi-családfa titkát, Zsigmond császár és magyar király erdélyi szerelmét a Morzsina-lánnyal. Az érsek félbeszakította:

— Nem költetik ez dógot magyarázni, felség, tudja ezt mendenikőnk.

— Úgy, — szólt Mátyás meglepetve — hát ez tudatik.

— Közönségösen. De János herceg urunknak is köllene tudnia.

— Nem esél fejed lágyára, Pétör, — szólt a király zavart mosollyal — ippeg ezt vótam mondandó.

Megbeszélték, hogy az érsek még aznap beszél a fiúval. Aztán rögtön az ünnepségre tértek. Egymásután hívatták az udvari tisztviselőket. Ment minden, noha egy sem akadt köztük, aki a királyné máris mutatkozó gáncaiba bele ne akadt volna. Némelyik ügyes udvari tapintattal átsiklott a kényes dolgon, a másik hebegett és kínlódott, de zavarát a király ellentmondást nem tűrő parancsa vágta el. Beatrix ebédnél sem mutatkozott. Ezúttal Francesco herceg is kimentette magát azzal, hogy gyengélkedő nővérét ápolja. Mátyás kemény nyugalommal fogadta a hírt. Kamarással izent a királynénak, hogy javulást kíván. Aztán rögtön átment fiához. A hercegi palota kapujában találkozott az érsekkel.

— Felség, — mondta Váradi csodálkozó tekintettel és majdnem áhitattal, — ez mi hercegünk csudálatos gyermek. Kirül szólanom köllött véle, tudta. Nagyanyja elmondá néki. S ime, hogy tudja az dógot, soha nem mutatá egy rezdülésvel is. Tízéves gyermek! Felséges uram, tízéves!

— Én fiam, — szólt büszkén Mátyás, — és én anyám.

Könyvei között találta a gyereket, Ugoletti társaságában. Nem is maradt nála tovább egy-két percnél. Mert ahogy egymásra néztek ketten, apa s fia, abban annyi volt a bizalom, a melegség és megértés, hogy nem látta szükségét semmi beszélgetésnek. Kurtán rendelkezett, hogy ezentúl napi félórával többet kell lovaglásra fordítani. Jánoska engedelmesen meghajtotta a fejét. Búcsúzáskor kezet csókolt apjának, mint szokta, de most sokkal melegebben. Mintha csak valami titkos szövetséget akart volna jelezni kettejük közt, amelyről másnak nem szükséges tudnia.

Délután már látszott az udvar népén, hogy a feszültségről és annak okáról mindenki tud. Akire a király ránézett, az zavartan a földre sütötte tekintetét, mintha a zsarnoki szigorú fejedelem előtt rossznak tudná lelkiismeretét attól, amit hallott. Beatrix nem mutatkozott. Elvette egyik udvarhölgye lakosztályát, egész garmada fehéreneműt, ruhát, illatszert, piperecikket vitetett oda. S ez így ment négy álló napig. A születésnaphoz még egy hét hiányzott. Akkor a király dolgozószobájában váratlanul megjelent a királyné. Dóczi Orbán, a kincstárnok, azonnal kiment. Beatrix dúltan állott meg férje előtt, szeme alatt mély karikák. Eszelősnek lehetett volna mondani.

— Meddig akarod ezt folytatni, Mattia?

— Örökké, kedvesem.

— Hogyan örökké?

— Itt én uralkodom és itt mindig az én akaratom fog dönteni, míg csak meg nem halok.

— Szóval nem mondasz le erről a születésnapi komédiáról?

— Amit a királyod rendel, az nem komédia. Ezért rendreutasítunk. És jól vigyázz, mert közel

jársz, ahhoz, hogy botrányos magaviseleted miatt tőled királyi kegyelmünket megvonjuk.

— Ne add nekem a cézárt, mint egy igric a karizaton. Figyelmeztetek, hogy mindenre el vagyok szánva. Én a születendő gyermekem érdekeit úgy védem, mint az anyatigris. Ha a szándékról nem teszel le, rettenetes dolgot csinálok.

— Megölöd magad. Gyerekes fenyegetés.

— Nem. Szó sincs róla. Mást teszek. Szörnyűt és helyrehozhatatlant. Utoljára kérlek, mondj le erről a...

— Beatrix, — csapott a király az asztalra, — elég volt!

Jó darabig farkasszemet néztek. Az asszony szeméből olyan heves gyűlölet sugárzott, amilyenre Mátyás eddig nem tartotta volna képesnek.

— Jól van, — mondta végre Beatrix alig hallható hangon, — én a magamét megmondtam, a többi a te dolgod.

Kiment. Az ajtóban még habozott kissé, mint aki vár, hogy visszaszólítsák, aztán eltűnt. Mátyás behivatta Orbán püspököt és folytatta az ünnepség költségvetését. De később maga ment át fia palotájába. Mintha új kitüntetést rendelne a fiúnak, ketős őrséget parancsolt. Aztán végigjárta az egész palotát, csak azért, hogy feltűnés nélkül a konyhába is eljuthasson. Ott megállapította, hogy a főzőszemélyzet népes seregében három olasz szolgál. Azokat rögtön áthelyezte a királyné konyhájára. Kurta parancsait meghökkent némaság fogadta és rejtett összenézés. De, ahogy tekintete végigvillant a cselédségen, rettegve meredt mozdulatlanná mindenki. Aztán magához rendelte Ugoletit. Tudta, hogy Beatrix és a herceg nevelője gyűlölik egymást.

— Ugoletti, — mondta neki színtelen, közömbös hangon, — titkos jelentést kaptam, hogy egy külföldi fejedelem a herceg életére tör. A herceg nem

íhatik és nem ehetik ezentúl semmit, amit előbb meg nem kóstoltattál.

A nevelő némán meghajlott. S arcán semmi csodálkozás nyoma nem volt látható. Végül magával a fiúval beszélt. Közölte vele, hogy valamikor, idén, vagy jövő évben, magával akarja vinni valamelyik hadjáratára, ezért edzenie kell magát, tehát mától kezdve sodronyinet kell hordania.

— Értöm, atyámuram, — felelte nyugodtan a fiú.

És látszott rajta, hogy csakugyan érti. Mátyás megrendülve ment el tőle. Saját gyermekora jutott eszébe, mikor Ulrik gróf miatt neki is sodronyinet kellett hordania. De őt egy ádáz politikai ellenpárt fenyegette. Ezt a fiút pedig a mostoha-anya. Iszonyodva tette fel magának a kérdést: képesnek tartja feleségét ilyen galád lépésre? És azt felelte magának, hogy nem. De egy királyné kegyeit sokan lesik. És akadhat, akinek eszébe jut, hogyan kellene a királyné kegyeit megérdemelni.

Izgalmas napok következtek. Az előkészületeket folytatták, fonott lombfüzerek érkeztek szeke-
reken. A Szent György-terén a lovagjáték állványait ácsolták, a palotában sűrögtek-forogtak a mesteremberek. Beatrix visszavonult saját olasz udvarának elzárt fészkébe és nem mutatkozott. De két nappal a kitűzött ünnepség előtt éjfél tájban benyitott férjéhez. Mátyás először töréhez kapott olyan mozdulattal, amely gyermekora óta vérében volt. Aztán megismerte a selyemlepelben a suhanó asszonyt. Világosságot gyujtott. Beatrix már ott ült az ágy szélén, arcát két tenyerébe rejtette.

— Megjött az eszed? — szolt Mátyás boldogan és gyengéden.

— Mattia, — felelt Beatrix különös hangon, — Isten mindent megváltoztatott. Másállapotban vagyok.

A király első ösztönével fel akart ordítani az

örömtől. De volt valami idegenszerű az asszony tartásában és hangjában, ami a hangot torkára fojtotta. Kiugrott az ágyból és leült az asszony mellé. Hirtelen vágy rohanta meg, hogy a fehér testet gorombán átkarolja. De ez is hirtelen elmúlt. Megfogta Beatrix kezét.

— Nézz a szemem közé. Nem hazudol te most? Beatrix ránézett.

— Nem!

— Ha nem hazudol, akkor mondd utánam, amit mondok: megátkozom magamat...

— Megátkozom magamat...

— ...Hogy ha most hazudom,...

— ...Hogy ha most hazudom...

— ...Soha méhemben gyermek ne foganjon.

— Soha...

Csak ezt az egy szót nyögte ki a meggyötört asszony. Akkor megakadt. A folytatást irtózott elmondani. Teste alétan omlott az ágy előtti szőnyegre és mély zokogás tört ki belőle. Ott vonaglott zihálva és fuldokolva férje lábainál. Mátyás megdöbbenve szemlélte. Ugyanakkor, mikor megborzadt az Aragóniai-leány feneketlen hatalmi féltékenységétől, egyszersmind mélységes részvétellel értette meg annak a nőnek szivettépő keservét, aki sóváran szeretne és nem tud anya lenni. Sokáig maradtak így, az asszony a földön zokogva, a férfi az ágy szélén ülve, némán és megrendülten. Szólni akart végre valami sajnálkozót, valami résztvevőt, de Beatrix hirtelen összeszedte magát, talpraugrott és zokogva kiszaladt. Sírásában volt valami a megsebesített dúvad dühös vonításából. Mátyás utána ugrani sem ért rá. Zsibbadó szívvel úgy maradt az ágy szélén ülve. S nagysokára arra eszmélt, hogy fázik. Akkor lefeküdt.

A következő nap esemény nélkül telt el, az ünnepségre minden felkészült, sok vidéki vendég már megérkezett Budára. Mátyást, hiába szerette

volna maga előtt tagadni, sajtó idegességgel töltötte el Beatrix elvonult csendje. Egész nap Váradi Péterrel kísértette magát mindenhová. Az érsek már napok óta többször a királynéra terelte a szót és a maga szókimondó, darabos modorával nem habozot megmondani véleményét. A király mindannyiszor rendreutasította, de mikor az érsek megint rátért a botrányra, nem volt ereje félbeszakítani. És több ízben beszéltek arról is, vajjon mi lehet az a súlyos lépés, amit a királyné tervez. Nem tudták még találgatni sem. Csak estefelé jött az a hír, hogy Aversa, a titkár, és két udvarhölgy kikocsiztak Visegrádra. Ebből azt lehetett következtetni, hogy Beatrix az ünnepség napján maga is tüntetően Visegrádra utazik, hogy példátlan szégyent hozzon az egész udvarra, az egész országra. Mátyás most már a botrányra is elszánta magát. Elhatározta, hogy Beatrixot keményen megbünteti, olasz udvarától megfosztja és palotafogságra ítéli. Francesco herceget pedig azonnal hazaküldi Nápolyba, számoljon be mindenről Ferrante királynak.

Már aludt, mikor a kalocsai érsek felverte. Mindjárt tudta, hogy valami rendkívüli dolog történt.

— Mi az, — kérdezte, azonnal ébren.

— Felség, résön vótam. Királyné elillanni ügyekszött. Csúnyább az história, semmint gondolhattuk légyön.

— Beszélj.

Az érsek kínálás nélkül leült és kurta mondatokban beszámolt. Mivel a Visegrádra ránduló udvarhölgyek dolgát gyanusnak találta, két lovast küldött utánuk saját felelősségére. A két lovas már estefelé azzal a jelentéssel tért vissza, hogy a hintó nem messze Budától megállt s az országútról befordult a csalitosba. Ebből látni lehetett, hogy előre megállapított tervben járnak. Ő tehát azonnal nyeregbe ült, két másik lovast vett maga mellé és meg-

kereste a hintót. Aversa teljes testében reszketni kezdett s az udvarhölgyek sírva fakadtak, mikor rajtok ütött. Ő azonban nem törődött velök, hanem a kocsist vette elő. Kétszer orrba vágta ököllel, attól megjött a kocsis szava. Megvallotta, hogy egy ismeretlen hölgyet vártak, akit aztán lóhalálában vinnie kellett volna Prágába.

— Hova? — kérdezte Mátyás elfehéredve.

— Prágába.

— Hol vagyon királyné?

— Mend az kapukot lezarattam. Ki nem juthata. Amazokot béhozám s királynénál futniok hagyám.

Mátyás rohanva indult. Az ajtóból fordult vissza papucsáért és hálóköntöséért, mert ráeszmélt külsejére. Szaladva haladt végig az ismert folyosókon, ahol valaha, nagyon régen, a vörös Jadwiga surrant tova. A szegletnél befordult és benyitott volna egy ajtón, de azt zárva találta. Habozás nélkül vállával nyomta be. A zár reccsenve szakadt ki a fából. Ez a szoba sötét volt, de a tulsó világos. Onnan sikoltva szaladt tovább egy női alak. Aversa, a titkár már nem ért rá elfutni. Állott a szoba közepén tehetetlenül s mellette teljesen felöltözve a királyné.

A király intett a kezével az olasz titkárnak. Az hanyatthomlok kifutott.

— Szóval Ulászlóhoz akartál menni, te... te...

Beatrix közbevágott. Csodálatos módon nyugodtnak látszott.

— Ne szitkozódjál. A hatalmadban vagyok, azonnal le is fejeztethetsz, kár szitkozódnod. Igen, Ulászlóhoz akartam menni. Ha akarod, beszélhetünk róla, de ülve, mert az izgalomtól nagyon fáradt vagyok. Egyetmást meg kell mondanom bizonyára, aztán, ha kihallgattál, ítélni fogsz. Foglalj helyet.

A királyné leült és helyet mutatott. Mátyás önkéntelenül leült maga is. Ámult az asszony fagyos

nyugalmán, de rajta is ilyen természetellenes nyugalom vett erőt.

— Tessék, kérdezz, — szólt a királyné.

— Nem sok értelme van, hogy faggassalak. Mi haszna egy örült válaszáinak? Mert te nem lehetsz épeszű, Beatrix. Ahogy nézlek, így szemközt velem, mintha egy eszelőst néznék. És nem is tudom elhinni, hogy Prágába készültél.

— Pedig úgy van. Azt is megmondom, hogy miért. Fájdalmamban és keservemben és szégyenemben. El akartam menni egy emberhez, akihez semmi közöm. De szép darab állat. Hím.

Mátyás felhördült és felugrott. Beatrix nyugodtan folytatta.

— Meg akartam neked mutatni, hogy igenis lehet gyermekem. Ha nincs attól, akit szeretek, hát akkor egy közömbös akárkitől, akit nem szeretek. Mindenesetre királyt néztem ki magamnak. És azt is akartam, hogy fájjon neked. Mert tudtam, hogy Ulászlóra féltékeny vagy. Fizetni akartam az én fájdalmaimért. Azaz nem is akartam. Még mindig akarok. Ha nem öletsz meg, előbb-utóbb elmegyek. Odakinálom magam Ulászlónak. Tegyen a magáévá, ha tetszik. De én meg akarom mutatni, hogy nem vagyok magtalan. Érzem. Egy asszony érzi az ilyesmit. Ez lehet örültség, de erre az örültségre el vagyok szánva. Most csinálj velem, amit akarsz. A halálra is kész vagyok. Jobb is, ha most rögtön megfojtasz, mert ha majd megszököm és neked el kell képzelned, hogyan ölel meg Ulászló két karjával, akkor rettenetesen fogsz szenvedni.

Mátyás arcára szorította két tenyerét. És össze-csikorgatta fogait, hogy ne ordítson. Sokáig hallgattak. Akkor fáradtan, gyenge hangon megszólalt:

— Miféle fájdalom az, amit meg akarsz bosszúlni? Olyan rosszul bántam veled?

— Nem. De nem szeretsz. Ez mindennél nagyobb fájdalom. És én bosszú nélkül nem tudok élni.

— Nem szeretlek? Én? Téged? Hiszen mióta az enyém vagy, még csak nem is gondoltam más nőre. Ha azt mondod, hogy nem szeretlek, káromlod az Istent.

— Nem, Mattia, te nem szeretsz engem. A kedvemért nem teszel meg semmit. Nem segítesz a családomnak, pedig Velence ellen csak egy uralkodó segíthet Nápolynak, s az te vagy. Nem hozod ide érseknek Giovannit, pedig Európában egy fejedelem tud diktálni a pápának, s az te vagy. Igazat adsz az én honfitársaim ellen a zsidóknak, pedig az én olaszaim imádnak téged. És most legutóbb ez a születésnap. Gyötörtél kegyetlenül, szívtelenül, mert nem törődsz vele, hogy féltékeny vagyok arra a másik nőre és abban a szegény kisfiúban, akit tulajdonképpen nagyon szeretek, a te csókjaidat látom azzal a másik nővel és megőrülök. De neked ez mind közömbös, mert te nem szeretsz engem. Én pedig a lelkem minden... eh, hagyjuk ezt, most már mindegy.

A király gyanakodva figyelt.

— Te Beatrix, ne nézz engem hülyének. Nem létező dolgokat akarsz elhíttetni velem és hizelgéseket keversz belé. Átlátok a játékon. Ulászlóról beszélj.

— Kérlek, ahogy parancsolod. Ha olyan képtelenség, hogy egy nő téged szerethessen, akkor nem igyekezlek meggyőzni. Beszéljünk Ulászlóról. De most menj át a másik szobába, mert vetköznöm kell, nagyon fáradt vagyok. Az ajtón keresztül azért beszélhetünk.

Mátyás azonnal átment a sötét szobába, ott szék keresett és leült. Beszélgettek, valamivel hangosabban. Közben hallotta az asszony selymeinek őrzítő zizegését. Ulászlóról kezdtek beszélgetni. Beatrix közömbös, sőt lenéző hangon beszélt róla, de amit férfiaságáról és fiatalságáról mondott, attól Mátyást eszeveszett féltékenységgel töltötte el. Így

folyt a társalgás egy negyedórát. Mátyás hallotta, hogyan reccsen az ág a belefekvő testtől.

— Most már bejöhetsz, lefeküdtem.

Bement. Nem mert az ágyban fekvő asszonyra nézni. Hosszú lépésekkel méregette le s fel a szobát. Aztán megállt az ág mellett.

— Hogy Jánoskát szereted, — mondta hirtelen, átmenet nélkül, — az hazugság.

— Nemcsak szeretem. Gyűlölöm is. Nekem nincs titkom. Szeretem, mert kedves, szép és okos fiúcska. De gyűlölöm, mert kiáltó szemrehányása az én gyermektelenségemnek. És ő azé a másik asszonyé, akit még mindig szeretsz.

— Én? Mondom, hogy örült vagy. Csak téged szeretlek. Éppen ez a bajom. Mert nem tudok hinni neked. Már régóta úgy öllelek és úgy csókollak, hogy kételkedem benned. Te már nem vagy a feleségem. Csak a szeretőm vagy.

— Mert itt vagyok kéznél, — mondta ajkbigygyesztve az ágyban fekvő asszony, — ha más volna melletted, az is jó volna.

— Ne kínozz, — nyögött fel Mátyás és megragadta a pehelytakaró brokátszövetén nyugvó fehér kezét, — hiszen senki mást nem tudok kívánni, csak téged.

— Nem, Mattia, már nem. Mondok neked valamit, amit nem fogsz elhinni. Én százszor jobban vágyom utánad, mint te én utánam.

Oldalt fordult, inge lecsúszott fehér válláról. Mátyásnak dühösen kitágultak orrlyukai. Felugrott.

— Belelátok a játékodba, spanyol bestia. Kívánatod magad, aztán kész a bocsánat. Hát nem. Az embereim rajtakaptak, hogy Ulászlóhoz akarsz menni. Tehát titokban levelezel vele. Tehát Olmützben megcsaltatok. Tehát meg kellene, hogy fojtsalak. Nem, nem fogsz levenni a lábamról.

Beatrix egyszerre hideg lett.

— Kérlek, nem kísértelek. Menj aludni, majd holnap beszélhetünk mindenről.

— Hogyne. Hogy addig új ravaszságokat eszelj ki. Mondd el, hogyan képzelted el ezt az örült szökést.

Az asszony nyugodtan elmondta. Ugy gondolta, hogy ha eltűnik, férje őt délfelé fogja nyomoztatni. Neki elég ideje lesz egérutat nyerni a bányavárosokig. Az az ő birtoka. S onnan már nem messze sem a cseh, sem a lengyel határ. Ulászló bizonyára meglett volna lepetve, mert az egésztől sejtelve sincsen. De a kínálkozó szép asszonyt aligha utasította volna vissza. Mátyás, aki megint az ágy szélén ült, rettenetes felindulással ragadta meg az asszony két vállát. És nem eresztette el.

— Engedj el, — szólt Beatrix elhaló hangon, — a kezed úgy éget, mint a tűz.

— Mert megbolondulok érted. És mégsem öllelek meg. Mert az bocsánatot jelentene.

— Nem tekinteném annak, de jobb, ha nem ölelsz meg. Menj aludni.

— Hát minek tekintenéd?

— Hagyj békét.

A mécses lassan kezdett kilobbanni. Kevés volt benne az olaj. De ők csak beszélgettek tovább. Mátyás még mindig fogta az asszony két vállát. S most ő beszélt. Felhozta a Beatrix kacérságainak száz apró áruló jelét. Beatrix nem tagadott. Most már úgy is mindegy, megvall mindent. Igenis, kacérkodott. Sokkal többet, mint amennyit a férje tud. Mert mindenáron féltékennyé akarta tenni a férjét. De Mátyásnak csak a hiúsága féltékeny, a szerelme nem. Hangja lassanként halk lett, meleg és duruzsoló. A mécses már kilobbant. Ott voltak vaksötétben. Mátyás fogta a régóta nélkülözött hitves két vállát. Egyre közelebb húzódott. S mint aki fejét szédülten elvesztve a vékony útról lezuhan a mélységbe, úgy ért oda a szája az asszony szájához.

Utolsó gondolatával még lenézte és megvetette magát. Aztán a gyalázat dühös örömevel szédült bele a boldogságba.

Világos reggelig beszélgettek a vaksötétben. Beatrix zokogva vallott szerelmet. Megígérte, hogy soha többet ilyen gyermekes örülségre gondolni sem fog. Aztán rimázkodva kérte Mátyást, várjon még egy-két évet, s csak aztán törődjék bele a gyermektelenségbe. Aztán kedvesen és szelíden ígérte meg, hogy az ünnepségeken részt vesz és Jánoskához tüntetően kedves lesz. Végül mint két szerelmes gyermek, úgy lopódtak vissza az ébredő folyósókon át a közös ágyasházba. Az érsek nem volt sehol.

Mátyás alig aludt valamit. Sok dolga volt dél előtt. Mikor Váradi Péter korán megjelent dolgozószobájában, csak ennyit mondott:

— Királyné mend az cerimóniakon részt veénd. S János herceggel ugyan nyájaskodnia parancsoltam.

Péter érsek nagyot nézett.

— Úgy. S büntetési mi lészön?

Mátyás hangosan rárivallt.

— Micsoda? Mi közöd véle? Te vagy az király itten?

De ugyanakkor érezte, hogy arcát elfutja a pirosság. Megalázottnak, nyomorultnak, férfiatlannak érezte magát. Először életében, negyvenhárom éves korában.

VIII.

A királynak sokszor jutott eszébe egy saját mondata. „Csak a szeretőm lehetsz, a feleségem nem.“ Ezt mondta a bámulatos és képtelen szökési terv éjszakáján Beatrixnak. S utána gyakran visszavért tünődései közepette erre a gondolatra. Szülei makulátlan családi életet éltek s őneki azt a családi életet adta a sors, hogy aki igazán a fia volt,

azt nem tekinthette törvényes fiának, aki pedig törvényes hitvese volt, ahhoz most már a csillapíthatatlan és gyógyíthatatlan érzéki ragaszkodáson kívül semmi bensőség nem kötötte.

Mikor a kibékülés illatos és buja köde elszállt agyáról, órákat töltött azzal, hogy tisztázza maga előtt Beatrix érthetetlen szökési kísérletét. El kellett hinnie a hihetetlent: Beatrix csakugyan el akarta hagyni az országot, hogy Ulászlóhoz menjen. Talán volt a pápától titkos ígérete, hogy házasságát megsemmisítik. De ez is lehetetlennek tetszett. Talán csakugyan dacból akarta felkínálni magát, hogy megkísértse anyává lenni. S ez a gondolat, bármilyen borzasztó volt is magában véve, mégis valami enyhülést adott neki, mert a logika mondvacsinált okfejtéseivel azt a következtetést vonta le belőle, hogy Beatrix mégsem csalta őt meg Olmützben Ulászlóval. Máskor voltak pillanatai, mikor tisztán vélte látni, hogy az asszony már régóta és rendszeresen csalja. Talán abban a reményben, hogy valaki egyszer mégis csak anyává teszi. S ez a gondolat úgy megrendítette a töprengő királyt, hogy belerázkódott. Irtózott attól, hogy trónjára tudtán kívül kakukfiók kerüljön. S így jutott el lassanként oda, hogy most már titkon annak be nem teljesüléséért imádkozott, amiért eddig annyi hasztalan imát mondott s annyiszor könyörgött Kapisztrán közbenjárásáért. Most már érezte, hogy ha Beatrixnak gyermeke születnék, a kétségek, gyötrelmek, faggatások poklába kerülne. És ha a gyermek úgy hasonlítana hozzá, mint egyik tojás a másikhoz, Beatrixnak akkor sem tudna hinni többé. Most kezdte megérteni azokat a házaspárokat, akik kutya-macska módján élnek, nyilvánosan is veszekednek és sértegetik egymást, tekintetökből árad az egymás lenézése és gyűlölete, mégsem szakadnak szét egymástól. Megértette az ilyen párok végzetes titkát, amely az övé is volt, az elvarázsoltsághoz, az elátkozottsághoz

hasonló testi kapcsolatot, amelyet emberi erővel szét-tépni nem lehet.

Beatrix hamarosan visszaszerezte magának házaseletökben az erőszakos befolyás fegyvereit. Az osztrák háború ellen indított szívós támadását is újra kezdte és most már Ranzano, a nápolyi követ, teljes erővel segített neki. A zsidók ellen is rendszeresen dolgozott, olasz honfitársainak szekerét is szorgalmasan toltta. Giovanni esztergomi érsekségének elismertetését minduntalan szóba hozta. Örökös pénzzavarai folytán anyagi kérései is lépten-nyomon akadtak. De János herceget kénytelen volt túrni az udvarnál. Mátyás gyakran áthivatta a fiát, rendszeres napokat jelölt ki, mikor a fiúnak a királyi asztalnál kell étkeznie, minden külföldi előkelőségnek első dolga volt a fiát bemutatni. Beatrix igyekezett színlelni a jóságos mostohát, de minden szaván, minden tekintetén meglátszott, hogy a gyermeket feneketlenül gyűlöli. És különös volt megfigyelni, hogy maga a fiúcska nem viszonzta gyűlölettel a gyűlöletet. Látható igyekezettel kísérelte meg elnyerni Beatrix jóindulatát, kedveskedett neki, figyelmes volt hozzá, rideg megjegyzéseire egy türelmes kis bölcs mosolygó szelídségével válaszolt. A Borka csodálatos önzetlensége, türelme és önmegtagadása sugárzott róla. Mátyás tudta, hogy Borka és Jánoska mindennap órákat töltenek együtt tanuk nélkül. Hogy ilyenkor miről volt szó, azt senki sem tudhatta. Apa és fiú között soha erről szó sem esett. De azt tudni lehetett, hogy a gyerek mélységes imádatlással szereti anyját. Gyakran használt kifejezéseket és egész mondatokat, amelyekben Mátyás hirtelen ráismert a Borka gondolkodási módjára. Nem lehetett másként, mint hogy a fiú minden apróságról hűségesen beszámol édesanyjának, az pedig a maga átszellemült módján lelkére köti, hogyan viselkedjék. A király meglepett emberi tisztelettel szemlélte fiában a Borka lelke nyomát. Mindig ne-

mesnek és előkelőnek ismerte hajdani kedvesét, de ezek a tulajdonságok most bámulatra érdemes emberi nagysággá emelkedtek előtte. Most kezdte igazában megismerni a boroszlói leányt, mikor már évek óta nem látta. De házasesetének fülledt gyötrelmei között sem sírta vissza. Beatrix úgy élt benne, mint a vérkeringésébe került méreg. Nem küzdhetett ellene, csak csodálkozva vizsgálhatta magában a szerelem rejtelmességét, azt az érthetetlen ösztönt, amely elfordul a jóságtól, hűségtől, odaadástól és vadul kapaszkodik a hűtlenségbe és hazugságba.

Beatrix nyilván most jött rá fejlődő asszonyi tehetségeivel, hogy férje mellett csakugyan nem feleségnek, hanem szeretőnek érdemes lennie. Kissé hízni kezdett, de még mindig szép maradt. És most már egyre nagyobb gonddal kendőzte, ápolta, illatosította magát, drága fürdőket kevert, pazar ruhákra és főként fehérneműre szórta a pénzt. Férjének csókjait olyan lelkes igyekezettel szolgálta, mint ahogy a harctéri katona akarja magát kitüntetni vezére előtt. Mátyás most már semmire sem becsülte benne a feleséget, de a szeretőtől ördögi örömeket kapott. S ha a feleség folytonos kéréseinek, udvari ármányainak, pártfogásainak, hízelgő zsarolásainak ellent tudott volna állani, a szeretőtől alig tudott megtagadni bármit is. Fridrikkel makacsul folytatta a háborút és fiát rendszeres tervvel szoktatta az udvarhoz. Ebben a két kérdésben nem ismerte a tréfát. De minden más dologban pocsékoló gavallérsággal jutalmazta vágyainak tündöklő szolgálóját. Rögtön kibékülésök után kiadta a parancsot, hogy hajót építsenek Beatrixnak. Szórakozó hajót, Dunán úszó kis palotát, pazar berendezéssel, kárpitokkal, szőnyegekkel, heverőkkel, ragyogó ebédlővel, drága képekkel. Nyárára el is készült a mesébe való alkotmány. S mikor először megjelent fáklyáival a vár alatt s a fedélzetre hágó királynét és kíséretét a

csepeli cigányok zenéje fogadta, Beatrix elsírta magát a látvány szépségétől és örömétől. A Duna szí-
nén millió csillag sziporkázott, a fekete víz álmo-
dozó locsogással verte a bárka oldalát, a nyári este
kimondhatatlanul szép volt.

— Köszönöm, — rebegette boldogan.

— Ne köszönd. Szeress.

Az olaszoknak jól ment soruk, a zsidóknak an-
nál rosszabbul. Beatrix feltette magában, hogy Reb
Akiba Kahent elüldözi Budáról. És elüldözte. A
zsidó főpap szedte népes családját és elköltözött
Prágába. Nardella és férje földbirtokot kaptak.
Aversa tovább is ott maradt a királyné szolgálata-
ban, noha a szökési tervben részt vett. Francesco
úszott az udvari élet gondtalan örömeiben. És egy
napon megjött a hír, hogy a pápa Mátyás szívós
szorgalmazására megerősítette Giovannit az eszter-
gomi érseki székhelyben. Ezzel ismét külföldi állampol-
gár került egy dúsgazdag főpapi stallumba a tör-
vény rendelkezése ellen. De senki még csak pisz-
szenni sem mert. A király az elfolyt huszonöt év
alatt teljes és tökéletes hatalmat szerzett magának.
Tetteinek nem akadt bírálója, a zászlósurakat szem-
intésével kormányozta. Az örvendetes hír után meg-
jött maga Giovanni is. A nápolyi király harmadik
fia, a huszonöt éves bíbornok, óriási pompával be-
vonult Esztergomba.

De az osztrák háború folyt. A király mindennap
szorgalmasan dolgozott két bizalmasával, Stein
Györggyel és Váradi Péterrel. Hiába könyörgött
Beatrix, hiába érvelt Ranzano és hiába jött az új
nuncius, Castello püspöke harmadiknak, Mátyás
nem tágított. A pápai követ először a császárt láto-
gatta meg, onnan jött Budára. És tárgyalás közben
valami olyasféle megjegyzést tett, hogy az ilyen
évekig tartó méregdrága hadjárat belső forrásai
úgyis előbb-utóbb kiapadnak.

— Igen, — bólíntott a király, — híreim vannak

róla, hogy a császár az én pénzem fogytában reménykedik. Ezt mondta eminenciádnak is, fogadok.

— Nem tagadom, mondott ilyesmit.

— Úgy. Hát jöjjön most velem. Éppen meg akarok tekinteni valamit, velem tarthat.

Kivitte a nunciust a könyöklőre. Onnan le lehetett látni a Dunával ellentétes oldalra. Lent a völgyben hosszú menet tűnt fel. Nyüzsgő sokaság hajszolt lovakat, a menetet bámész tömeg vette körül.

— Mi ez, — kérdezte Castello püspöke, — nem tudom kivenni.

— Ha jobban odanéz eminenciád, tizenhét óriási ágyút fog látni, mindegyiket tizennyole ló húzza. Ezeket most küldöm osztrák földre a hozzájok való hadianyaggal és legénységgel együtt. Most jöjjön velem tovább.

A nagy palota útvesztőjében, zeg-zúgos utakon, levitte a nunciust a kincses kamrába. A termek vég nélküli során mentek keresztül. Csupa aranyedény, csupa drágakő, csupa gyémánttal és gyönggyel ékes ruha, fegyver, lószerszám. Kelyhek, tálak, szobrok, mind arany és ezüst.

— Ez megdöbentő vagyon, — hüledezett a nuncius, — hány szekér tudná ezt elvinni?

— Megmértük. Ötven.

A nuncius megnémult. De másnap megint jött új érvekkel felfegyverkezve. Hogy nem méltó egy Mátyásnak a császárral harcolni. Az oroszán nem harcolhat ilyen elvéhédet egérrel. Aztán meg célszerű volna Fridrik feltételeit meghallgatni. Sőt az igazi az lenne, ha Mátyás és Fridrik személyesen találkoznának.

— Helyes, — felelte Mátyás, — én úgyis indulok sereggemmel Ausztriába, a császár megvárhat, ha akar.

A pápa követe nem nyugodott. A legkülönbözőbb béketerveket eszelte ki. Beatrix, Giovanni, Ranzano valamennyien segítettek neki. A király

reggeltől estig, sőt olykor éjjel is, ostromlott várnak érezte magát. De állta az ostromot. Elhatározással is, türelemmel is. Az érveket végighallgatta, aztán kijelentette, hogy Fridrikkel nem köt békét, ha a mennybolt leszakad, akkor sem.

Ilkusz, az udvari csillagjós, azt jövendölte volt még a télen, hogy a közeli időkön belül négy uralkodó fogja életét elveszíteni. Mátyás ügyet sem vetett rá. Olyan kétségtelennek tudta, hogy ő élni fog és Bécszet el fogja foglalni. Tavasszal csakugyan meghalt Edvárd angol király. Öccse, III. Richárd követte a trónon, hír szerint púpos, nyomorék, rettentő szörnyeteg, aki azzal kezdte uralmát, hogy Edvárd két fiát kivégeztette. Kevéssel utóbb meghalt Lajos francia király, akit tizenhárom éves fia, VIII. Károly követett. Még hátra volt két uralkodó, akinek a csillagok szerint meg kellett halnia. És Beatrix most teljes erővel erre a jövendülésre vetette magát. Szörnyű álmokról panaszkodott és rimánkodott a királynak, ne menjen háborúba, mert ott vész s akkor ő is elemészti magát. Ez sem használt. Mátyás nevetett. Ekkor érdekes és riasztó hír érkezett Budára. Prágában kitört a forradalom Ulászló ellen. Mátyás a részletes jelentéssel azonnal Beatrixhoz sietett.

— Ide hallgass, nagy ujság van. Prágában forradalom ütött ki. Akarod a részleteket hallani?

Beatrix élesen felsikoltott.

— Ulászló meghalt?

Mátyás erősen figyelte az asszonyt, akinek rögtön megeredtek könnyei.

— Várjál türelmesen. Ulászló, mint tudod, pápai nyomás következtében régóta üldözi a kelyheseket, ami elég okatlan dolog, mert ezt a dolgot másképpen kellett volna megfogni. Ne türelmetlenkedj, már mondom. A nép már régóta a végsőkéig el van keseredve. Nemrégiben új kolostort építettek Prágában, ez volt a pohárban az utolsó csepp. A

nép fegyvert ragadott és elkezdte öldösni a más vallásúakat, katolikusokat is, zsidókat is. A város-házát megostromolták, a bírót és néhány tanácsurát agyonverték. Megtámadták Ulászlót is. A főkancellárt és a kincstárnokot a palotában találták, ezeket megölték. Ulászló menekült. Hitvány, pizsok lengyelnek szidták, utána lőttek.

— Meghalt? — kérdezte Beatrix most már szilárdan, de még sírva.

— Várjál. Prágából Kuttenbergbe menekült. Illetve csak szeretett volna. A kaput lezárták előtte. Erre mi történt vele? Nos? Nem halt meg. Sírva fakadt. De miért fakadtál sírva te? Megint oldalfájásod van?

— Gonosz vagy, Mattia, utállak. Én azért sírtam, mert ha Ulászló meghal, az a harmadik uralkodó és akkor már csak te vagy hátra. Téged féltetek, érted sírok. De te gyanúsítással fizetsz. Menj, látni sem akarlak.

Mátyás vállat vonva ment vissza dolgaihoz. Szidta magát, hogy ilyen esztelen kísérletekre vállalkozik. Az igazat megtudni ugyanis lehetetlen. Egy idegen lélekbe nem láthat bele, csak az Isten. Nagyot sóhajtott és hívatta Váradí Pétert és Stein Györgyöt. Steint mindjárt elküldte a nemrég elutazott nuncius után: adja hírül neki a prágai forradalmat, ami újabb bizonytalanságot jelent és Magyarország számára még kevesebb lehetőséget, hogy Velence ellen forduljon. A törökkel pedig rendben van a szénája. Geréb Mátyás, a horvát bán, éppen most verte meg a törököket, még pedig nagy és jelentős ütközetben, aminek következményei bizonyára jelentkezni fognak.

Csakugyan jelentkeztek, erőteljes formában. Bajazid szultán előtt nem maradt titok, hogy trónkövetelő öccse, Dzsem, a magyar királlyal levelez. És meg tudta mérni azt a veszedelmet, amelyet egy nagy magyar sereg támadása jelentene Mátyás és

Dzsem közös vezérlete alatt. Egy téli napon török követ jelent meg Budán. Nem kisebb dolgot kínált Bajazid nevében, mint öt esztendei fegyverszünetet. A követ őszintén és józanul beszélt. Mátyás Fridrikkel folytat háborút, Bajazid Egyiptommal. Mindketten vállalhatnának egyéb bajokat is, de viszont mindkettejükre hasznosabb, ha kiki teljes erejével élhet. Öt év múlva, ha majd függő háborúikat elintézték és kipihenték magukat, majd megíut vitézül összemérhetik erejüket.

Váradai Péter elszörnyedt a török béke gondolatától.

— Felség, ebből elég vót. Hogy Hunyadi fiátul melly dógot vár az világ, ne feledjük. Öt esztendő azt töszi, hogy szultán száz évre felkészül. Ez Magyarország halála, felség.

Mátyás nem szeretett vitatkozni. Ettől rég elszokott. Kurtán felelt Péter érseknek is. Magában azonnal elhatározta, hogy a török békét megköti. Hiszen ez a béke pontosan egyezik az ő nagy tervével. Öt év alatt okvetlen elkészül Ausztriával, megválasztatja magát németrómai királynak, aztán félreteszi útjából Fridriket, császár lesz és rámegy a törökre Európa egész erejével, talán addig Dzsemet is megkapja. Akkor aztán jönnek a magyar világbirodalom békéjének dicső és gazdag évei. Helyzete most pontosan az volt, ami a cseh háború előtt. Akkor Vitéz János okoskodott. Sőt fellázította ellene az országot. Most Váradai Péter okoskodik. De ebből lázadás nem lesz.

Országos tanácsot rendelt Budára. Az urak megjöttek. De más világba érkeztek, mint hajdan. Az aranybulla országában rendíthetetlen akarátú, kemény zsarnok uralkodott. A főhivatalokban mind az ő teremtményei ültek. A hajdani hatalmas Hunyadi-ellenségek sorra kihaltak. A király minden hatalmat a kezében tartott és nem tűrt ellentmondást semmiben. Most is megnyitotta a korona-

tanácsot, röviden elmondta a békeajánlatot, s akkor olyan arccal szólította fel az urakat véleményadásra, hogy aki szólt volna, ettől már inkább ülve maradt. De egy ember nem maradt ülve. Főkanclárja, bizalmas tanácsadója, Váradi Péter. Nagy beszédet mondott, nyersét és keményet. Azt fejtette, hogy Ausztria meghódításának terve szép és dicséretes. De csak addig, míg életveszedelemmel nem jár. A békeajánlat életveszedelmet jelent. Magyarország már eddig is túlságos erőre hagyta kapni a törököt. Roppant nagy birodalom az, népanyaga kimeríthetetlen. Hunyadi János óta folyton szaporodik és szervezkedik. Még öt évet adni nekik, ez nem kevesebb, mint Magyarország tudatos öngyilkossága. A magyarok megérték, hogy a török feljött Váradig. Majd megérik azt is, hogy feljön ide Budára.

A beszédet halálos csend követte. Mátyás nem válaszolt rá, csak legyintett a kezével. Várta a következő felszólalót. Az a béke mellett beszélt, érvek nélkül, csak éppen mert a király nyilvánvaló szándékának hízelegni akart. Aztán a béke ellen szólt valaki, alázatosan, köntörfalazva, bocsánatot kérve. Most már egymás után álltak fel, béke mellett, béke ellen, de mind meghunyászkodva, a király arckifejezését lesve. Váradi Péter kemény és komor őszintesége egyedül maradt. Az alázatosak áradata elöntötte. A király szavaztatott, a koronatanács túlnyomó többséggel a török béke mellett szavazott. Mátyás felállt, a jelenlevők viharosan éljeneztek.

Dolgozószobájában a király odavetette az érseknek:

— Alul maradtál, érsek.

— Alul. Kibül nem következik, hogy igazam ne vóna. Mert így van ez: mastan ásjuk meg magyaroknak sírjokat. Ötven esztendő nem vetök belé, Magyarország a töröké. Mért? Mert sorát rossz szerint ejtjük. Mastan köllene rámönnünk az

pogányra, mastan. Marhánk, katonánk, álgyúnk bővibe. Ű, meg, Bajazid, az szerecsenyökkel kínlódik Egyiptusba. Mastan vóna könnyű elbírnunk véle. Akkort osztán, nem mondom, Fridrikre. De nem addig.

— Királynéval egy követ fűsz te, Péter, — tréfált a király.

— Nem mondhatnám. Királyomot én soha el nem hagyándom. Ű tötte vóna, ha résön nem vagyok.

Mátyás nagy lélegzetet vett. Először irgalmatlanul le akarta szidni az érseket. De ahogy ránézett, meggondolta. Kopott csuhában állott előtte Váradi Péter, mint az igénytelen becsületesség maga. Saját személyére annyit nem költött, mint egy kolduló barát, pedig a kalocsai érsekség jövedelmével rendelkezett. De nem akart semmit, nem kellett neki semmi. Babon, meg lencsén élt, csuháját akkor váltotta, ha misézett. Hű ember volt, szókimondó tanácsos és szeplőtlen hazafi. Hogy most a királyné szökési tervét, amelyről csak ő tudott, szóba hozta, az vaskos gorombaság volt, de azt nem lehetett tagadni, hogy Beatrix a nap minden órájában ármánykodott ellene, ő pedig soha nem tett megjegyzést a királynéről. Most először. Mátyás vállat vont.

— Ne csácsogj. Írjad szultánnak az induciát. Mi módon köll, jól tudod.

Váradi Péter némán kiment. Lenyelte a szégyent, hogy neki kell megírni azt a fegyverszüneti levelet, amelyet Magyarország öngyilkosságának tartott. A levelet átadták Bajazid követének, Mátyás pedig felkészült, hogy személyesen menjen Ausztriába. Nem használt Beatrix kérése és még az utolsó napon is megkísérlett rimánkodása: ne folytassa a háborút, még két uralkodónak kell meghalnia a horoszkóp szerint.

— A háborútól Budán nem fogok meghalni, —

felelte a király, — a harc vonalba nem mehetek. A pénz, amit a hetvennyolcas országgyűlésen öt évre szavaztak meg, lejárt. Új adó kell, új országgyűlés. Azonfelül a nádor nagyon beteg. Nem hagyhatok itt mindent. Ha csak az életemet félted, ne aggódj. Itthon maradok. De a háború folyik tovább.

Igy is történt, Mátyás a palotában ülte meg karácsony ünnepét. Aztán január közepén parancsot küldött Dávidházi kapitánynak, hogy indítsa meg Bruck ostromát. A Pozsony alatt összegyűlt új seregnek pedig megparancsolta, hogy menjen Bécs alá és zárja körül.

Ettől fogva csak a híreket kellett várni Budán. Dávidházi bevette Bruckot, a falakon maga volt az első. Neukirchen, Markenstein magyar kézre került. A Duna jobb oldalán sem lehetett Bécsbe élelmet vinni. Fridrik már nem volt ott, sőt már Grácban sem volt. Leányával együtt Tirolban húzta meg magát, ezzel is jelezvén, hogy fővárosát ugyan oda adja annak, aki be tudja venni, de makacsul állja a háborút akármeddig. A magyarok elfoglalták Hammersdorfot, s mire május elmúlt, már Klosterneuburgot fogták körül. Ez is elesett. Bécsben már nagy volt a szükség, a lakosság élelme folyton fogyott.

Ekkor olyan helyről jött rossz hír, ahonnan legkevésbé lehetett várni: Törökország felől. Bajazid seregei betörték Moldvába. Kiliát és Akjermánt, a két fontos helyet elfoglalták. Mátyás felháborodott levélben vonta felelősségre a szultánt, hogyan merészel a fegyverszünet alatt magyar hűbéruralma alatt álló kerületbe betörni, holott a magyar hűbérterületek is benne vannak a szerződésben. A levelet követtel küldte. Ez hozta vissza a választ is: a szultán nagyon csodálkozik Mátyás felindulásán, hiszen a hűbérterületek nincsenek benne a szerződésben. Ő biztonság okáért megnézte a szöveget. Nincs benne. Nézze meg Mátyás is.

A király megdöbbenve rendelkezett, hogy adják elő neki az itt tartott másolatot. A hűbéres területeket már olyan gépiesen vették be a kancellisták az ilyen okmányokba, akár csak a dátumot. Lehetetlen, hogy ne legyenek benne. Hozták az írást. A hűbérterületek nem voltak benne.

Mátyás kikelve magából, parancsolta színe elé Váradit.

— Te disznó érsek, mit töttél? Hun vagynak az levelből Moldva s az más földek?

Váradi meghökkenve vette át a levelet. Nézte. Elsötétült.

— Nem érthetöm. Kifelejtöttem nyilván. Alázatval instállom felségöd gráciáját.

— De kutya terömtésit, hát így kurtán-furcsán? Vigyázz, mert miként János érsek, mingyán ugyan járól!

A kalocsai érsek felkapta a fejét.

— Úgy nem járhatok. Vitéz más vót, én más vagyok. Király elcsaphat állásombul, kit elhagynom ugyan nagy kedvöm vóna magamnak is. De orcámat meggyaláznia ne akarja felségöd, kit nem érdemlöttem.

— Elhagynod kedvöd vóna? Eriggy. Eriggy Fridrikhöz, kit ellenöm védni akartál. Nyavalyás.

Váradit elhagyta a béketűrés. Hosszú ideje szenvedett a királyné lenyelt ármányai miatt. S most a török békében egész munkája rombadöltét látta. Elfutotta az indulat.

— Máskíppen az érsekvel, király! Máskíppen!

— Micsoda? Szólni mersz urod királyod ellen?

— Királyomhoz tántoríthatatlan vagyok, zsarnokot nem szógállók.

— No takarodj. Egy-kettő. Fridrikhez.

— Ne ingerelj, király, mert odamék. S akkort cifrája jön. Alkobb nekünk békességvel válnunk. Húzódok Kalocsára, ez odvarbul nem kérök. Taljánoknak való, nem derék magyarnak,

— Szád ne járjon, hé, — szólt a király remegve, felindultan.

— Aversával szólj ez hangon, király. Ha mersz.

— Hallgass, kutya!

— Micsoda? Kutya? Ezt is mondjad Aversának! Vagy dereka-riszáló feleségödnek, olasz cafatnak! Esköm az egy élő Istenre, hogy amaz Ulászló-dógot szétkiáltom mend Magyarországon, hogy seprűvel kergessék innen. Ha az dibdáb király nem bír véle. Férfi vagy te, király? Elmondom! El!!

Mátyás ráugrott az érsekre és már felemelte öklét. De az meg sem rezzent, csak nézett rá indulatban ragyogó szemével, konokul. A király leeresztette öklét. Csengetett.

— Két alabárdost! Érseköt elfogom. Várbörtönbe véle.

Váradi lerázta magáról a két fegyverest. Nem nézett vissza a királyra, ment közöttük szilárdan, egyenesen. A király egyedül maradt. Fáradtan leült asztalához és tenyerébe temette arcát. Megérte, hogy akadt Magyarországon, és pedig tisztességes és feddhetetlen ember, aki szemébe vágta, hogy nem férfi. Szemében a düh és szégyen könnyei jelentek meg. S ha az érsek indulatos esküjére gondolt, dühe és szégyene tízakkorára nőtt. Akkoriban a Beatrix szökési szándéka nem tudódott ki, legalább is minden látható nyom nélkül elmúlt. Jánoska születésnapja a királyné részvételével kitűnő rendben lefolyt, a botrány nem szivárgott ki. Most ez a vadember, ez szétkürtöli a szégyent a világba. Pedig megteszi, ha teheti, mert ennek meggyőződése van és tisztességes. És a királynéra joggal haragszik. Ennek örökre be kell fogni a száját.

Azonnal intézkedett, hogy megbízható ember vigye Árva várába az érseket. Az úton nem szabad beszélnie senkivel, vigyázni kell, hogy levelet ne csempészhessen senkinek. A fogságban tisztességes

szállást, élelmet és bánásmódot kapjon, de szólania senkivel sem szabad.

Beatrix kitörő örömmel hallotta a hírt. Rohant férjéhez, nyakába borult.

— Végre kidobtad ezt a hamis kutyát. Korábban kellett volna!

— Mondok neked valamit, Beatrix. Kevés ilyen derék és hű emberem volt egész életemben.

— És mégis lecsukatod?

— Mégis. Mert különben mindenki megtudja, hogy el akartál szökni Ulászlóhoz.

— Ölesd meg, — kiáltotta Beatrix, — azonnal ölesd meg!

— Jól van, most hagyj egyedül.

Másnap Giovanni jött be Esztergomból. Nagyon komolyan beszélt sógorával. A pápa nevében felkérte, hogy Váradit tüstént bocsássa szabadon. Mátyás a kérést röviden megtagadta.

— De hát mit vétett ez az ember?

Mátyás ránézett Giovannira. Az nem tudott semmiről semmit.

— Mindegy, hogy mit vétett. Kimondtam, így lesz. Ha a pápa maga jön ide, akkor is így lesz. Most pedig bocsáss meg, mert el kell mennem.

— Hova mégy?

— A fiamhoz.

IX.

Tavasszal meghalt a fiatal Kázmér lengyel herceg, Ulászló testvéröccse, ugyanaz, akit valaha Vitéz Jánosék meghívtak magyar királynak. Úgy lehetett magyarázni, hogy fejedelmi személy halt el benne, tehát a horoszkóp jóvendölése már csak egyet követelt. Ez a pápa lett. Nem volt megelégedve azzal a békével, amelyet a verekedő olasz államok Mátyás beavatkozása nélkül kötöttek egymással. Megütötte a szél, meghalt. Utódául egy hat-

gyermekes családapát választották a bíborosok, Giovanni Cibo bíborost, aki előbb világi pályán indult el, családot alapított, majd felesége halála után papnak ment. Azt rebesgették, hogy az egész konklávéf lefizette, úgy választották meg. A bíborosok mindenestre kikötötték, hogy fiait nem nevezheti ki a pápai állam egyik várának parancsnokává sem. Az új egyházfő a VIII. Ince nevet vette fel és uralmát azzal kezdte, hogy adófizetésre szorította Ferranta királyt.

Meghalt még valaki, akinek elmúltát nem mondták meg előre a csillagok: az öreg Guti Ország Mihály nádor elköltözött az árnyékvilágból. Huszonhat esztendeig szolgálta királyát a nádori székben, mint vakon engedelmes, hű szolga. Mátyás meggyászolta, Dóczi Orbánt tette nádorhelyettesül, aztán most már maga ment a haretérre, hogy Fridrik ellen átvegye seregei vezetését. Az új pápa ugyan váltig kérlelte, hogy csatlakozzék egy most már igazán megindítandó keresztes háborúhoz, de ő nem látott, nem hallott semmit. Ment nagy terve után, Bécs kellett neki.

A táborba magával vitte fiát is. Jankó vértet kapott, lovagi sisakot. Paripája előtt apród vitte a címet, amelyen semmi jele nem volt látható a törvénytelen származásnak. Beatrix tett ugyan megjegyzést erre, de Mátyás röviden válaszolt:

— Ha én megparancsolom, hogy a Duna felfelé folyjék, akkor a Duna felfelé fog folyni. János címere ez marad.

Ott lovagoltak az induló menetben apa és fia, hátok mögött elmaradtak a pozsonyi tornyok. A fiú hibás lábával is elég jól ülte a lovat, hideg és kényelmetlenség miatt nem panaszkodott. Apja folyton aggódó figyelemmel szemlélte, általában meg volt vele elégedve, de takarékoskodott a dicsérettel. inkább szólongatta:

— Igenyöst tartsad derekadot. Miféle királyfi, ki az lovat görbén üli?

Mert beszélgetéseikbe már belecsúszott az a szó, hogy királyfi. Ugolettinek meghagyta volt a király, hogy a fiúban észrevétlenül keltse fel az uralkodói ösztönt. De erre nem is volt szükség. Hunyadiné már megelőzte az apát is, a nevelőt is. Jánoska tudta, hogy apja után majd neki kell királykodnia Magyarország felett. Most már nyíltan beszéltek róla az udvarnál is, olykor a forma kedvéért hangoztatva azt a gyenge fenntartást, hogyha a királynénak fia születik, akkor a kis herceg utódlási jogai elesnek. De ezt a lehetőséget, magának a királynénak kivételével, már senkisémet vette komolyan. Csak olyanok akadtak, akik úgy tettek, mintha hinnének benne. Ilyen volt Bakacs Tamás, aki pályáját a királyné kegyeire és hajlandóságára alapította. De ő is csinyján viselkedett. A kis hercegben az udvar a trón örökösét kellett, hogy lássa.

A gyerek boldog volt, érdeklődő és eleven. Most látott először hadat. Apja szüntelenül magyarázott neki. Mutogatta a fegyvernemeket, amelyek elvonultak mellettük, ha megálltak a kísérettel. Magyarázta neki, hogy miről lehet megismerni a zsoldosok nemzetségét. Hogy az ágyút hogyan szállítják. Hogyan vernek sátort. Hogyan tisztítják a lovakat. Melyik ponyva alatt van ágyúgolyó és melyik alatt puskapor. A fiú élénken figyelt és maga is sokat kérdezett.

Korneuburg volt az első ostrom alatt álló vár, amelyet elértek. A királyi sátrat felállították s benne két hálóhelyet vetettek. Mátyás azonnal fogadta az ostromló kapitányok jelentését. Azok beszámoltak róla, hogy a várban lóhúst, macskahúst és megfőzött bőröket esznek, az őrség már nem soká tarthatja magát. A császár elrendelte, hogy a még hatalma alatt álló városokban mindenütt miséket mondjanak és körmeneteket tartsanak a vár érde-

kében, de ezek nyilván kevés foganattal jártak. Az ostrom most éppen nem is folyt, mert a védő őrség fegyverszünetet kapott azzal a feltétellel, hogy ha záros határideig nem érkezik felmentő sereg, a vár megadja magát. És felmentő sereg nem érkezett. Helyette Mátyás táborába érkezett új sziléziai sereg, valamint megjöttek azok a csapatok is, amelyeket eredetileg Moldvába küldött a török ellen, de miután Váradi szerencsétlen fogalmazása kiderült, Mátyás ezt a haderőt is Ausztriába rendelte. A vár a kitűzött határnapon, december elsején megadta magát. De király még nem vonult be. Csúnya, hóviharos idő járta. Ő pedig a fia kedvéért szép, ünnepestes bevonulást kívánt, tiszta időben, napfényesen csillogó fegyverekkel, tömérdek nép sorai között. Három nap mulva kisütött a nap. A bevonulást nagy dísszel, zászlósan, zeneszóval megtartották. A nép kíváncsian mutogatta egymásnak a nagy és híres király kicsiny fiát. János nyájasan, de büszkén tisztelgett a tüntető lármára, ahogyan apja megtanította.

A városban szállást foglaltak. Mátyás holmiját tüneményes gyorsasággal állították fel egy palota kiürített szobáiban. Kis idő mulva már megkezdhetette a kihallgatásokat. De előbb maga elé ültette a fiát.

— Idehallgass, Jankó. Mastan egy lovag jöend bé. Fontana nevezetű, kit immár esmérsz. Gabriele bíborosnak onokaöccse. Milánóba küdöm, hogy nékd arát nézne. Ki uralkodik Milánóban, halljuk?

— Giangaleazzo Sforza herceg, ki mellett kormányoz nagybátyja, Lodovico Moro.

— Jól vagyon. Ez Sforza hercegnek vagyon Bianca testvéri, kellemetös hercegnőcske, európai odvarok minden hercegnőjei közt legdúsb, leggazdagabb. Ezt vöszöd, fiam. De ez dologrul akárkinek ha elejtsz egy árva szót is, mentön agyonvágalak. Olyan titok ez.

— Igenis, uramatyám.

— No. Lássuk Fontana uramot.

Csengetett. Alabárdos ajtót nyitott, belépett a diplomata, bizalmas küldetések megbízható mestere, akit Beatrix nem szívelhetett, mert ez többet tudott, mint ő. Fontana mély meghajlással köszöntötte előbb a királyt, aztán a herceget. Majd pedig átvette azt a piros pecsétetes levelet, amelyet a király most vett elő záros ládikából.

— Mikor indulsz, Francesco? — kérdezte olaszul a király.

— Akár ma, felséges uram.

— Jó lesz még ma. Valamit még mondanom kell. Ha Lodovico hercegnek előadod tervemet, ő esetleg felveti azt a kérdést, hogy mi lesz János herceg helyzete, ha Beatrix királynénak fia születik. Erre azt fogod felelni, hogy ez majdnem kizárt eshetőség. De ha mégis beteljesednék, ami hő óhajunk mindnyájunknak, akkor az újszülött csak a magyar koronát kapja, János herceg pedig cseh király lesz és Ausztria hercege. Mert a Habsburgok trónját is neki szándékozom adni. Azonkívül megtartja azokat az uradalmakat és várakat, amelyeket most is bír. Az maga fejedelmi vagyon.

— Igenis, felség. A jegyzék nálam van már.

— Jól van. Egyáltalában biztosítsad a milánói udvart a felől, hogy minden körülmények között biztosítani fogom a fiamat, mert úgy szeretem, hogy a szemem fényét is odaadnám érte. Ezt így mondd.

— Igenis, felség.

— És el ne felejtse emlékeztetni a családot arra a meleg, személyes barátságra, amely a néhai Sforza herceget boldogult atyámhoz kötötte. Most elmehetsz. Még ma indulsz.

Fontana mélyen meghajolt kétszer. Aztán elment.

— Megértötted, fiam?

De Jánoska nem tudott felelni, mert sírt. Apja

szeretetének ilyen erőteljes kijelentése megindította érzelmes gyermeki szívét. Odaugrott Mátyáshoz és átkarolta a nyakát. Szólni nem tudott. S az apa, aki először rendre akarta utasítani a puhaságért, maga is átadta magát a megindultságnak. Magához szorította a gyereket és jobbról-balról megcsókolta. Aztán megsímogatta finom haját és szemébe nézett.

— Az szeretetöt nem ingyér adom. Megszolgálad. Ügyeközz, dógózz, tanulj. S még egy dógot. Odvarnál fogod hallani, hogy királyné bátyjának, Federigo hercegnek jányát kéne feleségül vönnöd. Bólints, ha hallod, mit se tudj. Megértötted? Ez milánói szándékomot királyné ne tudja. Okos fiú vagy, többet nem mondok.

Jánoska szipákolva bólogatott. Aztán visszaült a helyére. A király folytatta a kihallgatásokat. Fia végig ott ült, hogy tanuljon. S a kihallgatások most sokkal lassabban mentek, mert Mátyás némely részletet a fiú kedvéért tövirül-hegyire elmagyaráztatott.

Korneuburgból, átkelvén a befagyott Dunán, Klosterneuburgba vonultak, onnan pedig már Bécs felé. Wäringben megállapodott a király, ezt tette főhadiszállásának. A város ostroma megindult. A hidat három erősség védte, jól felhányt földsáncok. És Jánoska meglátta az első ütközetet. Apja serege megtámadta a sáncokat. Kettőt mindjárt meg is vettek, de a harmadikat keményen védte a császári parancsnok, azzal nem boldogultak. A gyerek végignézte a visszatérő sebesülteket, szörnyű sebeiktől majdnem elájult. S mikor egy átdöfött ember ott halt meg előtte, hányni kezdett. Apja csak legyintett. Majd megszokja.

Bécsben is fogyott az élelem. Fontos volt, hogy a város ne juthasson új szállítmányokhoz. Mátyás erős láncot húzatott át a folyó felett. De egyszer csak négy eleséggel rakott hajó jelent meg a vízen. Teljes erővel eveztek is, a Duna sodra is segítette

őket: a láncc elszakadt. A hajók tovább úsztak Bécs felé, a magyar ágyúk nem tudták őket eltalálni. Mátyás rengeteg hordót rakatott meg kövekkel, s azokat a mederbe süllyesztette. S a mesterséges zátony fölé most már három láncot húzatott. Közben szárazföldön is folyt a harc. Egy vékony vonalra Bécsnek még összeköttetése volt a szomszéd vidékkel. Ezt a vonalat megtámadták a magyarok és elfoglalták. Bécs körülzárása teljes lett. És január huszonkilencedikén déli tizenkét órakor, hogy a Nándorfehérvárra emlékeztető óra jó előjelnek számítson, eldördültek az első ágyúk. Jánoska maga sütött el egyet, kanóccal a kezében, apja felügyelete alatt.

Erre megjött a békeajánlat. A császár elküldte Pruschenck nevű emberét, hogy lépjen érintkezésbe Mátyás egyik morva bizalmasával, Schwarzenberg Jaroslávval. Hátha lehetne valamit csinálni. Semmi másra nincs szükség, csak ismerje el Mátyás a huszonhárom évvel ezelőtt kötött szerződés értelmében a Fridrik, illetve Miksa főherceg magyar trónutódlását. Az a szerződés ugyanis kimondja, hogy amennyiben Mátyás törvényes utód nélkül halna el, a magyar korona Fridriket illeti. Törvényes fia pedig mindeddig nem született.

— De még élek, — mondta a király a jelentéstévé Schwarzenbergnek, — és még lehet törvényes fiutódom. Másodszor pedig abban a szerződésben nincs szó törvényes, vagy törvénytelen születésről. Csak fiutódról. Fiutódom pedig itt ül mellettem. És élek. És egészséges vagyok.

— Felség, — mondta zavart mosollyal a morva úr, — kellemetlen erről beszélnem, de talán jobb, ha elmondom. Fridrik császár megcsináltatta felséged horoszkópját. A horoszkóp azt mondta, hogy felséged rövidesen...

— Meg fogok halni. Butaság. Eszem ágában sincs meghalni. Most menj és számolj be tárgyálá-

sodról teljes részletességgel János püspöknek. A választ majd megírom. Hozzád fogom címezni, hogy add át Pruschenck úrnak, hogy adja át a császárnak. Én a császárral nem állok szóba. Akarsz még valamit?

— Igen, felség. Személyes ügyben. Felségednél ellenem ármánykodni fognak. Akármit hall rólam felséged, azt ne higye el.

— Úgy. És miért gondolod, hogy nálam el akarnak gáncsolni?

— Mert itt reggeltől estig nem folyik másról szó, mint a magyar trónutódlásról. Én pedig János herceg lelkes hívének vallom magamat. Mások nem hívei a hercegnek.

Mátyás ránézett Schwarzenberg Jaroszlávra.

— Én itt mindenkinek a veséjébe látok. Elmehetsz.

A levelet maga diktálta aztán. Hevesen, haragosan, gorombán.

...Nyilván tudjuk és értjük, hogy a császár és övéi semmi másban nem reménykednek, csak halálunkban, ezt sóváran várják és mindent erre az egy kockára tesznek fel. Azonban nagyon meg fognak csalatkozni, mert nagy bajukra és kárukra meglátják, hogy nemcsak igen soká fogunk élni, hanem életünk az ő számukra elviselhetetlen lesz. S ha már ilyen örömmel és vágyakozva várnak halálunkra, ajánlatukra nem is lehet semmi válaszuk, mert jövődő barátságunknak semmi alapját nem láthatjuk. Ha a császár módot tudott volna mutatni, amire valami reményiséget alapíthattunk volna az egész kereszténység dolgában, és országunk dolgában is, amely annyi esztendőn át állott helyt a török ellen, örömmel hajlandók lettünk volna ő császári felségével megegyezni. De mivel ez nem így van, ők a mi halálunkban reménykednek, mi azonban

élünk és Isten segedelmével az ő nagy bosszúságukra még soká akarunk élni, ennél fogva nagy szorgalommal fogunk azon igyekezni, hogy a Nestoréhoz, vagy Matuzsáleméhoz hasonló hosszú életünk az ő számukra rendkívül kellemetlen, nehéz és káros legyen. Kelt Bécs alatti táborunkban.

Mikor a levelet elolvasta, úgy találta, hogy az nagyon mérges és sértődött. Nagyon mutatja, mennyire bosszantja őt, hogy halálát várják. De azért nem változtatta meg a levelet, elküldte így. És az ostromot hevesen folytatta. Néhány napra ugyan el kellett mennie Korneuburgba, mert értesítették, hogy Bajazid szultán követséget küldött hozzá, s azt kellő fénnel el akarta fogadni, de miután fiával együtt meghallgatta a törököket és a moldvai félreértést tisztázták, megint visszatért Bécs alá. Az ágyúk szüntelenül szóltak. Most már elesett a harmadik földvár is. A híd a magyaroké lett. Most már lehetetlen volt Bécsbe élelmiszert csempészni.

Mialatt a tűz éjjel-nappal rontotta a falakat, a király kiszakított egy seregrészt és elment Ebersdorf ostromára, mert nyughatatlan és haragos tettvágya mozgást kívánt. A királyi sátrat nem vitte magával. Fiával együtt egy parasztviskóba költözött. Második éjjel rettentő robajra ébredt. Vályog és szalma hullott rá. Egy szempillantás alatt felugrott fekvőhelyéről és első gondolatával fiát kereste. A lehulló szalma meglobbant az éjjeli méceses lángján. Annak világánál látta Jánoskát rémülten felugrani. Kézen ragadta és kifutott vele a viskó elé. A vályogos ház tetejét ágyúgolyó szakította be. Meg is ölhetne volna akár őt, akár fiát. A robajra a környezet is felébredt. Futkároztak, kiabáltak a sötétben. Zúrzavaros lárma hallatszott, fáklyák imbolyogtak.

Egy másik viskóban beszéltek meg az ágyúgolyó esetét. Mindenki Jánoskát tudakolta. Az érdeklődők

kezet csókoltak és szerencsét kívántak neki, alig tudtak mozogni egymástól a szűk parasztszobában.

— Nem véletlen vót, — mondta jelentőségteljesen Bakacs Tamás, — jól célozták az várbul.

— Badarság, — vélte a király, — várbéliek nem esmérik szállásunkot.

— Ha akada, ki béarulja, esmérik.

— S ugyan ki?

— Szép özvegyé ez vár, felség, — mondta Bakacs vállat vonva, — sok gavallérjai vagynak az ilyennek.

— Ne szólj bolondot, — vágott közbe egy kapitány, — iszen közönségösen tudatik, hogy ez özvegy szeretője Schwarzenberg Jaroszláv.

— Ugyan ugye, — csodálkozott Bakacs, — nem tudám ezt.

Mátyás élesen ránézett Beatrix hű emberére, Bakacs Tamásra.

— Jaroszláv úrban miként magamban, úgy bízik. Ezt elmédben vésjed. Mastan alunni.

De csak lefeküdt az új hálóhelyen fiával együtt, aludni nem tudott. Beatrixra gondolt, a szívós és konok, az imádott és gyűlölt asszonyra, akinek még ide is elér ármánykodó szándéka, a János ellen folytatott külön háborújának ravasz hadimozdulata. Ez a Bakacs a János-ellenes párthoz tartozik. Vannak sokan. Szapolyai István is. Bátori István is. Még Dóczi Orbán is, aki különben olyan derék és önfeláldozó ember. Még a Geréb-rokonságból is ketten, Péter és Mátyás. Ezek nem arra a távoli időre építenek, mikor János a trónon fog ülni, hanem a jelenre, a királyné mostani erejére és befolyására. A legegyszerűbb lenne kihajigálni őket egytől-egyig, akár le is csukatni őket hét lakat alá. És Jánost hivatalosan trónörökössé választani az országgyűléssel. De ez lehetetlen. Beatrix keze mindenben benne van, lassanként pártot szervezett magának, külön erő az országban. Még így is el lehetne bánni vele, ha nem lenne egy mindennél nagyobb ereje: az a lobogó

és dühös vágy, amely most is megremegteti a királyt az ebersdorfi vár alatt a vályogviskóban, mialatt fia szabályos lélegzete hallatszik mellette.

Ebersdorf harmadnap megadta magát. Mátyás ment vissza Bécs alá. Ott nem jó hír várta. A várbeliek egy kirohanása sikerült, hatvan erődépítő munkást levágtak, az ostromgépek fatelepeit felgyújtották. A király összeszorította a fogát és nagyot lélegzett. Rögtön gyorsfutárokat küldött haza. Még katonát, mennél többet. Kissé tünődött, kiket jelöljön vezérekül. És hirtelen Ujlaki Lőrinc herceg jutott eszébe. Jobb, ha itt van, mint a királyné körül.

Husvétkor megjött Ujlaki Lőrinc az új sereggel. Az ostrom tervét átcsoportosították. A király seregrésze a Schottentort és a Werdertort fenyegette. Az ágyúk keményen dolgoztak. Tűzesóvákat vető új ostromgépeket állítottak fel, Bécs több helyen égett. Ha a tüzet egyik helyen eloltották, két új helyen lobbant fel. S a fegyverek mellett dolgozott a pénz is. Naponta több kém osont ki a városból. Egyre biztatóbb híreket hoztak. A falakon túl már macskát, egeret és patkányt esznek a bécsiek. Egy mérő liszt ára százhat arany, egy font lóhúsért hatszor annyi súlyú rézpénzt adnak. A lakosság zúgolódik, tüntetéseket rendez és zavarog. Lorenz Haiden polgármestert és Tenek városbírókat meg is ölték. A vezérek már csak azzal tudják a polgári lakosságban a lelket tartani, hogy Miksa főherceg közeledik a burgundi és német felmentő sereggel. De már ez sem sokáig használ. A nép bámulatos híreket terjeszt Mátyásról. Vannak, akik megesküsznek, hogy látták a Drei Raben-fogadóban kerékgyártónak öltözve, mások parasztruhában látták tojást és vaját árulni.

Végre május tizennegyedikén, egy szombati napon békeküldöttség jött a várból. Papok, majdnem egytől-egyig a bécsi egyetem tanárai, egy prépost, a karmelita perjel és hat előkelő polgár. A király

terített asztalnál várta őket, jobbjá felől fiával. Ebéddel kínálta a kiéhezett követeket, úgy beszélgett velök. Azok a békés lakosság nevében rimáncodtak, hogy a király kímélje meg a várost és forduljon Ausztria egyéb részei felé. Mátyás igen kegyes volt hozzájuk. Azt felelte, hogy hat napi haladéket ad nekik, addig a feltétlen meghódolást gondolják meg.

Egy hét múlva megint jöttek a papok. Arról panaszkodtak, hogy ők megadnák már magokat szívesen, de a fegyveres őrség makacskodik. S ők tulajdonképpen békét közvetítenek két ellenség közt, magokat nem érezvén ellenségnek. Most már részletes tárgyalás indult. Huszonegyedikén végül megállapodtak abban, hogy ha június elsejéig nem jön Miksa főherceg a felmentő sereggel, Bécs megadja magát. Az őrség szabadon elvonulhat, a város szabadalmi épségben maradnak.

De az őrség már huszonnyolcadikán megúnta a patkányhúst. A kapuk kitérültek és Fridrik serege vánszorgott ki rajta. Mátyás azonnal futárt küldött Pozsonyba Beatrixhoz: jöjjön nagy kísérettel és teljes poggyással, Bécs az övék. De még aznap beküldte fiát a meghódított császárvárosba. Azt akarta, hogy János legyen ott az első. Hadsereggel felérő kíséretet adott mellé és rengeteg élelmiszert, hogy a bécsieket megajándékozza. A lovas sereg bevonult a Schottentoron át, élén díszruhás kürtösök között a tizenkét éves herceg. Apja előre megmagyarázta neki és kísérőinek, milyen nevezetességeket tekintsen meg, merre vegye útvonalát, hol pihenjen napközben. A gyerek csillogó szemmel, lelkendezve tért meg este a táborba. Hosszasan mesélte apjának az óriási város csodáit, az épületeket, az Istvántornyot, a kutakat, a tengernyi népet, az üdvrivalgásokat, a dicsőséget.

Június elsején Bécs hivatalosan megadta magát. A király magyar díszruhát öltött. Nyolcezer

fegyveres kísérte. A Stubentor irányát választotta. Ott a köhídon álltak Bécs küldöttei. Ezen, az új polgármester Leonard Frumau von Hirschau egyetemi rektor. Az összes dékánok. Johann von der Schotten prelátus. Klemens Klopfensteiner prépost. Az összes tanácsurak. Mind díszruhában, tündöklő arccal. Mert Fridriket gyűlölték, Mátyás pedig az egy esztendő ostrom nyomorúságának megszűntét hozta nekik. Abban a pillanatban, mikor Mátyás megállt a köhídon, hirtelen rendkívül erős szélvihar kerekedett. Azt a hatalmas magyar nemzeti lobogót, amelyet a király mellett vitt egy lovas, majdnem eltörte a vihar. S mikor a király lenyúlt lováról a bársonypárnára, hogy megérintse a város kulcsait, mély földalatti dörgés hallatszott és megrengett a föld. Egy pillanatig mindenki megdöbbenve nézett körül. De a földrengés, amely e csodálatos pillanatban isteni jelnek látszott, egyetlen lökés után megszűnt. A nép nem is törődött vele. A földrengésnél sokkal nagyobb dolog volt számukra az a hír, hogy a bevonuló sereggel teméntelen élelmiszer érkezik.

Rengeteg ember örömujjongása közepette, porfelhőt kavaráó erős szélviharban vonult a menet az István-templomba. Itt rövid Tedeumot tartottak s a hódító király címerpajzsát kifüggesztették. Aztán az egész menet indult a Burgba. Ott Mátyás belovagolt fiával a kapun. Könnyes volt a szeme az izgalomtól. Az ismerős ódon épület harmadszor látta őt. Először V. László foglyaként érkezett ide huszonnyolc esztendővel ezelőtt. Aztán mint magyar király és Fridrik vendége jött tárgyalni, itt vette át Firenze két oroszlánját, itt haragudott meg annyira, hogy csapot-papot hagyva hajóra ült. Tizenöt esztendeje. S most megint itt konganak lova léptei a régi köveken. S a kövek most már az ő kövei. A Burg az övé. A Habsburgok régi Burgja az övé!

Homályosan még emlékezett a járásra. Mikor leszállt lováról s a kíséret tagjai is leszállottak és

csörömpölő kardokkal indultak felfelé a lépcsőn, rákiáltott az öreg kulcsárra, aki kétrét görnyedve, boldog alázatossággal tipegett mellette:

— A trónterembe!

Folyosókon fordulva, lépcsőkön lépkedve haladtak előre. Ujlaki Lőrinc nem bírt magával, hangoztat kiáltott:

— Hé, Habsburgok, hé!

Neki sok szabad volt, ami másnak nem. A bosnyák király fia volt s a dicsőséges magyar király keresztfia. Többen hangosan nevettek. Mátyás rendreutasítóan nézett hátra, de ő is mosolygott. Beértek a trónterembe. A király megállt és ránézett az aranyozott, kopottas, mennyezetes trónemelővényre.

— Ülünk oda, felség, — szólt Lőrinc herceg.

— Nem ülünk, — szólt Mátyás, — csak hogy üres, azt kívántam látni. Császárt az földrengés kivetötte.

Jánoskára pillantott. A gyerek azonban nem a trónt nézte, hanem a faliszőnyegek képeit. Aztán valamennyien kivonultak. A kulcsár a király és fia számára berendezett lakosztály felé indult. Mátyás elvált a kísérettől. Kézenfogta fiát és visszavonult. Az első szobában emlékezve nézett körül. Itt tárgyalt lélekölő órákon keresztül Fridrikkel, aki gögös mondataiba annyi megalázás méregcseppjeit tudta elhelyezni.

Minden holmija, s fiának is mindene, helyén volt már, a ládák és szekrények tele. Poggyászát már két napja behozták. Csengőt keresett. S ha hímzett szalagját megrántotta, saját személyzete lépett be. A folyosókat már elfoglalták a magyar alabárdosok. És éppen csak hogy átöltözhetett, már kezdődött a munka. Hatóságok képviselőinek irdatlan hosszú sorát tüntette fel az az írott jegyzék, amely előkészítve várta az asztalon. Szeretett volna az ablakon kitekintve elmerengeni ezen a csodálatos be-

vonuláson, de most erre sem ért rá. Azonnal megkezdte a munkát. Mindenekelőtt úgy rendelkezett, hogy nem a Burgban kíván lakni. És alkalmas szállást kerestetett.

Keményen dolgozott négy álló napig. Többek között részletesen kidolgoztatta a királyné fogadtatásának részleteit. Beatrix június ötödikén jött meg. Őt is a Stubentornál fogadta Bécs város küldöttsége, de annak élén most már maga a király lovagolt.

— Isten hozott, — mondta halkán a király, mikor megcsókolták egymást, — kimondhatatlanul várta-
lak.

Beatrix csak mosollyal tudott felelni. Minden oldalról méltóságok vették körül. A menet felsorakozott. Az István-templomba mentek megint. Ott misét kellett hallgatniok. Mise alatt elhallgatott az orgona, Kreuznach egyetemi tanár, a híres tudós lépett elő és nagyszabású beszédet tartott az egyetem nevében. Az egyetem felajánlotta magát a királynénak. Beatrix nyájasan és kegyesen bólintott a tudós szárnyaló latin mondataira. A hosszú szónoklatra a király felelt felesége nevében. Elfogadta az egyetem ajánlkozását és a maga királyi nevében hozzátette, hogy az egyetem kiváltságait nemcsak tisztelni szándéka, hanem azokat szaporítani akarja. Erre megint megzendült az orgona. És mikor az „Ite, missa est“ elhangzott, kivonultak a várakozó lovakhoz és hintókhöz. Mátyás beült a királyné díshintájába.

— A Burgba megyünk? — volt Beatrix első kérdése.

— Nem, angyalom, ideiglenes szállásunk van. Kanzlei a ház neve. De már dolgoznak azon a palotán, amelyet kinéztem magunknak. Jó szállás lesz. Waldner nevű udvari embertől vásároltam. Egyik legnagyobb palotája Bécsnek. Tornyokat húzatok rá, új kapukat csináltatok, kápolnát építtetek.

— De miért nem a Burgban lakunk?

— Mert az ósdi és kopott. Fridriknek jó lehetett. Nekem nem elég királyi. Ez szebb lesz.

— Igen, — mondta Beatrix kedvetlenül — de mégis az a Habsburgok rezidenciája. Annak uralkodói hagyományai vannak. Az előkelőbb.

— Angyalom, én akárhol lakom, az a legelőkelőbb ház. A hagyományokat világéletemben nem tisztelni, hanem alapítani szerettem. Ötszáz év múlva a Burgról senkisé is fogja tudni, hogy mi volt, a mi házuk pedig a Hunyadi-dinasztia székhelye lesz. Ezzel igazán megelégedhetel.

Az aranyozott hintó örömujjongó nép sorfala között hajtatott el. Mátyás kiintett a kezével. De Beatrix nem gondolt a tömeggel. Kedvetlen arcán látszott, hogy a lakáskérdés nem tetszik neki.

— És ez az ideiglenes, ahova megyünk?

— Majd meglátod, addig türelemmel lehetsz.

— Ej, — mondta Beatrix idegesen — már el is ment a kedvem ettől az egész Bécstől.

Mátyás nem felelt. Nem akart most veszekedni. De mialatt kezét a felesége fehér, párnás kezére tette, az jutott eszébe, hogy hány esztendő kemény munkájával, mennyi vér és mennyi pénz árán tudott addig eljutni, hogy ő és felesége a bécsi Kanzlei falai között alhassanak.

Az aranykocsi csinos, németes palota kapuján fordult be. Mátyás felvezette feleségét az újonnan berendezett lakosztályokba. Közös hálószobájuktól jobbra sorakoztak a király helyiségei, balra a királyné helyiségei. A királyné öltözőszobájában kulcsra járó vasládikát őrzött egy cseléd.

— Nyisd ki, — szólt Mátyás.

— Ó be gyönyörű, — kiáltott fel Beatrix, mikor kinyitotta.

Nyaklánc volt a ládikában, sok gyémántból, közepén három galambtojás nagyságú kő. A királyné

azonnal nyakába akasztotta. Aztán átkarolta férje nyakát. Csók következett. Hosszú és szenvedélyes.

— Most már nem haragszom a lakásért, — mondta Beatrix, — köszönöm a gyönyörű ajándékot. Most pedig át fogok öltözni.

— Segíthetek? — mondta Mátyás forrón.

— Nem, nem, a világért sem, rögtön jön a poggyász, tenger dolgom lesz, estig nem is láthatlak.

Aztán az ablakhoz lépett és kitekintett.

— Szép város ez, mondd? Érdekes volt meghódítani?

X.

„Nos, Mathias, Dei gratia Hungariae ac Bohemiae Rex, Austriae Dux...“

Az okiratok így kezdődtek. Mátyás felvette Ausztria hercegének címét. A Habsburg-ház kezén már alig maradt valami a család ősi birtokából, s annak a kis résznek is előbb-utóbb el kellett esnie. A király azonnal osztrák földbirtokokkal ajándékozta meg Szapolyai István grófot és Dóczi Orbánt. Az okiratba belevétette: „belli jure.“ Vagyis a háború jogán. A budai várpalota könyvtárának miniátoraihoz tizenet küldött, hogy új könyveibe most már az osztrák hercegi címet is diszítsék bele. Összehívta az osztrák országgyűlést, és a rendek, noha Fridrik dühösen eltiltotta őket a megjelenéstől, engedelmeskedtek az új uralkodó parancsának. Mindjárt törvényeket is hoztak. Az egész eddigi adórendszert megváltoztatták. A bécsi városi tanács urai felhívást kaptak, hogy tegyék le a hűségesküt. Megjelentek és letették. S a hűségesküt a király és királyné mellett János herceg is fogadta. Beatrix három éjszakát sírt keresztül, de Jánoska részvétele nem tudta megakadályozni. Akkor beteget jelentett és lefeküdt. Mátyás nem hitt a betegségben, de

azért elhivatta az egyetem orvoskari professzorát, Tichtel mestert. Az megvizsgálta a királynét és úgy találta, hogy csakugyan beteg, valami alattomos lázai vannak. A badeni fürdőket ajánlotta. Beatrix, már csak azért is, hogy ne kelljen folyton a gyülölt gyermeket látnia, elkezdte a gyógyítkezést. Udvari hintón kiment reggel Badenbe és este tért meg. A víz használt neki.

— Látod, — mondta Mátyás tréfásan, — mégis csak jól tettem, hogy meghódítottam neked Ausztriát. De a budai vizek éppen így használtak volna.

Ausztria új hercegnője nem felelt. Most mindig rosszkedvűnek mutatkozott. Nyíltan sohasem beszélt Jánosról, de mindennap száz apró jel mutatta az udvarnál, hogy lankadatlan kitartással dolgozik ellene, a János-pártiakkal élesen szembefordul, a maga pártembereit pedig teljes erővel tolja és istápolja. De hogy nyíltan is ki fog törni, a felől nem lehetett kétség. Jánoska házasításának terve nem volt soká titkolható.

Mindjárt az első bécsi napokban határozta el Mátyás, hogy tervét elmondja Beatrixnak. A házasság ellen már úgysem tehetett bárki bármit is, Lodovico Moro elhatározta, hogy unokahugát a magyar királyfinak adja. Követe, Maffio de Naso, megjelent Bécsben, hogy feleljen a Francesco Fontana ajánlatára, száz rőf aranybrokát-szövetet hozott ajándékba, azonkívül egy nagyon szép Madonna-képet, amelyet egy Lionardo da Vinci nevű kitűnő festőnél rendelt volt. Azonban a királyt brokátnál és festménynél jobban érdekelte maga a fejedelmi válasz: az ünnepélyes eljegyzés bármikor megtartható. Mindez eddig bizalmas titokban maradt, még maga a tizenkét éves vőlegény sem tudta. Most Mátyás elhatározta, hogy közli fiával is, feleségével is a hírt. A fiú elég közömbösen fogadta, hogy elveszi Európa leggazdagabb leányát. Sem a vagyon, sem a házasság jelentőségét nem ismerte még. Szor-

galmasan tanult és minden nap hosszú leveleket írt anyjának Budára.

Beatrice azonban egyszerűen elájult, mikor Mátyás mindent közölt vele. Eldőlt a karosszéken, elvesztette eszméletét. S mire magához tért, már nem esinálhatott szenvedélyes botrányt, mert udvarhölgyei és cselédei lebzseltek körülötte, akiket férje sebtiben beszólitott. Maga a király, a győzhetetlen, a rettenthetetlen, a hős ügyesen megszaladt. Örült, hogy kimondta. Egy kis időt akart szánni arra, hogy Beatrice első dühe elmuljon. S mikor vacsora után, amelyről a királyné fejfájás okán kimentette magát, bement feleségéhez, meglepően nyugodtnak találta az asszonyt.

— Bocsáss meg. — kezdte Beatrice maga, — mai viselkedésemért még magyarázattal tartozom. Ismerem bizalmatlanságodat. Még azt hihetnéd, hogy sajnálom fiadtól a gazdag menyasszonyt. Úlj le ide mellém és add a kezembe a kezedet, akkor jobban tudok beszélni.

Mátyás némán és csodálkozva engedelmeskedett.

— Nézd, — folytatta Beatrice, — engem az hozott ki annyira a sodromból, hogy ha ez a Sforza-házasság létrejön, nekem egy gyönyörű tervem dől romba, amelyet éppen a fiad érdekében találtam ki. Neki a Federigo bátyám leányát kell elvennie.

— Ezt már mondtad, drágám, de én azt hiszem...

— Várjál csak. Nem mondtam még el, hogy mit tudnék ezzel elérni. Boldogult Anna sógorasszonyom francia királylány volt. A francia királytól jogosan lehetne valami szép nászajándékot kérni. És én kitaláltam, hogy mi legyen az. A francia király adja ki neked Dzsem herceget. Nos?

A király meglepetve nézett feleségére.

— Páratlanul eszes asszony vagy. Ezen még gondolkozom. A Sforza-esküvőt úgyszólván elhatá-

roztam, de ezen, amit most mondtál, érdemes gondolkozni.

Beatrix közelebb símult férjéhez. S a király möhön karolta át a kívánatos vállat.

— Csak ne soká gondolkozzál. Gyakran engedsz befolyást nem arravaló embereknek. Ez a Schwarzenberg Jaroszláv például még mindig szabadon mászkál. Pedig majdnem eltétetett láb alól, téged is, a fiadat is.

— Nem, angyalom, — pattant fel élénken a király, — ebben viszont nincs igazad. Jaroszláv úr nekem nagy hívem.

— Ügy. Ha olyan nagy híved, akkor miért szállított titokban élelmiszert Bécsbe az ostrom alatt?

— Micsoda? Honnan veszed ezt a képtelenséget?

— Nekem is vannak forrásaim, nemcsak neked. Allítom, hogy áruló. A baj az, hogy aki a fiadhoz jónak mutatja magát, annak rögtön vakon hiszel. Schwarzenberg Jaroszláv téged meg akart öletni. Pruschenekkel játszott össze, a Fridrik békekövetével. De te nem vetted észre. Mihelyt nem vagyok melletted, az életed nem biztos.

— De azt mondd meg, honnan veszed ezt. Bizonyítékot, bizonyítékot!

— Szívesen. Holnap iderendelem neked azt a tanácsurat, aki tud az élelmiszerszállításról. És most csókolj meg jutalmul, amiért így vigyázok rád.

Mátyás magához szorította a kínálkozó örömet. De mialatt szája ott volt az asszony száján, nem hitt neki. Világosan látta, hogy merre veri a harasztot az asszonyi hajtás. Beatrix be akarja házasítani Jánost a saját családjába. S ha majd trónöröklésre kerül a sor, a család szépen félretolhatja a kényelmetlen herceget és odaülhet a helyére. De mind ezt csak gondolta és nem mondta.

Másnap csakugyan jelentkezett nála egy tanács-

úr. Az közvetlenül nem tudott semmit Schwarzenbergről, csak hallomásból. Meg tudott nevezni három embert, akiktől az élelmiszerszállítást hallotta. Mátyás szigorú titoktartásra kötelezte és berendelte azt a három embert. Schwarzenberg Jaroszláv minderről mitsem sejtett. Nyílt és nyájas mosollyal tárgyalta a morva és sziléziai ügyeket. Gyakran bement Jánoskához játszani. Nézése hű volt és odaadó. S a titkos vizsgálat megindult ellene. A király ezt temérdek dolga közepette is maga vezette.

Mostanában még többet dolgozott, mint máskor. A hadműveleteket tovább folytatta, hogy Fridrik alól az utolsó darab osztrák földet is kihúzza. Tulln elesett, Grub elesett. Aztán, hogy a háborútól egy kis nyugsága támadt és az osztrák hadjáratot Bécsből intézhette, hozzáfogott régi nagy tervének megvalósításához: meg akarta csinálni a magyar igazságszolgáltatás teljes újjászervezését. Elékerültek a fiókokból régi feljegyzései, amelyeket hosszú évek alatt gyűjtött. Azokat rendezgette, nézegette, rendszerbe osztályozta. Egy napon aztán munkába kezdett a törvényelőkészítő bizottság, amelybe saját személyes elnöklete alatt gróf Szapolyai Imrét, Dóczi Orbánt, Filipecz Jánost és Drágfi Tamást nevezte ki. Ezeken a naponta órákon át folyó tanácskozásokon Szapolyai Imre már mint nádor vett részt. Mikor az öreg Guti Ország Mihály halála után az illendő gyászidő letellett, ő került a nádori székbe, Hunyadi János hajdani irnoka és jószágigazgatója. Öten tárgyalták a magyar igazságszolgáltatás bajait, s a négy úr gyakran egymásra pillantott tanácskozás közben. A király meglepően ismerte hazája életét. Tudta a kisember napigondjait, megélhetését, hétköznapijait a sártenger, vagy végtelen vadvizek, vagy messzi erdők közepére rejtett falvakban. Ismerte a bíráskodás kibúvóit, tudott furcsa jogi eseteket, s ő maga mondta el taná-

csosainak, milyen könnyű bárkinek megélni a jogszolgáltatás zezzugai között. Nem kell egyéb, mint Rómába feljelentést küldeni egy jómódú ember ellen, hogy erctnek tanokat hirdet s gyalázza a pápát. Rómából erre megjön az idézés, hogy a feljelentett ember mentse magát a szentszék előtt. De senkinek nincsen ingyére hónapokon át utazgatni és költeni a pénzt, ha nem muszáj. A feljelentő tehát jelentkezik, hogy jó pénzért visszavonja a feljelentést, különben a vádlottnak vagy el kell mennie Rómába, vagy pedig egyházi átokkal elmakacsolják.

Ausztria kormánya is sok dolgot adott a királynak. Az idegen ország külön közigazgatási rendszerét, kereskedelmi szokásait, bíráskodását meg kellett tanulnia. Azonkívül bonyolult külpolitikája igen sok tárgyalást kívánt külföldi követekkel saját küldötteivel, tanácsosaival. Most különös figyelemmel kellett kísérnie Fridrik minden lépését. A császár egy pillanatra sem hagyta fel a harcot. Az elfoglalt területeket sorsukra bízta, nem törődött velök. Kunigundát elhelyezte öccsénél, Zsigmond főhercegnél, és németországi körútra indult. Híre járt, hogy mindenütt kolostorokban szállt meg, ingyen véve igénybe a papok vendégszeretetét, borraivalót nem adott sehol, sőt minden helyen apróbb kölcsönöket kért. Mennél tovább jutott, annál több lett a pénze. Sorra látogatta a legkisebb német fejedelmeket is, nyilván, hogy lázítsa és szervezze őket Mátyás ellen és előkészítse a Fürstentagot, a következő birodalmi gyűlést. Mátyás nem félt túlságosan ettől a körúttól, erősnek és gazdagnak tudta magát, Ausztria hátralevő részét igen lassan, de annál biztosabban hódítgatta. Mégsem becsülte le Fridrik szervező munkáját. Maga szerkesztett egy részletes röpiratot, amelyben alaposan megvilágította a császár személyét és politikáját s a maga szerepét világosan és okosan igazolta. Ezt a röpiratot kinyomatta könyvnyomdában. Érdeklődve szemlélte a nyomtat-

ványokat, mikor a nyomdász készen küldte őket a királyi kancelláriára. Különös érzést keltett benne saját gondolatait annyi rengeteg példányban nyomtatva látni. A röpiratot aztán szétküldte valamennyi német fejedelemnek, városoknak, főpapoknak, sőt érdektelen udvaroknak is.

Beatrix sokat volt egyedül és sokat sóhajtozott övéi után. Francesco már visszatért Nápolyba, miután négy álló esztendeig volt vendége a budai udvarnak. Giovanni otthon maradt Esztergomban, érseki székhelyén, sőt most ő is hazament látogatóba, Nápolyba. A királyné sűrű leveleket váltott velök, de legtöbbet levelezett a ferrarai Eleonóra hercegnővel, testvérnénjével. Folyton az Este-gyermekeket számolgatta. Isabella d'Este volt a legidősebb, már tizenegy éves és menyasszonya Gonzaga örgrófnak, a mantuai trónörökösnek. Aztán következett Beatrix, akit nagynénje után neveztek el, menyasszonya Lodovico Morónak, a János-féle menyasszony nagybátyjának. Aztán Fernando, nyolc éves. Aztán Ippolito, hat éves és Sigismondo öt éves. Ezek közül az unokahúgok és unokaöccsök közül Ippolito volt a Beatrix kedvence. Hogy miért éppen ez az egy a hat testvér közül, akit nem is látott soha, nem tudta volna megmondani. De erős családi ösztöne ennél a kisleánynál nem ismert határt. Gyermektelen anyai érzéseit forró levelekben ruházta erre a kisleányra, s ha hírt kapott róla, madarat lehetett vele fogatni.

Most, egy októberi napon, fájdalmas hírt kapott Nápolyból: a szabadságon otthon tartózkodó Giovanni meghalt. Beatrix jajveszékelése felverte a termeket. Udvarhölgyei megrendülten álltak körül, semmi vigasztalás nem hatott hozzá. Féktelenül gyászolta bátyját, haját tépte dühös fájdalommal, ököllel ütötte a kerevetet, mintha magát a halált akarná megverni. Olykor kissé elfáradt a zokogásban és megcsillapodott, de aztán erőre kapott s a földre vetette magát. Majd feltápáskodott és férjét

követelte. Szaladtak a királyért, aki csak az inént ment el mellőle. A síró asszony megfogta férje kezét.

— Mivel vigasztalhatlak, angyalom? — mondta Mátyás gyengéd részvétellel. — Akármit kérsz, megadom.

Beatrix zokogva felelt:

— Mattia, nevezd ki esztergomi érseknek a kis Ippolitót.

A király azt hitte, hogy nem jól hallotta. Fájdalmában talán bolondokat beszél az asszony.

— Hogy mondtad, angyalom?

— Ippolitót már akkor egyházi pályára szánta a család, mikor Eleonora nővérem várandós volt vele. Legyen ő az esztergomi érsek. Ezt az állást már a családomnak adtad.

— De kedvesem, Ippolito hat éves. Hogyan nevezek ki Magyarországon első főpapi állására egy hatéves gyermeket? Ez képtelenség.

— Menj tőlem, — zokogott haragosan Beatrix, — azzal kezdted, mikor idejöttél, hogy akármit kérek, megadod. S az első szavamra azt mondd, hogy képtelenség. Miért volna képtelenség? Ippolito már apostoli protonotárius. De te nemet mondasz. Most, mikor majd meghalok a fájdalomtól. Menj. Nem szeretsz.

És odavetette magát a kerevetre és zokogott. Volt a zokogásában valami ijesztő, valami szenvedélyes erő. Mátyás símogatta a fejét.

— Jól van. Ha képtelenség is, megteszem. De most már csillapodjál.

Beatrix felpattant, férje mellére vetette magát és ott zokogott tovább. Mátyás türelmesen cirógatta és csillapítgatta az asszonyt. Azon gondolkozott, hogy mit fognak szólni ehhez a képtelen kinevezéshez a magyar urak. De ez a gondolat inkább a Beatrix malmára hajtotta a vizet. Mert a király most már annyira nem ismerte gátját akármilyen akaratának, hogy elég volt csak elképzelnie az ellenállást,

már aféle zsarnoki csakazértis-indulat támadt benne.

— És ügye, Schwarzenberget lecsukatod?

— Le. Sajnos, akkor is le kellene csukatnom, ha nem kérnéd.

A bizalmas vizsgálat súlyos adatokat hozott napvilágra a felől, hogy a fiatal morva lovag, kapzsi módon növelni akarván vagyónát, bécsiekkel játszott össze az ostrom alatt és nagy mennyiségű élelmiszert csempészett be éppen akkor, mikor a vár kiéheztetése mindennél fontosabb volt. Mátyás meghökkenve idézte maga elé Jarosláv úr odaadó és őszinte arcát, mikor az figyelmeztette, hogy áskálódni fognak ellene. Ha a csempészésben vétkes volt, vétkes lehetett az ágyúgolyó dolgában is. Kiment a parancs, hogy letartóztassák és vallassák.

Beatrix lassan megvigasztalódott. És napok alatt kitűnt, hogy az esztergomi érsekség kérdésével hasznos volt sietnie, mert már egy hét múlva levél érkezett Milánóból. Sforza herceg, Jánoska leendő sógora, részvétét fejezte ki Giovanni halála felett, egyszersmind arra kérte a magyar királyt, hogy adományozza az érsekséget egy Sforza-rokonnak, a nemrég bíbornokká lett Don Ascanio Sforzának. Sőt maga Don Ascanio is nagy-sürgősen követül küldte Bécsbe a forlii apátot, hogy a maga részéről is kérje az érsekséget. Mátyást a milánói fejedelem kérése még zavarba hozhatta volna, a Bianca hercegnővel való házasság s a Sforza-házzal való meleg barátság nagyon a lelkén feküdt, de a forlii apát megjelenése megint csak Beatrixnek segített. A magyar dolgokban járatlan pap volt ez. Azzal kezdte, hogy a pápa kinevezési jogára hivatkozott. Mátyás elborulva és élesen kérdezte meg tőle, nem hallott-e soha a magyar király püspök-kinevezési jogairól. Aztán az apátot röviden elbocsátotta.

Minden Beatrixnek kedvezett. Schwarzenberg

konokul tagadott a fogságban. Nemcsak azt tagadta, hogy Ebersfeldnél elárulta a király tartózkodási helyét az ellenségnek, de az élelmiszerszállítást is tagadta. Pedig az utóbbi most már bebizonyosodott, s megerősítette az előbbinek gyanuját is. A király megparancsolta, hogy faggattassák a foglyot a bécsi hóhérral. Az megjelent kínzóeszközeivel és pribékjeivel a börtönben s már egy negyedórai munka után vallomásra bírta Schwarzenberget. Az mindent megvallott: élelmiszert csempészett Bécsbe és résztvett a király megöletésének tervében, később az egész töredelmes vallomást visszavonta, de ez már nem segített rajta. Mátyás halálra ítélte.

— Úgye igazam volt? — diadalmaskodott Beatrix.

— Az korántsem biztos. Lehet, hogy az az ágyúgolyó, amely majdnem megölt a fiammal együtt, véletlen volt. Nem tudom. De a halált az élelmiszercsempészésért bőven megérdemli. A teljes igazságot soha semmiben nem lehet tudni.

Még egy utolsó misét mondatott Bécsben. Még pedig a bécsi püspökkel mondatta. Ez nem volt más, mint Dóczi Orbán. Ugyanis a volt salzburgi érsek, Rohr Bernát, aki végre is beadta derekát Fridriknek és lemondván Beckensloer javára, kárpoztulásul megelégedett a bécsi püspökséggel, Mátyás bevonulása óta nem volt sehol. Félt a király haragjától. Mátyás egy darabig kerestette, aztán elcsapta és ki-nevezte Orbán püspököt. Ez meg is érdemelte. Aztán meg jó érvnek is ígérkezett, ha a magyar urak zúgolódnak az idegen főpapok miatt, hogy íme, a bécsi püspök magyar ember.

A mise után felszedelőzködött az udvar és hazament Budára. A menetben eddig soha nem látott állapotokat szemlélhetett a közbeeső városok ámuló lakossága: azt a tíz tevét, amelyet Bajazid szultán küldött ajándékba az osztrák-magyar-morva-sziléziai monarchia hatalmas uralkodójának. A mesebeli ál-

latok piros rojtos takarókkal szépen felékesítve lépkedtek a nekik szokatlan magas hóban. Beatrixnek jókedve volt az aranyozott kocsi mélyén, meleg prémjei között. Férjének rossz kedve volt. Indulásuk napján végezte ki a bécsi hóhér Schwarzenberget. A hóhér rosszul vágott oda, a nép felháborodott és elsodorta az elítélt mellől, de ez már nem segíthetett rajta, az első csapás ütőeret vágott át, Schwarzenberg elvérzett. Fivére, Tóbiás, azonnal átment a Fridrik pártjára.

Karácsony napjára értek haza Budára, ugyanakkor már szállingóztak a nemesek az ország minden részéből az országgyűlésre. Alig mulasztotta el Budára utazni, aki tehetett, mert híre járt országszerte, hogy a király igen nevezetes törvényeket szerkesztett, amelyek az igazságszolgáltatás eddigi módját teljesen eltörlik és a régitől merőben különböző új rendszert állítanak helyébe. Hogy honnan szivárogtak ki a Bécsben kidolgozott törvényjavaslatok részletei, azt senki meg nem mondhatta. Drágfi Tamás, aki a bizottság tárgyalásainak eredményét írásba foglalta s az egész hatalmas anyagot az új törvénykönyvben összeszerkesztette, nem igen beszélt róla senkinek. De az országgyűlésre érkező nemesek már biztos tudomás szerint rebesgették, hogy az új törvény igen szigorú, s a jobbágyokra különösen kedvező. Gyorsítja és rendszeresíti a jogszolgáltatást, és nyilván vége annak a daliás, szép világnak, mikor a nemesember összefuvatta cselédségének seregét és hadat vezetett a szomszéd birtokra, ha valamely birtokrész felett jogi disputa esett. Ilyenkor agyba-főbe verték egymást uraik igazáért a jobbágyok és kardtól, fustélytól vagy éppen cséphadarótól hullottak, mint a legyek. S ha a kárvalott úr a törvényhez fordult segítségért, akkor az ítéletet nem lehetett végrehajtani. Nem is ment senki a törvény elé, inkább választott bírót keresett, de abban sem volt sok köszönet, mert a „fogott

bíró“, ha körültekintett a dorongos, buzogányos, lándzsás tanukon, rendszerint úgy ítélte, hogy „az felek maradjonak békével.“ Akárhogy volt, akármint volt, mindig a gazdagabbnak lett igaza, mert az tudott nagyobb jobbágysereget felvonultatni a kenyérén élő kisnemesekkel, a familiárisokkal együtt. S ha a nádori vándorbíróság, körüljárván az országban, itt-ott megjelent igazságot tenni, a tárgyaláson fegyveres néppel jelentek meg a pereskedők. Rendszeresen olyan verekedés lett az igazságszolgáltatásból, hogy az felért holmi kisebb török csatával.

De csak kíváncsian érdeklődni jöttek az urak az országgyűlésre, nem vitatkozni. A régi mágnások nem voltak sehol. Azokat a király lassan és szívósan kipusztította a közhivatalokból. Az új zászlós-urak nem is mukkantak, ha ő rájuk nézett. S a mezei nemes mit mondhatott volna, mikor felolvastak előtte egy hatalmas törvénykönyvet, elejétől végig újat és ismeretlent, amelynek szellemét nem érthette első hallásra, s egyik részlet folytán a másikat elfelejtván, az egészet lehetetlen volt áttekintenie.

Az országgyűlés hosszú felolvasás lett úgyszólván, semmi egyéb. A rendek hallgatták a királyhozta törvényt és esténként csoportokba verődve egymás szállásán, vagy elfogultan botorkálva a királyi palota ünnepélyének ragyogó pazarságában, tehetetlenül, értetlenül lesték egyik-másik okosabb szavát, hátha az ki tudta hüvelyezni, hogyan alakul ezután a mindennapi élet.

Az évszázadokra szánt új törvényt csak egy ember tudta volna igazán elmagyarázni, mind-egyikök közt a legokosabb, a király. Ő még annál a négy böles úrnál is jobban látta, hogy mit akar, akik a törvényt az ő vezetése alatt megcsinálták. Ha felállt volna és őszintén beszélt volna, akkor megmondta volna nekik, hogy itt most óriási dolog történik, a legnagyobb földrengéshez hasonló: az igazságszolgáltatás most válik el a közigazgatástól,

hogy a kis embernek a nagyúr ellen igaza lehessen. Az eddig fejtelenség és átláthatatlanul bonyolult igazságügyi szövevény helyére három világosan áttekinthető instancia kerül. Legelső a megyei törvényszék, amelyben a szolgabírák ítélnék. Ezek csak független, fenyegetéstől nem féltő, előkelő nemesek lehetnek, sőt kötelesek is bírászkodni. Aki nem végzi a bíróság dolgát, azt a főispán bírságra ítéli. Aki pártosan bírászkodik, elveszti becsületét és nemességét. A bíró a király külön engedelmével nélkül tanu nem lehet. A megyei törvényszék tárgyalása nyilvános, ott mindenkinek joga van megjelenni. De fegyvert viselni tilos. Ha valaki fegyvert merészel hordani a törvényszék előtt, fegyverét rögtön elkobozzák, s ha nemes, megbírságolják, ha pedig nem nemes, akkor két napra étlen-szomjan kalodába kerül. És kiabálni sem szabad a bíróság előtt, széksértésért is bírság jár. Aztán jön a második instancia, a király táblája. Ennek tagjai a nádor, az országbíró, a kancellár, másodsorban a bánok, vajdák és más urak. Ezeknek segítenek a hivatalos ítélő mesterek, akik az irodai munkát végzik, a peres irományokat beszedik, rendezik és a bírák előtt részletesen ismertetik, az ítéletre indítványt tesznek. Ennek tárgyalásai már nem nyilvánosak. A tábla köteles évente kétszer ülőszakot tartani. Aki még a királyi tábla ítéletében sem tud megnyugodni, főbenjáró esetekben provokálhat, vagyis fellebbezhet a királyi kuriához. Itt már a király maga ítél, maga mellé rendelve a tábla bírái közül azokat, akiket akar. De, ha egyedül akar ítélni, azt is megteheti.

A néma hallgatók nem tudták, mit hallgatnak. Csak egy-egy részlet okozott suttagó izgalmat. Fegyvert hordani tilos? Hát lehet olyan helyzete az életnek, mikor a nemesember ne hordhassa kardját? Az új törvény szerint ime, lehetett.

Már a perrendtartás végtelen hosszú részleteit jobban megértették a hallgatók. A legtöbb pontot

kétkedve fogadták: lehet ilyesmit valósággá és gyakorlattá tenni Magyarországon? Ingatlanperekben kimondta a törvény, hogy négy ülőszak alatt minden birtokpert be kell fejezni. Eddig némely ilyen perre egy egész emberi élet sem volt elégséges, sőt akadt nem egy nevezetes per, amely túllépte a százesztendőt. De az új törvény csak azoknak engedett királyi halasztást adni, akik az országot a harc-téren, vagy követségben szolgálták, és azoknak, akik között az örökösödési osztály még nem történt meg. Egy ügyvédnek tilos tizennégy pernél többet vállalnia egy ülőszakon. Az alperest az első ülőszakon nyilvános kikiáltással kell idézni, ítéletet csak a második alkalommal szabad hozni ellene, s ha nem jelenik meg mégsem, csak a negyedik tárgyaláson szabad elítélni. A felek, ha akarnak, ki-egyezhethetnek, ebben a bíró őket nem gátolhatja. Még az is megegyezhetik, aki véletlenül embert ölt, az áldozat hátramaradottaival. De a szándékos emberölés halállal büntettetik. A fiút az apa bűnéért, vagy az apát a fiú bűnéért nem szabad megbüntetni, mint eddig szokásban volt. Egyházi és világi személyek a törvény előtt teljesen egyformák. A bírák, mikor hivatalukat átveszik, esküt tesznek, hogy szegénynek és gazdagnak egyformán fognak igazságot szolgáltatni, részrehajlás nélkül, gyűlölség és szeretet ki-zárásával, Isten és lelkiismeretök parancsa szerint. Azok a szabadalmak, amelyek eddig egy-egy kivált-ságos embert kivettek a rendes igazságszolgáltatás keze alól, mind eltöröltetnek örökre. És ezentúl Rómában tilos bármilyen néven nevezendő pert ma-gyarnak magyar ellen megindítani.

A felolvasott törvényeket az országgyűlés meg-szavazta. S a megszavazott szöveg azonnal sajtó alá került. A király a rendek nagy meglepetésére elren-delte, hogy a törvényeket ki kell nyomatni. Erről az érdekes és merész újításról többet beszéltek, mint magáról az új igazságügyi törvényről. De hogy szó-

nokolni is lehessen és hogy a mezei hadak egészségesen kidikciózhassák magokat, ezen a nagy törvényen kívül még egyebeket is bocsátott a kormány a rendek elé. Például a dézsma behajtásának gyakorlatáról. Itt aztán felszabadultak az öblösök és törvényismerők. Volt, aki egy álló óra hosszat tudott beszélni arról, hogy a dézsmáló nemés a dézsmabirtokos költségére két társat vegyen-e maga mellé, vagy csak egyet. Más szónokok annál a javaslatnál eresztették ki hangjukat, hogy ha valamely nemesi birtokon arany, ezüst, vagy só találtatik, a királynak joga van azt a területrészt kisajátítani és a birtokost hasonló értékű jószággal kielégíteni. Mindezen a rendek kedvökre elvitatkoztak, és mindenki megelégedetten tért haza.

A király nem nagyon figyelte az országgyűlés folyását. Érdekes külpolitikai fordulattal kellett törődnie. Az új pápa és Ferrante király között háború tört ki. Nápoly eddig azt a kiváltságot élvezte, hogy csak jelképes hűbéradót fizetett a pápának. Incze pápa ezt a kiváltságot visszavonta. Ebből torzsalkodás támadt. A király felháborodott. Egészen más hajlandóságot várt a pápától, aki fiatal pap korában a nápolyi udvartól kapta volt első egyházi méltóságát. Még a Ferrante apja, Alfonso király, indította el a pályáján. De a pápa nem törődött a felháborodással. Ő jól tudta, hogy a nápolyiak között nagy az elégedetlenség Ferrante erőszakos uralma miatt. Tudta, hogy a Sanseverino-család, a Bolzo-család és az Acquaviva-család nyíltan fellázadt a király ellen. Tehát nem engedett követeléséből. Erre Alfonso kalabriai herceg, Beatrix legidősebb bátyja, aki igen izgága természetű ember volt, nem sokat teketóriázott, hanem gyorsan sereget gyűjtött és megindult fegyverrel Róma ellen. Erre az olasz föld valamennyi állama izgatottan nyüzsögni kezdett. Velence és Genova azonnal a pápa mellé állottak, Firenze és Milano Nápoly mellé. Ferrara nagy fel-

tűnést keltve, határozatlan maradt. Ercole d'Este, noha Ferrante király idősebbik leányát bírta nőül, halogatta állásfoglalását. Eleonora nem tudott férjénél elérni semmit. De a másik királylány, Beatrix, megint munkába lépett. Írt Ferrarába, írt Milánóba, írt a velencei signoriának, írt magának a pápának. Itt könyörgött, ott hízelgett, amott fenyegetődött. És természetesen családi heve legnagyobb erejével férjét támadta meg.

Mátyást ezúttal nem kellett sokáig kérnie. A király meg akarta mutatni, hogy tesz, mikor tehet. Az osztrák háború kevés erejét vette igénybe, a törökkel fegyverszünetben állott. És hogy a pápa az ő apósára támad, abban saját tekintélyének és Magyarország rangjának csorbáját látta. Nem sokkal az országgyűlés széteszlása után a trónteremben összegyűjtötte a főpapokat, a zászlósurakat és az olasz államok nála idéző követeit. Ezek előtt a trónon ülve, ünnepélyes nyilatkozatot tett, hogy ha a pápa fel nem hagy Ferrante király lázadó alattvalóinak támogatásával, ő megtagadja az egyháznak az engedelmisséget, a pápa ellen egyetemes zsinatot hív össze, Velencének pedig, ha a dologba belemerészel avatkozni, hadat izen. Saját főpapjai elhülve hallgatták ezt a nyilatkozatot. De Beatrix arca tündöklött az örömtől.

Soha ilyen gyengéd, törleszkedő, doromboló felesége nem volt a királynak. Letérdelt eléje, átfogta a térdét, úgy nézett fel rá rajongó ábrázattal. Még kezét is csókolta neki, mindig akkor, ha mások látják. János herceghez nyájas volt és barátságos, keskenőt hímzett neki, tanulását dicsérte. És lelkesen kiáltott fel:

— Ha még Ippolito esztergomi érsek lesz, a lábadd nyomát is meg fogom csókolni.

— Megígértem azt is, — felelt a király, — várj türelmesen. És ha kedves vagy hozzám, ne kérj egy

napig semmit. Hadd bolondítsam magam, hogy én magam kellek neked.

— Már megint ez a bizalmatlanság, — szólt a királyné és rögtön sírva fakadt, — ha tudnád, mennyire fáj ez nekem.

A király erőteljesen folytatta, amibe belekezdett. Naphosszat végezte a diplomáciai hadjáratot. Levelezett, tárgyalt, tanácskozott. És rövidesen két nagy hírrel lepte meg feleségét. Először azzal, hogy Bajazid útján, aki szövetséges viszonyban állott Velencével, leszerelte a signoriát: Velence nem küld segítséget a pápának. Másodszer azzal, hogy kiadta a parancsot a Nápolyba küldendő magyar csapatok összegyűjtésére. De ugyanakkor szervezni kezdte az új, erős támadást Ausztria ellen. Igen kevés osztrák terület maradt már hódítatlan. Elhatározta, hogy Fridrikkel végez. És ugyanakkor követséget küldött Milánóba, hogy Bianca hercegnőt hivatalosan eljegyezze. Filipecz Jánosra, a váradi püspökre esett választása.

Az öreg császárról gyakran kapott bizalmas jelentéseket. Az még most is a német fejedelmeket látogatta, sőt két emberét is járkáltatta egész német földön, az egyik gróf Werdenberg Hugó volt, császári titkos tanácsos, a másik nem más, mint Beckensloer salzburgi érsek, a hajdani magyar prímás. Nyilván haderőt és pénzt kunyoráltak Mátyás ellen. Sikerült is itt-ott valami hangulatot elérnie. Strassburgból például hire jött, hogy ott Mátyás röpiratának terjesztését a hatóság megtiltotta. Előre lehetett látni, hogy a frankfurti birodalmi gyűlésen meg is fognak szavazni neki valami segítséget. Mátyás vállat volt. A kiállítható hadak erőviszonyait jól ismerte. Azok édeskeveset árthattak neki. Mikor Beatrix, vérszemet kapva férje gavalléros előzékenységétől, megint pedzeni kezdte a Fridrikkel kötendő békét és a Nápollyal ellenséges törökvelencei szövetség elsöprését, ő csak elnevette magát.

— Legjobbkor kezded megint, mondhatom. Hát nem látod, hogy a nagy terv a vége felé közeledik?

— Milyen vége felé?

— Fridrik alól ki fogom venni az utolsó talp-alatnyi osztrák földet is. Gondolod, hogy egy ausztriai herceg, akinek nincs Ausztriája, ebben a nevetséges helyzetben ott maradhat a németrómai császári trónon? Legfeljebb úgy, hogy én római király leszek. Ha nagyon könyörög, ebbe talán még belemegyek.

— És megválasztanak téged?

— Az majd egy új diplomáciai hadjárat munkája lesz. Bízd csak rám. Mindenesetre választófejedelem kell, hogy legyek magam is. Mint cseh király akartam az lenni, de ez nem sikerült. A cseh királyi címet hordom ugyan, azonban Ulászló is hordja és a sok huzavonában a választófejedelmi jog nála maradt. Nem baj. Most majd választó leszek, mint Ausztria hercege. Csak még befejezem a hadjáratot, hogy Ausztriából az utolsó kavics is az enyém legyen.

— Ki az ellenfeled, ha választásra kerül a sor?

— Senki. Miksa főhercegnek talán lehetnének esélyei. De azt el tudom intézni. Nagyon népszerűtlen. Cnnan is láthatod, mennyire az, hogy Fridrik mindedig nem merte kitűzni a választást. Most sem meri. Megszereztem a birodalmi gyűlésre szóló meghívás egy példányát. A római királyválasztás nem szerepel rajta. De a következő birodalmi gyűlésen majd szerepel, ezt megígérhetem neked. Aztán már csak egy lépés, és elértem, amiért húsz éve szakadatlanul dolgozom. Egy szép napon majd azt mondom neked: készülj, Bea, megyünk Rómába, császárnévá koronáztatlak Incze pápával, akár tetszik neki, akár nem. S mikor Rómából hazajövünk, örök időkre tönkreteszem a törököt.

Mindezt Beatrixnak magyarázta. De sajátmagának sokkal többet mondott ennél. Közeledvén a ha-

talmas gondolatnak most már nem nagyon távoli megvalósításához, szabadjára eresztette azokat a béklyókat, amelyeket eddig saját lelkiismeretére parancsolt. Annak az embernek tekintetével, aki most már nem fél semmi önvádtól sem, vádolta magát. Huszonnyolc esztendeje volt magyar király. És hazájának legnagyobb, történelmi gondját nem oldotta meg. Apja nevével járó történelmi kötelességét eddig nem teljesítette. Mióta ő ült azon a trónon, amelyet Isten a keresztény világ őrtornyául rendelt, ő ebben az őrtoronyban más munkát végzett. Törökország hatalmasan gyarapodó birodalom, fejlődésében ő csak ideig-óráig akasztotta meg. Az ő trónralépte óta semmisítette meg az Izlám a kis-ázsiai keresztény államokat, a Szentföld dicső vállalkozásainak még megmaradt emlékeit. Az ő trónralépte óta jutottak a török katonák Európa és éppen Magyarország olyan pontjaira, ahol azelőtt soha még nem jártak. Az a feladat, hogy apja világraszóló nagy művét folytassa, most sokkal súlyosabb, mint uralkodása elején lett volna. Tagadhatatlan, hogy Vitéz János és Váradi Péter sok igazat mondtak. És meg kell látnia az ősi igazat azokban a bozontos, szakállas, komor magyarokban, akik valaha pártot alkottak ellene, de az ő zsarnoki ereje már rég szétzórta őket. Most azonban ki fog tűnni, hogy annyi kínlódás, küzdelem, verekedés, pénzáldozati vita húsz esztendeje után az ő igazságának dicső napja kél a világra. Magyarország olyan hatalmas lesz, amilyen soha a történelemben nem volt. Királya felül fogja múlni az Árpádokat és az Anjoukat. Európán keresztül-kasul, tengertől tengerig a magyarság lesz az úr, ez a furcsa ázsiai fajta, amely ötszáz éve kezdte, de csak most, Mátyás alatt fogja befejezni a honfoglalást. És amilyen birodalmat valamikor majd I. János magyar király és német-római császár örököl, olyan nem lesz még egy a világon.

Frankfurtból kezdtek jönni a hírek. A birodalmi gyűlés január huszadikán megkezdődött. A napok lényegtelen formaságokkal teltek el. A hét választó közül csak hat jelent meg. Ulászló hiányzott. A király legyintett a jelentésre és az olasz híreket kérdezte.

Egy napon éppen a pesti bíró feleségének dolgát tárgyalta dolgozószobájában. Ez az asszony, név szerint Váczi Gálné, saját felelősségére elfogatta egy ellenséges ismerősét, Kalmár Antalnét, és két napig börtönben tartotta. Mátyás azonnal megparancsolta a pesti tanácsnak, hogy a dolgot igen szigorúan vizsgálják meg. Hogy a bíró felesége belebeszéljen a hatóság dolgaiba, az már kissé sok. Magában elmosolyodott, hogy voltaképpen Beatrix ellen is vizsgálatot kellene indítania. Ekkor jelentették, hogy lovas futár érkezett Frankfurtból. De ugyanakkor minden udvari szabály ellenére berontott Bakacs Tamás, kézenfogva vonszolta maga után a futárt és így kiáltott képéből kikelve:

— Felség, Miksa főhercegöt római királyul választák Frankfurtban!

A király értelmetlenül bámult rá. A szavakat tiltakozó agya nem vette be.

— Mit... hogy...

Bakacs rákiáltott a futárra

— Beszélj!

A futár elmondta jelentését. Fridrik császár a birodalmi gyűlés egyik tárgyalási napján váratlanul beszédet intézett a gyűléshez, hogy haladéktalanul válasszák meg utódját, aki a szent szabályzat szerint a római király címét fogja viselni. Ez azért feltétlenül szükséges, mert a magyar király és a török szultán köztudomás szerint szövetséget kötöttek, ő pedig már öreg ember, s ha Isten hirtelen elszólítja, a németrómai birodalom fejtetlenül marad itt a sokszorosan megnövekedett keleti veszedelemmel szemben. Jelöltet nem említett, de megjegyezte beszédé-

ben, hogy amennyiben olyan valakit választanának meg, aki az osztrák örökös tartományok iránt nem viseltetik jóindulattal, azok örök időkre egy idegen faj hatalma alá kerülnek. A mainzi érsek erre kitzúzte a választást. Három egyházi és három világi választó volt jelen. Mind a hatan Miksa főhercegre szavaztak. Ugyanakkor elhatározták, hogy harmincnégyezer katonát és százezer forintot adnak a császárnak a magyar király ellen, még pedig négyezer embert rögtön. Miksa főherceg ünnepélyesen kijelentette, hogy személyesen áll a német sereg élére.

A végét Mátyás már nem hallgatta. Csak intett a kezével, elsőprő mozdulatot tett. Mindenki azonnal némán kivonult. Ő lekönyökölt íróasztalára és arcát két tenyerébe rejtette. Így maradt mozdulatlanul egy álló félóráig. Meg sem moccant. Ekkor Beatrix szakította fel az ajtót.

— Mattia, igaz, amit hallok?

A király lassan felállott és ránézett feleségére.

— Mi történt veled, — szólt a királyné megdöbbenve, — reggel óta tízévet öregedtél...

Ő halkán, rekedten felelt:

— Most hagyj. El kell mennem.

Felcsatolta kardját, fogta kucsmáját. Indult. Beatrix dermedten bámult utána. Ő pedig gyors léptekkel sietett le a lépcsőn. Majdnem futva ment ki a palotából. Ámultan néztek utána a tisztelgő testőrök. Meg sem állt fia palotájáig. János herceg olvasott. Galeotti könyve volt előtte, amelyet a kis hercegnek ajánlott a vidám szerző: „Mátyás király nevezetes mondásairól és tetteiről“. A gyerek felállt és kezét csókolta.

— Valami baj vagyon, uramatyám? — kérdezte nyugtalanul, mikor apjára nézett.

— Semmi, fiaeskám.

És nézett maga elé a levegőbe üveges szemmei, értelmetlenül. Majd összerezent és megszólalt.

— Kit Ilkuszval csináltattam horoszkópjaidot taval, megvagynak?

János ugrott és egy ládából készségesen előkereste a két horoszkópot. Ezeket apja akkor csináltatta, mikor ő tizenkét éves lett. Egyet születése órájában, egyet egy órával később. Mátyás leült és nézegetni kezdte az egyik négyszögletes ábrát, amelyet ketreces, szabályos vonalak hálózta be, a háromszögekbe írott bűbajos jelekkel. A gyermek születésekor a Mars és a Merkúr voltak az uralkodó planéták. Végső következtetésül ezt írta a tudós lengyel: „A legnagyobb hatalom, leírhatatlan javak, szép kitüntetések, kimondhatatlan dicsőség, az apai javak utódlása, eljegyzés egy nagyszerű, hatalmas hölgygel“. Aztán a másikat nézte a király. A János tizenharmadik évének első órájában a Jupiter és a Szaturnus uralkodtak. Véggkövetkeztetés: „Az előző horoszkópban mondottak bizonyossággal közelednek a megvalósulás felé“.

— Hiszöd ezt? — kérdezte hirtelen rápillantva fiára.

János zavartan vállat vont, nem tudta, mit illik felelnie. Apja megvetéssel hajította félre a két papírlapot. Megint maga elé nézett, aztán tétován, üdvözlés nélkül kiment.

Lent a kapu előtt megállt. Megszólalt félhangon, holott egyedül volt. Gondolat nélkül nézett a világba, mintha irányt keresne, hogy merre induljon.

— Mastan hová? — mondta dadogva.

XI.

A király még aznap kiment Visegrádra. Az udvari nép elámult ezen az elhatározáson. Visegrád, amelyet a külföldi látogatók földi paradicsomnak neveztek, nyáron valóban csodálatos hely volt tündéri függő kertjeivel, menedékesen emelkedő szint-

jeivel, de télen nem látta senki. Beatrix mindenáron vele akart menni. Ő ingerülten mentette ki magát: egy napig, vagy két napig teljesen egyedül akar lenni. Ki is ment, csak inasát vitte magával. Felzörgette az ámult kulcsárt, kinyitattott az átfagyott kastélyban két szobát, befűtetett, és átadta magát mélyen töprengő gondolatainak. Felkelt, visszafeküdt a heverőre, le s fel járkált, visszafeküdt. A kulcsárnéval vacsorát csináltatott magának és úgy küldte vissza, hogy alig nyult hozzá. Éjszaka alig aludt valamit. S másnap korán reggel már vissza-indult Budára. Nem Beatrixhoz szólt be először, hanem a kancelláriára.

— Mennyire juthata János pisepek?

— Valami száz mérföldre, ha nem messzibb.

Leült, gyors levelet írt, pár sorosat.

— Tüstint utánna, megtérne, mihelyt írásom vöszí.

Csak ekkor ment Beatrixot megkeresni. Az asszony aggódva sietett elébe, mikor meglátta. Úgy érdeklődött hogyléte iránt, ahogy a súlyos beteget szokás kérdezni.

— Nem haldoklom, — felelt Mátyás kissé idegesen, de mosolyogva, — nem kell félreverní a harangokat. Tegnap nagyon bosszankodtam, de aludtam rá egyet. Ma azután rájöttem, hogy az a választás érvénytelen.

— Miért? — ámult Beatrix.

— Mert akár Ulászló jogosult a cseh király választófejedelmi jogát gyakorolni, akár én, egyikünk sem volt ott. Van az én népemnek egy közmondása, amely szerint a levest nem olyan forrón eszik, amilyen forrón főzik. Fridriknek és fiának még lesz néhány kellemetlen perce. Csak éppen látni akartalak, most megyek dolgozni.

Beatrix még nem tudta tájékozni magát, nem tudta, mit mondjon és hogyan viselkedjék. A király már meg is fordult és indult. De ebben a pillanat-

ban megingott. Bútor nem volt a közelben, ösztön-szerűen kapaszkodó keze a semmibe fogott. De Beatrix rögtön ott termett mellette és megkapta.

— Szent Isten, Mattia, mi bajod?

Székhez kísérte, leültette.

— Úgy látszik, visszajött a csúszom. A lábamba beleállt a fájás. És még hozzá, ami eddig nem járt vele, erősen megszedültem. De a szédülés már mulik.

Hallgattak. A király pihent és összeharapta a fogát. Majd könnyednek és nyugodtnak akart lát-szani.

— Ez különben érthető. A harag, mint a régiek tanítják, az epében székel. Ilyenkor az epe előmlik a szervezeten. Az izmokban természetesen fájdal-mat okoz, és most, úgy látszik, az agyat is megboly-gatta. Vigyáznom kell az ilyen felindulásokkal, el-végre negyvenhat éves vagyok. És nagy politikai hiba volna megszerezni a majomszájúnak azt az előnyt, hogy most meghaljak. Add csak a válladat. Így ni. Támogass kicsit. Egész jól megy.

Beatrix vállára támaszkodva indult kifelé. Ke-serűen mosolygott.

— Bicegek, mint a fiam.

Kéjesen okozott fájdalmat magának ezzel a gon-dolattal, maga sem tudta, miért. Beatrix élénken rá-pillantott, de nem felelt semmit a megjegyzésre. Ehelyett mást mondott:

— Látod, Mattia, most Bellinivel, vagy Lio-nardo da Vincivel, vagy valami jó olasz mesterrel le kellene festetnünk magunkat. A Hunyadi-ház az Aragoniai-házra támaszkodik, és egész jól megy a dolog.

A király tekintete egyszerre villant egyet. Meg-állott.

— Köszönöm, angyalom. Már elmúlt. Egészen jól megyek már magamtól is. Szóval most dolgozom. Igaz, hogy el ne felejtsem: Ippolito érsekségére szá-míthatsz, az éjjel végiggondoltam az egészet. És az

atyádnak küldendő segédcsoportok iránt is intézkedtem. Vizontlátásra.

Elindult egyedül, lábát embertelen fájdalom hasogatta. De összeharapta fogait és ment. A folyosó fordulójánál azonban, mikor Beatrix nem láthatta már, intett az alabárdosnak. Annak vállára támaszkodva, elvánszorgott íróasztala karosszékéig. Leroskadt és becsengette Bakacs Tamást. Meghagyta neki, hogy a németrómai császárság választó-szervezetének leírását valahonnan kerítsék elő. Aztán levelet diktált Sforza hercegnek, amelyben megmagyarázta követe késésének okait. Aztán behozatta az összes sziléziai hercegségek jegyzékét, hogy gondosan végignézze, melyeket juttatott már eddig fiának s melyekre kerülhet sor a közeljövőben. Aztán odatolatta maga mellé azt az asztalt, amelyen Ausztria térképe állandóan ott állt a bejegyzett hadállásokkal, a már elfoglalt területek pontos feltüntetésével. Aztán jelentéseket hallgatott. Megkapta a németrómai császárság fejedelmi szervezetének szabályait. Soká tanácskozott Bakacs Tamással. Esze úgy dolgozott, mint óriás malom. És már kezdett kibontakozni előtte követendő eljárásának rajza. Már diktált, már rendelkezett.

— Csak lábom fáj, — mondta az asztalra ütvé Bakacsnak, — eszöm nem fáj. S ha ők szívósok, én is!

— Igenis, felségös úr, — válaszolt hódolattal a pap.

Az új diplomáciai feladat még jobban kiszélesítette a király képzeletében állandóan kirajzolt európai térképet. Balfelé már Franciaországot is belefogta gondolataival, jobbfelé Oroszországot is. Ulászlóban bízhatott, de apjában, Kázmér királyban nem. Ezért helyesnek vélte az orosz uralkodó szövetségével közrefogni Lengyelországot, viszont a francia király szövetségével közrefogni Fridriket és fiát. Mikor pedig felfedezett valamit egy régi másolat-

ban, még a Zsigmond-korabeli császársági iratok között, kitörő örömmel kiáltott fel. Mert ott azt olvasta, hogy IV. Károly németrómai császár azokra, akik a mindenkori cseh királyt választófejedelmi jogában akadályozzák, ezer aranymárka pénzbírságot szabott. Ulászlót sem hívták meg a birodalmi gyűlésre, őt sem. Tehát valamelyiköknek joga van fejenként ezer aranymárkát követelni a hat választón: a mainzi érseken, s kölni érseken, a trieri érseken, a rajnai főtálnokon, a szász hercegen és a brandenburgi örgrófon. Kétségtelen, hogy fizetni egyik sem fog. És kétségtelen, hogy Ulászló kapva-kap hatezer aranymárka követelés lehetőségén. Elég rosszul ment neki Prágában, kelyhes népe ki nem állhatta, adót nehezen kapott, minduntalan forradalmak háborgatták.

Elhatározta, hogy találkozni fog Ulászlóval. Amint a váradi püspök visszaérkezett a félbeszakított milánói útról, azonnal Prágába küldte Ulászlóhoz. Előbb jól kitanította, hogyan igyekezzék Ulászló önérzetét felpiszkálni és elégtétel követelésére serkenteni, amiért nem hívták meg Frankfurtba, mint ha a világon sem volna. Ugyancsak Párizsba is követséget küldött. Erre a várpalota káplánját, Sankfalvi Antalt választotta ki, aki jól tudott franciául. Járt már követként Krakkóban, Nápolyban, Rómában és mindenütt ügyesen végezte dolgát. Most az volt a dolga, hogy előbb Milánóban felkeresse Lodovico Morót és magyarázza meg neki, miért késik a János herceg eljegyzése, onnan pedig menjen Párizsba, és Anne Beaujeu hercegnőt, a kiskorú király gyámját, bírja rá a Magyarországgal kötendő szövetségre.

Közben Miksát Aachenben megkoronázták római királlyá. Fridrik, mint a jelentések mondták, már a frankfurti birodalmi gyűlésen is sírt örömben. A koronázáskor megint sírt. Boldog apa és boldog fiú léptek ki a templomból. És mindjárt útra

keltek a Habsburgok hatalmi vágyainak burgund földje felé, Brüggébe és Gentbe.

Ennek a koronázásnak a híre szenvedélyes családi jelenetet okozott a házastársak között. Mátyás sokat szenvedett egyre kínzóbb lábfájásaival, állandóan gondterheltnek látszott, ingerült volt és idegeskedett. Most látszott meg rajta, hogy a Miksa főherceg megválasztása mennyire megrendítette. Valóban éveket öregedett az utóbbi hetek alatt. Régi jókedve, vacsorázó kedélyessége nem volt sehol. Attavante és mások a leggyönyörűbb könyveket csinálták számára, a híres Bisticci a könyvkereskedésébe került legérdekesebb ritkaságokat küldte el neki, ő a legszebb dolgokat is immel-ámmal lapozgatta. Szeretett egyedül lenni, gyakran üldögélt tétlenül, komor gondolatokba mélyedve. Sőt néha jobban esett feküdni, fájós lábával még az ülés is terhére esett. Dolgozószobájába heverőt állítatott be, s néha kihallgatásait is úgy intézte, hogy azon hevert, vastagon bepólyált térddel. Embereivel mord volt és türelmetlen. A szokottnál is rosszabb napjain reszketett tőle az egész udvarnép.

Egy ilyen rossz napon érkezett az aacheni koronázás híre is. Beatrix megint elkezdett példálódzni, hogy bele kellene törődni az egészbe, Bécs megtartásával valahogyan békét kötni és teljes erővel menni az olasz földet is fenyegető török ellen. Mátyás eleinte türelmet erőltetett magára és mint szokta, békességesen válaszolgatott. De türelme ezúttal nem tartott sokáig. Fájdalmaitól nyögve kitört és kurtán rászólt Beatrixra, hogy ezt a tárgyat hagyja abba. Beatrix maga is ideges volt ezen a napon, nyilván saját olasz környezetének valami udvari kellemetlensége vette el a kedvét. Kihívóan válaszolt, hogy ő Magyarország koronás királynéja, akibe nem lehet belefojtani a szót.

— Magad mondta egyszer, hogy legfontosabb tanácsosodnak tekintesz. De neked csak olyan tanács

kell, ami kedvedre való. Ha arról beszélek, hogy Fridrikkel békét köss, vagy hogy a fiad a Federigo bátyám leányát vegye el, mindjárt mérges leszel. Mert tudod, hogy nincs igazad.

— Elég volt, — kiáltott Mátyás kínzottan, — nem látod, hogy beteg vagyok?

— Azt is mondtad, hogy a testi fájdalom nálad nem számít. Azt hittem, hogy építeni lehet arra, amit mondasz.

Mátyás hallgatott egy darabig, hogy legyűrje indulatát. Aztán olyan halk hangon, amelynek a düh feszültsége adott csendességet, így szólt:

— Fridrikkel nem kötök békét, János pedig a Sforza-lányt fogja elvenni, punktum. A királynénak megparancsoljuk, hogyha hetvenhétszer koronás királyné is, most hallgasson. S ezekről a kérdésekről egyáltalában hallgasson.

Itt kezdődött a súlyos jelenet. Beatrix ingerülten találta ki összes sérelmeit, főként és elsősorban azt, hogy az ország kormányzásában neki nem jut illő szerep. Egy királyné a kormányzásban természetes társa a férjének. Ő trónon és trónra született, a hatalmat nem tudja nélkülözni. Alárendelt helyzetét, mely büszkeségét sérti, végleg meguntta. Szót követel és véleménye meghallgatását. És ha már erről van szó, követeli a nádori cikkek megváltoztatását, amiről eddig tapintatból és a béke kedvéért nem szólt.

— Miféle nádori cikkekről beszélsz? — kérdezte a király csodálkozva.

— Ugyan ne nézz engem olyan ostobának. Mikor Szapolyait nádorrá tetted, kidolgoztátok a nádori jogkör szabályozását. Anélkül, hogy engem megkérdeztél volna, pedig ott rólam is szó van. Azt mondják azok a cikkek, hogy a király halála után a királynét semmi hatalom nem illeti, hanem az új király trónraléptéig minden hatalom a nádor kezében van. Ez pedig nekem nem közömbös.

— Nem közömbös? Úgy. Vagyis te azt forgatod

a fejedben, hogy mi lesz az én halálom után. Vagyis a halálomra építesz, mint Fridrik. Mondd, hát nem veszed észre, milyen rettenetes vagy?

— Nem, nem veszem észre. Nem vagyunk parasztok, hanem trónon ülünk. Nálunk az ilyen kérdésekről másképpen kell gondolkozni. Sőt, nekem, mint királynénak, kötelességem is azon gondolkozni, hogy mi lesz, ha egyedül maradok.

— És az a gondolat nem fordul meg a fejedben, hogy esetleg én maradok egyedül?

Beatrix arcán könnyed lenézés jelent meg. Gonoszul vetette oda:

— Nem, az sohasem jutott eszembe.

Mátyás előrehajolt. Orrlyukai kitágultak, fogát összeszorította. Ilyenkor támadó vadállathoz hasonlított.

— Te olasz földről jössz, Beatrix. Ott sok minden dolgot tudnak keverni, amihez mi, magyarok nem értünk. Ezentúl megkóstoltatom mással az ételt, mielőtt enném belőle. Most takarodj a szemem elől.

Beatrix hevesen tiltakozni akart. De Mátyás felugrott a karosszékből féllábara.

— Takarodj! — ordította torkaszakadtából.

A királyné megrettent és kisietett. Akkorra már alabárdosok néztek be az ajtón, ezeket ő maga tuskolta ki, hogy a beteg király egyedül maradjon. Mátyás lihegve lankadt vissza a karosszékbé. Az járt eszében, hogy van olyan, minden másnál borzasztóbb mérgezés, amelyet az olasz udvarok sem tudnak keverni. Őt Isten mérgezte meg ezzel az asszonnal. Mielőtt ezt elvette, férfi volta csak könnyen elfutó félórák örömét adta neki, de életét a munka töltötte el, amelyet nem zavarhatott semmi. Most, idestova tíz éve immár, egész életét ez az asszony mérgezi. Beszívódik munkájába, terveibe, gondolataiba, mindennapi életének minden percébe. A lakodalomig egy egészséges ember ült a magyar trónon, azóta egy mérgezett ember. A lakodalomig esztendőkön át nem

zaklatta, kínozza dolgait annyit a nőkérdés, mint most egyetlen napon. Micsoda gonosz ajándék a sorstól a szerelmi öröm gyalázatos kéje, melyért ennyit kell odaadni? Ó, be jó lenne hetven évesnek lenni, öregnek, egészségesnek, bölcsen nyugalmasnak és olykor csak fejcsóválva visszagondolni arra, hogy volt idő, mikor a királyok királyát tíz évnél is tovább tartó lázas betegség gyötörte.

S mintha töprengéseire maga a sors felelt volna gúnyos vigyorgással, másnap levelet kapott a pápától. Incze pápa nyomatékosan felhívta, hogy a fogoly kalocsai érsek már eleget senyvedett Árva várában, a méltatlanságot ideje volna jóvá tenni. Küldje Mátyás a foglyot Rómába, ott majd igazságos ítéletet kap. S még mielőtt a pápai levélre felelt volna, a különös véletlen még egyszer felcsapta ugyanennek az ügynek titokzatos és szégyenletes hullámain.

A király vacsoránál ült. Merev arccal, mert feleségével most haragot tartott. Egy új olasz tudós volt vendégök vacsorára, bizonyos Antonio Bonfini, akit Mátyás a királyné ajánlatára hívott meg udvarához. Történelem volt a kedves tanulmánya ennek a tudósnak és azt kérte a királytól, hogy bízta őt meg a magyar nemzet történetének megírásával. Ehhez sok levéltár kinyitása kellett, hogy a tudós kedvére búvárkodhassék. Erről beszélgettek, s közben Bonfini a konyhát magasztalta.

— Mi ez a fölséges leves, — kérdezte, — amely valóban királyok asztalához méltó.

— Soupe dorée a neve franciául, — felelte Beatrix.

— S vajjon hogyan készítik?

Beatrix akadozott. Édeskeveset törődött a konyha dolgaival. Helyette Mátyás felelt.

— Rózsavíz és fehérbor keveréke. Tojást habarnak bele, erősen sáfrányozzák és cukrozzák. Ez az egész. Recipéje a francia király konyhájáról való.

Ekkor apród lépett a királyhoz és fülébe súgta,

hogy Stein Györgynek fontos jelenteni valója volna. Mátyás, noha Beatrix az ilyesmiért mindig nagyon neheztelt, azonnal felkelt és kisántikált. A folyosón ültek le két aranyozott olasz székre.

— Felség, — mondta Stein, — nagyon érdekes levél jutott birtokomba. Váradi Péter már régebben gyóntatót kért. Felséged egy megbízható szerzetes frátert rendelt neki. Hát ez a fráter nem volt megbízható. Valami ürüggyel útnak indult Árvából, de indulás előtt lerészegedett a vár alatt a kocsmában és mámorában elfecsegte, hogy titkos levelet visz a pápához. A kocsmáros szemfüles ember, szólt az őrségnek, azok lefogták és kikutatták, de csak ezt az üres papírlapot találták nála. Összesodorva a botja kifúrt belsejében akarta elvinni. A pap aztán megszökött.

Mátyás kezébe vette a leveledrét összehajtott papiroost. Nem látszott azon egy vonás sem, csak kívül a címzés. Pecsét nem volt rajta, Péter érsek a fogságban nem juthatott pecséthez.

— Régi ügyesség, — mondta a király, — hagy-malével írta. Tűzhöz kell tartani, akkor a vonások megbarnulnak. Köszönöm.

Nem ment vissza a vacsorához, hanem dolgozószobájába sietett, ahol állandóan égtek a gyertyák. Óvatosan odatartotta a papiroost a lánghoz. Egy-egy helyen csakugyan kivehetővé vált az írás, másutt a király nem volt elég ügyes és elégette a papiroost, amely majdnem lángot fogott. De így is elég szöveget elolvashatott. És elszörnyedt, mikor elolvasta. Az érsek részletesen leírta a Beatrix szökési kísérletét Ulászlóhoz, „akinek, mint ország-világ láthatta, Olmütz városában ágyasa volt“. Aztán bepanaszolta a királyt, hogy fényes tehetségei mellett is pipogya és férfiatlan eszköze ennek az asszonynak. Az tenne jót a keresztény Magyarországgal, aki ennek a némbeknek fejét venné.

Mátyás leeresztette a levelet és soká gondolkod-

zott. A vacsoráról teljesen megfélekezett és ott nyomban saját kezével megírta a pápának adandó válasz fogalmazását, hogy másnap majd rendszeren leírják. Azt írta neki, hogy nincs ellenére, ha a bűnös érsek ügyében a pápa dönt, de azt kéri, hogy követet küldjön hozzá. Annak majd feltárja, mit vétett az érsek, s akkor nyugodtan várja a pápa ítéletét.

Mire visszament a vacsorához, azok már a csemegenél tartottak. Bonfini áradozva dicsőítette az elmés cukorkákat, amelyek elefántot, halat, sast és egyéb állatokat utánoztak. Mátyás asztalnál nem szólt semmit. De mikor visszavonultak, szó nélkül kezébe adta Beatrixnak a Péter érsek elfogott levelét.

— Mondtam, hogy meg kell ölni, — mondta az asszony, mikor a barna írású szövegrészeket kibetűzte.

— Ne arról beszéljünk, hanem a híredről. Itt az áll, hogy olműtzi viszonyodat Ulászlóval országvilág tudja.

— Mit kívánsz az érsektől? Hogy magasztaljon engem? Természetesen rágalmaz. De csak rágalmaz. Nálad könnyű a dolga. Nem is védekezem. Tisztában vagyok azzal, hogy ellenségem vagy. Ez a jutalma annak, ha valaki szereti a férjét.

Mátyás legyintett. Már régóta elmentek a füle mellett az ilyen átlátszó beszédek.

— Nézd, Beatrix, — mondotta, — Fridrikkel nem kötök fegyverszünetet. De veled igen. Mert sok olyan dolgom van, ami az egész agyamat és minden idegemet kívánja. Beteg is vagyok. Fontos, hogy családi jelenetek ne zavarjanak. Cseréljük ki feltételeinket. Én azt ajánlom, hogy a fiam házasságáról mi soha, de soha ne beszéljünk többet. Még a célzásokat is elkerüljük. János úgy és akkor házasodik, ahogy én jónak látom. Erről ezentúl semmit nem fogok közölni veled. Cserében kinevezem Ippolito

öcsédet érvényes okiratban esztergomi érseknek. És kötelezem magam, hogy megszerzem a pápa szentesítését.

Beatrix gondolkozott. Majd kis szünet mulva felézett.

— És a nádori cikkekkel mi lesz?

— Azok úgy maradnak, — felelt Mátyás feltörő ingerültséggel, — most felelj igennel, vagy nemmel.

— Igen.

Mátyás megkönnyebbülten kezét nyujtott. Csakugyan úgy kötöttek fegyverszünetet, mint két ellenség. És alig eresztették el egymás kezét, Beatrixnak már kérése volt. Pénzt kért.

— Az Isten áldjon meg, — fakadt ki Mátyás, — én nem tudom, mit csinálsz a pénzzel. Óbuda vára a tied. A Csepel-sziget a tied. Diósgyőr, Miskolc, Mezőkövesd, Zólyom, Huszt, Simontornya, nem is győzöm felsorolni. Ez a sok-sok birtok mind neked tejel. Nem egy királynét, de egy országot el lehet ebből tartani. Maga Zólyom!

— Zólyomból egy aranyat sem látok, — fakadt sírva a királyné, — már rég zálogba adtam Fransepán Bernátnak. Az ékszereim után. Mert azok közül is sokat zálogba tettem. Most nagybeteg a felolvasóm, Jeronimo, pénz kellene és nem tudok neki adni.

— Megáll az eszem, — bámult Mátyás elhülve, — te az ékszereidet csapod zálogba? A magyar királyné? Ebben az udvarban? És most szólsz? Ez így nem maradhat. Holnap itt rendet fogunk csinálni. Átnézzük egész vagyoni állapotodat, és ha nem elég, amid van, majd valamit kitalálok. Ha sürgősen pénz kell, holnap kaphatsz. A felől biztos lehetsz, hogy rendbe hozlak.

— Nem is tudod, milyen jót teszel velem, — sirt a királyné, — szörnyű folyton az anyagi gondok alatt roskadozni. Ettől is vagyok hónapok óta olyan

ideges, örülök, hogy végre megmondhattam. Kérlek is, hogy sok mindent ennek tulajdoníts.

Mátyás valami kellemes könnyebbséget érzett. Mint mindig, ha gavallérnak tudta magát. Adnia neki okozott a legnagyobb örömet. És Ulászlóról s az érsek leveléről nem is beszéltek többet. Másnap kiadta a rendeletet, hogy a királyné anyagi ügyeit számba kell venni. Magára a tárnokmesterre, Paksi Lászlóra bízta a dolgot. Az nagyon nehezen boldogult és rövidesen jelentette, hogy a rendezésre hosszabb időt kell kérnie, mert a királyné saját udvartartásának anyagi ügyeiben leírhatatlan zavar és fejetlenség mutatkozik. Legjobb volna a királyné számlájának könyvelését a királyi udvartartásához csatolni, amelyet példaszerű rendben vezetnek. De Beatrix ez ellen hevesen tiltakozott. Méltóságára sértőnek találta, hogy pénze felett ne teljesen szabadon és ellenőrzés nélkül rendelkezzen. A vége az lett, hogy Beatrix a bányavárosok jövedelmének szabad rendelkezését kapta. Selmec, Breznó, Körmöc és egyéb bányák városai felett királykodhatott kedvére. Ő nevezheti ki a kamaragrófot, azzal ő rendelkezik és senkinek elszámolással nem tartozik. A körmöci városbíró, az öreg Scheyder Péter, kapta ezt a kamaragrófságot, s a királyné mindjárt megkezdte uralkodását hatalma új területén.

A király kiadta az Ippolito kinevezését is esztergomi érsekké. Az oklevélben meg is nyomta a tollat.

Annakidején Aragoniai Giovanni úr öfenységének kinevezésére legdrágább hitvesünk iránt érzett elmúlhatatlan szerelmünk, a hitvesünk fivére iránt való természetes hajlandóságunk, s végre az a köteles szándék indított bennünket, hogy felséges após urunknak a lehetőség szerint kedvére legyünk. Miután fejedelmi büszkeségünk bőkezűségét most mindazokkal éreztettük, akik személyünk körül érdemeket szereztek, nem

tolhatjuk hátrányba azokat, kiket szeretnünk a természet parancsol s kikhez a sógorság kötelékei fűznek. Ennélfogva a sógori összeköttetésre való tekintettel, amelyben Ercole ferrarai herceg öfenségével élünk, de kivált a felséges királyné kérésére is kiválasztjuk és esztergomi érsekké kinevezzük Ippolito herceg öfenségét.

A kinevezés elment Rómába, hogy megnyerje a pápa hozzájárulását. De a pápa ez idő szerint harcban állott Ippolito nagyapjával, a nápolyi királlyal. Megtagadta a hozzájárulást. Azt felelte Mátyásnak, nem minden él nélkül, hogy inkább nézzen körül a magyar egyházi tehetségek között, akikben országa oly gazdag, mert egy gyermeket, sőt úgyszólván csecsemőt tenni az ország első egyházi méltóságába esztelen és igazságtalan dolog. Mátyás nem sok ügyet vetett a levélre. Giovanni tizennégy éves volt, mikor annakidején ugyanez a szentszék bibornokká nevezte ki. Az sem volt kevésbbé esztelen és igazságtalan dolog. A pápa majd ehhez is hozzájárul, ha Nápollyal kibékült.

Sokkal nagyobb gondja volt Ulászlóra. Sűrűn és állandóan leveleztek. Ulászló jó szövetségesnek mutatkozott. Követte a Mátyással levélben megbeszélt eljárást. Miksa főherceg megválasztásának érvényét nem támadta meg, de a hat választótól keményen követelte fejenként az ezer aranymárkát, nem hallgatván el, hogy a pénzt szükség esetén fegyverrel fogja behajtani. Ami nem jelentett kevesebbet, mint hogy Magyarország, Csehország, Morvaország, Szilézia, Szerbia, Moldva és esetleges szövetségeseik megindítják a háborút a németrómai birodalom túlnyomó része ellen. A jövőndő esetleg világháborút rejthetett méhében, hiszen ekkora erők összeütközésénél a burgund földön érdekelt Franciaország, az Ulászló által érdekelt Lengyelország, a magyar birodalommal szembefor-

dult Velence, általa Törökország, s az olasz államok sem maradhattak tétlenek. És Mátyás, mint ennek a világháborúnak komor magva ült íróasztala mellett. Húsz esztendei munkájának minden eredményével zuhant le a cél előtt a hegyről, amelyet addig meghágott. Tudta jól, hogy senki más a világon ezt a harcot most már nem folytatta volna. De a Habsburg iránt való ősi gyűlöletet most a kijátszatás szégyene még lángolóbbá lobbantotta benne. El volt szánva akár erre a világháborúra is. És mivel most minden hadi előny egyszerre százszoros fontosságúvá növekedett, elhatározta, hogy egy percet sem késlekedik, és mielőtt Ulászlóval találkozna, beteg is maga megy ausztriai hadai élére, hogy új lendülettel megmutassa erejét.

Utba ejtette a Dunántúlt, hogy utána nézzen az újonnan szervezkedő további hadaknak, aztán Bécsbe utazott. Az udvarfartással együtt. Beatrix is vele ment és János is. És az udvari méltóságok, a kancellisták, titkárok nagy serege, olaszok és magyarok, két összekeveredett csoport, királynéhoz húzók és János herceget trónörökösnek tekintők.

Mivel még otthon rendszeresen használta a budai hévizeket, csúza enyhült valamivel. Térdének ugyan nem vehette hasznát és lóra nem ülhetett, de a kocsit bírta. Ugy ment a táborba, ahová zaklató haragja és türelmetlensége vitte. Személyes megjelenésének varázsos hatása most sem maradt el. Érkezése pusztá hírére Zistersdorf azonnal megadta magát. Utána Feldsberg, utána Rohrbach. És ekkor egyszerre megfordult a kocka, nem sikerült semmi. Laa városka erődítése megakasztotta a hódítókat. Ágyú nem boldogult vastag falaival, árkok és sáncok kettős öve állt ellen a rohamoknak. Az őrség vakmerően küzdött és megverte a magyarokat. Ugyanekkor Karinthia felbontotta a különbékét, visszafoglalta Neumarktöt és az ellene siető magyar sereget vérezen legyőzte.

Konok akaratát semmi sem tudta megtörni. Megparancsolta Szapolyai grófnak, hogy Wienerneustadt ostromgyűrűjét fogja szorosabbra. Ez volt Fridrik szülőhelye és kedvenc városa. Minden osztrák területet el kellett foglalnia, ami még nem volt a kezén, de főként ezt az egy várost.

Hogy Ulászlóval találkozni fog, arról feleségével nem beszélt, csak futólag. A beszédtárgyat mind a ketten kerülték. Beatrix intézkedéseiből meglátszott, hogy ő maga sem számított az utazásra. Kimondatlanul is természetesnek találta, hogy Mátyás nem viszi magával. S mikor Mátyás közölte vele, hogy pár nap múlva utazik Morvaországba, a királyné nyugodt maradt és közömbösnek látszó.

— Kérésem van hozzád, ha Ulászlóval találkozol, Mattia.

— Örömmel megteszem, halljuk a kérést.

— Eleonóra nővérem írt nekem, hogy nagyon a szívükön feküdnék, ha Ferrara és Csehország baráti viszonya egy kis hangsúlyt kapna.

— Csehország és Ferrara? Hogy jönnek ezek egymáshoz?

— Ha a nagy háború bekövetkezik, nem közömbös, hogy Ercole sógorom és Ulászló milyen viszonyban vannak. Aztán meg Eleonóranak két leánya van, Ulászló pedig sohasem fogja hazavinni Hohenzollerni Barbarát. A kérésem tehát az, hogy Valentinit vidd magaddal a királytalálkozóra.

Cesare Valentini volt Ferrara követe a Mátyás udvaránál. A király készségesen teljesítette a kérést. Valentini még aznap üzenetet kapott, hogy ő is megy Iglauba a királlyal.

A találkozó színhelyét ebbe a morva határvárosba tették. Mire Mátyás odaérkezett, Ulászló már három hete várakozott rá a határon túl, a cseh Deutschbrodban. Most tehát az illendőség kedvéért neki kellett három hetet várnia. De addig sem ért

rá unatkozni, reggeltől estig volt dolga elég a halomszám érkező jelentésekkel, levelekkel, futárokkal. Most már lóra is tudott ülni. Gyakran barangolta a vidéket fegyvernökével kettesben és eltűnődött azon, hogy itt járt valaha fényes udvarával Zsigmond, mikor Husz János kivégzése után megkötötte a vallási békét a kelyhesekkel és itt esküdött meg a kompaktátákra, a kelyhesek nevezetes vallási kiváltságaira. Zsigmond, az ő atyjának titkos atyja, német-római császár. Akinek trónján a vér szerint való utód helyett Fridrik ül. S ha most az utolsó erőfeszítés nem sikerül, akkor majd Habsburgi Miksa fog ülni rajta.

A három hét szeptember elsején telt le. Mátyás ezerháromszáz lovasból való kíséretet parancsolt, díszbe öltözött és átlépett a cseh határon, hogy Ulászló elébe menjen. Cseh földön találkoztak. Gyalog lépkedtek egymás felé, megölelték és megcsókolták egymást. Mátyás megrázkódott. Ulászló ölelő karjai között Beatrix jutott eszébe. Hirtelen vad féltékenység hulláma öntötte el. Mikor elengedték egymást, szeretett volna ráugrani a délceg királyra, torokon ragadva leteperni a földre, a mellére térdelni és úgy faggatni, fojtogatva:

— Megcsaltatok, vagy nem? Valld meg, ha az életed kedves.

De e helyett nyájas üdvözlő szavakat hangoztatott és jobbjára tessékelte Ulászlót. Az pedig tiltakozva hátralépett, mindenáron balfelől akart menni. Így tessékeltek egymást percekig. Végre Mátyás megoldotta az illemkérdést. Azt indítványozta, hogy amíg cseh területen haladnak, ő menjen jobbról, morva földön aztán Ulászlóé legyen a jobboldal. Egyelőre még állottak, mert két beszédet kellett végighallgatni. A pécsi püspök latin nyelven magasztalta a cseh királyt, Csimburg Sibi-
bor morvaországi főkapitány pedig cseh nyelven ünnepelte a magyar királyt. Aztán megindultak. A

határon helyet cseréltek és bevonultak Iglau városába. Pazarul terített ebéd várta őket.

— A királyné melegen üdvözöl, — kezdte mindjárt Mátyás, élesen figyelve a szövetséges királyt.

— Ó a kedves Beatrix, — felelt Ulászló udvariasan és közömbösen, — igazán sajnálom, hogy ezúttal nincs velünk. Majd szíveskedjél neki átadni hódolatomat.

Mátyás a főbenjáró politikai tervek mellett azal a tervvel is jött Iglaubá, hogy valamilyen ravasz módon, amely majd a helyzethez képest kínálkozik, kiszedi Ulászlóból féltékeny gyanuja alaposságát vagy alaptalanságát. De hamarosan látta, hogy ez aligha fog menni. Mikor ő a kellő símasággal Beatrixra terelte a szót, Ulászló únt és hűvös udvariasságot mutatott és csakhamar más tárgyra tért. Ez lehetett annak az udvarlónak a közönye is, aki a régi futó kalandnak az emlékét kevésre becsüli, de annak a férfinak közönye is, akinek számára egy szóbanforgó hölgy sohasem jelentett többet a hivatalosan kötelező nyájasságnál. És beszélgetés közben Mátyás jól szemügyre vette ezt az embert, aki miatt a féltékenység annyi kínját elszenvedte. Jóképű, szép darab ember volt, harmincon kevéssel túl, elbizakodott, lusta és jóindulatúan korlátolt. Hírlett róla, hogy nagyon szeret asszonyokat keverni a politikába. Akitől kellett neki valami, annak a feleségét kezdte kerülgetni és rendesen legalább annyi eredménnyel, hogy az asszony erősen a délceg és kedves király mellett igyekezett hangolni az urát. Ha aztán elérte a koronás gavallér, amire szüksége volt, bámulatos felelőtlenességgel hagyta abba az udvarlást. Mátyás nézte beszélgetés közben és szíve elfacsarodott. Hogy van az, hogy a nőknek nem az igazi férfi kell, hanem szívesebben eljátszanak az ilyen hermelinben született, trónon ülő selyemfiúval? S az igazi férfinak csak a gyötrelém és a keserves bizonytalanság a jutalma jóságért, hűségért és állandóságért?

De aztán valami megvillant az eszében. Van egy nő, akit ez a királyi kakas soha az életben el nem ért volna. A boroszlói polgármester leánya. Ez olyan biztos, mint a kőszikla. S hozzá ez a nő az átszellemlélt rajongók megszállottságával közelített és fiút szült neki. És még most is balzsamot tud adni a férfiónérzetében megcsúfolt lélek égető sebeire.

Másnap a pécsi püspök ünnepélyes Veni Sanctet tartott. Mise után Mátyás átküldte Ulászlónak az első nap ajándékait: negyven hatalmas keleti szőnyeget, s mellékesen egy kis gyümölcsöt, szőlőt és barackot, nem a gyümölcs, hanem a jókora ezüsttálak kedvéért. Ulászló az ajándékot két színarany, ötvözött kanállal viszonzta. Aztán leültek tárgyalni. Mindenekelőtt meg kellett beszélniök a választófejedelmeknek adandó választ. Ulászló ugyanis már levélben fordult volt hozzájuk, mióta Mátyással közös alapra helyezkedett, s azok válaszoltak is. Azzal mentegetődztek, hogy a választás kitűzése meglepetésszerűen érte őket, a cseh király mellőzéséért ők nem felelősek. A választás a magyar király háborúja miatt sürgős birodalmi érdekeknek mutatkozott, ők tehát a mainzi érsek, a birodalmi főkancellár felszólítására választottak. Erre a válaszra kellett most válaszolni. Mátyás előterjesztette a maga tervzetét. Ulászló végighallgatta, okosan töprengő arcot vágott, mindenre azt mondta, hogy dobzse, aztán visszavonult tanácsosaival és száz kifogás jegyzeteivel tért meg. De azért estig elkészültek. Ulászló a levélben tagadta, hogy a választásra sürgős szükség lett volna, hiszen a magyar király nem a németrómai birodalom, hanem csak a császár örökös tartományai ellen visel háborút. A cseh korona méltóságán sérelem esett, ő szép szavakkal nem hagyja magát lekenyerezni. Követeli a hatezer arany bírságot. Ehhez a levélhez Mátyás csatolta a magáét. Tudtukra adta a választófejedelmeknek, hogy barátjának és testvéreinek sérelmét nem nézheti tétlenül.

Ne kényszerítetek, hogy veletek szemben ellenségesen lépjünk fel. Mert vegyétek tudomásul, hogy ha követelését nem teljesítitek, mi őt, szerződésünk értelmében és iránta táplált testvéri szeretetünknel és barátságunknál fogva el nem hagyhatjuk, felszólítására neki teljes erőnk-ből segítséget nyújtunk, s vele együtt minden eszközt felhasználunk, hogy ő a szenvedett sérelemért az elégtételt megkapja. Hisszük, hogy a dolgokat nem hagyjátok ennyire jutni.

A leveleket tehát megszerkesztették, de nem volt könnyű Ulászlót rábírní, hogy azokat rögtön el is küldje. Félt a háborútól. Többször egymásután elmondatta magának, hogy Mátyás hogyan képzei a hadjáratot és milyen eredményeket vár tőle. Mátyás órák hosszat foglalkozott azzal a fárasztó feladattal, hogy egy korlátolt tárgyalófél színvonalára helyezkedvén, annak nyelvén mondja el gondolatait, reményeit, egész tervének felépítését. S a tárgyalni való anyag mindennap szaporodott, a helyett, hogy fogyott volna. Mert ha Ulászló nem volt is nagyon okos ember, tanácsosai nem estek a fejük lágyára. És minden tárgyalási nappal új cseh óhajtasok merültek fel, amelyek abból következtek, hogy két fejedelem egyszerre volt tényleges cseh király, és egyszerre uralkodtak egyazon ország kétfelé tépett részein. Sok rendetlenség származott abból, hogy Mátyás Csehországnak morva földjén más jogszolgáltatás és más pénz járta, mint Ulászló Csehországnak kelyhes földjén. Mátyásnak vállalnia kellett, hogy az egyöntetű rendezés érdekében intézkedni fog. Nagy anyagi terheket is kellett vállalnia, és előállott az a furcsa helyzet, hogy Mátyás kénytelen volt megadóztatni Morvaországot és Sziléziát Ulászló javára. Húszezer aranyat előlegül mindjárt át is adott neki. Viszont Ulászlónak vállalnia kellett, hogy apját megnyeri a közös háborúhoz.

Mindezt Mátyás úgy tárgyalta le, hogy pocsékolóan bőkezű ajándékokkal is puhította szövetségét. Minden áldott napra beosztotta a drága meglepetéseket. A második napon adta át Beatrix ajándékait: egy teljes hálósobaberendezést, tékozlóan aranyozott ágygal és kerevettel, damaszt-ágyneműt, ingeket, hálósapkákat, keszkenőket, megszámlálhatatlan mennyiségben. Harmadnap délben aranyozott ezüstedényeket küldött neki, este két ékkövekkel kirakott süveget, negyednap hat vadászkutyát piros selyemtakaróval, két drága köpönyeget, egy piros díszruhát, egy másik arany-pirosat, török süveget, szablyát, buzogányt, dárdát és tört, mind tele drágakövekkel. Negyednap nem küldött semmit. Ötödnap küldött két remek paripát, aranyozott, ékköves nyereggel. Hatodnap aranyból való sisakot s drágakövekkel kirakott magyar süveget. Hetednap Filipecz János váradi püspök lepte meg Ulászlót két ezüstitállal és arany evőkésztséggel. Nyolcadnap a király konyhája hét fogásból álló vacsorát küldött át Ulászlónak, s ezt hárman költötték el, a két király és János püspök. Kilencednap Ulászló viszonzta az ajándékokat: Mátyásnak hat tarka lovat ajándékozott, a két magyar püspöknek pedig két-két fekete mént.

Ez volt tárgyalásuk utolsó napja. Délelőtt még kiadták a közös okiratot, amely szabályozta a cseh korona országaiban az egységes pénzverést és egységes igazságszolgáltatást. Utána együtt ebédeltek, aztán Ulászló útra kelt. Mátyás félmérföldnyire még elkísérte. Megölelték és megcsókolták egymást. Mikor Ulászló lóháton ülő alakjára tekintett vissza, Mátyás Beatrixra gondolt. És megállapította magában, hogy a féltékeny ember soha nem tudhatja meg az igazat, mert akár rosszra jön rá, akár jóra, bizalomvesztett, kifosztott lelkével egyiket sem tudja elhinni.

Iglauból egyenesen a táborba ment vissza. És a királyi sátorban nagy meglepetés várta: maga Bea-

trix. Ezt nem beszélték meg. Abban maradtak volt, hogy Mátyás, mihelyt ráér, Bécsben keresi fel a királynét. Most mégis itt volt az asszony, tüntető vídamsággal, kacér szeretettel, hangos viszontlátással. És ott volt mellette János herceg is. Akárki idegen úgy szemlélhette volna őket, mint a hitvest és gyermeket, akik boldogan várják haza a megtérő családapát. Mátyás lelkében azonnal megrezsent valami a viszontlátás csókjai között is. Mit akar ez az asszony? Olyan sóváran várja az Ulászlóról szóló híreket? Vagy olyan fontos és sürgős kérnivalói vannak?

Közlendői mindenestre voltak. Miután Mátyás meghallgatta a harctéri jelentést, kiadta a legszükségesebb parancsokat és röviden, szűkszavúan elmondta feleségének az iglalui találkozó politikai eredményeit, Beatrix viszont az olasz helyzet örvedes fordulatáról számolt be: atyja békét kötött a pápával. Maga Ferdinánd spanyol király és Lorenzo Medici léptek közbe, hogy kibékítsék őket. Ez meg is történt. Ferrante király elég drágán fizette meg a békét, mert a pápa minden feltételébe belement, de viszont otthon a lázadó urak között rendet teremthetett. Teremtett is, rettenetesen. Beatrix a kielégített bosszú vadul ragyogó tekintetével mesélte el, amit a Nápolyból érkező levelek részletesen tudtára adtak. Ferrante kegyelmet ígért a lázadóknak, akik békekötéskor le is tették a hűségesküt. De Ferrante rögtön lefogatta őket és visszavonta a kegyelmet. Volt, akit addig kínoztatott, míg az kivallotta kincsei rejtekhelyét, aztán kivégeztette. A holttesteket megvadított bika farkához kötötték, az állatot végighajszolták Nápoly utcáin, s mikor összerogyott, a halottakat felnégyelték.

— Egyhamar nem lesz lázadás Nápolyban, — fejezte be Beatrix diadallal, — a példa megtanítja a többi. Mit szólsz ehhez a remek győzelemhez?

— A győzelemnek, főként a békének örvendek, — szólt Mátyás vállat vonva, — de nálunk más a

szokás. Mi vagy nem ígérünk kegyelmet, vagy meg is adjuk.

— Ez a ti ósdi felfogástok, — nevetett Beatrix, — nálunk az nyer dicsőséget, aki túl tud járni másnak az eszén. De hagyjuk, erről már sokat vitatkozunk és nem győzhetjük meg egymást. Más ujság is van: megjött a táborba Bonfini és érdekes művet hozott. Bebizonyította, hogy Zeustól származol.

— Kitől származom?

— Az ókori római Corvinusoktól, azok pedig Zeusig vitték fel a családfájukat. Bonfini a te hollós címered segítségével bizonyítja római származásodat. Kihallgatást akar kérni és engedelmet, hogy ezt nyilvánosságra hozhassa. Szerinte nagyon szép és hangzatos lenne, ha téged Mathias Corvinusnak neveznének.

Mátyás nagyot nevetett, ami rég történt vele.

— Kitűnő. Szóval a pogány istenektől származom. Nagyon jó. Csak terjessze, a nép szereti az ilyen csodálatos meséket. Ha majd ráérek, elébem járulhat. Hát veled mi van, Korvin János?

A fiú, aki eddig csendes illedelemmel üldögélt társaságukban, elmosolyodott a tréfás megszólításra. Olaszul felelt, ahogy kérdezték.

— Köszönöm, felséges atyám, jól vagyok.

— Holnap majd kiviszlek lóháton ostromot nézni, aztán majd hosszasan beszélgetünk. Most már nyugovóra térhetsz. Én a királynéval még fent maradok.

János engedelmesen felállott, kezét csókolt a királynak, kezét csókolt a királynénak, aztán kiment.

— Nagyon kedves a fiú, — mondta Beatrix — és mindvégig jól viselte magát.

— Köszönöm, hogy vigyáztál rá.

Elhallgattak. Mindegyik tudta, hogy mire gondol a másik. János házasságára, a trónöröklésre, a nádori cikkekre, Beatrix magtalanságára. De az alkut, hogy erről hallgatnak, egyik sem szegte meg.

A tábor apróbb eseményeiről beszélgettek és Mátyást az is meglepetéssel töltötte el, hogy Beatrix egy szót sem kérdez Ulászlóról. Ő maga szándékosan nem hozta szóba. Azt gondolta, hogy ha Beatrix titkolt kíváncsisága valami ügyes formát keres, dolgozzon meg leleményességével ezért a formáért. Azonban Beatrix nem kérdezett Ulászlóról. Sőt forró odaadással furakodott férje mellére, mikor nyugovóra tértek. És bár senki sem hallotta, suttogva rebegette Mátyás karjai között:

— Mostanában mindig azt álmodom, hogy gyermekem született. Meglátod, hogy végre ránk fog nézni az Isten. Kimondhatatlanul boldog leszek. És te is. Nemsokára tíz éve leszünk házasok. És én csak most kezdek igazán szeretni. Ha nem vagy mellettem, óráim elviselhetetlenek. Nem tudlak egy percre sem nélkülözni. Azért jöttem ide, Laa alá. És akár tetszik neked, akár nem, a te Beád ezentúl egy lépést sem tágit mellőled, akárhová mégy.

Mátyás némán símogatta a sötétben felesége haját. De közben erősen gondolkozott rajta, hogy miért akar most ez az asszony állandóan nyomában lenni.

Beatrix másnap sem kérdezősködött Ulászlóról. Sőt harmadnap sem. A király úgy látta, hogy ha felesége és Ulászló között történt is valami, az mindkettőnél nyomtalanul elröppent. De aztán kerülő úton megtudta, hogy Beatrix az Iglauban járt püspököket egyenként elővette és politikai érdeklődés örve alatt ezer kérdést intézett hozzájuk Ulászlóról. Mátyás komoran vállat vont és nem szólt feleségének egy szót sem. Már elfáradt. És már nem győzte figyelmét annyi gond és törődés között megosztani. Gyakran nézett elgondolkozva fiára, s azzal a folyton mélyülő szeretettel, amellyel egyre közelebbnek érezte magát sarjadékával, sorsukat is azonosnak látta: Jánoskának lába sánta, neki pedig a lelke biceg Beatrix miatt, s mindkettőjük baja gyógyíthatatlan.

Laa elesett. Utána Retz ostromához fogott a király. Retz alá érkezett a hír, hogy Gabriele bíboros Rómában meghalt. Üres maradt az egri egyházmegye, és Egerben, ahol az olasz eredetű főpap emlékét az ország első toronyórája hirdette, bizonyosan órák hosszat zúgtak a harangok, mialatt itt Retzben az ágyúk dörögtek. Rendes tábort itt nem lehetett ütni, Beatrix kis időre Znaimba költözött. De mihelyt Retz elesett, és az idillikus városka falai között megint szállást talált, hogy folyton férje mellett lehessen, azonnal faggatni kezdte a napi munkától holtfáradt, folyton tépelődő és komor férjét, hogy hogyan szándékozik betölteni a megüresedett főpapi stallumot.

— Ezen még nem gondolkoztam. Sokkal nagyobb kérdések járnak a fejemet.

— De én gondolkoztam helyetted. Egri püspöknek tedd meg Dóczi Orbánt. Így a győri püspökség, amit valaha a fiadnak szántál, felszabadul. Arra az én kedvemért nevezd ki Bakacs Tamást. És ha már benne vagyok a kérésekben, adj valami pénzt ennek a jó Bonfininak. A felolvasóm, míg te Iglauban jártál, meghalt, Bonfini igen jól tud felolvasni.

— Rendben van, Bonfini majd kap valamit. A püspökök felett még gondolokozom.

De nem sokat gondolkozott. Tudta jól, hogy Dóczi Orbán is, Bakacs Tamás is a királyné pártjához tartoznak titokban és ellenzik fia trónöröklését. De eszes és jó munkás volt mindakettő, dolgukat kitűnően végezték a kancellárián, nem szólhatott ellenük semmit. Meglobbant ugyan a fejében a gondolat, hogy erős és hatalmas mozdulattal el kellene itt söpörni mindenkit, Beatrix olasz udvarát feloszlatni és az egész pereputtyot hazaküldeni, az udvartól kidobálni mindenkit, aki fiának nem feltétlen híve, az országgyűlést megfélemlíteni és a törvénytelen gyermeket kérlelhetetlen zsarnoksággal megválasztatni

törvényes trónörökösnek. Akkor aztán rend volna. De ahogy ez a gondolata a sötétben látszó kovakőszikra módjára feltűnt, azonnal el is halt. Ehhez egész más helyzet kellett volna. A római királyválasztás elleni harcban nem tudta iskolázott tanácsosait nélkülözni. Éjjel-nappal forrongó külpolitikai töprengéseit nem zavarhatta egy házassági és udvari botrány óriási felfordulásával. Nem tehetett mást, mint amit tett: szívós haraggal harcolni a Habsburgok ellen és saját udvarában ideiglenesen vinni a dolgokat abban a reményben, hogy majd egyszer fenn fog állani nagy gondolatai megvalósulásának hegytetején, s akkor majd akkorát fog ütni öklével maga elé, hogy táncolni fog belé az egész ország. Most azonban kinevezte Dóczi Orbánt egri püspöknek és Bakaos Tamást győri püspöknek.

A külpolitikában egyébként nem kapott rossz híreket. Sankfalvi plébános megjött Párizsból és beszámolt küldetése eredményével: Anne Beaujeu hercegnő, miután ellene áskálódó rokonai Miksa királlyal egy gyékényen árulnak, Magyarországgal örmest köt szövetséget. Örömeben rögtön préposttá nevezte ki Sankfalvit, aztán meghívta ebédre, hogy János előtt részletesen mondja el a csodálatos, messi Párizs nevezetességeit, a francia udvart, az ottani népszokásokat és viseleteket, hadd tanuljon a gyerek.

Mindjárt utána egy másik követség is hazaérkezett: János váradi püspök jött meg Milánóból. Az igloui találkozó után másodszor is elindult a Sforzaudvarhoz, arra az útra, amelyről egyszer már, Miksa választásának megrendítő híre után, a király visszahívta. Most zavartalanul lejutott Milánóba és teljes eredménnyel tért vissza. Bizalmas kihallgatáson számolt be a királynak: Lodovico Moro kész örömmel adja Bianca hercegnő kezét János hercegnek, nincs is más kívánsága, csak egy: Mátyás öfelsége választassa meg hivatalos trónörökösnek a fiút. A király végighallgatta a jelentést, tudomásul vette,

aztán a követet elengedte azzal, hogy a hallottakon majd gondolkozik.

Mikor Eggenburg megvételéről késő éjszaka tért haza a retzi főhadiszállásra, Beatrix ébren várta, amit nem szokott tenni. S ekkor végre világos lett a király előtt, hogy miért kíséri úgy felesége, mint az árnyék.

— Kérlek, Mattia, — szólt dúltan és nagy lelki küzdelem mély karikáival szeme alatt Beatrix, — fontos dolgot kell mondanom neked.

— Mi lelt, angyalom? Egész testedben reszketsz.

— Most azzal ne törődj. Én megígértem neked, hogy a János házasságáról soha nem fogok veled beszélni. Nem is beszélek, ne ints a kezeddél és ne vágj nekem arcokat, mert ez most életbevágó pillanatot kettőnk között. Másról beszélek. Esküszöm neked anyám emlékére, amely szent nekem, hogy én teljes lelkemmel hiszem: még anya leszek. Ha megteszed, hogy a fiadat trónörökösnek mondatod ki az országgyűléssel, akkor — ugyancsak anyám emlékére esküszöm — megölöm magamat. Többet erről nem beszélek. Most tégy, amit akarsz.

Mátyás megdöbbenve nézett az asszonyra, aki úgy állt előtte a végsőig feszített szenvedélyes izgalomban, hogy azt lehetett hinni, azonnal élettelelenül esik össze. Láthatóan remegett vállától a sarkáig, mint a hidegrázós.

— Tudomásul veszem, — felelte a király, hangjában halálos fáradsággal, — és hogy mit döntöttem, azt meg fogod tudni. De Sankfalvit lecsukatom és a nyelvét tépetem ki, amiért fecseg.

— Ne bántsd Sankfalvit, — szólt Beatrix és fejével intett egy levél felé, amely az asztalon feküdt.

Mátyás felvette és elolvasta. Egy udvari zenész értesítette a dolgok pontos állásáról a királynét. Ez nemrég ment Budáról Milánóba. Kétségkívül a királyné kémje gyanánt. Tehát csakugyan nem Sankfalvi fecsegett. Szerencséjére, mert ezt megkeserülte

volna. Némán feküdtek le, többet ez éjjel nem is beszéltek egymással. Másnap sem. És még jó darabig sem. Mátyás napról napra halogatta a kérdést. Miután Eggenburgot is megvette, karácsonyi pihenőt rendelt seregeinek és udvarával bevonult Bécsbe. És a császárvárosi fényes élet muzsikáló, pazar udvari vígságába belecsapott az a hír, éppen a Szapolyai István mennyegzője napján, hogy Francesco herceg Nápolyban meghalt. Beatrixnek Giovanni esztergomi érsek után most már a második fivére.

A királyné fájdalma még szenvedélyesebben tört ki, mint Giovanni halálakor. Tomboló jajveszékelését, fékvesztett zokogását, spanyollal elegy olasz vérenek a szenvedéstől viharzó haragját úgy kellett nézni, mint bámulatos látványt, amelyhez hasonlót képzelni csak a görög sorstragédiákban lehetett. Francesco volt testvérei közül a legkedvesebb neki. Úgy imádta, mint ahogy gyermektelenül maradt anyák kisebb testvéröket szokták imádni. Ha emésztő szerelemmel szeretett kedvese halt volna meg, nem tombolhatott volna jobban. Napokig jajveszékeléssel dúlt hajjal, eszeveszetten. Vigasztalni meg sem kísérelték. Így telt el a bécsi karácsony. És már benne jártak a januárban, mikor Beatrix annyira megnyugodott, hogy utazásra lehetett gondolnia. Mert ha csak célzás hangzott el arról, hogy Mátyásnak a hadba kell mennie, és pedig nélküle, azonnal olyan sírógörcsöt kapott, hogy az udvari orvosok rémülten szaladtak össze.

Most tehát együtt mentek Wienerneustadt alá, amelyet eddig Szapolyai ostromolt, de a király az egész ostromtervet hibásnak találta. Ahogy a vár alá érkezett, rögtön átlátta, hogy a haditervnek eredendő bűnei vannak: az ostromgyűrű túlszéles, az ostromtornyok messzebb vannak egymástól, semhogy legénységük egymással közlekedhetnék. Hajsolt gyorsasággal átszervezte Fridrik szülővárosának ostromát és elkezdte lövetni a falakat. Aztán

maga elé kérette a választ váró milánói érseket. Röviden közölte vele, hogy fiát hivatalos trónörökösé különböző okok miatt most még nincs módjában megválasztatnia, de további rangemelést és további birtokadományokat fog adni János hercegnek. Ha a milánói udvar ezzel megelégszik, aminél neki őszintébb vágya nincsen, akkor a mennyegzőt akár rögtön meg lehet ülni. A milánói érsek, a varadi püspök és Fontana ezzel a válasszal nyomban elindultak Milánóba.

Beatrix most már nem ugrott boldogan ura nyakába. Keményen és büszkén vette tudomásul, hogy győzött. S győzelmét növelte, hogy az atyjával kibékült Incze pápa most már jóváhagyta a kis Ippolito esztergomi érsekségét. Sűrű levelek jöttek-mentek Wienerneustadt és Ferrara között: mikor jön már a kis érsek? De a ferrarai uralkodóház ujjongó örömebe aggodalmat kevert a sors. A kis érsek megbetegedett. Útja hétről-hétre halasztódott. Beatrix királynéval semmi másról nem lehetett beszélni, mint Ippolitóról.

Mátyás a hadban élt. Maga vezette az ostromot és nem boldogult. Wienerneustadt keményen állta a küzdelmet. A király egyre türelmetlenebbül szemlélte a fridriki szívóssággal védekező falakat. Haragjában vakmerőségekre ragadtatta magát. Egyszer katonái élén véletlen kézitusába keveredett egy kitörő seregrésszel, dühös vadkan gyanánt verekedett és csapkodott jobbra-balra. Már kivágta magát a tömkelegből, mikor ráeszmélt, hogy megsebesítettek: fejét elöntötte a vér. De a seb, mikor lemosták, jelentéktelennek bizonyult, kardhegy karcolta meg a homlokát. Egy másik alkalommal, mikor únva az eredménytelen és egyhangú ostromot, a tüzérség egy részével apróbb erődök alá látogatott inkább hadi gyakorlat, semmint komoly háború céljából, ágyúgolyó csapott a sátorba, amelyben éppen ebédelt és három apródot rögtön megölt.

Neki semmi baja sem esett. És meg sem ijedt a lövéstől. Egykedvűen nézte, hogyan viszik ki a három, rémesen megtépett és vértől patakozó testet. A sok gond, gyötrellem és marcangoló tépelődés úgy megkeményítette a szívét, hogy a körötte folyó hétköznapi életet már nem is látta. Lelki tekintete iszonyú mardosásokban röpködött az évszázadok felett, mint egész Európa térképét elhomályosító sas, amely borzasztó némasággal kering nemzetének fészke felett.

Pénze vészesen fogyott, itt-ott a zsoldosok már zúgolódtak a rendetlen fizetés miatt és feloszlással fenyegetőztek. Megint Dóczi Orbán segített saját vagyonával, elutazott Egerbe, pénzt szerzett, sereget szervezett és pénzt is, katonát is küldött Wienerneustadt alá. Közben azonban Fridrik sem vesztegette az időt, Nürnbergbe új birodalmi gyűlést hívott össze s az merészelt nem törődni Ulászló és Mátyás közös fenyegetésével. A gyűlés nyolcezer katonát és százezer aranyat szavazott meg a császárnak Mátyás ellen. A sereg vezetését pedig Bátor Albrecht szász herceg vállalta, kitünő vezéri tehetség hírében álló fejedelem. De ő még mindig csapkodott, hadakozott, feneketlen dühvel lihegve, vad erőfeszítéstől nyögve.

A wienerneustadti ostrom utolsó napjai alatt végre megjött a hír, hogy Ippolito elindult a milánói Este-palotából a nagy útra, hogy nagybátyja országában elfoglalja a primási széket. Beatrix az örömnek ugyanolyan tombolását végezte most, mint amilyen szertelen fájdalmat mutatott Francesco halálakor. És nemsokára a hosszú idő óta ostromolt Wienerneustadt is megadta magát. A királyi pár ünnepélyesen bevonult. A ragyogó menetben János herceg haladt közvetlenül atyja mögött. Mátyás útba ejtette a császár szülőházát. Megállt előtte, nézte. Az övé volt. Ha akarta, felgyujthatta. De nem csinált vele semmit. Mikor önmagába nézett és

észrevette, hogy túlságosan fáradt, semhoggy örülni tudna, megborzadt önmagától.

Még próbálta örömét mesterségesen korbácsolni. Kieszelte, hogy a táborában tartózkodó külföldi követek kedvéért, de tulajdonképpen vívódó önmaga számára, régi római módon seregszemlét rendez. Ezt a Glockwitz és Schottwien között elterülő nagy rónán tartotta meg. Nyolcezer gyalogos és húsz-ezer lovas állott fel tömör oszlopokba osztva, a szárnyakhoz csatlakoztak az ágyúk és mintegy kilencezer hadiszekér. Egy lankás dombon, lóháton csoportosult a király körül a kíséret, közvetlen mellette Beatrix és János herceg. Valamivel tovább az előre elkészített csapat, amely a kitüntetésre szánt zászlókat, lándzsás lobogókat és egyéb fegyvereket szállította. Rekkenő nyári meleg tűzött a tájra, a felhőtlenül kék égen ijedt pacsirták röpködtek.

Megszólalt az első trombita. A jelet sorra átvették az összes csoportok. A róna zengett az érces hangok repeső hullámaintól. A király kivált kíséretéből hollófekete ménjén, ügetve indult le a hajlásnak, robogva csatlakozott hozzá az oldalt váró lovasszakasz. A négyszögletes alakulatokban felállított sereg első kockájánál a király megállt. Trombitaszó hallatszott. Egy lovas zászlót nyújtott a királynak, a zászlón a magyar, dalmát, cseh, osztrák és Hunyadi-címer ötös ábrája tarkállott. A csoportból elérugtatott a hadnagy, a király átadta neki a zászlót. A következő csoportnál csak megállt, a katonák mereven tisztelegtek. Itt nem volt zászlóadás, ez az osztály a hadjárat alatt semmi nevezetesen nem vitt véghez. Így ment végig a király az egész arcvonal előtt. Akkor elindult visszafelé. Következtek a személyes kitüntetések. Minden osztálynál a kapitány hangosan kiáltva olvasott le papírlapról tizenkét nevet. A vitézek előléptek. Egyik kardot, másik buzogányt, harmadik lobogós lándzsát kapott. A kitüntetettek azonnal elvégezték a jelképes

szertartást: lerántották előre megoldott félsarkantyújokat, jeléül annak, hogy a támadásnál lovok nem szorult biztatásra, a visszavonulásnál pedig késni akarnak. Aki kitüntetést kapott, felzárakozott a díszhelyre a zászlótartóhoz. A tüzérek is kaptak kitüntetést, a szekeresek is. Mikor a király másodszor is ellovagolt a vonal előtt, fegyvergyakorlatok következtek, egy harmincezer emberből álló óriási játék gyönyörködtető fegyvelmezetttségében. Végül az egész hadsereg felállott hadirendbe. Középpütt hármassorban a gyalogság egész tömege, elül a pajzsosok, mögöttük a kopjások, hátul az íjjászok. Jobbra és balra egy-egy tömeg vasas, még odébb jobbra-balra egy-egy tömeg könnyű lovasság.

Ezt már a dombról nézte a király. Ott állt előtte Magyarország ereje. Mialatt körülötte elragadtatva és lelkesen tapsoltak a külföldiek, a főpapok s a világi urak, ő fiára pillantott. A gyerek csillogó szemmel, boldogan szemlélte a soha nem látott parádét és szeme könnybe lábbadt a gyönyörűségtől.

— Megint sír, — gondolta magában a komor király, — mindig könnyre fakad. Túlérzelmes. Odaadó és rajongó lesz, mint az anyja. De talán valarai erő is szorult beléje a másik ágból.

A trombiták harsogtak, a sereg elvonult. A nehéz lovasság hatalmas súlyú ügetéssel, aztán a könnyű lovasok elképzeltetlen hujhuj-vágtában, csapásra emelt karddal. Mátyás hangosan dobogni érezte a szívét. Megint csak fiához fordult:

— Ezt nézjed, s hogy magyar vagy, büszke légy.

S azon vette magát észre, hogy az ő szeme is könnyes. Aztán elrobogtak a hadiszekerek is a mennyboltig remegő dörgéssel, kilencezerszer négy kerék rohanó csikorgásával. Az ágyúk is megindultak. A király csoportja rohanó porfelhőben megindult. A királyné ujjongó örömmel mondotta mellette:

— Nemsokára magamhoz ölelhetem az aranyos

kis érseket, az én imádott Ippolitómat, ó milyen boldog vagyok. Örülsz te is, Mattia?

A király előzékenyen bólintott. Arra a hadizetretre gondolt, amelyet éppen most kapott Albrecht szász hercegtől.

XII.

Az ősi magyar esztergomi érsekség jószágigazgatója Bacchiano volt, kincstárnoka Francesco da Bagnacavallo, főszámvevője Pietro Pincharello, fővárnagya Alfarello Ferraris. Az érsekkel jött két olasz tudós, Beltramo Costabili és Tommaso Fusco. Aztán egy orvos és külön egy sebész. Még egy orvos udvartartása számára. Azonkívül volt a hatvan tagú kíséretben dajka is, meg három olasz kisfiú is, hogy az esztergomi érseknek legyen kivel játszani. Nyolc éves volt az egri érsek, poggyászában díszes miseruhák között teméntelen játékszer is hozott magával.

Benne magában is volt valami játékszerű. Az udvar hölgyei elbűvölve mosolyogtak azon, hogy a finom arcú, szép fiúcska Magyarország primása. Hogy egyáltalában főpap. Hogy az öreg püspökök kötelesek neki kezetsókolni. Hogy mikor sétál a napos wienerneustadti utcán, félkeze a természetes olasz dajka kezét fogja, félkezével pedig áldást oszt a járókelőknek. Rögtön az udvar szemefénye lett a kis érsek, ahogy megérkezett. Egymás kezéből kapkodták, cirógatták, becézték, dédelgették. Ha ugyan a királyné engedte. Mert szenvedélyesen, úgyszólván dühösen szerette a gyermeket; féltékeny volt minden kedves szóra, amit más intézett hozzá. Soha nem akarta maga mellől elengedni. Ő maga viszont nem tágitott a király mellől. A király viszont szorosán maga mellett tartotta fiát. Mátyás eleinte nem sok ügyet vetett a jövevény fiúra. Azzal a dísszel fogadta, amely az Este-uralkodóháznak

járt s azt a gyengédséget mutatta iránta az udvar előtt, amelyet feleségének családjá iránt akart nyilvánosan tanusítani. De a gyermek vidám volt és kedves, hamar megszerette. Bizonyos hálát is érzett iránta, mert Beatrixot folyton lefoglalta s a királyné kevesebbet ért rá, hogy a legkülönbözőbb kormányzati dolgokba üsse az orrát és őt pártfogoltjainak ügyeivel zaklassa. Hogy békén hagyják, arra most nagyobb szüksége volt, mint valaha. Mostanig már kitünt, hogy Miksa megválasztatását nem tudja érvényteleníteni. Ulászló büszkeségét felbujtani és rajta keresztül a választást felrobbantani, ami eleinte kitünő ötletnek tetszett, most a gyakorlatban nem bizonyult kivihetőnek. A választófejedelmek Ulászló előtt hosszas fejtegetésekkel mentették ki magokat, de Mátyás levelére még csak nem is feleltek. És a tunya Ulászló, ha Mátyás nem állt a háta mögött személyesen, hogy vezesse kezében a tollat, nem volt arravaló ember, hogy az ilyen megkezdett tervet erélyesen végrehajtsa. Nem maradt más hátra, mint nem törődni többé a római királyválasztással és megverni Fridriket teljesen és tökéletesen, fiával együtt, megverni, vagy megnyerni a német fejedelmeket mind s akkor a birodalom nyergébe ülni. Vagyis: betegen és fáradtan meghódítani az egész világot.

Diplomatái egész Európában dolgoztak. A váradi püspök Franciaországban járt, hogy a magyar-francia szövetségi szerződést részletesen kidolgozza, azonkívül mindenáron törekedjék Dzsem herceget Budára hozni. Kökeritz szász diplomata, akit nemrég vett szolgálatába, Svájcban dolgozott, hogy a kantonokat nyerje meg Mátyás szövetségeseinek. Ulászlóval állandóan levelezett. Érintkezésben állott az orosz velykij knyázzal, III. Ivánnal, hogy Kázmér lengyel király ellen orosz szövetséggel fedezze magát. Az olasz államokkal szüntelenül tárgyalt és levelezett. S közben fia dolgát építgette tervszerűen,

egyre nagyobb sietséggel és igyekezettel. Az esküvőt nem akarta halogatni. És amint a váradi püspök visszatért Franciaországból, alig hagyott neki pihenőt, leküldte Milánóba, hogy János herceg nevében kösse meg a jelképes eljegyzést. Fejedelmi pompájú kíséretet adott mellé s indulása előtt hosszú, bizalmas kihallgatáson fogadta.

— Jól vigyázz, püspök, — szolt a hú morvának, — ezt a házasságot sokan el akarják gáncsolni. Még az sem lehetetlen, hogy erőszakos úton akarnak feltartóztatni utadban, vagy valami ravasz leleménnyel. Okos ember vagy, a kevés szóból is értesz. Te ne nézz se jobbra, se balra, menj útagon előre és a házasságlevél nélkül nekem akkor se gyere haza, ha összedől az egész világ.

— Impavidum ferient ruinae, — egészítette ki a püspök a klasszikus idézetet és meghajtotta magát.

Négy nappal a püspök elindulta után, éjfél tájt, azzal verték fel a királyt, hogy sürgős jelentés várja. Magára kapott valamit és fájós lábával átsántikált dolgozószobájába, hogy átvegye a futár szóbeli jelentését. Nagy meglepetésére nem a táborból jött a hír. Filipecz püspök kíséretének két katonája várta, köztük halásápadtan álldogált Candido, a királyné udvarának egyik olasz alkalmazottja. Hátrakötött kézzel.

— Mi ez? — kérdezte a király meglepetve.

Az egyik katona pontosan elmondta a jelentést, ahogy a püspök a szájába rágta volt. Kétnapi út után a püspök levelet kapott a királytól, hogy térjen vissza. Ő azonban engedelmeskedvén a király korábbi parancsának, tovább folytatja útját Milánó felé. Ha öfelsége csakugyan vissza akarja hívni, küldjön gyorsfutárt utána, de pecsétes levéllel. Mátyás dermedten nézett a katonára.

— Kit írtam, az levelt elküdé János pispek?

A katona kikotorászta zubbonya alól a levelet és átadta a királynak. Ő felnyitotta és a vér meg-

hült benne. Pár soros levél volt, saját keze írásával, hogy a püspök azonnal térjen vissza. Hogy ez az ő írása, a felől nem kételkedhetett. Viszont ő ilyen levelet nem írt soha. Felnézett a két katona közt szótlanul reszkető olaszra.

— S ez Candidót mért köttétek meg?

— Pispek urunk parancsolá, hogy ha szökni akarna, megkösjük. Ez hozá felségöd levelit.

Mátyás egyetlen villámlással mindent megértett. A két katonát kiparancsolta azzal, hogy keltsék fel az udvarbírót rögtön. Egyedül maradt az olaszsal. Szembe állott vele és szeme közé nézett.

— Ki küldött ezzel a levéllel a püspök után?

— Őfelsége, a királyné.

— Tudtad, mi van ebben a levélben?

— Mikor elküldtek vele, felség, nem tudtam.

Most már tudom.

— És nem találtad különösnek, hogy ilyen levéllel nem én küldtelek, hanem a királyné?

— Parancsot teljesítettem, felség, nekem vakmerőség volna gondolkoznom a parancsok felett. Könörgöm felségednek, hogy eressen szabadon, én nem követtem el semmit.

— Ha tiszta a lelkiismereted, akkor miért akartál megszökni?

— Mert láttam, hogy a két katona ellenséges indulattal bánik velem és féltem, hogy megölnek.

Mátyás tovább faggatta és néha ámulva nézett a levélre. Még sohasem látott ilyen tökéletes hami-sítványt. Candido minden kérdésre nyilvánvaló őszinteséggel felelt. A királyné behivatta, átadta neki a levelet és megparancsolta, hogy azonnal induljon Filipecz püspök után és küldetéséről, amely bizalmas, ne szóljon senkinek. Ő nem is szól't senkinek, indult, a püspököt utolérte, a levelet átadta. Semmi másról nem tud.

Ekkor belépett az udvarbíró. Mátyás az olaszra mutatott.

— Ezt börtönbe. Aversát is. Feltűnés nélkül. Külön cellába.

Azzal már ott is hagyta őket és a levéllel sietett vissza feleségéhez. Felköltötte. Elébe tartotta a levelet.

— Mi ez?

Beatrix felült az ágyban. Rápillantott a levélre. Megismerte. Azonnal kiugrott az ágyból, letérdelt Mátyás elé, átfogta térdeit és sírva beszélt fel hozzá.

— Mattia, én a püspököt visszahoztam. Még nem késő, térdenállva kérlek mindenre, ami szent, a püspök maradjon is itthon. Én tudom, hogy mit tettem. De nem bírtam tovább. Nem bírtam, értsd meg. Könyörgök, rimáncodom, maradjon itthon a püspök!

— A püspök nem jött vissza, — szólt Mátyás sápadtan, — volt gondom rá, hogy ne higyen semmi csapdának. Mintha csak megéreztem volna. A püspök már négy napi utat tett meg. A házasságot nem tudod többé megakadályozni. Most kelj fel és adj számot.

Beatrix már fel is pattant. Könnyei hirtelen megszűntek. Ott állt férjével szemközt egy ingben. Villámló tekintettel, konok elszántsággal nézett férjére. Az pedig fáradtan hullott a karosszékre. Először fájós térdét simogatta. Aztán mindkét kezével görcsösen markolászta arcát. Fáradtan sóhajtott.

— Most mit csináljak veled. Börtönbe kellene, hogy csukjalak. Fejedet kellene, hogy vétessem.

— Csak tessék. Inkább meghalni, mint így élni, megalázásban és megszegényítésben.

— Elvesztetted az eszedet? Ki aláz meg? Ki szégyenít meg? Egy hatalmas ország királynéja vagy, dicsőségben és pompában élsz, családodat hihetetlen kegyekkel halmozom el, olaszaid dúskálva élösködnek az országon. Mindenki a kedvedet lesi. Te ezt úgy köszönöd meg, hogy gyilkos gyűlölettel törsz a férjed és királyod fia ellen. És megalázásról pa-

naszkodol. Magyarázd ezt meg. Kíváncsi vagyok, mit fogsz mondani. Talán azért nem fojtalak meg pusztá kezemmel, mert a kíváncsiságom a felháborodásomnál is nagyobb.

— Ez a házassági terv azt jelenti, hogy a fiadat kívánod királlyá tenni. Ez azt jelenti, hogy egy egészséges, harminc éves asszonyt örök meddőségre ítéltél. Jobban ennél megalázni nőt nem lehet.

— Bámullak, Beatrix. Tizenegy éve élünk együtt. Józan ész szerint már rég le kellett tenned az anyaság reményéről. Szülj nekem fiút s én az egész világot neki adom. De te nem szülsz. S ezt magad is tudod. Miért izgat akkor a trónöröklés, ez előttem teljesen érthetetlen. A világon nincs természetesebb, minthogy utánam a fiam üljön a trónra. Mi kifogásod lehet a fiam ellen? Ki következék utánam?

Beatrix prémszegésű köpenyt vett elő és magára öltötte. Aztán leült férjével szemközt. Csak akkor felelt:

— Én.

— Mi? Te? Magyar király?

— Igen, én. Aki törvényes királyné vagyok. Nem pedig a fattyú. Én akarok király lenni utánad. És leszek is.

— Beatrix, a te agyad beteg. Tizenegy eszten-deje élsz ebben az országban és annyit nem tanultál meg, hogy a magyar alkotmány szerint ez szemenszedett képtelenség.

— Nem képtelenség. Én ezt megmagyaráztattam magamnak. Hozzáértőkkel. Jogtudósokkal.

— Magyar jogtudósokkal?

Beatrix hallgatott.

— Olaszokkal. Hogyne. Azok aztán értenek hozzá. Értsd meg, hogy ez szemenszedett képtelenség. Erről tégy le.

— Nem teszek le. Nagy Lajos leánya, Mária,

tizenhárom évig volt királynő Magyarországon. Én is lehetek.

— Ugyan ne beszélj. Mária egy olyan magyar király leánya volt, aki után nem maradt fiutód. Magyar király leánya vagy te? Nem, csak özvegye szeretnél lenni. De még arra is várnod kell.

— Mattia, én figyelmeztetek, hogy igenis magyar király leánya vagyok. Nagyatyám, Alfonso, akkor vette fel a magyar királyi címet, mikor a te atyád, Hunyadi János, behívta őt az akkori uralkodó ellen. Valóságos uralkodássá ez nem vált, de a magyar királyi címet atyám is hordta, ezt jól tudod.

Mátyás ámult. De már szinte kedélyesen.

— Az eszem megáll. Szóval nemcsak a Habsburgok és a Jagellók igényeivel kell leszámolnom, hanem az Aragóniai házzal is. Szóval trónkövetelővel alszom egy fedél alatt. Csodálom, hogy nem taszítasz le máris a trónról. Hogy nem csinálsz ellenem palotaforradalmat.

— Ha akarnék, tudnék. A fiadnak nincs pártja, nekem van. S ezzel magad is tisztában vagy. Ha nem volnál tisztában, már megkísérelted volna trónörökössé választatni a fiadat az országgyűlésen. De nem mered. Nem is ajánlom. És kár annyit vitatkozni. Kijelentem neked, hogy utánad én akarok király lenni és ezért minden rendelkezésemre álló eszközzel küzdeni fogok.

A király kesernyésen elmosolyodott.

— Jól van, angyalom, küzdjél. Hogy ezt a küzdelmet milyen komolyan veszem, azt onnan is láthatod, hogy mikor ezt a beszélgetést elkezdtük, még a lenyakazásodat emlegettem, most pedig már nevetni tudok rajtad. Szóval király akarsz lenni? Kítűnő. Csak igyekezz, angyalom, csak igyekezz. Nem tagadom, ez némileg zavar a munkámban. Vigyáznom kell a körmödre. Mint az inasra, aki lop. Hát majd vigyázok a körmödre. Ilyen kis csinyt, mint a

mostani volt, többet nem csinálsz. A te kedves Aversádat holnap ki fogom végeztetni. Túlságosan jól utánozza mindenkinek az írását. Udvarnál ez kényelmetlen. Ő holnap lógni fog. Téged még súlyosabban büntetlek, angyalom. Egyszerűen kinevetlek. És most lefekszünk aludni.

— Komolyan beszélsz Aversáról?

— Komolyan. Levelet hamisított a nevemben. Ez nem tréfa. Bizonyos lehetsz benne, hogy felakasztatom. Sőt talán még Candidót is melléje. Majd meglátom holnap.

Készülődött lefeküdni. Beatrix szótlanul habozott. Majd elfakadt sírva. De férje nem figyelt rá. Tapogatta dagadt térdét és sziszegett. Beatrix egyre hangosabban sírt. Aztán zokogott. Aztán, mikor már Mátyás magára húzta a takarót, odaomlott a földre az ágy elé. Az Aversa életéért rimánkodott. Zokogva, bömbölve magyarázta, hogy Aversa csak az ő parancsát teljesítette. És azt hitte, hogy az egész levélügy a királyné tréfája akar lenni. Miért ne szolgálta volna a királyné egy ártatlan tréfáját legfelsőbb parancsra? Sírt, rimánkodott, dobálta magát.

— Hagyj már aludni, — szólt a király, — holnap majd megmondom, mit teszek.

Beatrix még zokogott jó darabig, de aztán bele-törődött, hogy nem kap választ. Feltápáskodott az ágy mellől, átment a másik oldalra, szipogva lefeküdt ő is. De azonnal felkelt és megint motoszkálni kezdett. Mátyás lopva odapillantott, hogy mit csinál. Beatrix a levelet égette el az éjjeli lámpa lángjánál. A bűnjelet. Amelyet férje elmulasztott gondosan elzárni. Aztán végleg lefeküdt. Mátyás úgy aludt el, hogy még soká hallotta szipogni.

Másnap, mint mindig, korábban ébredt. Mint mindig, most is csendben osont ki szomszédos öltözőszobájába. Mikor felkészült, az udvarbíróhoz hozatta és a foglyokhoz vezettette magát. Candido mélyen

aludt a cellában, csak a király beléptére serkent fel. Mátyás kurtán tudatta vele, hogy megkegyelmez neki. Máris mehet. Az ujjongó hálával csókolt kezét. Aztán Aversához lépett be a király. A királyné kedvenc titkára azonnal sírni kezdett és le akart térdelni.

— Tudod, miért esukattalak le?

— Nem, — felelt reszketve a titkár.

— Nem is tudod? Hát annyi titkod van, ami kiderülhet? Allj fel azonnal. A levélről van szó, amelyet hamisítottál. Majd elveszem ilyen tréfáktól a kedvedet.

És teljes erejéből arcul ütötte. Aversa megingott. Védelmül maga elé kapta a kezét, de közben még egy pofont kapott. Aztán még egyet. Nekiesett a falnak és eleredt az orra vére. De a király nem elégelte meg a fenyítést. Pofozta, ütötte, verte csúnyán. Mikor aztán maga is belefáradt, akkor még nagyot lökött rajta. A titkár elnyult a földön, orrán száján folyt a vér.

— Hitvány kutya, — szólt a király, aztán ott hagyta.

Az udvarbírónak, aki mélyen meghajlott előtte, meghagyta, hogy ezt is eresszék szabadon. Aversa azonnal jelentkezzék a királynénál, mihelyt öfelsége felkelt. Aztán ment napi munkáját végezni.

Napi munkájának ezekben a napokban Albrecht szász herceg adott leginkább anyagot. Mátyásnak kényelmetlen volt, hogy ez a jó katona állott az ellenség élére. Érintkezést keresett vele. A herceg udvariasan felelt az udvarias levélre, erre válasz és viszonzválasz következett, és rövidesen az sült ki a sok levelezésből, hogy Mátyás és Albrecht személyes találkozóban állapotok meg. Sankt-Pölten mellett jöttek össze. Mátyás össze akarta veszíteni a császárt hadvezérével. Ezért rendkívül nyájasnak mutatkozott Albrecht iránt, találkozásakor megölelte, magasztalta vezéri hírnevét, ajándékokkal kedveske-

dett neki. És tudta, hogyan kell szája íze szerint beszélnie. Mintha semmiről sem tudna semmit, régi török hadjáratairól beszélvén, szidta a birodalmi gyűlést, amely fűt-fát megszavaz, de ha a gyűlés szétmegy, akkor senki nem küld sem pénzt, sem katonát. Úgy pedig harcolni a legnagyobb vezérek sem tudnak. Albrecht heves rokonszenvre gyulladt a megértő lélek iránt. Éppen ez volt az ő baja is: a birodalmi gyűlés mindent megigért és most nem küld semmit. Zsoldosai nyugtalankodnak és széteszlással fenyegetődznek. Már jó sokat áldozott kényszerhelyzetében a magáéból, sokat adott kölcsön a császárnak, aki a visszafizetést hétről-hétre halasztja. És itt áll, mint neves hadvezér, szegyen szemre sereg nélkül, eladósodva.

Mátyás fejcsóválva, a kartársi együttérzés jeleivel hallgatta a vezért. Azt elhallgatta, hogy ő is csehül áll pénz dolgában. Ehelyett hadviselésének jogos voltát magyarázgatta. Felsorolta a császár alattomos gonoszságait, késznek mutatkozott a pápa ítéletére bízni ügye igazát. Késznek mutatkozott fegyverszünetet kötni és tovább is türelmesen várni, míg Fridrik a tíz éve fennálló rengeteg adósságból végre törleszt valamit. De mindez hiábavaló. Olyan ember még nem született, aki kölcsönadott, vagy másféle pénzt a császártól visszakapott volna. A szász herceg, akinek nagy összegei jártak Fridrik-től, ijedten hallgatta mindezt. Fegyverszünetet kért, hogy addig Fridrikkel személyesen tárgyaljon a Mátyás és maga kielégítéséről. Mátyás alkú nélkül belement a fegyverszünetbe. Tudta, mi fog történni. És jól számított. A szász herceg Innsbruckba sietett a császárhoz, hogy veszélyben forgó pénzét biztosítsa. Természetesen egy schinderlinget sem kapott. Összeveszett a császárral, lemondott a fővezérletről és hazament Szászországba. Nem is tudta, milyen mélységesen felkayarta a magyar király lelkét.

Sankt-pölteni találkozásuk alkalmával ugyanis sok szó esett Miksáról, a római királyról. Mátyás kicsinylően beszélt róla, a Habsburg-főhercegről, és a szász fejedelemnek megmagyarázta a magyar nép egy közmondását, mely szerint sem a botból nem lesz soha beretva, sem a kutyából szalonna. De Albrecht élénken ellentmondott. Ő jól ismerte Miksát, tisztelte és szerette. Csak a legnagyobb megbecsülés hangján tudott róla beszélni. Elmondta, hogy Miksánál lovagiasabb, becsületesebb, nemesebb embert képzelni sem lehet. Adott szava erősebb, mint az írás, az ellenséggel méltányos, a baráthoz hű. Római királlyá akkor is őt kellett volna megválasztani, ha történetesen nem ő az osztrák trónörökös. Mátyás mindezt csodálkozva hallgatta. Hitte is, nem is. De ettől kezdve mindenkit kikérdezett Miksáról, aki a római királlyal valaha is találkozott. És senki más-tól nem hallott egyebet, mint a szász hercegtől. Tetőtől-talpig lovagnak és gavallérnak mondta mindenki. Azonkívül jóságos és eszes embernek, akiből, ha majd trónra kerül, kétségtelenül bölcs és áldásos uralkodó válik.

Ennek az ellenfélnek személye, aki húsz eszten-deig épült hatalmas tervét döntötte halomra, most egyre jobban érdekelte Mátyást. Meglepetve nézett vissza egész eddigi életének heves Habsburg-gyűlö-letére. Az előkelőség, a lovagiasság, az uri nemes-ség mindig lefegyverezte, akárkiben találkozott ezekkel a tulajdonságokkal. És lelke, amelybe az igazságosság erős érzékét a születés írta bele, most a Habsburgitól sem tudta az ösztönös rokonszenvet megtagadni. Mikor híre jött, hogy a lázadó Brügge városában Miksa bátran a tömegbe elegyedett, s a lázadók el is fogták, a történet férfiassága és kato-nás derekassága rendkívül megtetszett neki. A szak-ember érdeklődésével várta a híreket Miksáról. S mikor megtudta, hogy a római király mégis felül-kerekedett ellenfelein és vitézül megküzdött velök,

azon kapta magát rajta, hogy lelke mélyén tapsol ellenfele sikerének. De a császárt most is lenézte és gyűlölte. Mert tudta, hogy ez gyáva, kicsinyes, kapzsi és gonosz öregember.

Miksa nem hagyhatta ott Flandriát győzelme után sem. A francia befolyás most is állandóan lázította alattvalóit. És a császárnak most már nagyon jól esett volna valahogyan kibékülni Mátyással. Fia római királysága most már nem igen volt ingatható. A hadviseléshez nem volt sem pénze, sem katonája. S ha Ausztriát visszakapja, kitűnően végződik minden. Az a fegyverszünet, amelyet Mátyás Albrechtel kötött, elvben fennállott most is, bár Mátyás zavartalanul dülta a még el nem foglalt részeket. Fridrik tehát alkudozott. Követet küldött Bécsbe Mátyáshoz. És ez nem volt más, mint Beckensloer, a salzburgi érsek.

Ott állott előtte dolgozószobájában az áruló főpap. Aki az esztergomi kincseket kilopta az országból. Aki azt izente neki vissza, hogy „eljött a magyar udvartól, mert nem állotta azt a port, amelyet Gabriele püspök reverendája felvert.“ Aki olyan galád sikerrel járta végig a választófejedelmeket a Miksa megválasztatása előtt. Beckensloer János, Boroszló szülötte, a diadalmas és meg nem büntetett ellenség.

Az érsek édeskés mosollyal lépett be hozzá, a kérkedő szerénység és kaján gőg vegyes kifejezésével. Olyan emberhez hasonlóan, aki akkor legutálatosabb, mikor sokat nyer a kockán és nyájas az ellenféllel.

— Hírből már ismerem hercegségedet, — mondta Mátyás tökéletesen idegenül, — hallottam nevét magasztalni. Becken... Beckens...

— Beckensloer, — mondta arcára fagyott mosollyal az érsek.

— Igen, igen, Beckensloer. Tessék helyet foglalni. Hallgatom öfelsége üzenetét.

Az érsek hosszan és részletesen elmondta Fridrik ajánlatát. Hajlandó ötvenezer aranyat fizetni a régi tartozások törlesztésére, ha az összes elfoglalt osztrák területeket visszacapja.

— Mennyit?

— Ötvenezer aranyat.

— Helyes. Azonfelül a császár öfelsége bizonyára megtéríti nekem annak a hadjáratnak a költségeit, amelyet a régi tartozások jogos behajtásáért indítottam. Ezek a költségek eddig öt millió aranyat tesznek ki. Kapok tehát öt millió és ötvenezer aranyat és öfelsége visszacapja Ausztriát. Helyes, nem alkuszom. Csak még a fennmaradó hátralék fizetési határidejében kell megállapodnunk. Tessék? Mondott valamit hercegséged?

— Bocsánat, felség, — hebegte Beckensloer, — a költségekről a császár nekem nem adott felhatalmazást.

— Hogyan? A császár öfelsége azt óhajtaná, hogy öt millió aranyat adjak neki ajándékba és ráadásul Ausztriát is neki ajándékozzam? Itt valami tévedés lesz.

— Felség, hosszú disputa helyett inkább rögtön megmondom, hogy el szabad mennem százezer aranyig.

— Helyesebben hercegségednek el szabad mennie addig, hogy százezer aranyat igérjen. Vagy elhozta a pénzt?

— Nem... öfelsége pillanatnyi helyzete...

— Igen, azt tudom. Hallottam, hogy öfelsége ma sem tudja megadni azt a pénzt, amelyet valaki a gazdájától lopott és neki adott kölcsön. Ezt nagyon sajnálom. Jobban örülnék, ha öfelségének rengeteg vagyona volna, hogy vagy sereget gyűjthesen ellenem, vagy megfizesse a pénzemet. Így azonban nehezen fogunk előre menni.

A tárgyalás ezen a módon folyt köztük. S a vége mégis csak az lett, hogy Mátyás meghosszabbította

a fegyverszünetet. Beckensloer nem akart hinni sajátmagának. De így volt mégis: Mátyás hajlandó volt megszüntetni az ellenségeskedéseket az év őszéig, csak egy kikötése volt: a császár vegye tudomásul, hogy a magyar király engedékenysége csakis és kizárólag Miksa főhercegnek szól.

— Hogyan jelentsem ezt császáromnak? — kérdezte csodálkozva Beckensloer.

— Álláspontom a következő: Miksa főherceggel kötök fegyverszünetet és nem a császárral. Miksa főherceget lázadó alattvalói tartják lekötve. Más ellenfélnél ez nekem közömbös lenne, de a főherceget lovagias gavallérnak tudom s így bizonyos közösséget érzek vele. Én a főherceggel lovagi tornát vívok. Amíg felemeli elejtett lándzsáját, addig nem döföm le. Őt mint ellenfelet is tisztellem, viszont a császárral szemben ilyen álláspontot elfoglalni nem volna módomban. Mivel hercegséged mindebből esetleg elfelejt egy-két mondatot híven visszaadni a császár őfelségének, hiszen emberek vagyunk, gondom lesz rá, hogy Miksa főherceg más úton is pontosan értesüljön arról, amit most elmondottam.

Felállt, fejmozdulattal elengedte az érseket. Miután sikerült a beszélgetés folyamán tolvaj szolgának nevezni. Az érsek sietett Innsbruckba a meglepő jóhírrrel. S a mindkét részről kiküldött megbízottak valóban letárgyalták és aláírták a fegyverszüneti szerződést. Fridrik rohant a birodalmi gyűléshez, hogy a kapott lélegzetvételi időt szervezkedésre használja fel. Kapott is negyvenezer embert. Vagy legalább is ígéretet negyvenezer emberre. S az ágyúdörgés Krems alatt megállott. Mátyás nem hódította tovább Ausztriát. S a fegyverszünet másnapján jött a hír, hogy Miksa megegyezett Brüggevel, békeszerződést kötött Franciaországgal, visszanyerte cselekvési szabadságát.

— Felség, — kérdezte Stein György a királyt, — helyes volt ezt a fegyverszünetet megkötnünk?

— Helyes volt. Lovagiasságot akartam mutatni Miksának. Hogy lovagiasságot kapjak érte.

— De nem fogunk csalódni ebben a várakozásban?

— Nem. Életemben sokszor csalódtam, de most nem fogok. Ismerem a fajtámat.

— Hogyhogy a fajtáját, felség? Ezt nem értem.

— Pedig érthető. Minden jel azt mutatja, hogy ez a Miksa talpig úr. Én is az vagyok.

— Felség, ez a Miksa a Habsburg-családból származik.

— Úgy van. Ez nekem nem is kellemes gondolat. Mikor a fülem hallani kezdte az emberi beszédet csecsemőkoromban, talán az első mondat, amelyet tudomásul vettem, az volt, hogy gyűlöljem a Habsburgokat. Eddigi életem ebben is telt el. És most ott tartok, hogy folyton vitatkozom magammal. Ezt a Miksát nem tudom nem szeretni.

Fia, akit Bonfini gyorsan elterjedt szavával Korvin hercegnek kezdtek hívni az udvarnál, most kezdte a lovagi tornát tanulni. Kitűnt, hogy hibás lába nem akadályozza túlságosan a ló kormányzásában. Ügyessége közel sem járt az apjáéhoz, de megvolt a remény, hogy jó közepes tornavívót lehet belőle nevelni. A király maga most már nem szállhatott nyeregbe. Járnai is igen nehézkesen járt, dagadt térdét állandó kötésben hordta és gyakran kínozták olyan görcsök, amelyeknek fájdalmától véresre marta száját. A testmozgás hiánya nagyon ki is hozta sodrából. Egész életén át a szabad levegő embereként élt, vadászott, lovagolt, hőség-fagy-gyal sohasem törődött, izmai mindig követelték a foglalkoztatást. Most petyhüdten, rosszkedvűen cán-tikált ide-oda, gyakran fáj a feje, amit azelőtt nem ismert, szédülések fogták el és könnyen megfázott. A testgyakorlás nélkülezött örömeinek egy morzsáját most visszakarta azzal, hogy fiát oktatta lándzsára és kelevézsre. Átélt minden nevezetes mérkő-

zését, aprólékosan magyarázta Jánosnak, hogy mikor milyen fogással győzött, hogyan leste ki az ellenfél gyengéjét, hogyan végzett Svehlával és Holubárral. A fiú mindezt gyönyörködve hallgatta. Nagyban tervezgették azt is, hogy az esküvőn milyen játékokat rendeznek.

Mert az eljegyzést, amelyet a váradi püspök jelképesen megkötött Milánóban, idestova varóságos esküvőnek kellett követnie Budán. Most már készültek is rá. Mátyás emberei olasz földön utazgattak, hogy ritka és érdekes ékszereket keressenek a jegyajándékok számára. Regedére kiment a parancs, hogy a várkastélyban egy lakosztályt hozzanak rendbe, mert a Milánóból érkező Bianca hercegnőt ott fogja fogadni a királyi család, s egy éjszakát ott fognak tölteni. János állandóan magánál hordta a Bianca képét, aki elvben már a felesége volt. A kép csinos leányt ábrázolt, s a fiú, aki most, tizenötéves korában, már ismerte a szerelmet, felgyulladó képzelettel szokta a képet elővenni. Ugoletti észrevette, hogy a kép minden éjszaka Korvin János vánkosa alá kerül.

Ekkor meglepő hír érkezett Milánóból. Bianca elhatározta, hogy kolostorba vonul. A Sforza-udvarnál ez nem maradt titok, megtudták a diplomaták is, így megtudta Fontana is, aki bizalmas levélben azonnal jelentést tett a királynak. A hosszú tudósítás a tizenhat éves szűz elhatározásának okát is tudta adni. Bianca valahonnan részletes leírást kapott leendő férjéről. Elmondták neki: hogy Korvin herceg féllábú, fekélyekkel borított, fertelmes fiatalember, ocsmány szörnyeteg, akihez még közel lenni is útálat. A leány mindezt rögtön készpénznek vette és elkeseredésében naphosszat sírt, majd öngyilkossággal fenyegetődött, végül mindenáron fel akarta venni a fátyolt. Fontana értesítése azt is tudni vélte, hogy a herceg illetően leírása bécsi forrás révén került Bianca hercegnőhöz.

Mátyás, betegsége folytán különben is hajlamosan az ingerültségre, rég nem érzett haragra lobbant. Azonnal felelőségre vonta Beatrixot, aki erre felháborodottan tagadta, hogy a mendemondában bármi része is lenne. És rábizonyítani nem lehetett semmit. Hevesen bizonygatta, hogy az ő emberei közül hosszú idő óta egyetlen egy sem járt Milánóban. Pontosan elmondta, hogy hónapokon belül melyik futárahol járt.

— És Maximo? — kérdezte Mátyás.

— Azt rég elcsaptam.

— Mit vétett?

— Vele akartam először azt a bizonyos levelet iratni, — mosolygott Beatrix kajánul, — amelyet aztán Aversával irattam. De ő megtagadta a parancsot. Elkergettem.

— Kár, hogy nem mondtad. Gazdagon megjutalmaztam volna. Ugy látom, tisztességes ember nem bírhatja ki a te szolgálatodban.

A dolog abbamaradt. De csak két napra. Mert harmadnap egy milánói kereskedő egy ékköves tört adott le a királyi kancellárián, amelyet a királynénál kellett volna leadnia, azonban nem ismerte a járást. A tört Milánóból küldte vissza egy polgári család. Donato, a királyné futára, hagyta véletlenül nálok, mikor legutóbb ott járt. Beatrix tehát hazudott. A király szenvedélyes haraggal fogta vallatóra, az asszony az ellenmondások olyan hínárjába keveredett, hogy az ármány rábizonyult. Mátyás úgy rendelkezett, hogy mivel neki betegsége miatt állandó orvos jelenlétére van szüksége éjszaka is, a királyi pár hálószobáját külön választják. Beatrixnak új ágyasházat rendeztek be, Mátyás a régiben maradt, s a szomszédos öltözőbe beköltözött Giulio Emilio, az orvos.

Igy éltek ezután, névleges házaséletben, távol egymás bizalmától. A király már régebben óvintézkedéseket tett. A királynéi udvartartás olasz tagjai-

nak tilos volt az ő dolgozószobájának folyosóján tartózkodni. Így Beatrix elesett a királyi intézkedések híreinek közeléből. Csak étkezéseknél, vagy hivatalos alkalmakkor voltak együtt, mint királyi pár a világ előtt, mint összeláncolt ellenségek valójában.

Ősszel hazamentek Budára, rövid időre. A király egy milánói kereskedőt fogadott, aki Verrocchio szobrász egy levelét mutatta fel, mely szerint jogosult a szobrásznak járó összegek felvételére, két dom-borműért, melyek egyike Nagy Sándort, másik Dáriust ábrázolja, továbbá egy visegrádi kerti kút díszítésére szánt Cupido-szoborért. Mátyás elbeszélgett a kereskedővel, otthoni újságokat kérdezett tőle. Többek között, hogy mit tud a fejedelem leányáról, Bianca hercegnőről.

— De hiszen azt felséged bizonyára jobban tudja nálam, hogy a hercegnő nem lesz magyar trónörökösne.

— Hanem?

— Hanem a capuai herceghez megy feleségül. Nálunk az a hír, hogy ezt éppen innen szorgalmazták.

Mátyás még kérdezett egyetmást, aztán a kereskedőt elengedte. Azonnal nyomozást indított, még pedig követei útján. Beatrixot nem kérdezte. Rövidesen alapos gyanú merült fel, hogy a capuai herceget Beatrix oldaláról biztatták fel. A király most felelőségre vont a királynét. Az nyugodtan kijelentette első kérdésre, hogy igen, a terv tőle származik. Ő így tartja helyesnek.

— Én veled többet nem beszélek, Beatrix. Csak az udvar és idegenek előtt, hogy botrány ne legyen. Mától kezdve végleg és örökre kiszakítottalak a szíveimből.

— Most már könnyű. Öreg vagy és beteg. Nem kellek. Jól van, te sem kellesz nekem.

A király mondani akart valamit. De aztán válat vont és otthagya a királynét.

XIII.

Mindenki csodálkozott azon a változáson, amelyen a király keresztülment. Csendes lett és komoran mélézó. Régebben szerette az udvari ünnepeket, a pazar fényű fogadásokat, a mindenkit elképesztő felvonulásokat. Most fáradtnak látszott és került a nagy jövés-menést. Többnyire fiával foglalkozott s különben kancelláriájának folyó dolgait végezte. A diplomácia ügyeiben esze nem szenvedett csorbát, bámulatos éleslátással fogta fel a legbonyolultabb helyzeteket is és teendőjét egy szempillantás alatt meg tudta fogalmazni. Minden levele úgy hatott, mint a bűvész kézügyessége, amelynek példa nélkül való gyakorlottságát nem lehet szemmel kísérni. De ennek a csodálatos malomnak garata mintha üresen járt volna. Mintha valami varázslat verte volna meg a kancellária munkájának hajdani hallatlan lángolását. Lángjai megmaradtak, de tüze kihűnyt. Remek tűzijáték lett ebből, de semmi cél forrósága nem süttött belőle.

Dzsem herceg nem a budai udvarba került, hanem a Vatikánba. A pápa meg tudta szerezni magának, s mindjárt kereszties hadjáratot próbált hirdetni. Mátyás felháborodva szitkozódott jobbra-balra, meggyőző érveléssel magyarázta környezetének és a külföldi követeknek, és feltűnő haraggal éppen a nunciushoz, hogy a pápa ezzel kivette az ő kezéből a döntő és hatalmas török hadjárat legfőbb ütőkártyáját, amellyel a szentszék úgysem tud csinálni semmit. Pedig ha Dzsem az ő kezére jut, nagyon meggondolta volna a török háborút még akkor is. Beteg volt és fáradt, testileg tehetetlen, pénztára üres. Ehelyett inkább három újabb esztendőre fegyverszünetet kötött a szultánnal, pedig annak szárazföldi haderejét tönkretette Egyiptom, hajóhadát a vihar. A fegyverszünetről tárgyaló követség Alamizsnás Szent János alexandriai pátriárka holttetését

hozta ajándékkul a magyar királynak, aki lemondott a pogányság legyőzéséről.

Lemondott a császári álomról is. Miksa római királyságát előbb a lengyel király ismerte el, aztán hosszú huzavona után Ulászló is. Most már bizonyos volt, hogy ha Fridrik behúnyja a szemét, a császári trónon az erős, tehetséges és egészséges Miksa fogja követni. A magyar császárság álma, amely húsz esztendeig élte a gyönyörű reménység alakját, elvételt anélkül, hogy megszülethetett volna. Egy nagy nemzet húsz álló esztendőn keresztül erre az álomra fizette minden hősie vércseppjét és minden keserves adóját. Ezért kapálta húsz évig a földet a paraszt, ezért verekedett a nemes. A fák ezért termettek gyümölcsöt, a tőkén ezért termett a gerezd, a folyókban erre híztak a holt harcosokon a halak, a bányákból erre fordult ki a csillámló arany. Lovak ezért erőlködtek a sáros utakon, munkások ezért ásták a sáncokat, malomkövek ezért morzsolták a magokat. S most ez a húsz esztendei erőfeszítés egyszerre ellobbant. Igaz, hogy nem nyom nélkül. A nagy álom hamvas parazsából a magyar dicsőség felejthetetlen emlékei álltak ki, mint egy nemzeti tudat oszlopai, amelyek nem éghetnek meg. És Szent István koronája maga alá fogta Morvaország, Szilézia, Ausztria, Szerbia, Moldva hatalmas földjeit, ezt közvetlenül, azt hűbéri hatalommal. Magyarország nagy volt és hatalmas, pénzügyei szervezettek, bíraskodása eleven és igazságos. Fény és sugárzás mindenfelé. Csak a jövőbe nem volt szabad nézni. Mert ott az ismeretlen végzet rettenetes sötétje tátotta torkát.

A király pedig szüntelenül ebbe a sötétbe nézett. De nem láthatott bele ő sem. Mostanában nem egyszer feltette magának a tépelődő kérdést: vajjon mit csinálna, ha életét Sztrasznicban, ott a határon, újra kezdhethné, mint tizennyolc éves fiú és újonnan megválasztott király. S mindig arra az eredményre jött ki, hogy ugyanazt csinálná még egyszer. Fajtája

iránt való mély szeretete a magyar világhatalomnak megint ugyanazt a vágyát virágoztatta volna ki lelkében, hagyományosan féktelen szabadság-érzete megint csak a Habsburg-igények ellen állította volna fegyverbe. Minden ugyanígy történt volna. Semmi sem történhetik másként, mint ahogy meg van írva a csillagokban. S megiratott az is, ami ezentúl fog történni a messziről jött, egyedülvaló magyarsággal. Mátyás is csak kerék a sors titokzatos óraművében. Európaszerte a legnagyobb kerék, az bizonyos. De úgy jár, ahogy ösztöneinek, tehetségeinek, vágyainak mozdulatai hajtják. Most például arrafelé hajtják, hogy minden gondolatával megtartsa magát a trónon a saját vére és sarja által. Hogy a magyar köznemességből elküldetett Hunyadi-család maradjon ott tovább teljesíteni azt, amire Isten kiválasztotta.

Nem tudta senki, csak ő, hogy miért és miben igyekezett adóssá tenni a Miksa király lovagiasságát. Jánosra gondolt akkor is. Valakit keresett a jövő sötétjében, aki majd segítse a fiút, ha ő nem lesz. S erre éppen a Habsburgot látta alkalmasnak. A történelem csodálatos útjain odajutott, hogy annak a családnak szövetségét kereste, amely ellen gyerekkora óta kiállott, mint a legősibb és legadottabb ellenség ellen. Most csak azt forgatta fejében és semmi mást, hogy szövetséget köt a Habsburg-házzal. Nem ugyan Fridrikkel, a kicsinyes kalmárral, akit nem lehet úrszámba venni, hanem Miksával, a nemes és gáncstalan lovaggal. Arra úgy rábízhatja fiát, mint Artus király egyik lovagja a másokra.

Nem is csalatkozott Miksában. Mikor az német dolgaiban szabad kezét nyert, felvette a tárgyalás fonalát. Azonnal megértették egymást. Mátyás kész volt visszaadni egész Ausztriát, csak a szívéhez és büszkeségéhez nőtt Bécsset tartotta volna meg, ha Miksa elismeri Korvin János trónöröklési jogát s a Habsburg-ház magyar igényeiről lemond. Miksa ezt

a gondolatot olyannak találta, amelyről lehet tárgyalni. Hirtelenül olyan hetek adódtak, mikor Mátyás már megjutalmazottnak látta egész élete minden küszködését. Miksa felvetette követői útján azt az ötletet, hogy egyetlen leányát, Margit főhercegnőt, feleségül adja Jánoshoz. Már az egész megállapodás részleteit is kidolgozták. Miksa elismeri Jánost magyar trónörökösnek és Ausztria főhercegének. Ha Mátyás meghal, János a magyar trónra lép és azonnal lemond Ausztria birtokáról és az osztrák főhercegi címről Miksa javára. Mátyás egy pillanatilig sem habozott, hogy a Sforza-házasságot feladja. És ezen a ponton rögtön belekapcsolta magát Beatrix is a tervbe. Az útja megvolt hozzá: Bakacs Tamás, a győri püspök és nem régóta a király kegyéből nemes ember. Erdődi Bakacs Tamás színleg a maga ötletéből, de nyilván a királyné sugalmazására, felvetette azt a gondolatot, hogy Miksa, vagy fia, a kis Fülöp főherceg, viszont feleségül vehetné az ő kis hugát, Giovanna nápolyi hercegnőt. Elgondolását nem volt nehéz megérteni: János herceg is halandó s még hozzá elég törekeny szervezet. Miksa viszont egészséges és erőteljes katonaember. S ha majd egyszer János hal meg előbb, akkor Miksa követheti és mégis, csak azért is, végül is megint a nápolyi királyi család ül a magyar trónon.

Mátyás már ebbe is belement volna. S úgy látzott, hogy Miksa sem idegenkedik a gondolattól. Már ki is tűzték a találkozókat Budára, hogy személyesen állapodjanak meg. Mátyás lelkesedve örült, hogy az utolsó kockavetéssel megnyeri fia jövőjét. Amellett kíváncsi örömmel töltötte el, hogy Miksával személyesen barátkozhatik. Sok embert kedvelt életében, de olyan embert, akit a szó mély értelmében barátjának mondhatott volna, nem adott neki a sors. Büszkesége és királyi voltának erős tudata túlságosan magasra emelte az emberek fölé.

Ő csak királlyal barátkozhatott volna. A maga kortársai között pedig nem talált olyan fejedelmet, akivel méltó szót válthatott volna. Ez a Miksa mutatkozott végre annak, akit élete igazi jóbarátul ajándékoz neki. Már gondolkozott a remek ajándékokon, a pompás lovagjátékokon, amelyekkel fogadni fogja, s azokon a meghitt beszélgetéseken, amelyeket bizalmas kettesben fognak folytatni, két király, két nemes lovag, egymáshoz méltók.

Az utolsó pillanatban mindezt feldöntötte Fridrik. Császári és apai hatalmának teljes súlya kellett hozzá, hogy Miksát eltiltsa a személyes találkozástól. Apa és fiú szenvedélyesen össze is vesztek. De az öreg császár konok akarata érvényesült. Miksa lemondott a budai útról és Mátyás személyes ismeretségéről, amelyet ő maga éppen annyira kívánt, mint a magyar király. Nem szoríthattak kezét sohasem. Mátyás magára maradt fiáért való aggodalmas gondjaiban, nagybetegen. Mert a csúz most már annyira erőt vett rajta, hogy vagy ágyban feküdt, vagy tolószéken taszították ide-oda. De még a tolószék mozgása is gonosz fájdalmakkal hasogatta térdét. Még kocsira sem ülhetett, a rázást nem bírta. Bécsből Budára csak hajón utazhatott.

Igy élt palotájában a király, valaha Európa hőse a tornán, világgraszoló vívó és lovas. Megtört, öregedő ember gyanánt tologatták egyik teremből a másikba. És mivel most jobban érezte maga fölött a sors rejtelmes szárnyait, mint akármikor, egyre-másra csináltatta a horoszkópokat és mindenben titkos égi intéseket keresett. A horoszkópok gyors javulásról, nagy hadi sikerekről és hallatlan dicsőségről beszéltek, de ő, aki valaha a rossz jóslatokat kinevette s a kedvezőket vakon hitte, most hazug vigasztalásnak vette Ilkusz mester és a többi tudósok jóslatait. Nem tudott hinni nekik. Csak a csillagoknak hitt volna, ha maga tudja megkérdezni őket. Ezt azonban elmulasztotta megtanulni. Saját

sejtéseivel keresett tehát jeleket. Egész napja száz kis babonával való bibelődésben telt el. S mikor egy fagyos, zimankós januári napon mennydörgés vonult el Buda fölött, mélyen megrendült a természeti csodától. Jó ideig mindennap várta halálát s csak hetek múlva nyugdott meg. De akkor is nagy életművének összeomlásán merengett. Minduntalan azt forgatta elméjében, hogy bécsi bevonulásakor megrendült a föld. Abban a pillanatban, mikor megérintette a császárváros kulcsait. Ezt látta most a zordon mennyei intésnek: a csillagok az egész föld megrendülésével adták tudtúl Hunyadi Mátyásnak, hogy eddig és ne tovább.

Feleségével nem beszélt hosszú hónapok óta. Egy palotában éltek, Bécsben is, Budán is, Visegrádon is, Pozsonyban is, együtt étkeztek, mások előtt köszöntötték egymást, közömbös mondatokat is váltottak, de soha nem maradtak kettesben. Hogy hé aséletök csak névleges, azt az egész udvar tudta. S a beteg, ingerlékeny király előtt mindenki óvakodott a királynét szóba hozni. Most már az is előfordult, hogy Beatrix, ha valamit ügyesen beakart adni férjének, azt Nápolyon keresztül tette. Irt haza s onnan vagy Ferrante király vagy a trónörökös írt Mátyásnak. A mondóka így indult el a budai palota egyik terméből, hogy leutazzék Nápolyba s onnan visszakerüljön a budai palota egy másik termébe. Ugyanez történt a válasszal, Mátyás írt a calabriai hercegnek, ahogy a nápolyi trónörököszt nevezték s a levél minden bizonnal vissza került Beatrix kezébe.

Mi a nápolyi király, atyánk öfelségének, fenségednek s magának a királynénak, mindent, ami hatalmunkban van, megteszünk és ezentúl is meg fogunk tenni, de mikor olyan dolgokat követelnek, amelyek nincsenek hatalmunkban, vagy egyéb okokból kivihetetlenek, ne nekünk

tulajdonítsák, ha azokat kénytelenek vagyunk megtagadni. Arról van szó tudniillik, hogy a király öfelsége is, fenséged is, jóindulatunkba ajánlják saját hitvesünket, a királynét. Mi azonban jól tudjuk, hogy ezek az ajánlások nem öfenségétől, nem is fenségedtől, hanem magától a királynétől erednek, aki ha nem nyíltan, akkor leplezetten olyasvalamire törekszik, amit semmiképpen meg nem tehetünk. A királyné tudniillik azt kívánja elérni, hogy halálunk után, amennyiben az megelőzné az övét, ő legyen utódunk az uralkodásban és ő vegye kezébe a kormányzás gyeplőit, amit, ha még úgy akarnók is, kieszközölni nem volnánk képesek, sőt még csak szóba sem hozhatunk alattvalóink előtt, hacsak örök gyűlöletöket fel nem akarjuk idézni magunk és a királyné ellen. A magyar nép ugyanis később magát egy szálíg leváogatni, semhogy asszonyuralmat eltúrjon. Ez a nép nagyon jól emlékszik még rá s még szájában van az íze, hogy mikor egyszer hajdan asszonyi uralom alatt állott, ez az uralom nagyon rossz volt és az országnak kárára szolgált. Ehhez járul, hogy a királynét, magunk között őszintén szólva, alattvalóink nem nagyon szeretik, amit mi sajnálattal látunk, de mi utóvégre nem önthetünk beléjük szeretetet, a királyné pedig nem úgy tesz, mintha szeretetöket és hajlandóságukat meg akarná nyerni. Ez a körülmény és sok más okozza, hogy kívánságát nem teljesíthetjük. Ő azonban mindig e miatt nyugtalankodik. Már régóta nemcsak kérésével, hanem folytonos sopánkodással és perpatvarral, sírással zaklatott bennünket. Hogy helyzete iránt megnyugtassuk, szándékunk volt úgy rendezni a dolgokat, hogy ha nem szülne is nekünk gyermeket, halálunk esetére illően tisztos ellátása biztosítva legyen. De ő ezt visszautasította. Ő uralmunk teljességé-

gében akar utódunk lenni. Ez pedig, mint kifejtettük, lehetetlenség. Nemcsak a magyarokra, hanem egyéb népeinkre való tekintettel is. Bizalmasan puhatolództunk és alattvalóink lelkületét e tekintetben a sziklánál keményebbnek találtuk. Ők ellenkezőleg azt kívánják, sőt erre sürgősen kérnek is, hogy fiunkat, Korvin János sziléziai herceget, még életünkben választassuk meg és jelentsük ki utódunknak és jövőendő királyunknak, természetesen azzal a törvényes kikötéssel, hogy amennyiben a királynétől még fiunk születnék, az legyen a trón örököse. Ebbe mi a királyné ellenzése miatt nem egyeztünk bele. Gondunk, aggodalmunk ekképpen nőttön-nő. Miután láttuk, hogy a királynét minden józan érvelés csak inkább felizgatja, semmint megnyugtatja, végül is úgy véltük, hogy legjobb, ha mindenről hallgatunk. Nem is hoztuk azóta szóba a mi halálunk után elkövetkező sorsát és helyzetét, mert nyilvánvaló, hogy a legjobb tanács is, amely nézetével és akaratával ellenkezik, csak még makacsabb kitartásra indítja álláspontja mellett s mi jó tanácsainkkal csak elégedetlenségét szítjuk. Jó lenne tehát a királynét saját családja részéről más magatartásra inteni. Tudjuk, mit beszélünk, mikor ki-mondjuk, hogy ha a királyné erre nem lesz hajlandó, nemcsak nagy fáradsággal szerzett hírnevünket és dicsőségünket fogja örök gyalázat elhomályosítani, hanem úgy sajátmaga, mint fiunk vesztét okozza. Mert tudja meg és értse meg fenséged: ha mi a jövőendő királyt életünkben meg nem választatjuk, halálunk után ezt többé nem tehetjük. A választás a nemzet joga. A nemzet olyat is választhat, akit mi nem kívánunk. Hogy mit rejt az alattvalók szíve, azt csak Isten tudhatja. Csak ő lát a szívekbe és vesékbe, mi halandók csak szavak és tettek

után ítélhetünk s nem láthatjuk előre, hogy az emberek utóbb hogyan fognak cselekedni. Megeshetik, hogy igen sokan meg fognak feledkezni jótéteményeinkről s hálátlanul éppen azt fogják megválasztani, ki személyünknek és országunknak legnagyobb ellensége. Mihelyt ez bejön, a királynét és fiunkat csúfosan el fogja kergetni, s birtokaiktól meg fogja fosztani. Sőt még az sem lehetetlen, hogy a királynét kegyetlenül megölik, mert ő népszerűtlen, s a magyarok természetét senkisé ismeri jobban, mint mi, kik őket annyi idő óta tartjuk féken. S ha megtörténik, hogy halálunk után fiunknak sikerül magát akár a mi érdemeink alapján, akár saját hatalmával királlyá választatni, könnyű elképzelni, hogyan bánik majd a királynéval, hiszen a herceg jól tudja, hogy a királyné mindig ellene ármánykodott. Már pedig valószínű, hogy ez bekövetkezik, mert halálunk után birodalmunkban senki sem lesz fiúknál hatalmasabb. Már most is az övé a legtöbb vár, a városok és kincstárnokok hűséget fogadtak neki, a hadsereg és a nemzet szereti, az országnagyok pedig atyjának köszönhetik felemeltetésüket. Hasznos lenne tehát belátásra inteni a királynét, hogy ily botrányok ne támadjanak. A nyilak is kevésbé sebeznek, ha jönni látjuk őket.

Fridrik volt a legnagyobb ellenség, akire a levél célzott. Mátyás nem kevésbé rettegett attól, hogy Fridrik a magyar trónra kerül, mint attól, hogy János nem kerül oda. Minden elképzelhető módon igyekezett tehát János vagyoni helyzetét, hatalmát és összeköttetéseit növelni. Sziléziában külön háborút viselt, hogy két apró hercegséget Jánosnak adhasson. Akitől az egyiket elvette, annak a csendes elvonultságban élő Viktorin herceg volt az apósa. A hajdani sógor természetesen a vőnek segített és

Mátyás, mikor legyőzte őket, Viktorint is megbüntette, s amit tőle elvett, azt is Jánosnak adta. Korvin hercegnek csakugyan hatalmas vagyon állott már a háta mögött. Munkács hercege volt, Liptó hercege, Oppeln hercege, Leobschütz hercege, Ratibor hercege, Sagan kijelölt örökös hercege, Vajdahunyad grófja, Szklabina grófja. Az övé volt Debrecen, egész Árva megye, egész Turóc megye, a gyulai, maróti, garai, cserepi és tószegi uradalmak. És atyja teméntelen magánvagyonának is ő volt az örököse. Az óriási vagyonhoz tartozó várak parancsnokai mind felesküdték hűségére. Csak egy lett volna hátra: megválasztatni trónörökössé az országgyűléssel. És a király, olykor tolószéke mellé hivatván egy-egy fontos és befolyásos urat, akiben bízni tudott, lassan elkezdte a talaj előkészítését a nagy lépésre.

Tavasszal kezdett jobban lenni. Már egy pár lépést is tehetett mankóval. Egyszerre rohamosan javult. Már bot nélkül járkált néhány lépést. S mire a kora nyár eljött, annyira jobban lett, hogy utazásra is gondolhatott.

És nagyon gondolt az utazásra. A nagy betegség elmúlt hosszú hónapjai alatt, ha fájdalmai enyhültek és megkívánta az ölelő karokat, névtelen királyi szeretők besurranó, kurta látogatását fogadta. De az a reménye, hogy bosszúálló hűtlensége hűteni fogja Beatrix iránt való vágyát, nem teljesedett. Beatrixot lenézte, megvetette, gyűlölte és mégis embertelenül kívánta. Hogy házasesetét helyreállítsa, az egy szavába kerül, azt jól tudta. De most furesa zavarba jött. Erős szemérmessége tiltakozott az ellen, hogy az egész udvar szemeláttára, vigyorgó összesúgásokat keltve költözzék megint közös ágyasházba. Ezért vágyának sarkalló parancsa alatt azt eszelte ki, hogy utazni fog a királynéval.

Egy napon kiadta a parancsot, hogy készítsék elő poggyászát hathetes balatoni útra. Ugyanakkor

magához rendelte Beatrix udvarmesterét és azzal is közölte, hogy az udvar hathétre lemegy a Balatonhoz, a királyné készülődjön. Az egész udvar nagy lázzal csomagolt. De mindenkit a király új parancsa lepett meg: az udvartartás egészen kicsiny lesz. Behozatta a névsort és úgy kihúzkodta, hogy alig maradt valaki. Újabb parancsal ezt is megritkította. Végül Beatrix azon vette észre magát, hogy nyaralni megy férjével, Ippolitóval és a legszűkebb személyzettel. De örömmel belement. Kivált, mikor megtudta, hogy János herceg Budán marad.

A menet elindult Győr felé. A király és a királyné külön hintóban utaztak. S mikor első este megállapodott a menet, Beatrix büszke meglepetéssel látta, hogy az előreküldött udvarbíró közös hálószobát rendeztetett be a felséges utaspárnak. Mátyás nem békült, nem udvarolt, nem magyarázott, hanem birtokba vette a sóvárgó asszonyt, mint a szeretőt szokás. Beatrix a győzelem kaján és boldogító tudatával aludt el.

De a győzelemnek nem sok hasznát vette a nyaralás alatt. Mátyás mindig egyedül akart lenni. Mialatt a többiek rajongva örültek a víznek, a kis érsekkel kergetődztek és sikongva locsolkodtak, ő el-sántikált a Sió torkolatához, leheveredett a forró homokra, behúnyta a szemét, vagy mozdulatlanul bámulta a tihanyi hegyet és órák hosszat gondolkozott. Alkonyatkor jelentést tétetett magának, elintézte a személyes döntését kívánó ügyeket, aztán a társasággal együtt vacsorázott. Étkezés alatt is szófukar volt és komoly. S a nyári éjszaka forró kettisében sem ment bele bizalmas beszélgetésekbe. Szokása volt még olvasni, mielőtt elaludt. S Beatrix ennek az olvasásnak sohasem tudta kivárni a végét. Mátyás mostanában azt a könyvet olvassgatta többek között, amelyet egy udvarába zarándokolt firenzei író, Brandolini írt számára. „Az emberi élet feltételéről és a testi baj eltűréséről frott párbeszéd“ volt

a címe. Betegeknek való bölcs vigasztalásokat tartalmazott. A király unta, de olvasta, hogy soká tartson és Beatrix ne beszéljen hozzá.

Mikor ősszel visszatértek Budára, megint külön lakosztály várta őket. Az asszony kacéran hízelve kérte, hogy állítsák vissza a régi rendet. De erre mégsem került a sor, mert ahogy az első borús nap bekövetkezett, betegsége kiújult. Jóval hevesebben, mint azelőtt. Megint tolószékbe került és orvosnak kellett aludnia mellette. Beatrix azonnal elkezdte az orvost piszkálni. S az öreg Giulio, hűséges, de ingerlékeny ember, csak két éjszaka tűrte, hogy az az orvos is velök aludjék, akit Beatrix a hitvesi aggodalom örve alatt diktált a királyra. Giulio kilépett a szolgálatból. Mátyás ott maradt az új orvossal, akiről tudta, hogy Beatrix kémje. Ezt az embert nem állhatta, tanácsait lenézte, orvosságait visszautasította. Állapota észrevehetően rosszabbodott. Most már minden megerősítő mozdulattól erősen szédült. El is ájult, ami szerfölött meglepte, mert ezt az érzést soha életében nem ismerte. S most meg kellett szoknia, mert az ájulások egyre sűrűbben ismétlődtek. És pedig azért, mert ismétlődtek felindulásai is.

Ezeket Beatrix okozta. János herceg, aki nappal is sok időt töltött apja tolószéke mellett, esténként felkereste lepihenő apját és beszélgetett vele. Az orvost kiküldték. Egy este Beatrix lépett be hozzájuk és csatlakozott a társasághoz harmadiknak. Nem igen volt inyökre, de udvariasan beszélgettek hármasban. Másnap megint bejött a királyné, aztán ezeket a látogatásokat rendszerré tette. Csipős megjegyzések, éles célzások estek, sőt szóváltások. A király tehetetlenül feküdt az ágyban és igyekezett nyugalmat teremteni, de ettől őmaga lett a legidegebb. Most már naphosszat félt az esti órák eljövételétől.

Egy este Szapolyai István gróf járt nála. A másik Szapolyai, Imre nádor, nemrégén meghalt. Ez az

István a meghódított Ausztria kormányzója volt, noha egy szót sem tudott németül, s második felesége is német nő volt, Hedvig tescheni hercegnő. Első felesége két leányt szült neki, de az a második két fiút. A gróf roppant büszke volt erre a két fiúra s mikor most Bécsből lejött Budára, hogy sok ausztriai dolgról személyesen tegyen jelentést, beteglátogatást tévén az uralkodónál, elhozta magával a nagyobbik fiút, hogy bemutassa és büszkélkedjék vele. Két éves volt a fiú, jól megtermett, pufókra hizlalt kis vasgyúró. Mátyás kinyúlt az ágyból és tenyerét tartotta. A kicsi bátran belecsapott, ahogy tanították.

— Ejszen derék fiú vagy. Mi nevöd?

— Sapolyai János, — felelte a gyerek hangosan.

— No, nagyra nőjj.

Ekkor jött be a királyné. Látszott rajta, hogy valami nagyon felizgatta. Szapolyai udvariasan köszönt, de érezvén, hogy útban van, néhány latin mondat után búcsút vett a királyi pártól és fiát kézenfogva, távozott. Beatrix azonnal rákezdte. Szeme szenvedélyesen tüzelt.

— Most már tudom, hogy miért nincsen gyermekem. A szeretőd elátkozott.

— Mi? Ki?

— A szeretőd. A János anyja.

— Megbolondultál?

— Nem bolondultam meg. Az az asszony vájások. Összeér a szemöldöke. Nálunk, Nápolyban az ilyet úgy hívják, hogy jettatrice. Ez szemmel verni tud. És engem meg is vert. Hetekkel ezelőtt valaki figyelmeztetett erre. Azóta észrevétlenül figyeltem. Vedd tudomásul, hogy feljelentem a pápánál. Feljelentem és ki fogom végeztetni, hiába apáca.

János előlépett. Reszketve és sápadtan.

— Kiről beszélsz, királyné?

Beatrix egy cseppet sem rettent meg.

— Anyádról beszélek, aki jettatrice. Te is tudd

meg, hogy feljelentem a pápánál. Megmondhatod neki, hogy majd megmutatom, ki az erősebb.

János felindultan tiltakozni kezdett. Beatrix nem hallgatott el. Túlkiabálta. Erre a fiú is fel-emelte a hangját. Pillanatok sem teltek bele, már ott állottak szemtől-szembe, hangosan rivallva egymásra feneketlen gyűlöletüket. Mátyás egyre hangosabban igyekezett csendesíteni őket, de nem hallgatott rá egyik sem. Még jobban szitkozódtak. Beatrix tajtékozva rikácsolt, a fiú sírva fakadt tehetetlen izgalmában. Mátyás felült az ágyban és kiabált. Végre fájdalmaiktól nyögve, féllábon közéjük akart állani. S ugyanekkor buggyant ki Korvin János zokogó száján a sértés:

— Te olasz szajha!

Mátyás azonnal arculütötte. Aztán lehanyatlott ágyára, mert nem bírt állani. A vad ordítózást hirtelen halálos csend váltotta fel. Mintha megdermedtek volna, mozdulatlanok maradtak. Rettenetes életök szoborcsoportjaként. A király szólalt meg végre.

— Beatrix, takarodj ki, mert ha itt maradsz, megöllek.

Az asszony ránézett a király felismerhetetlenül dúlt arcára, megrettent és kisietett. János állott az ágy előtt megnémultan és mint egy elmebajos nézett maga elé a semmibe. Apja most ütötte meg életében először. Mátyás egyszerre ülő helyzetéből eldőlt az ágyon és sírva fakadt. Nyomorultul, panaszosan, gyermekesen, kiszolgáltatottan sírt a híres dalia, a rettenthetetlen, világ félelme, hősök hőse, Mátyás király. Arcát a vánkosba temette és sírt. Mint a gyötrött idegű nagybetegek szoktak. S akkor érezte, hogy fia letérdel az ágy elé és átkarolja őt. Görcsös, hirtelen mozdulattal ölelte ő is magához a fia vállát. És a sírástól eltorzult szájjal csókolta meg azt az arcot, amelyet megütött. Fejüket egymáshoz szorították, könnyeik összefolytak.

— Jankó, Jankó, — nyögte a beteg ember sírva, — megüttelek. Ágyékombul való édös fiamat megüttelek. Noha igazad vót. Nem vagyok én igazságos Mátyás. Ország nyomorultja vagyok, Jankóm, fiam...

A fiú símogatni kezdte apja dús, szőke sörényét, ahogy a kisgyereket szokták, mikor vigasztalják. És meglepetve látta, amit most figyelt meg először, hogy apja már majdnem egészen ősz.

XIV.

Harmadnapos hideglelést kapott a király. Minden harmadik napon rájött a váltóláz. Ilyenkor rémült tekintettel didergett a rárakott dunyhák alatt, mialatt csorgott róla a verejték. Aztán elvesztette eszméletét és csak másnap tért magához. Első kérdése mindig az volt, hogy miket beszélt lázalmában és hogy eszméletlen órái alatt ki tartózkodott mellette. Mert szigorú parancsot adott volt ki, hogy a királynét ne engedjék betegágyához, ha ő maga nem kéri. János azonban mindig ott volt mellette s csak ő hallhatta a király lázának zagyva beszédeit. S beszámolt az összefüggéstelen dolgokról pontosan. A király gyakran emlegette öntudatlanságában Vajdahunyadot, különösen egyik termet, amelyben furcsa füvek között mesebeli vadállatok állottak. A király bólintott. Ébren sohasem gondolt erre a teremre. Egyik falát nagy festmény foglalta el magas fűben ábrázolt szörnyetegekkel. S lázában gyermekori emlékei legmélyéről felszakadt a kép. Azonkívül Vitéz Jánossal veszekedett sokat, mikor félrebeszélt, de rendesen összekeverte Váradi Péterrel. Pedig amaz rég meghalt, ez pedig élt. Már nem Árva várában, hanem a pápa hosszas közbenjárására, tisztesebb fogságban, Visegrádon.

Két hónapig tartott a váltóláz, november elejétől újévig. A láztalan napokon az ágyból is államügyeket végzett, fogadta a békeközvetítő bajor herceget, a török követeket. Gyenge hangon, nehézkesen beszélt, de eszének élessége most sem hagyta cserben. Egyetlen gondolata volt már csak, s minden mozdulatát ehhez az egyhez alkalmazta: a János jövője.

Hosszú órákon át tanácskozott fiával. Megbeszélte vele a legközelebbi teendőket. Mindenekelőtt Bécsbe kell menni, hogy könnyebb legyen tárgyalni a Linzben tartózkodó császárral és fiával. Hátha mégis sikerül valami alkalmas megegyezést kicsikarni belőlük, amiben a trónöröklést tisztázni lehet. Onnan Boroszlóba kell menni, ott sziléziai országgyűlést tartani s azon Jánost megválasztatni sziléziai uralkodó hercegnek. Majd Brünn következik, ahol a morva országgyűlés meg fogja választani a sziléziai uralkodót morva uralkodónak. Közben szorgalmasan, ügyesen, serényen előkészíteni a magyar rendeket. És úgy egy esztendő múlva, mikor már a Sforza-lakodalom is megtörtént, országgyűlést tartani Budán s ott Szilézia és Morvaország uralkodóját, Európának addigra egyik leggazdagabb emberét, a Hunyadi-sarjat, megválasztatni trónörökösnek. Sziléziába már előre is küldték a váradi püspököt és Dóczi Orbán nádorhelyettest, hogy pénzzel, ügyességgel, jó szóval készítsék elő a talajt. A terv olyan-nak látszott, amelyet Boroszlóban is, Brünnben is, Budán is minden nagyobb nehézség nélkül végig lehet vinni.

Újév után a király felkelt. Csonttá-bőrré aszott a kéthónapos váltóláztól és újra kellett járni tanulnia. De valami heves sietés ösztöne kergette, hogy men-nél gyorsabban, mindenáron talpraálljon. Szédelegve, tapogatódzva lépkedett. Mindennap megcsináltatta a horoszkópot. S a horoszkóp Ilkusz mester kezében mindig úgy ütött ki, hogy a konstelláció az elindu-

lásra fölötte kedvezőtlen. Azt a király nem sejtette, hogy Ilkusz mester mindennap tanácskozik titokban az apja egészségét féltő Jánossal. Már hetek óta becsomagolva várta a rengeteg poggyász az indulást. Mátyás parancsolta így, hogy mihelyt jobban érzi magát s a csillagok is jót mondanak, tüstént útra kelhessen.

Január nyolcadikán a király már tudott járni. S aznap reggel adtak először jó horoszkópot a csillagok. Az udvar elindult. Beatrix 'is, saját, olasz udvarnépevel. Csak nagyon lassan haladhattak, a kocsirázást a király nem bírta, szánal az enyhe, saras időjárás miatt nem mehetek. Először Visegrádon álltak meg pihenni. Mátyás és fia bezárkóztak. A királynéval nem beszélt egyik sem, csak az udvar előtt érintkeztek egymással.

Éjszakai titkos órán behivatták a várnagyot. Az, mikor belépett, asztalt látott maga előtt, két gyertya között feszülettel. Meg kellett esküdnie, hogy János herceget tekinti jövendő királyának és hozzá utolsó lehelletéig életre-halálra hű marad. Az előre megfogalmazott eskümintát maga a király olvasta.

Másnap indultak tovább, a király lefelé menet még egy utolsó pillantást vetett a tündérkertre, amely most vastag hólepel alatt pihent. Verrocchio szépséges Cupido-szobrának fején és vállán is megült a hó. És vastag hó ült azon a márványkönyöklőn is, ahol egyszer, nyári este sötétjében, az Ujlaki Lőrinc keze mintha a Beatrix kezét fogta volna. Valamelyik ablakból bizonyára Várad Péter nézte most őket, a fogoly.

Megálltak Esztergomban. Ippolito udvartartása látta őket vendégül. A visegrádi várnagyot is feleskették titokban és szörnyű átkot mondattak vele arra az esetre, ha a titkos esküt elárulná. Mátyás tünődve botorkált a termekben, bicegő fia vállára

nehezedve. Megnézte a falfestményt is, amelyen Vitéz János az Árpádok példájával szidta őt. Soká tűnődött ezen. A török jutott eszébe. A végzetes erejű pogány birodalom, amely most már hat éve duzzadóan fejlődik s ha elbír Egyiptommal, iszonyú hatalmat jelent Európa ellen.

Megálltak Komáromban és Tatán. Mindakét helyen eskü. Aztán Pozsonyban. Ott esküt vettek a várnagytól, a tanácsuraktól és az egyetem kancellárjától. Aztán Wienerneustadtba akart menni, de hírért vette, hogy Miksa követei már Bécsben vannak. Az udvar azonnal Bécsbe ment.

Lassan utazott, sok pihenővel s a császárvárosban már egészen jól érezte magát. Csak a gyakori szédülések bántották, azonkívül valami újfajta, tompán kínzó fejfájás, amellyel eddig nem volt baja. Ez a fejfájás gyorsan jött és gyorsan ment el. De amíg tartott, annyira fájt, hogy nehéz volt hangos ordítását visszatartania. Különben már egész jól tudott dolgozni. A tárgyalások Fridrikkel és fiával megindultak. Miksa csakugyan gavallérnak mutatkozott: az apai harag súlya alatt is fenntartotta régi hajlandóságát, hogy leányát Jánoshoz adja feleségül. De Beatrix nővérének kezéről udvariasan lemondott. Elhatározta, hogy Bretagni Anna hercegnőt veszi el. Beatrix is nyilván megkapta ezt a hírt, vagy Bakacs Tamás fecsegett neki. Aznap kisírt szemmel jelent meg ebédnél is, vacsoránál is.

A király nevenapját s ezzel együtt ötvenedik születésnapját nagy fénnel ülte meg az udvar. Mátyás az udvarnép ünnepélyes jelenlétében adta át ajándékait a királynénak: nyolcezer arany értékű ékszer. Ez arravaló volt, hogy az udvar, de különösen a külföldi követek előtt igazolja a királyi pár magánéletének meghittségét. A valóság az volt, hogy egymást gondosan figyelő halálos ellenfelek gyanánt éltek együtt, ketten nem beszélgettek soha, a ki-

rályné nem léphetett a király lakosztályának és kancelláriájának folyosójára, viszont Mátyás biztosan tudta, hogy a királyné besúgókat tart körülötte. Ezért mindig minden írást gondosan lezáratott és bizalmas tanácskozásai alatt latinul nem tudó alabárdosokat cirkáltatott a szomszéd termekben s a folyosón. De nemesak avatatlanok nem juthattak oda, hanem még a diplomaták sem. A király semmi mással nem foglalkozott, csak a trónöröklés kérdésével. Ferrante, Sforzáék, a svájci kantonok, a signoria, a szultán követe és a nuncius már régóta hiába várakoztak sorukra, a király nem fogadta őket. Csak a velencei követ tudott nagynehezen elébe jutni, mert utazni akart. Ezt ugyan ki nem állhatta, de most mindenkire nagyon vigyázott. Közölte tehát a követtel a búcsúkihallgatáson, hogy lovaggá fogja ütni a virágvasárnap nagymiséén, addig ne utazzék.

Virágvasárnap előtti napon, április másodikán, megint családi ünnep volt: Korvin János herceg tizenhetedik születésnapja. A királyt fia ébresztette fel. Melegen, mosolyogva megölelték egymást. Mátyás fia vállára ütött.

— No, herceg úr, mátul esztendőre fejedelem lészön fenségöd.

— Ha Isten is úgy akarja.

— Látom, bajszod ugyan serked. Űdeje.

Habozott, mint aki akar is valamit mondani, meg nem is akar. Aztán németül, hogy az öltöztető inas ne értse, így szólt:

— A mai napon szerettem volna anyádról megemlékezni. De ajándékot hiába küldenék neki, nem fogad el tőlem semmit. Kérdezd meg tőle levélben, hogy mit szeretne. Templomot, vagy monstranciát, mit tudom én.

— Azt sem fogadja el. De megírom, hogy uram-

atyám megemlítette. Akkor kimondhatatlanul boldog lesz.

— Ha frsz neki, írd meg azt is, hogy nemesebb és előkelőbb embert soha nem ismertem nála.

A fiú nem felelt, csak kezetsókölt apjának. Mátyás közben öltözködött.

— A jövő héten, mikor több ráérő időnk lesz, figyelmeztess, hogy valamit elmagyarazzak a török kérdésről. Erről még nem beszéltünk eleget. Pedig ez a magyar nemzet sorsa és jövője. A török kérdés. Mihelyt a te dolgodat rendbehoztam, elkezdek készülni. A fegyverszünet jövőre úgyis lejár. S mivel addigra a német-osztrák kérdéssel is rendben leszünk, megcsináljuk a keresztes háborút. Miksára nagyon számítok. Az olyan úr, mintha magyar volna. Alaposan fel fogunk készülni és a szultánt száz esztendőre elintézzük. Ha behúnyom a szememet, azzal is kevesebb dolgod lesz. De hát ez nem ilyen kurta kérdés. Órákat beszélünk majd róla. Most megyünk és megnézzük azt a kápolnát, amit a Burg udvarán ácsoltattam fából, mert a Stefansdómba nem akarok menni.

Öltözködött tovább, mikor egy apródot jelentettek, a Bornemissza János alkincstartó apródját.

— Bújjon bé.

Olyan tizennégyéves-forma csinos legényke lépett be. Illedelmesen előadta, hogy az alkincstartónak valami bajai vannak a Russ és Schilling svájci megbízottak tizenkétezer aranyas számlája miatt. Az alkincstartó szeretne kihallgatásra jelentkezni. A király rövid gondolkodás után háromnegyed tízre rendelte. S mivel a szálas fiú megtetszett neki, megkérdezte:

— Mi nevöd, hé?

— Tomori Pál, szolgálatjára.

XV.

Mikor másnap a lovaggá ütési szertartás után visszatért a palotába, nagyon fáradtnak érezte magát. Szeretett volna mennél hamarabb ebédelni, de jelentették neki, hogy a királyné még két templomba fog ellátogatni s az ebéd késik.

— Jól vagyok, Pétör, — mondta inasának, — addig önném, ha mit adnál harapni.

Az inas gyümölcsöstálat tartott eléje. A király kivett egy érett fügét, de amint harapta, érezte, hogy valami mozog a szájában. Undorodva látta, hogy férges fügébe harapott. Fáradt volt, éhes, ideges és a fejfájás egész délelőtt kínozta. Öklendező utálat vett erőt rajta és mértéktelen haragra gerjedt ingerültségében. Tomboló káromkodásokkal gyalázta az inast. Aztán elszédült a felindulástól. Odaugrottak hozzá, hogy támogassák. Ekkor lépett be Beatrix. A király az asszony arcán látta meg, milyen rosszul van.

— Mi bajod, Mattia, az Isten szerelmére.

— Nagyon éhes voltam és megfájdult a fejem. És hányóingerem van, mert ez a barom férges fügét adott.

A királyné maga sietett csemegéstálat hozni.

— Nem kell. Semmi sem kell. Nagyon rosszul vagyok. Lefekszem.

Betámogatták hálósobájába. Ott egyszerre iszonyú fájdalom hasított agyába, de olyan, amiről eddig fogalma sem volt. S mikor zuhanni kezdett, csodálkozva vette észre, hogy az a karja, amelyet inasa hirtelen megragad, nem érez semmit. Ugyanekkor látását fátyol lepte el és hiába meresztette szemét, nem látott zavaros homálynál egyebet. Most megint jött az előbbi fájdalom, hihetetlen élességgel, iszonyúan, az előbbi hihetetlen erőnél is erősebben.

— Jaj, jaj, — ordított fel hörögve, — Jézusom! Elvesztette eszméletét. Aztán még, egy perc múlva vagy másnap, még egyszer feleszmélt. Most már látott. Beatrix és János ott álltak ágya mellett és izgatottan hajoltak fölébe, mert észrevették, hogy felnéz. Ő azonnal könyörögni akart nekik, hogy szeressék egymást és gondoljanak Magyarországra. De nyelve nem mozdult, torka sem adott hangot. Kezét sem tudta emelni. Csak nézte fiát és feleségét, akik még most is, itt is gyűlölték egymást. És iszonyú rémület döböntette meg hűnyó lelkét. Látta, hogy itt mi lesz.

Aztán elmúlt hanyatló, vak zuhanással minden.

VEGE

HARSÁNYI ZSOLT
TÁRSADALMI REGÉNYEI

WHISKY SZÓDÁVAL. Két kötet

MAGDOLNA. Három kötet

A TÜNDÉRKIRÁLYNŐ

CSAK AZÉRT IS

ÉDES FIAM

SINGER ÉS WOLFNER IRODALMI INTÉZET
KIADÁSA

HARSÁNYI ZSOLT REGÉNYES ÉLETRAJZAI

AZ ÜSTÖKÖS

Petőfi életének regénye. Három kötet

EMBER KÜZDJ! . . .

Madách életének regénye. Négy kötet

SZÓLALJ, SZÓLALJ, VIRRASZTÓ

Zrinyi a költő életének regénye. Két kötet

ECCE HOMO

Munkácsy Mihály életének regénye. Három kötet

MAGYAR RAPSZÓDIA

Liszt Ferenc életének regénye. Négy kötet

MATHIAS REX

Mátyás király életének regénye. Három kötet

ÉLNI JÓ

Rubens életének regénye. Három kötet

ÉS MÉGIS MOZOG A FÖLD

Galilei életének regénye. Négy kötet

Singer és Wolfner Irodalmi Intézet kiadása

HARSÁNYI ZSOLT
REGÉNYES ÉLETRAJZAI
AZ IFJÚSÁG SZÁMÁRA

PETŐFI
—
MADÁCH
—
ZRINYI

SINGER ÉS WOLFNER
IRODALMI INTÉZET KIADÁSA

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

